

EUROPSKI FONDOVI ZA HRVATSKE PROJEKTE

PRIRUČNIK O FINANCIJSKOJ SURADNJI I PROGRAMIMA KOJE U HRVATSKOJ
PODUPIRE EUROPSKA UNIJA

EUROPSKI FONDOVI ZA HRVATSKE PROJEKTE

**Priručnik o finansijskoj suradnji i programima
koje u Hrvatskoj podupire Europska unija**

Ova je publikacija nastala uz pomoć programa Europske unije PHARE 2005-0707-010101,
Izgradnja kapaciteta i priprema projekata u Hrvatskoj

Glavni cilj programa PHARE 2005-0707-010101, Izgradnja kapaciteta i priprema projekata u Hrvatskoj jest unapređenje planiranja, programiranja i provedbe instrumenta pretpriступne pomoći (IPA) u Hrvatskoj te ubrzanje provedbe pravne stečevine EU-a (acquis communautaire). Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije glavni je korisnik toga projekta. Projekt je proveden u tri međuvisne komponente:

- U *I. komponenti* središte aktivnosti bilo je pisanje i izdavanje ovoga Priručnika koji će služiti kao važna pomoć svima uključenima ili zainteresiranim za proces pristupanja EU-u, jer sadržava relevantne izvore informacija i internetske adrese;
- *II. komponenta* bavi se pružanjem pomoći u izgradnji kapaciteta i pružanju savjetodavnih usluga za šиру skupinu korisnika u dvama glavnim područjima: programiranju IPA 2008 i nabavi.
- *III. komponenta* odnosi se na obuku. I aktivnosti obuke podijeljene su s jedne strane na programiranje, razvoj i upravljanje projektom, te na pitanja nabave, s druge strane.

Program Izgradnja kapaciteta i priprema projekata u Hrvatskoj provodi Metis GmbH u suradnji s GTZ GmbH. Projekt je trajao 13 mjeseci, od siječnja 2008. do veljače 2009.

Odricanje od odgovornosti:

Namjena je ove publikacije da dodatno pomogne u pružanju općih informacija o finansijskoj suradnji i programima koje u Hrvatskoj podupire EU.

U njoj sadržani podaci ne zamjenjuju niti dopunjaju ijedan službeni ugovor, sporazum, dokument ili izvještaj.

Za sadržaj ove publikacije odgovaraju isključivo autori i ona ni na koji način ne odražava mišljenje Europske unije.

Priručnik je izvorno napisan na engleskome, hrvatska je verzija prijevod.

Autorska prava:

© Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, 2009.

Ako nije izričito rečeno drukčije, umnožavanje za osobnu upotrebu (tj. za obrazovne svrhe, istraživanje, privatnu studiju ili internetsku cirkulaciju unutar neke organizacije) ili za daljnju nekomercijalnu diseminaciju krajnjim korisnicima dopušteno je uz navođenje izvora i Središnjeg državnog ureda za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije.

EUROPSKI FONDOVI ZA HRVATSKE PROJEKTE

**Priručnik o finansijskoj suradnji i programima
koje u Hrvatskoj podupire Europska unija**

Središnji državni ured
za razvojnu strategiju
i koordinaciju fondova Europske unije

Zagreb, 2009.

Autori:

Slađana Novota, Ivana Vlašić, Rumiana Velinova, Kiril Geratliev, Olga Borissova

Urednici:

Hrvoje Dolenc	Državni tajnik, Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU-a
Zvonimir Savić	Zamjenik državnoga tajnika, Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU-a
Tomislav Belovari	Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU-a
Iva Frkić	Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU-a
Nikša Tkalec	Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU-a
Borislav Bogunović	Središnja agencija za financiranje i ugovaranje
Maja Čakarun	Središnja agencija za financiranje i ugovaranje
Tatjana Čorlija	Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija
Ivana Buršić	Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija
Suzana Grizelj	Središnji državni ured za upravu

CIP – Katalogizacija u publikaciji Nacionalna i sveučilišna knjižnica – Zagreb **xxxx**
ISBN 978–953–7443–08–5

Središnji državni ured za razvojnu strategiju i
koordinaciju fondova Europske unije

Radnička cesta 80/V
10000 Zagreb, Hrvatska
Tel.: (+ 385 1) 4569 179
Fax: (+ 385 1) 4569 150
E-mail: strategija@strategija.hr
<http://www.strategija.hr>

Predgovor SDURF-a	7
Predgovor SAFU-a	9
I. poglavlje Financijska suradnja između Europske unije i Hrvatske - OBNOVA, CARDS, PHARE, ISPA i SAPARD	11
II. poglavlje IPA - novi prepristupni financijski instrument	37
III. poglavlje Programi Zajednice u Hrvatskoj	75
IV. poglavlje Mogućnosti financiranja iz EU-ovih fondova nakon pristupanja Hrvatske Europskoj uniji	111
V. poglavlje Kako iskoristiti pomoć EU-a	139
VI. poglavlje Kako pripremiti prijedlog projekta	155
VII. poglavlje Kako uspješno upravljati projektom	183
1. dodatak O SDURF-u	197
2. dodatak Popis tablica, slika i karata	198
3. dodatak Popis kratica s hrvatskim prijevodom i kraticom	200
4. dodatak Korisne poveznice i literatura	202
5. dodatak Rječnik pojmova	206

Poštovani čitatelji,

U rukama držite prvo izdanje priručnika "Europski fondovi za hrvatske projekte" u kojem su predstavljeni projekti finansijske suradnje i programi financirani iz sredstava Europske unije u Republici Hrvatskoj. Ova je publikacija objavljena uz pomoć Europske unije i njezin je cilj osigurati bolji uvid i pomoći vam u boljem razumijevanju načina na koji se europski fondovi planiraju i raspodjeljuju, kako se fondovima upravlja te kako oni mogu poduprijeti vašu ideju, projekt, zajednicu ili organizaciju.

Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije (SDURF) zadužen je za koordinaciju fondova EU-a u Hrvatskoj, te za pripremu nacionalne razvojne strategije. On je središnja institucija Republike Hrvatske za planiranje i nadzor fondova EU-a. On je isto tako ključni posrednik između Vlade Republike Hrvatske i Europske komisije glede finansijskog upravljanja fondovima EU-a, zajedno s nacionalnim dužnosnikom za ovjeravanje i Nacionalnim fondom u sklopu Ministarstva financija. Dok Ministarstvo financija treba osigurati da se fondovi EU-a troše u skladu s pravilima i na finansijski opravdan način, u širem je mandatu SDURF-a nadgledanje njihova efikasnog trošenja, priprema programa i projekata koji su u stanju apsorbirati sredstva iz fondova, te osiguranje pune iskorištenosti nacionalnih i EU sredstava.

Već nekoliko desetljeća Europska je unija jedan od glavnih čimbenika u međunarodnoj suradnji i najveći donator razvojne pomoći u svijetu. Kako bi podupro svoju politiku međunarodne pomoći, EU je razvio širok spektar finansijskih instrumenata koji su većini ljudi poznati kao programi pomoći EU-a ili europski fondovi. Neki od tih instrumenata usklađeni su sa specifičnim razvojnim prioritetima onih zemalja kojima su namijenjeni. Drugi instrumenti oblikovani su kako bi se odgovorilo na hitne potrebe partnerskih zemalja i regija.

U Republici Hrvatskoj taj je proces finansijske potpore pokrenut s uspostavom njezine neovisnosti. U svakoj fazi tog procesa Europska unija svoju je potporu usklađivala s potrebama zemlje. Trenutno, Europska unija pruža prepristupnu pomoć Republici Hrvatskoj kako bi poduprla političke, gospodarske i institucionalne reforme, prekograničnu suradnju, regionalnu konkurentnost, regionalni razvoj, razvoj ljudskih resursa, te poljoprivredu i ribarstvo. Na taj način Europska unija pomaže Hrvatskoj u ispunjavanju europskih standarda, da u najvećoj mogućoj mjeri pripremi svoje institucije, administraciju, tvrtke i civilno društvo za članstvo.

U priručniku "Europski fondovi za hrvatske projekte" predstavljene su i finansijske mogućnosti koje za Hrvatsku već postoje, kao i one koje će se otvoriti u budućnosti kad postane članica Europske unije.

U ovom ćete priručniku pronaći:

- Što su prepristupni instrumenti i kako se mogu iskoristiti;
- Pregled programa Europske zajednice koji predstavljaju dodatnu mogućnost za financiranje vezano uz različite europske politike;
- Što su Strukturni i Kohezijski fondovi, Europski fondovi za ruralni razvoj i ribarstvo, te kako će oni djelovati za Hrvatsku;
- Objasnjenje različitih vrsta procedura javne nabave za dodjeljivanje bespovratnih sredstava i javnih ugovora u sklopu Europskih fondova;
- Preporuke o tome kako "korak po korak" pretvoriti neku ideju u prijedlog projekta, služeći se pristupom logičke matrice i drugim pomagalima za upravljanje projektnim ciklusima,
- Smjernice o tome kako uspješno razviti europski projekt, te savjete o upravljanju, nadzoru i ocjeni projekata.

Vjerujemo da bi vam ovaj priručnik mogao biti koristan te da bi vam mogao pomoći da saznate kako Europska unija svojim finansijskim instrumentima može dodatno pridonijeti pozitivnim promjenama u vašoj zajednici, organizaciji, gradu i županiji.

Hrvoje Dolenc

Državni tajnik

Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije

Poštovani čitatelji,

Pred vama je priručnik "Europski fondovi za projekte u Hrvatskoj", prvi takve vrste u Hrvatskoj, koji transparentno i razumljivo objašnjava što je i komu je namijenjena finansijska pomoć Europske unije, dostupna kroz prepristupne programe CARDS, PHARE, ISPA, SAPARD i IPA te Programe Zajednice. Prema načinu na koji mediji izvještavaju o fondovima EU-a, čini se da postoji nerazumijevanje i cijelog programa i neposrednih koristi koje pružaju projekti iz EU-ovih fondova.

Ovaj priručnik stoga daje jasne i konkretnе primjere kojima se pokazuje kako se novac poreznih obveznika Europske unije troši, te kako je snažan njegov utjecaj na cijelu našu zajednicu, ali i na život svakog građanina Hrvatske.

Projekti koji se financiraju tim sredstvima odnose se primarno na izgradnju institucija, prilagodbu pravnim stečevinama EU-a i na velike infrastrukturne investicije, no ne treba zaboraviti ni niskobudžetne projekte, koje ponekad ne primjećujemo, a riječ je o raznim projektima nevladinih organizacija usmjerjenima prema izgradnji civilnog društva.

Središnja agencija za financiranje i ugoveranje programa i projekata Europske unije, u decentraliziranom sustavu upravljanja prepristupnim fondovima EU-a ima ulogu provedbene agencije. To znači da je nadležna za upravljanje sredstvima iz programa pomoći, odnosno za raspisivanje i provedbu natječaja. Agencija je nadležna i za plaćanja i za izvještavanje o financiranju procesa nabave, a naposljetku i za osiguravanje uspješne provedbe projekata, prema odredbama ugovora i inicijalnih projektnih ciljeva, a sve u skladu s pravilima i procedurama EU-a.

Hrvatskoj je kroz prepristupne programe CARDS, PHARE, ISPA i SAPARD ukupno dodijeljeno 289,80 milijuna eura, od čega je dosad ugovoren 217,8 milijuna eura. Stope ugoveranja po programima od 2003. do 2008. kreću se između 85% i 95%. Tako dobri rezultati potvrđuju da su postavljeni ciljevi i metode kojima se Agencija služila bili ispravni i dobro strateški usmjereni.

Želim istaknuti da su decentralizirani projekti iz programa CARDS 2003 i 2004, a zatim i svi projekti iz programa PHARE i ISPA navedeni u prvom poglavlju, u nadležnosti Središnje agencije za financiranje i ugoveranje programa i projekata Europske unije.

U narednim godinama slijedi isti zadatak ugoveranja i provedbe projekata iz novog prepristupnog programa IPA, čiji su ciljevi, namjena i struktura opisani u drugom poglavlju. Program IPA bit će Hrvatskoj dostupan sve do stupanja u punopravno članstvo EU-a, nakon čega slijede Strukturni i kohezijski fondovi dostupni svim zemljama članicama, o čemu govori četvrti poglavlje.

Vjerujem da će vam ovaj priručnik biti zanimljiv i informativan i pomoći vam da bolje shvatite prednosti EU-ove finansijske pomoći za sve građane Hrvatske.

Marija Tufekčić

Ravnateljica
Središnja agencija za financiranje i ugoveranje programa i projekata Europske unije

FINANCIJSKA SURADNJA IZMEĐU EUOPSKE UNIJE I HRVATSKE - OBNOVA, CARDS, PHARE, ISPA I SAPARD

U OVOM SE POGLAVLJU NALAZI:

- Kratak pregled:

- humanitarne pomoći EU i programa OBNOVA,
- Programa CARDS i
- Prepristupnih instrumenata PHARE, ISPA i SAPARD.

Europska unija (EU) utječe na naše živote na mnogo vidljivih i nevidljivih načina. Koristeći samo 1% ukupnog bogatstva Unije na godinu, proračun EU-a osigurava sredstva za izgradnju cesta, željeznica, mostova, zračnih luka, plovnih puteva, dalekovoda, plinovoda i naftovoda; promiče razvoj informatičkog društva te kulturnu i jezičnu raznolikost; pomaže izobrazbu nezaposlenih i financira stvaranje novih radnih mjesta; bori se protiv diskriminacije, uključujući i diskriminaciju osoba s posebnim potrebama; održava na životu ruralna gospodarstva; financira istraživanja dječijih bolesti, prirodnih staništa, opasnih kemikalija, sigurne hrane, ekološki prihvatljivijih vozila, novih izvora energije i sigurnosti na moru; potiče studentsku razmjenu i razmjenu mladih; financira urbanu obnovu; pomaže osnivanje i razvoj malih poduzeća. Odluke o financiranju i potpori različitim projektima usmjerene su na odgovaranje izazovima modernog svijeta u interesu boljeg života svih njezinih građana.

Ispravna, transparentna i učinkovita potrošnja proračuna EU-a provodi se kroz pažljivo planiranje temeljeno na različitim vrstama dokumenata. EU pruža podršku strategijama i programima nacionalnog razvoja kroz odgovarajuće finansijske instrumente koje određuje Europska komisija:

- Instrumente namijenjene zemljama članicama poput Strukturnih fondova EU-a, Kohezijskog fonda, fondova EU-a u području ruralnog razvoja i ribarstva¹,
- Prepristupne instrumente namijenjene zemljama koje se pripremaju za priključenje EU-u, primjerice PHARE, ISPA i SAPARD, koji su nakon 2007. zamjenjeni Instrumentom za prepristupnu pomoć² (IPA),
- Finansijske instrumente namijenjene trećim zemljama, primjerice OBNOVA i CARDS.

KAKO JE EU POMOGLA HRVATSKOJ U RAZDOBLJU OD 1990. DO 2001. GODINE

Podrška Europske unije Hrvatskoj počela je tijekom vrlo teškog razdoblja rata i tranzicije nakon ratnih sukoba početkom devedesetih godina 20. stoljeća.

Od 1991. do 2000. godine pomoć koju je Europska unija pružila Hrvatskoj iznosila je ukupno 381,6 milijuna eura. U razdoblju od 1991. do 1995. godine kriza u regiji zahtijevala je sveobuhvatnu mobilizaciju finansijskih sredstava u obliku humanitarne pomoći kroz Ured za humanitarnu pomoć Europske komisije – poznat kao ECHO. Ta pomoć (243,2 milijuna eura od ukupno 244,8 milijuna eura) većim je dijelom bila usmjerena na rješavanje kriznih situacija i obnovu. Osim toga, pružana je medicinska pomoć i pomoć u hrani onima kojima je bila potrebna.

Potom, između 1996. i 2000. godine pomoć Europske unije preusmjerena je na podršku nastojanjima hrvatske vlade usmjerenima na obnovu privatne i javne infrastrukture, kao i života u zajednici, kroz promicanje poštovanja ljudskih prava i pomirbe. Od 1996. godine kroz program OBNOVA realizirane su brojne aktivnosti usmjerene na poticanje povratka i reintegracije izbjeglica i prognanika.

Pomoć kroz program OBNOVA bila je usmjerena na povratak izbjeglica te ostvarenje uvjeta za njihov normalan život. Obnova kuća odvijala se paralelno s ponovnom izgradnjom domova zdravlja i škola. Manji radovi na vodoopskrbnim sustavima, mrežama za opskrbu električnom energijom i objektima lokalne uprave financirani su u sklopu programa obnove kuća, te javne i socijalne infrastrukture. Osim toga, OBNOVA je u manjoj mjeri pomagala revitalizaciju gospodarstva usmjerenog na svakodnevni život povratnika, u prvom redu kroz pakete finansijskih poticaja i pomoći u obnovi malog poduzetništva, osobito u sektorima turizma, poljoprivrede i obrnštva.

2000. godine, Europska komisija je proširila opseg pomoći Hrvatskoj. Proračun programa OBNOVA osigurao je sredstva za tehničku pomoć odabranim ministarstvima u ukupnoj vrijednosti od 4,5 milijuna eura. Počele su postupne pripreme za program CARDS. Hrvatska se kvalificirala i za pomoć u području visokog obrazovanja, kroz program Tempus te u području zaštite okoliša kroz program LIFE za treće zemlje.

Tablica 1 prikazuje pomoć Europske unije pruženu Hrvatskoj od 1991. do 2000. godine

¹ Strukturni i Kohezijski fondovi, te EU fondovi u području ruralnog razvoja i ribarstva predstavljeni su u Poglavlju IV

² Prepristupni instrumenti na raspolaganju Hrvatskoj i detaljni pregled IPA instrumenta predstavljeni su u Poglavlju II

Tablica 1. Pomoć EU-a Hrvatskoj od 1991. do 2000. godine (u milijunima eura)

	1991. - 1995.	1996.	1997.	1998.	1999.	2000.	Ukupno
Humanitarna pomoć (ECHO)	243,2	21,15	14,5	6,95	8,0		293,8
Povratak izbjeglica (OBNOVA)		7,02	8,59	14,0	13,6	10,0	53,21
Razminiranje				1,0	0,5		1,5
Demokracija I ljudska prava, mediji (nacionalni programi)	0,77	1,74	6,59	5,5		0,96	15,56
Demokracija I ljudska prava, mediji (regionalni programi)	0,2		0,2	0,3	6,44		7,14
Carina					1,0		1,0
Tempus (s pripremnim aktivnostima)					0,1	1,5	1,6
Zaštita okoliša (LIFE)	0,7			0,76			1,46
Jačanje institucija (OBNOVA)						3,0	3,0
Pravosuđe (OBNOVA)					0,6		0,6
Malo i srednje poduzetništvo (OBNOVA)						2,34	2,34
Operacije manjeg opsega					0,4		0,4
Ukupno	244,87	29,91	29,88	28,51	30,64	17,8	381,61

Izvor: Europska komisija

Program: OBNOVA - Program za povratak prognanih osoba u ratom razorenim područjima Banovine i Istočne Slavonije koji je proveo UNDP-UNOPS (Program Ujedinjenih naroda za razvoj/Ured UN-a za projektne usluge)

Proračun: 1,5 milijuna eura

Ciljevi i rezultati:

Cilj je bio povratak prognanih osoba pružanjem potpore obiteljima s niskim primanjima (osnovni paketi izravne pomoći povratnicima), revitalizacija regionalnog gospodarstva (Jamstveni fondovi za zajmove i uspostava dviju lokalnih agencija za gospodarski razvoj (LEDA) radi pružanja pomoći malim tvrtkama/poduzećima, promicanja stvaranja radnih mesta i zapošljavanja, te identifikacija prilika za ulaganja, ne samo u smislu kapitala već i u proizvodne infrastrukture potrebne regijama u kojima se odvijao povratak).

Tko je imao koristi od tog projekta?

Ukupno je posjećeno 1080 obitelji a osnovne pakete izravne pomoći dobilo je njih 566. Na temelju prosjeka od 3 osobe po obitelji, pomoć programa primilo je nekih 1700 osoba.

Program: OBNOVA – Obnova lokalnog gospodarstva ratom pogođenih područja i drugih nerazvijenih regija Hrvatske – Potpora malom poduzetništvu
Proveo ga je UNDP-UNOPS (Program Ujedinjenih naroda za razvoj/Ured UN-a za projektne usluge)

Proračun: 2,34 milijuna eura

Ciljevi i rezultati:

Cilj projekta bio je povećati razinu zaposlenosti i prihoda u ratom pogođenim područjima i drugim manje razvijenim regijama Hrvatske – Dalmaciji, Banovini i zapadnoj Slavoniji te tako pridonijeti održivom procesu povratka kroz:

- Aktivnosti jačanja kapaciteta (Lokalne razvojne agencije i obuka za poduzetnike)
- Kredite za male poduzetnike putem hrvatskog bankarskog sustava
- Regionalne podsektorske projekte – odnosno seoski turizam i proizvodnju zdrave hrane

Tko je imao koristi od tog projekta?

Projekt je pomogao malim poduzetnicima (postojećim i novim), lokalnim agencijama za gospodarski razvoj, lokalnim i povratničkim obiteljima te lokalnim pružateljima turističkih usluga.

Doprinos Europske unije aktivnostima humanitarnog razminiranja u Republici Hrvatskoj

Programi pomoći Europske unije sudjeluju u hrvatskim projektima razminiranja od 1998. godine. Vijeće Europske unije 9. studenoga 1998. godine usvojilo je odluku o posebnom djelovanju Europske unije u području pomoći u razminiranju. Tom odlukom Vijeća, Europska unija je zahtijevala, pod člankom J.4.2 Sporazuma iz Maastrichta, da zemlje Zapadnoeuropeiske unije (WEU) provedu akcije koordinacije, nadzora i obuke stručnjaka

za razminiranje te instruktora za razminiranje u Hrvatskoj. Potpisivanjem memoranduma o razumijevanju između Vlade Republike Hrvatske i WEU-a u travnju 1999. godine, u Hrvatsku je mjesec dana poslije upućena WEU-ova misija za pomoći u razminiranju (WEUDAM).

Od 1998. do 2001. godine Europska unija je osigurala sredstva za ciljeve programa UN-a, djelovanje WEUDAM-a i znanstvena istraživanja. Sredstva su alocirana kroz UN Voluntary Fund i WEUDAM, s izuzetkom sredstva za znanstvena istraživanja razminiranja koja su usmjeravana izravno Hrvatskom centru za razminiranje (HCR). **Ukupna vrijednost odobrenih sredstava za te projekte u razdoblju od 1998. do 2001. godine iznosi 3,1 milijun eura.**

Zahvaljujući financijskom doprinosu Europske unije za aktivnosti razminiranja u Hrvatskoj, **u razdoblju od 2001. do 2008. godine provedeno je više od 60 projekata**, kojima je uklonjena opasnost od mina na području veličine **12 km²**.

Ukupan doprinos Europske unije aktivnostima razminiranja u Hrvatskoj od 1998. godine do danas premašuje 14,8 milijuna eura.

KAKO JE HRVATSKOJ KORISTIO PROGRAM CARDS U RAZDOBLJU OD 2001. DO 2004. GODINE

Europska unija je Hrvatskoj 2000. godine ponudila novi program pomoći nazvan CARDS (*Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilization – Pomoć Zajednice za obnovu, razvoj i stabilizaciju*). Program CARDS služio je kao instrument potpore i provedbe Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Općeniti cilj programa CARDS je puna integracija Hrvatske u Europsku uniju te kao takav ima jasno pretpostupno usmjerenje.

Pravni temelj uspostave programa CARDS je Uredba (EC) 2666/2000³ o pomoći Hrvatskoj i

drugim zemljama u regiji. Pomoć je prije svega usredotočena na izgradnju institucionalnih, zakonodavnih, gospodarskih i socijalnih temelja u skladu s vrijednostima Europske unije te promoviranje razvoja tržišnog gospodarstva. Preduvjet za dobivanje pomoći bilo je poštivanje demokratskih načela, vladavine prava, poštovanje ljudskih i manjinskih prava i temeljnih sloboda. Ukupni iznos finansijskih sredstava Nacionalnog programa CARDS za razdoblje od 2001. do 2004. u Hrvatskoj je bio 260,0 milijuna eura. U Tablici 2. prikazani su godišnji iznosi pomoći kroz Nacionalni program CARDS od 2001. do 2004.

Tablica 2. Pomoć EU-a kroz nacionalnu komponentu programa CARDS u Hrvatskoj od 2001. do 2004. godine (u milijunima eura)

Prioritet	Mjere	Sredstva alocirana po godinama (u milijunima eura)				
		2001.	2002.	2003.	2004.	Ukupno
1. Demokratska stabilizacija	1.1. Povratak izbjeglica i prognanika	23,2	14,0	15,0	14,0	66,2
	1.2. Civilno društvo	1,0	2,0	2,0	3,5	8,5
2. Gospodarski i socijalni razvoj	2.1. Trgovina	3,0	3,0	2,5	4,75	13,25
	2.2. Poticanje ulaganja	3,3	9,0	6,15	6,0	24,45
	2.3. Socijalna kohezija (uključuje i Tempus)	7,6	6,0	8,85	7,0	29,45
3. Pravosuđe i unutrašnji poslovi	3.1. Modernizacija pravosudnog sustava	1,5	4,0	4,0	4,5	14,0
	3.2. Policija i organizirani kriminal	-	2,0	3,0	3,4	8,4
	3.3. Integrirano upravljanje granicama	12,6	4,0	5,0	18,95	40,55
4. Izgradnja administrativnih kapaciteta	4.1. Reforma državne uprave	2,5	6,0	6,0	9,1	23,6
	4.2. Nacionalni, regionalni i lokalni razvoj	1,5	2,0	3,0	3,0	9,5
	4.3. Javne financije		4,0	2,8	3,0	9,8
5. Zaštita okoliša i prirodnih resursa		1,8	3,0	3,7	3,8	12,3
UKUPNO:		58,0	59,0	62,0	81,0	260,0

Izvor: Delegacija EK-a u Hrvatskoj

Osim u Nacionalnom CARDS programu, Republika Hrvatska je u razdoblju od 2001. do 2006. godine sudjelovala i Regionalnom CARDS programu. Države korisnice Regionalnog CARDS programa bile su sve države koje su koristile nacionalnu komponentu CARDS programa (Hrvatska, Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Makedonija i Srbija), a priprema i provedba Regionalnog CARDS programa provodila se prema centraliziranom

³ Europska Komisija, Generalna uprava za proširenje: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/financial_assistance/cards/general/2666_00_en.pdf

modelu, što znači da su za pripremu, provedbu i praćenje provedbe regionalnih projekata bila zadužena središnja tijela Europske komisije iz Bruxellesa, koja su na tim poslovima surađivala s nacionalnim državnim tijelima država korisnica programa.

Aktivnosti unutar Regionalnog CARDS programa zamišljene su kao komplementarne aktivnostima koje se provode unutar nacionalnih programa u

područjima u kojima zajedničko djelovanje može dovesti do boljih rezultata (kao npr. na području borbe protiv organiziranog kriminala, upravljanja graničnim prijelazima, zaštite okoliša i sl.). Ukupan iznos finansijske pomoći kroz Regionalni program CARDS za razdoblje od 2001. do 2006. iznosi 183,7 milijuna eura (vidi Tablicu 3).

Tablica 3. Pomoć Europske unije kroz Regionalni program CARDS državama korisnicama programa (Hrvatska, Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, FYROM, Srbija) od 2001. do 2006. godine (u milijunima eura)

Program	Godišnja alokacija (u milijunima eura)						
	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	Ukupno
Regionalni program CARDS	14,0	43,5	31,5	15,0	47,9	31,8	183,7

Izvor: Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije

Pomoć je određena dvama glavnim dokumentima za Hrvatsku – Strategijom EK za zemlju-korisnika (SEK) i Višegodišnjim indikativnim programom (VIP). Strategija EK za zemlju-korisnika (SEK) za Hrvatsku određuje ciljeve suradnje, politiku i prioritetna područja suradnje.

Kao dopuna SEK-u, VIP utvrđuje programe s određenim ciljevima i očekivanim rezultatima, koji će se finansijski podržati kroz program CARDS, kao i pokazateljima za ostvarivanje tih prioriteta i rezultata.

U okviru programa CARDS svi su projekti u cijelosti financirani iz EU-ovih fondova bez uvjetovanog sufinanciranja, izuzev manjih potpora za koje su korisnici morali osigurati dodatna sredstva u iznosu od 20%.

Modernizacija hrvatskih carinskih službi potaknula je trgovinu.

Ojačana je sposobnost djelovanja policije, osobito hrvatske granične policije.

U području zaštite okoliša, zakonodavstvo vezano uz ključne sektore (otpad, voda, zrak) usklađeno je s EU-ovim zahtjevima, s glavnim naglaskom na horizontalna područja – Procjene utjecaja na okoliš investicijskih projekata te Strateške procjene utjecaja na okoliš planova i programa. Također je znatna potpora usmjerena na pomoć organizacijama civilnog društva aktivnim u području zaštite okoliša.

Neki primjeri projekata CARDS prikazuju opseg finansijske pomoći EU-a i postignutih rezultata.

Program: CARDS 2002-2004 - Održivi razvoj u ratom pogodjenim područjima
CARDS 2002 - Održivi razvoj u ratom pogodjenim područjima Zadarske i Šibensko-kninske županije

Proračun: 12,2 milijuna eura

Ciljevi i rezultati: Glavni cilj projekta bio je pružiti doprinos ažuriranju i provedbi Regionalnih operativnih programa (ROP), kojima su definirani prioriteti razvoja Zadarske i Šibensko-kninske županije. U skladu s praksom Europske unije, u obje su županije uspostavljena Regionalna partnerstva za razvoj, sastavljena od 36 predstavnika lokalnih vlasti, socijalnih partnera, lokalnih agencija i civilnog društva. Ključni ishod njihovih nastojanja jest identifikacija i odabir projekata koji će se financirati iz proračuna programa CARDS 2002 te ažuriranje Regionalnog operativnog programa. U skladu s odlukom Partnerstva koju su podržale vlasti Šibensko-kninske i Zadarske županije, projekt je financirao niz velikih infrastrukturnih radova (vodovod, poslovna zona, poslovni inkubator Mandalina u Šibeniku), koji su pridonijeli poboljšanju uvjeta života lokalnog stanovništva. U Zadru, Partnerstvo za regionalni razvoj odlučilo je financirati razminiranje važnih poljoprivrednih područja u mjestima Nadin Lušci, Babin Dub, Kašić, Tinj, Benkovac, Islam Latinski, Kašić Veljane, Tinj-Gubavice te u stambenoj četvrti Bazdarici i Islamu Latinskom. Projekt je također financirao glavni i marketinški plan turizma Šibensko-kninske županije koji je pružio korisne preporuke za razvoj turističkih potencijala županije bez opasnosti po njezin jedinstven okoliš.

Lokalne regionalne razvojne inicijative također su potaknute kroz program bespovratnih sredstava, kojim se financiralo 15 projekata u području turizma, malog i srednjeg poduzetništva (SME) te poljoprivrede, u skladu s prioritetima koje su partnerstva utvrdila za 2004. godinu. Devet ih se provelo u Zadarskoj županiji, četiri u Šibensko-kninskoj te još po dvije u objema županijama zahvaljujući sljedećim nositeljima projekata: u Šibensko-kninskoj županiji: Turističke zajednice Skradina i Knina, Toscana Promozione (Italija) i Regionalna razvojna agencija 'Mura' iz Slovenije; u Zadarskoj županiji: Gradska knjižnica, Grad Benkovac, općine Polača, Novigrad, Galovac i Kukljica, Nacionalni park Paklenica i Park prirode Vransko jezero, kao i Udruženje obrtnika Zadarske županije.

Gradovi Knin i Drniš dobili su tehničku pomoć u pripremi natječajne dokumentacije za modernizaciju svojih sustava vodoopskrbe i odvodnje, a grad Benkovac dobio je pomoć u pripremi natječajne dokumentacije: studije izvedivosti i prijavnog obrasca za bespovratna sredstva za izgradnju poslovne infrastrukture. Projekt je također poslužio kao važno iskustvo učenja za lokalne dionike koje su prvi put dobjile priliku primijeniti načela i mehanizme Regionalne politike Europske unije u svojoj županiji. Pritom su Šibensko-kninska i Zadarska županija daleko odmakle na putu pripreme za buduće Strukturne fondove, koji će biti dostupni nakon pristupanja Hrvatske Europskoj uniji. Projekt je također osmislio i proveo poseban program edukacije za članove Partnerstva kako bi se upoznali s institucijama i politikama Europske unije te utvrdili svoje znanje na području politike regionalnog razvoja.

Tko je imao koristi od tog projekta?

Lokalne i regionalne vlasti, poljoprivrednici, mali poduzetnici, javne institucije, razne organizacije i stanovnici toga područja.

Program: CARDS 2004 Održivi razvoj ratom pogođenih područja – Razvoj kapaciteta i upravljanja županijom

Proračun: 11,1 milijuna eura

Ciljevi i rezultati: Opći je cilj ovoga projekta osigurati jačanje kapaciteta i edukaciju za identifikaciju, pripremu, upravljanje i nadzor lokalno vođenih razvojnih projekata na županijskoj i općinskoj razini.

Prema prioritetima utvrđenima u svakom od županijskih Regionalnih operativnih programa (ROP), županijski Odbori za partnerstvo (CPC) odabrali su i uz tehničku podršku županijske Jedinice za upravljanje projektima (PMU) pripremili projekte koji su bili u skladu s ROP-om te tako pridonosili cijelokupnom razvoju županije.

Jedan od specifičnih ciljeva bio je pripremiti projekte za sudjelovanje u natječajima u skladu s procedurama javne nabave Europske unije. Trinaest projekata pripremljenih i predanih u skladu s procedurama javne nabave Europske unije uspješno je prošlo natječaj te su u lipnju 2007. godine ugovoren putem Središnje agencije za financiranje i ugovaranje (SAFU). Neki su projekti bili vezani uz infrastrukturu, dok su drugi bili usmjereni na poboljšanje poslovnih ulaganja, razminiranje, pružanje tehničke potpore visokoškolskim obrazovnim ustanovama ili jednostavno na turističku promidžbu.

Tko je imao koristi od tog projekta?

Od ovoga su projekta koristi imala četiri ratom pogođena područja: Karlovačka županija (Karlovac), Ličko-senjska županija (Sveto Brdo, Krasno), Požeško-slavonska županija (Požega, Pakrac) te Brodsko-posavska županija (Slavonski Brod, Nova Gradiška), lokalne i regionalne vlasti, javne institucije (škole, tehnički fakulteti, turističke institucije, bolnice), gradske tvrtke, mali poduzetnici te stanovništvo tih regija.

Program: CARDS 2003 – Potpora reformi državne uprave i državne službe

Proračun: 1,7 milijuna eura

Ciljevi i rezultati: Cilj je projekta pružanje snažne potpore razvoju profesionalne državne službe - transparentne, pouzdane, odgovorne, učinkovite, fleksibilne i praktične. Riječ je o jednom od najvećih izazova s horizontalnim i transsektorskim djelovanjem na razvoj gospodarstva i društva u cjelini, koji je stvorio temelje za uspostavu funkcionalne i učinkovite državne uprave s novom kulturom orientiranim prema građanima. Projekt je slijedio zahtjeve Europske unije i primjenu novih rješenja u razmjeni podataka i komunikacijskim tehnologijama (organizacija "e-administracije" i "one-stop-managementa") te modernizirano upravljanje ljudskim potencijalima. Njegovi su ključni rezultati novi nacrt Zakona o općem upravnom postupku, pilot-provedba Zakona o državnim službenicima, te razvoj upravljanja ljudskim potencijalima.

Tko je imao koristi od tog projekta?

Izravni je korisnik projekta Središnji državni ured za upravu, ali i cijela državna uprava i državne službe. U ovom konkretnom slučaju ciljevi projekta srednjoročno također utječu na svakodnevni život svakog građanina Hrvatske.

**KAKVA JE POTPORA HRVATSKOJ
PRUŽENA KROZ PHARE, ISPA I SAPARD U
RAZDOBLJU
OD 2005. DO 2006. GODINE?**

Nakon što je Europska komisija objavila pozitivno mišljenje o hrvatskoj aplikaciji za članstvo u Europskoj uniji, Hrvatska je u lipnju 2004. postala zemlja kandidat. Strateški dokument Europske komisije o napretku u procesu proširenja⁴ sadrži elemente prepristupne strategije za Hrvatsku i temelj je za korištenje prepristupnih fondova (instrumenata) PHARE, ISPA i SAPARD, koji za cilj imaju poticanje važnih političkih, gospodarskih, socijalnih i institucionalnih reformi. Potpora u okviru

prepristupnih fondova za postupnu integraciju u Europsku uniju, u usporedbi s programom CARDS, postaje znatno veća te usmjerena na financijski opsežnije projekte, uz obavezno sufinanciranje zemlje korisnika. Za provedbu triju programa u 2005. godini alocirano je 105 milijuna eura, a u 2006. godini 140 milijuna eura. (vidi Tablicu 4).

Tablica 4. Pomoć Europske unije kroz CARDS, PHARE, ISPA i SAPARD, od 2001. do 2006. (u milijunima eura)

Programi	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	Ukupno
CARDS – nacionalni	58,00	59,00	62,00	81,00	-	-	260,00
Prepristupni:					105,00	140,00	245,00
PHARE					80,00	80,00	160,00
ISPA					25,00	35,00	60,00
SAPARD					0,0	25,00	25,00
UKUPNO	58.00	59.00	62.00	81.00	105.00	140.00	505.00

Prepristupna strategija namijenjena je pripremanju Hrvatske za buduće članstvo. Osim prepristupne pomoći, primjenjeni su slijedeći okvirni dokumenti i mehanizmi:

- Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju,
- Pristupno partnerstvo,
- Sudjelovanje u programima Zajednice⁵,
- Nacionalni program Republike Hrvatske za pristupanje Europskoj uniji,
- Godišnja izvješća o napretku.

⁴ Europska komisija: COM(2004), Mišljenje o zahtjevu Republike Hrvatske za članstvo u Europskoj uniji, Bruxelles, 2004
⁵ više o programima Zajednice u III. Poglavlju

Što je izvješće o napretku Hrvatske?

To je godišnje izvješće o pripremama Hrvatske za članstvo u Europskoj uniji. Napredak se mjeri na temelju donijetih odluka, usvojenih zakona te provedenih mjera.

Izvješće se temelji na informacijama koje prikuplja i analizira Komisija. Upotrebljava se i niz drugih izvora, uključujući podatke hrvatske Vlade, zemalja članica, izvješća Europskog parlamenta te informacije od raznih međunarodnih i nevladinih organizacija.

Izvješće u osnovi:

- ukratko opisuje odnose između Hrvatske i Europske unije;
- analizira situaciju u Hrvatskoj prema političkim kriterijima za članstvo (demokracija i vladavina prava, ljudska prava i zaštita manjina);
- analizira situaciju u Hrvatskoj na temelju gospodarskih kriterijima za članstvo (postojanje funkcionalnog tržišnog gospodarstva i sposobnost suočavanja s pritiscima konkurenčije i tržišnim silama unutar Europske unije);
- procjenjuje sposobnost Hrvatske da preuzima obveze članstva, odnosno pravnu stečevinu utvrđenu u Ugovorima, sekundarno zakonodavstvo te politiku Europske unije.

Trima prepristupnim programima upravljuju nacionalna tijela, no njihovu provedbu nadzire Europska komisija kroz svoje službe u Bruxellesu (Opća uprava za proširenje, Opća uprava za regionalnu politiku, Opća uprava za poljoprivredu) te Delegacija Europske komisije u Zagrebu.

Iako svaki od tih prepristupnih programa ima svoje specifične ciljeve, svi služe pripremi Hrvatske za buduću upotrebu finansijskih instrumenata namijenjenih zemljama članicama Europske unije:

- PHARE je pripremni program za Strukturne fondove Europske unije koji podupiru projekte usmjereni na regionalni razvoj i razvoj ljudskih resursa.
- ISPA je prethodnik Kohezijskog fonda Europske unije koji se bavi velikim infrastrukturnim projektima u sektorima prometa i zaštite okoliša.
- SAPARD je program "zagrijavanja" za Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj.

Što je Nacionalni program Republike Hrvatske za pristupanje Europskoj uniji (NPPEU)?

Nacionalni program predstavlja godišnji plan mjera – zakonskih, administrativnih i institucionalnih - nužnih za ostvarenje političkih i gospodarskih kriterija te sposobnosti preuzimanja obveza članstva u EU. NPPEU mjere definirane su u skladu s prioritetima navedenima u Pristupnom partnerstvu i pregovaračkom okviru Hrvatske.

Akumulirano iskustvo u upravljanju prepristupnim programima, uključujući propise i procedure Europske unije bit će od nedvojbene koristi u budućem upravljanju Instrumentom za prepristupnu pomoć (program IPA) te Strukturalnim i Kohezijskim fondovima Europske unije.

PROGRAM PHARE

Program Phare glavni je finansijsko-tehnički instrument pretprištupne strategije za države kandidatkinje, čija je korisnica i Republika Hrvatska od proračunske godine 2005.

Program je uspostavljen Uredbom Vijeća 3906/1989/ EC⁶, a kratica PHARE dolazi od francuskog: **Pologne et Hongrie - Aide à la Restructuration Economique (Poljska i Mađarska – Pomoć za ekonomsku obnovu)**, jer je Phare prvo bitno zamisljen kao potpora procesu reformi u Poljskoj i Mađarskoj.

Financiranje iz programa Phare za Hrvatsku, provodi se u dva glavna smjera:

- Glavni dio finansijskih sredstava namijenjen je jačanju institucionalnih/ljudskih potencijala u procesu ujednačavanja nacionalnog zakonodavstva s pravnom stečevinom (acquis) Europske unije te njezinom primjenom i provedbom.
- Drugi dio financija namijenjen je potpori aktivnostima i ulaganjima u gospodarsku i socijalnu koheziju.

Svrha programa Phare bila poduprijeti višegodišnje projekte, primjerice projekte koji se odvijaju u fazama kroz višegodišnje procese programiranja, međutim u slučaju Hrvatske višegodišnje programiranje nije bilo primjenjivo zbog ograničene raspoloživosti programa za Hrvatsku od samo dvije godine. Za obje godine - 2005. i 2006. potpisani su odvojeni Sporazumi o financiranju. Sporazumi o financiranju koje su potpisali predstavnici Europske komisije i Vlade Republike Hrvatske pravni su temelj za financiranje projekata u tim različitim proračunskim godinama.

Što je Acquis communautaire ili skraćeno *acquis* (pravna stečevina)?

Riječ je o francuskom izrazu koji u osnovi znači "EU, onakav kakav jest". Drugim riječima, izraz se odnosi na prava i obveze koje dijele sve zemlje EU-a. "Acquis" uključuje sve ugovore i zakone EU-a, sve deklaracije i rezolucije, međunarodne sporazume o poslovima EU-a ili presudama Suda pravde. Uključuje i aktivnosti što ih zajedno poduzimaju vlade zemalja članica EU-a na području pravosuđa i unutarnjih poslova te u zajedničkoj vanjskoj i sigurnosnoj politici. "Prihvati acquis" znači prihvati EU onakvim kakav jest.

Zemlje kandidatkinje moraju u cijelosti prihvati "acquis" i tek potom se mogu pridružiti EU-u, nakon čega zakoni EU-a postaju dijelom njihova nacionalnog zakonodavstva.

Saznajte više

Prioriteti koji se odnose na financiranje za Hrvatsku, u sklopu pretprištupnih instrumenata Phare, ISPA i SAPARD, temelje se na posebnom dokumentu o kojem su se usuglasili EU i Hrvatska, a zove se Pristupno partnerstvo. Tim su dokumentom određeni kratkoročni i srednjoročni prioriteti za pristupanje Hrvatske Europskoj uniji i u osnovi predstavlja područja kojima su usmjerena finansijska sredstva. Povremeno se dopunjava kako bi što bolje odražavao razvojne procese određene zemlje.

Projekti Phare podupiru osam prioriteta ustanovljenih Pristupnim partnerstvom: 1) demokratizaciju i vladavinu prava, 2) ljudska prava i prava manjina, 3) gospodarske kriterije, 4) unutarnje tržište i trgovinu, 5) sektorske politike, 6) suradnju na području pravosuđa i unutarnjih poslova, 7) programe potpore i 8) gospodarsko-socijalnu koheziju.

Većina projekata koja se provodi u sklopu programa Phare financira se putem tehničke pomoći i twinning mehanizma, najčešće upotpunjena nabavom roba što ih zahtijeva provedba *acquisa*⁷.

⁶ Izvor: Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, Phare, <http://www.strategija.hr/Default.aspx?sec=35>

⁷ Više o javnim ugovorima koje financira EU u V. poglavljju

Što je tehnička pomoć?

To je vrsta aktivnosti koja budućoj zemlji članici poput Hrvatske pomaže u razvoju javnih struktura, strategija reformi, ljudskih potencijala i menadžerskih znanja, kako bi se ojačao gospodarski, socijalni, zakonodavni i administrativni kapacitet zemlje. Tehnička pomoć uglavnom se osigurava transferom znanja, primjerice pružanjem pomoći u procesu ujednačavanja i provedbe zakonodavstva, izravnom pomoći pri izradi strateški važnih dokumenata, obrazovnim aktivnostima itd.

Što je twinning?

Twinning projekti još su jedan instrument tehničke pomoći. Daju mogućnost državnoj upravi i polujavnim organizacijama u zemlji kandidatkinji da surađuje s državnom upravom i kolegama iz jedne ili više zemalja članica EU-a. Twinning model obično je najprikladniji pristup u procesu prihvaćanja standarda i najboljih praksi u provedbi acquisa.

Saznajte više

Uz pretpristupne programe EU-a, Hrvatskoj je dostupan još jedan financijski instrument - TAIEX ili instrument za tehničku pomoć i izmjenu podataka.. Riječ je o instrumentu Opće uprave za proširenje Europske komisije. TAIEX pomaže državama u procesu približavanja, primjene i provedbe EU-ovih zakona. Uglavnom funkcioniра na zahtjev i kanalizira zahtjeve za pomoć čime pridonosi pružanju specifične stručne pomoći radi brzog rješavanja problema.

Popis projekata CARDS i Phare koji se provode u Hrvatskoj može se pronaći na internetskim stranicama Središnjeg državnog ureda za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, zaduženog za ukupnu koordinaciju EU fondova⁸.

Program: PHARE 2005. – Povećanje administrativnog kapaciteta za pomorsku sigurnost

Sredstva: 0,6 milijuna eura

Ciljevi i rezultati: Cilj je ovoga projekta uspostava službe za nadzor i upravljanje pomorskim prometom uz odgovarajući sustav informiranja i u skladu s preporukama Međunarodne pomorske organizacije (MPO) te Direktive 2002/59/EC o primjeni Informacijskog sustava nadzora i upravljanja pomorskim prometom (VTMIS) na Jadranu.

Primjena sustava VTMIS trebala bi omogućiti: nadzor nad pomorskim prometom, manje nesreća na moru, bolje rezultate u akcijama potrage i spašavanja na moru, manju zagađenost mora koja dolazi od plovila, bolji nadzor i upravljanje lučkim resursima i operacijama te poboljšanu učinkovitost u kombiniranom prometu.

Projekt je počeo u siječnju 2008. i trebao bi završiti za 18 mjeseci.

Tko ima koristi od ovoga projekta?

Korisnik projekta je Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture, nadležne lučke vlasti te Nacionalna središnjica za usklađivanje traganja i spašavanja na moru.

⁸ Izvor: Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije - <http://www.strategija.hr>

Program: PHARE 2005. Provedba ekološke mreže - NATURA 2000. u Hrvatskoj

Sredstva: 2,5 milijuna eura

Ciljevi i rezultati: Cilj je poduprijeti hrvatske vlasti u njihovu približavanju Direktivama EU-a o staništima i Direktivama o pticama u određenim zaštićenim područjima. Unatoč tomu što je Državni ured za zaštitu prirode već pripremio prijedlog provedbe ekološke mreže NATURA 2000. u Hrvatskoj, mreža će se početi doista provoditi i biti operativna tek za nekoliko godina, nakon što Hrvatska postane članicom EU-a. Projekt je stukturiran na sljedeći način:

- definiranje konačnog prijedloga za ekološku mrežu NATURA 2000.
- priprema provedbenog plana za Park prirode Vransko jezero i Jasen
- razvoj i primjena provedbenog plana za velike mesoždere u Gorskom Kotaru
- posebni tečaji o procjeni učinka projekata i programa o ekološkim područjima NATURA 2000.

Tko ima koristi od ovoga projekta?

Glavni su korisnici Državni ured za zaštitu prirode, Ministarstvo kulture i Uprava za zaštitu prirode. Istodobno su korisnici i lokalne i regionalne vlasti, turističke organizacije, mali poduzetnici, poljoprivrednici, stanovnici spomenutih područja i posjetitelji.

www.natura2000.hr

PROGRAM ISPA

Od 1. siječnja 2005. Hrvatska je korisnik programa ISPA (Instrument for Structural Policies for Pre-Accession, ili Instrument za strukturne politike u prepristupnom razdoblju) koji je uspostavljen Uredbom Vijeća 1267/1999/EC⁹, a cilj mu je ustanoviti nacionalne prioritete kad je riječ o okolišu i prometnoj infrastrukturi¹⁰. ISPA se temelji na načelima Kohezijskog fonda koji već djeluje u zemljama članicama Unije

Program ISPA podupire velike investicije, a za njega je odgovorna Opća uprava za regionalnu politiku Europske komisije.

Osnovu zakorištenje finansijskih sredstava programa ISPA čine nacionalne ISPA strategije za promet i zaštitu okoliša koje odražavaju sektorske prioritete, prijedloge projekata i kriterije za selekciju.

Saznajte više

Kad je riječ o sektoru zaštite okoliša, fokus programa je na investicijski zahtjevnim direktivama (eng. *Heavy investment directives*). Stoga su prioritet projekti koji se odnose na:

- kvalitetu i opskrbu pitkom vodom;
- prikupljanje i gospodarenje otpadnim vodama;
- prikupljanje i zbrinjavanje krutog otpada;
- smanjenje zagađenosti zraka.

Kad je riječ o transportnom sektoru, u programu ISPA preferiraju projekte prometne infrastrukture koji potiču održive načine prijevoza osoba i dobara, posebice projekte od zajedničkog interesa za cijekupnu zajednicu, poput projekata uzduž paneuropskih prometnih koridora.

ISPA pridonosi i razvoju željeznice, cesta, pomorskih luka i zračnih luka uzimajući u obzir i zahtjev za održivim razvojem.

⁹ Izvor: Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, ISPA <http://www.strategija.hr/Default.aspx?sec=36>

¹⁰ više podataka o Kohezijskom fondu u IV. poglavlju

U nastavku predstavljamo tri infrastrukturna projekta iz sektora zaštite okoliša i prometa, odabrana za financiranje u skladu s programom ISPA za 2005. i 2006. godinu, uz ravnomjernu podjelu raspoloživih sredstava od 50%:50% na dva sektora:

ISPA infrastrukturni projekti u Hrvatskoj - sektor zaštite okoliša:

Sektor - voda

- Naziv projekta: **Program za vode i otpadne vode Karlovac**
- Ukupna vrijednost investicije: **36 milijuna eura (ISPA: 22,5 milijuna eura)**
- Krajnji korisnik: **Vodoopskrba d.o.o. Karlovac, Karlovačka županija**

Opis projekta:

Ciljevi projekta su pročišćavanje otpadnih voda, smanjenje trenutno relativno visokih gubitaka i nenaplaćene potrošnje vode te smanjenje infiltracije podzemnih voda u vodoopskrbni sustav. Predviđena je izgradnja uređaja za pročišćavanje koji će biti smješten nizvodno od Karlovca, izgradnja crpnih stanica, 10 km nove kanalizacijske mreže i izmjena dijela postojeće kanalizacije. Projekt uključuje i izmjenu deset kilometara vodovodnih cijevi, nabavu opreme i obuku zaposlenih za rukovanje njome.

Sektor krutog otpada

1. Naziv projekta: **Županijski centar za gospodarenje otpadom Bikarac (RWMC), Faza 1**
2. Ukupna vrijednost investicije: **8,8 milijuna eura (ISPA: 6 milijuna eura)**
3. Krajnji korisnik: **Gradska čistoća d.o.o. Šibenik, Šibensko-kninska županija**

Opis projekta:

Ova se investicija realizira kao potpora prvoj fazi izgradnje modernog, za okoliš neškodljivog regionalnog sustava upravljanja otpadom u Šibensko-kninskoj županiji. Projektom će se poduprijeti I) izgradnja novog Županijskog centra za gospodarenje otpadom Bikarac (RWMC) i zatvaranje postojećeg sustava koji se nalazi na toj lokaciji, II) provedba pilot-projekta razdvajanja i recikliranja prikupljenog otpada, III) zatvaranje i popravak postojećeg odlagališta otpada u Pirovcu i IV) tehnička pomoć za provedbu projekta te poduku osoblja budućeg RWMC-a. Svrha projekta je zatvaranje i obnova postojećih osam neodrživih odlagališta krutog otpada te njihova zamjena RWMC-om koji će se koristiti idućih 25 godina. Nakon provedbe ovog projekta službe koje se bave prikupljanjem otpada moći će pokriti sve gradove i općine te smanjiti za najmanje 25% količinu općinskog krutog otpada do 2025. te ubrzano uvesti proces recikliranja i razdvajanja otpada, a do 2025. trebalo bi pokriti sve gradove i općine u županiji.

Projekt tehničke pomoći: uključuje pripremu investicijskih projekata koji se odnose na korištenje pitke vode i otpadnih voda te gospodarenje podsektorima za otpad, u sklopu budućeg financiranja (IPA, Kohezijski fond).

ISPA infrastrukturni projekti u Hrvatskoj - sektor prometa:

- Naziv projekta: **Vinkovci - Tovarnik - državna granica - Obnova željezničke pruge**
- Ukupna vrijednost investicije: **75,761 milijun eura (ISPA: 28,8 milijuna eura)**
- Krajnji korisnik: **Hrvatske željeznice Infrastruktura**

Opis projekta:

Ovaj projekt podupire financiranje modernizacije željezničke infrastrukture i sigurnosnog sustava na relaciji Vinkovci-Tovarnik-državna granica, a dio je X. koridora Transeuropske mreže.

Projekt vrijedan preko 60 milijuna eura sufinancira se iz **pretpriistupnog fonda ISPA**.

Europska komisija sufinancira projekt u iznosu od 28,789 milijuna eura (38%) u sklopu programa ISPA, a ostala sredstva idu iz državnog proračuna Hrvatske. Rekonstrukcija željezničke pruge od Vinkovaca preko Tovarnika do državne granice, prvi je projekt ovih razmjera u Hrvatskoj koji će se financirati u sklopu EU pretpriistupnog fonda i prvi u čijem će se investiranju u željezničku infrastrukturu realizirati i sufinanciranje. Korisnik projekta su Hrvatske željeznice, a koordinira ga Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture.

Radovi na modernizaciji uključuju: I) radove na obnovi željezničke infrastrukture, II) elektrifikaciju, III) novi signalizacijski sustav, IV) obnovu željezničkih prijelaza, V) telekomunikacijski sustav i VI) ulaganje u željezničke postaje.

Provedbom ovoga projekta, brzina kretanja vlakova trebala bi se sa sadašnjih 40 km/h povećati na 160 km/h. Hrvatski ministar financija, ministar mora, prometa i infrastrukture te šef Delegacije Europske komisije u Hrvatskoj u rujnu 2008. na željezničkoj postaji Đeletovci obilježili su početak radova na rekonstrukciji željezničke pruge Vinkovci - Tovarnik - državna granica, od Đeletovaca do državne granice.

Tehnička pomoć projektima uključuje i pripremu investicijskih projekata u transportnom sektoru za buduće financiranje (IPA, Kohezijski fond)

Za svaki projekt koji se realizira u sklopu programa ISPA predstavnici Europske komisije i Vlade Republike Hrvatske potpisuju Memorandum o financiranju. Svakim memorandumom definiraju se obveze i modaliteti provedbe pojedinog projekta, raspodjela finansijskih sredstava koje osigurava ISPA te udio kojim će u sufinanciranju sudjelovati Hrvatska. Udio u sufinanciranju varira od projekta do projekta i temelji se na specifičnoj analizi troškova i koristi.

PROGRAM SAPARD

SAPARD – Posebni pristupni program za poljoprivredu i ruralni razvoj (*Special Accession Programme for Agriculture & Rural Development* (Uredba Vijeća 1268/1999/EC¹¹) – cilj mu je pomoći Hrvatskoj da se uhvati ukoštar s problemima strukturne prilagodbe na području poljoprivrede i razvoja ruralnih krajeva te da poveća konkurentnost na tržištu EU-a. Uz to, SAPARD priprema zemlju kandidatkinju za provedbu ‘acquisa’ na području Zajedničke poljoprivredne politike EU-a tako što relevantnim tijelima pruža zakonodavnu, administrativnu i institucionalnu potporu.

Primjena programa SAPARD u Hrvatskoj temelji se na Državnom planu za poljoprivredu i ruralni razvitak za razdoblje od 2005. - 2006. godine, a u skladu s Višegodišnjim sporazumom o financiranju (VSoF).

Program se provodi u skladu s decentraliziranim modelom, a cijelokupna odgovornost za upravljanje programom prenesena je na nacionalna tijela. Operativna provedba SAPARD programa i Plana za poljoprivredu i ruralni razvitak u Republici Hrvatskoj, odnosno funkciju SAPARD agencije, obavlja Ravnateljstvo za tržišnu i struktturnu potporu

Dodatne informacije o programu ISPA u Hrvatskoj dostupne su na internetskim stranicama Središnjeg državnog ureda za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU, zaduženog za ukupnu koordinaciju EU fondova u Hrvatskoj.

u poljoprivredi unutar Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja. U provedbi svojih zadaća ministarstvo usko surađuje s Upravom za poljoprivredu Europske komisije.

U skladu s programom SAPARD u Hrvatskoj se financiraju sljedeće mjere:

- **Mjera 1** - poboljšanje kakvoće proizvoda, smanjenje proizvodnih troškova, povećanje konkurentnosti, moderniziranje proizvodnog sustava, smanjenje zagađenja okoliša, dostizanje standarda EU-a vezanih za higijenska, veterinarska i pitanja zaštite okoliša;
- **Mjera 2** - moderniziranje pogona za preradu poljoprivredno-prehrabrenih proizvoda, poboljšanje zbrinjavanja otpada životinjskog podrijetla, povećanje konkurentnosti tržišta i dostizanje standarda EU-a vezanih za higijenska, veterinarska i pitanja zaštite okoliša.

Dva primjera u nastavku predstavljaju projekte financirane u sklopu navedenih mjeru.

Program: SAPARD Mjera 1 - “Ulaganje u poljoprivredna gospodarstva”sektor žitarica i uljarica

Korisnik projekta: Poljoprivredna zadruga Čakovec

Godina ugovaranja: 2007.

Ukupna vrijednost investicije: 591.767 Eura

Opis projekta: projekt će financirati izgradnju objekata i kupnju opreme za sušenje i skladištenje žitarica i uljarica

Ciljevi projekta:

- Povećanje skladišnih kapaciteta za 990 tona
- Povećanje broja zaposlenih i stvaranje 5 novih radnih mjeseta
- Povećanje proizvodnje i prodaje žitarica za 997 tona, uljarica za 7 tona, povrća za 96 tona, šećerne repe za 9 tona i proizvodnje svinja za 93 tone

¹¹ Izvor: Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, SAPARD <http://www.strategija.hr/Default.aspx?sec=37>

Program: SAPARD Mjera 2 - "Unapređenje prerade i trženja poljoprivrednih i ribljih proizvoda" sektor ribarstva

Korisnik projekta: Arbacommerce Zadar

Godina ugovaranja: 2006.

Ukupna vrijednost investicije: 818.071 Eura

Opis projekta: projekt će financirati izgradnju i adaptaciju pogona za preradu, koji će izvršiti početnu pripremu i preradu ribe i školjaka, izgradnju i adaptaciju centra za čišćenje školjaka i njihovih objekata za zagrijavanje. Oprema kupljena u sklopu ovog projekta biti će za hlađenje, preradu i pakiranje ribljih proizvoda.

Cilj projekta je povećanje proizvodnje morske ribe, sveže i smrznute, za 1423 tone.

Dodatne informacije o programu SAPARD u Hrvatskoj dostupne su na internetskoj stranici Središnjeg državnog ureda za razvojnu strategiju i koordinaciju EU fondova koji je zadužen za cijelokupno koordiniranje EU fondova u Hrvatskoj te na stranici Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja¹².

Svi spomenuti finansijski instrumenti, programi CARDS, Phare, ISPA i SAPARD, imaju zakonske temelje uspostavljene na razini EU-a. Uz to, širi politički kontekst (primjerice, proširenje okvira za prepristupne programe) i zahtjevi politike EU-a (poput politike zaštite okoliša, politike koja se odnosi na promet) prebačeni su u dio što ih podupire poseban finansijski instrument za određenu zemlju. Te aktivnosti trebale bi biti u skladu s nacionalnim strateškim i razvojnim dokumentima. Tablica 5. donosi sažetak dokumenata relevantnih za različite programe:

Tablica 5. Relevantni dokumenti za EU-ove prepristupne programe

Program	CARDS	PHARE	ISPA	SAPARD
Pravna osnova	Uredba Vijeća br. 266/2000/EC Godišnji sporazumi o financiranju (2002. – 2004.)	Uredba Vijeća br. 3096/1989/EC Godišnji sporazumi o financiranju (2005. i 2006.)	Uredba Vijeća br. 1267/1999/EC Memorandumi o financiranju	Uredba Vijeća br. 1268/1999/EC Višegodišnji sporazum o financiranju Godišnji sporazum o financiranju Plan za poljoprivredu i ruralni razvitak za program SAPARD
Strateški dokumenti	Strategija EK-a za zemlju korisnika Višegodišnji indikativni program	Opći strateški dokumenti u prepristupnom procesu – Pristupno partnerstvo, NPPEU, Izvješća o napretku	ISPA Strategija za okoliš ISPA Prometna strategija	
Operativni dokumenti		Smjernice za programiranje za 2005. i 2006. Priručnik o nadzoru provedbe projekata	Operativni priručnici Priručnik o nadzoru provedbe projekata ISPA	Uputstva za provedbu SAPARD-a
Provđbeni dokumenti	Sažeci projekata Natječajna dokumentacija (Opisi posla, tehničke specifikacije, troškovnici, prijave) Izvješća o praćenju projekta Evaluacijska izvješća		Prijave projekata Natječajna dokumentacija (Opisi posla, tehničke specifikacije, troškovnici, prijave) Izvješća o praćenju projekta Evaluacijska izvješća	Prijave projekata Natječajna dokumentacija (Opisi posla, tehničke specifikacije, troškovnici, prijave) Izvješća o praćenju projekta Evaluacijska izvješća

¹² <http://www.mps.hr/projekti/projekt.asp?PID=42>

Unatoč tomu što dokumenti nose različite nazive i u pojedinostima se razlikuju od programa do programa, svima je zajednički isti nazivnik - višegodišnje strateško planiranje i transparentna primjena programa u skladu sa standardiziranim pravilima.

Svi projekti koji se ostvaruju pod Nacionalnim programom CARDS 2001. – 2004. i Nacionalnim programom Phare 2005. – 2006. prikazani su u sljedećim tablicama (Tablice od br. 6 do br. 11).

Tablica 6. Popis projekata iz nacionalne komponente programa CARDS 2001

Nacionalna komponenta programa CARDS za 2001. godinu		milijuna eura
1. Politički prioriteti		23,20
1.1. Povratak izbjeglica	1.1.1. Obnova i srodna pitanja	19,00
	1.1.2. Gospodarska održivost	4,20
2. Gospodarski razvoj		12,40
2.1. Ljudski resursi	2.1.1. Strukovno obrazovanje i osposobljavanje	0,60
	2.1.2. TEMPUS	4,00
	2.1.3. Restrukturiranje tržišta radne snage	3,00
2.2. Industrijski standardi EU		3,00
2.3. Jačanje institucionalne sposobnosti i poboljšanja infrastrukture u segmentu zaštite okoliša, a u općinama koje se nalaze na područjima od posebne državne skrbi		1,80
3. Obaveze iz SSP-a		20,40
3.1. Pravosuđe i unutarnji poslovi	3.1.1. Reforma sudstva	1,50
	3.1.2. Reforma politike azila	
3.2. Integrirano upravljanje granicama		12,60
3.3. Reforma državne uprave		1,50
3.4. Statistika		1,50
3.5. Intelektualno vlasništvo		1,80
3.6. Politika tržišnog natjecanja		1,50
4. Komplementarne mjere		2,00
4.1. Operacije malih razmjera		1,00
4.2. Razvoj sposobnosti za strateško planiranje		1,00
UKUPNO		58,00

Sporazum o financiranju programa CARDS 2001 između Vlade RH i Europske komisije potписан je 12. srpnja 2002. godine

Tablica 7. Popis projekata iz nacionalne komponente programa CARDS 2002

Nacionalna komponenta programa CARDS za 2002. godinu		milijuna eura
1. Demokratska stabilizacija		16,00
1.1 Povratak izbjeglica i raseljenih osoba	1.1.1 Održiv razvoj u područjima povratka	14,00
1.2 Civilno društvo	1.2.1 Promicanje demokracije i ljudskih prava	0,50
		1,50
2. Gospodarski i društveni razvoj		18,00
2.1 Trgovina	2.1.1 Jačanje sposobnosti na području poljoprivrede i prehrambenih proizvoda	1,75
	2.1.2 Jačanje sposobnosti na području zaštite potrošača	1,25
2.2 Investicijska klima	2.2.1 Potpora reformi zemljišnih knjiga i katastra	5,00
	2.2.2 Poticanje klime pogodne za poslovanje i ulaganja u Hrvatskoj	1,80
	2.2.3 Jačanje hrvatskog sustava javne nabave	1,00
	2.2.4 Podrška hrvatskom sustavu državnih potpora	1,20
2.3 Socijalna kohezija	2.3.1 Strukovno obrazovanje i ospozljavanje: Modernizacija i jačanje institucija	1,50
	2.3.2 Lokalna partnerstva za zapošljavanje mladih	0,90
	2.3.3 Mobilnost u visokom obrazovanju: politika i zakonodavstvo o priznavanju diploma	0,60
	2.3.4 Program TEMPUS	3,00
3. Pravosuđe i unutarnji poslovi		10,00
3.1 Modernizacija pravosuđa – podrška učinkovitijem radu i funkcioniranju hrvatskih sudova		4,00
3.2 Policija i organizirani kriminal	3.2.1 Kriminalistički obavještajni sustav - faza I	2,00
3.3 Integrirano upravljanje granicama	3.3.1 Razvoj nacionalnog informacijskog sustava za upravljanje državnim granicama	2,50
	3.3.2 Jačanje granične sanitarne inspekcije i kontrole kvalitete prehrambenih namirnica	0,75
		0,75
4. Jačanje upravnih sposobnosti		12,00
4.1 Reforma državne uprave	4.1.1 Pomoć u jačanju sposobnosti hrvatskih državnih institucija	3,50
	4.1.2 Jačanje sposobnosti Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminala (USKOK)	1,00
	4.1.3 Fiskalna decentralizacija, jednakost i mjerjenje sposobnosti	1,50
4.2 Nacionalni, regionalni i lokalni razvoj	4.2.1 Izrada strategije i jačanje sposobnosti za regionalni razvoj	2,00
4.3 Javne financije	4.3.1 Razvoj javne finansijske kontrole i unutarnjeg nadzora	1,50
	4.3.2 Jačanje sposobnosti za upravljanje javnim dugom	1,50
		1,00
5. Okoliš i prirodni resursi		3,00
5.1 Strategija usklađivanja zakonodavstva sa zakonodavstvom EU-a na području zaštite okoliša		1,20
5.2 Ogledna strategija gospodarenja otpadom u Dalmaciji		0,80
5.3 Informacijski sustav za vode – standardizacija i praćenje		0,80
5.4 Potpora mreži nevladinih organizacija na području zaštite okoliša		0,20
UKUPNO		59,00

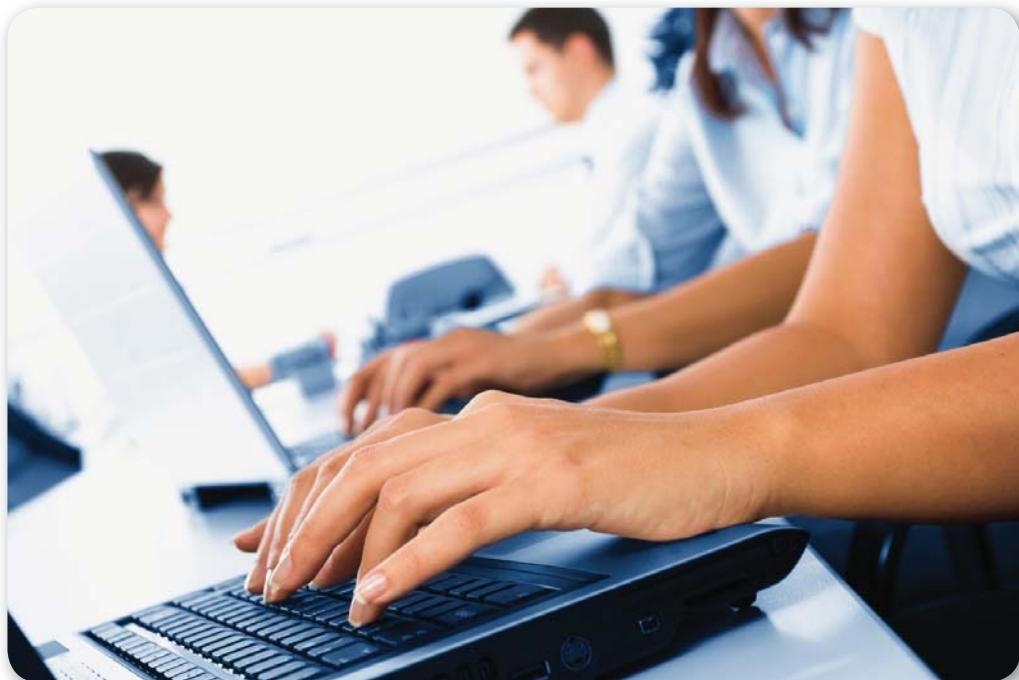
Sporazum o financiranju programa CARDS 2002 između Vlade RH i Europske komisije potписан je 17. prosinca 2002. godine

Tablica 8. Popis projekata iz nacionalne komponente programa CARDS 2003

Nacionalna komponenta programa CARDS za 2003. godinu		milijuna eura
1. Demokratska stabilizacija		17,00
1.1 Povratak izbjeglica i raseljenih osoba	1.1 Održivi razvoj u područjima povratka	15,00
1.2 Civilno društvo	1.2.1 Bespovratna pomoć nevladnim organizacijama koje djeluju na području ljudskih prava, demokracije i medija	0,50
	1.2.2 Izgradnja sposobnosti i bespovratna pomoć organizacijama civilnog društva koje pružaju socijalne usluge	1,50
2. Economic and Social Development		17,50
2.1 Trgovina	2.1.1 Razvoj sustava akreditacije i podrška nacionalnim laboratorijima za standardizaciju i mjeriteljstvo	1,30
	2.1.2 Jačanje sposobnosti na području zaštite bilja	0,60
	2.1.3 Jačanje hrvatske veterinarske službe	0,60
2.2 Ulagačka klima	2.2.1 Registriranje vlasništva u obalnom području	2,00
	2.2.2 Strateški plan za dugoročan razvoj postojećih slobodnih zona u Hrvatskoj	2,10
	2.2.3 Daljnje jačanje Agencije za zaštitu tržišnog natjecanja i provođenje zakona i politike o zaštiti tržišnog natjecanja	0,45
	2.2.4 Jačanje sustava za provedbu prava intelektualnog vlasništva	1,00
	2.2.5 Razvoj infrastrukture za intelektualno vlasništvo na području istraživanja i razvoja	0,60
2.3 Socialna kohezija	2.3.1 Unapređivanje škola za strukovno obrazovanje i osposobljavanje - uspostavljanje centara kvalitete	4,00
	2.3.2 Decentralizacija i modernizacija Hrvatskog zavoda za zapošljavanje	0,50
	2.3.3 Unaprjeđenje statistike tržišta rada	0,35
	2.3.4 Daljnje unapređivanje Agencije za osiguranje kvalitete i pratećeg informacijskog sustava u visokom obrazovanju	1,00
	2.3.5 TEMPUS III	3,00
3. Pravosuđe i unutarnji poslovi		12,00
3.1 Modernizacija pravosuđa	3.1.1 Obuka i obrazovanje tužitelja	1,00
	3.1.2 Nastavak podrške učinkovitijem radu i funkcioniranju hrvatskog sudskog sustava	3,00
3.2 Policija i organizirani kriminal	3.2.1 Kriminalistički obavještajni sustav - faza II	2,00
	3.2.2 Sprečavanje i borba protiv pranja novca	1,00
3.3 Integrirano upravljanje granicama	3.3.1 Jačanje institucionalne sposobnosti graničnog sanitarnog inspektorata	0,50
	3.3.2 Jačanje sposobnosti fitosanitarne inspekcije	0,85
	3.3.3 Nacionalni informacijski sustav za upravljanje granicama	2,00
	3.3.4 Daljnja obuka granične policije i međunarodna suradnja	0,50
	3.3.5 Izgradnja sposobnosti na polju ilegalnih migracija	1,15
4. Jačanje upravnih sposobnosti		11,80
4.1. Reforma državne uprave	4.1.1 Potpora decentralizaciji hrvatske državne uprave	1,50
	4.1.2 Provedba programa reforme tijela državne uprave	2,00
	4.1.3 Potpora hrvatskim državnim tijelima pri u koordinaciji pomoći EU i EU integracijskim procesima	0,50
	4.1.4 Daljnja potpora jačanju kapaciteta odabranih hrvatskih državnih institucija	2,00
4.2 Nacionalni, regionalni i lokalni razvoj	4.2.1 Planiranje nacionalnog i regionalnog razvoja i jačanje institucija	2,00
	4.2.2 Suradnja u pograničnim područjima	1,00
4.3 Javne financije	4.3.1 Jačanje vanjskog nadzora nad korištenjem proračuna	2,00
	4.3.2 Razvoj metodologije za izradu ključnih statističkih pokazatelja na polju javnih financija	0,80

5. Okoliš i prirodni resursi	3,70
5.1 Usklađivanje hrvatskog zakonodavstva o upravljanju vodama s pravnom stečevinom EU	0,80
5.2 Procjena učinka razvojnih strategija na okoliš	1,00
5.3 Provedba smjernica o procjeni učinka na okoliš i obuka	0,70
5.4 Promicanje pristupa informacijama i javnog sudjelovanja u pitanjima zaštite okoliša u skladu s Arhuškom konvencijom	0,30
5.5 Potpora nevladinim organizacijama na području zaštite okoliša	0,20
5.6 Procjena izvora energije od vjetra i solarnih izvora energije u hrvatskoj pilot regiji	0,70
UKUPNO	62,00

Sporazum o financiranju programa CARDS 2003 između Vlade RH i Europske komisije potписан je 2. rujna 2003. godine

Tablica 9. Popis projekata iz nacionalne komponente programa CARDS 2004

Nacionalna komponenta programa CARDS za 2004. godinu	milijuna eura
1. Demokratska stabilizacija	17,50
1.1 Održivi razvoj u područjima posebne državne skrbi	14,00
1.2. Razvoj civilnog društva	3,50
2. Ekonomski i socijalni razvoj	17,75
2.1 Jačanje sposobnosti na području poljoprivrede, uzgoja životinja i prehrambenih proizvoda	1,50
2.2 Nastavak jačanja sposobnosti na području zaštite potrošača	1,25
2.3 Razvoj nacionalnih sustava mjeriteljstva, standardizacije, ocjene sukladnosti i ovlašćivanja/akreditacije	2,00
2.4 Potpora reformi zemljишnih knjiga i katastra - faza II	4,50
2.5 Unapređivanje informiranja hrvatske poslovne zajednice	1,50
2.6 Obrazovanje odraslih	1,50
2.7 Lokalna partnerstva za zapošljavanje - faza II	1,50
2.8 Program TEMPUS III	4,00
3. Pravosuđe i unutarnji poslovi	21,85
3.1 Unapređivanje sustava upravljanja sudovima i spisima na Visokom prekršajnom судu i odabranim prekršajnim sudovima	2,50
3.2 Potpora učinkovitijem djelotvornijem i modernijem djelovanju Upravnog duda Republike Hrvatske	1,00
3.3 Poboljšanje mogućnosti pristupa pravosuđu kroz jačanje sustava pravne pomoći u Hrvatskoj	1,00
3.4 Borba protiv trgovine ljudima	1,00
3.5 Jačanje sposobnosti za borbu protiv trgovine drogama i zlouporabe droga	1,00
3.6 Borba protiv nedopuštene trgovine oružjem, municijom i eksplozivnim sredstvima	1,40
3.7 Reforma politike azila II	1,20
3.8 Jačanje sposobnosti veterinarske granične inspekcije	0,75
3.9 Modernizacija nadzora državne granice	8,00
3.10 Suradnja u graničnim regijama	4,00
4. Jačanje upravnih sposobnosti	15,10
4.1 Jačanje poreznog sustava u Hrvatskoj	1,50
4.2 Program za jačanje institucionalne sposobnosti i pripremu projekata	6,60
4.3 Jačanje sposobnosti Hrvatske agencije za telekomunikacije	1,00
4.4 Jačanje sposobnosti za upravljanje sredstvima za regionalni razvoj	3,00
4.5 Jačanje unutarnje finansijske kontrole u javnom sektoru	1,50
4.6 Modernizacija Carinske uprave	1,50
5. Okoliš i prirodni resursi	3,80
5.1 Potpora dalnjem usklađivanju hrvatskog zakonodavstva s pravnom stečevinom Zajednice u području zaštite okoliša	2,10
5.2 Jačanje sposobnosti i izrada smjernica za provedbu Okvirne direktive na području voda (WFD)	1,20
5.3 Usklađivanje hrvatskog zakonodavstva s pravnom stečevinom Zajednice u području obnovljivih izvora energije i označavanje energetske učinkovitosti	0,50
UKUPNO	76,00

Sporazum o financiranju programa CARDS 2004 između Vlade RH i Europske komisije potписан je 29. studenog 2004. godine, a njegove izmjene i dopune 4. veljače 2005. godine

Tablica 10. Popis projekata iz nacionalne komponente programa PHARE 2005

Br.	Institucija nositelj	Naziv projekta	Phare iznos u EUR	Iznos sufinanciranja RH u EUR	Ukupno u EUR
1	Ministarstvo pravosuđa	Jačanje mirenja kao alternativnog načina rješavanja sudskih sporova	1.112.000	32.000	1.144.000
2	Ministarstvo pravosuđa	Potpore pravosudnoj akademiji: Razvoj sustava sudskog vježbeništva	1.200.000	0	1.200.000
3	Ured za nacionalne manjine	Projekt podrške Romima	1.300.000	167.000	1.467.000
4	Državna geodetska uprava i Ministarstvo pravosuđa	Modernizacija zemljšne uprave u RH i pilot projekt za 324 općine u Sjeverozapadnoj Hrvatskoj	5.165.000	361.158	5.526.158
5	Državni inspektorat	Sustav nadzora nad tržištem u području tehničkih proizvoda	1.300.000	75.000	1.375.000
6	Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja	Jačanje sposobnosti za primjenu politike EU na području tržišnog natjecanja i državnih potpora	1.800.000	100.000	1.900.000
7	Porezna uprava Ministarstva finansija	Podrška Poreznoj upravi RH u razvoju aktivnosti koje se temelje na dokumentu Fiscal Blueprint	3.000.000	0	3.000.000
8	Carinska uprava Ministarstva finansija	Međusobna operativnost IT sustava s EU carinskim sustavom	7.075.000	1.625.000	8.700.000
9	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva	Institucionalno jačanje i podrška provođenju SAPARD/IPARD programa	4.045.000	15.000	4.060.000
10	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva	Potpore VRH u pripremi i implementaciji Strategije za razvoj sektora ribarstva u kontekstu usklađivanja i provedbe pravne stečevine EU uključujući i CFP	4.500.000	1.313.750	5.813.750
11	Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvijanja	Sigurnost na moru: Jačanje upravne sposobnosti za upravljanje i nadzor nad plovilima	2.150.000	400.000	2.550.000
12	Hrvatski zavod za zapošljavanje	Aktivne mjere zapošljavanja za skupine kojima prijeti socijalno isključivanje	2.000.000	250.000	2.250.000
13	Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva	Institucionalno jačanje malog i srednjeg poduzetništva i razvoj politike za usklađivanje s Europskom poveljom o malom i srednjem poduzetništvu i poglavljem Acquis Communataire-a za malo i srednje poduzetništvo	2.500.000	0	2.500.000
14	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	TEMPUS	5.000.000	0	5.000.000
15	Državni zavod za statistiku	Tehnička pomoć Državnom zavodu za statistiku RH pri usvajanju Acquisa	4.660.000	140.000	4.800.000
16	Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva	Jačanje inspekcije za zaštitu okoliša u svrhu primjene novog zakonodavstva na području zaštite okoliša	2.060.000	196.700	2.256.700
17	Državni zavod za zaštitu prirode i Ministarstvo kulture	NATURA 2000 u Hrvatskoj	2.500.000	100.000	2.600.000
18	Ministarstvo unutarnjih poslova i Policijska akademija	Jačanje sustava za upravljanje ljudskim potencijalima, obrazovanje i usavršavanje	1.700.000	87.500	1.787.500

Br.	Institucija nositelj	Naziv projekta	Phare iznos u EUR	Iznos sufinanciranja RH u EUR	Ukupno u EUR
19	Ministarstvo unutarnjih poslova	Uspostavljanje sustava upravljanja granicama sukladno Schengenskom sporazumu	3.300.000	770.000	4.070.000
20	Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija	Program jačanja sposobnosti i pripreme projekata	4.515.000	0	4.515.000
21	Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija	Sudjelovanje Hrvatske u programima Zajednice	3.618.000	5.199.250	8.817.250
22	Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija	Komponenta institucijskog jačanja	2.000.000	0	2.000.000
23	Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvijitka	Shema dodjele bespovratne pomoći za poslovnu infrastrukturu	5.000.000	1.660.000	6.660.000
TOTAL			71.500.000,00	12.492.358,00	83.992.358,00

Sporazum o financiranju programa PHARE 2005 između Vlade RH i Europske komisije potписан je 17. svibnja 2006. godine

Table 11. List of projects under the PHARE National Programme - 2006

Br.	Institucija nositelj	Naziv projekta	Phare iznos u EUR	Iznos sufinanciranja RH u EUR	Ukupno u EUR
1	Vrhovni sud Republike Hrvatske	Harmonizacija i objavljivanje sudske prakse	1.560.000	190.000	1.750.000
2	Ministarstvo pravosuđa	Potpore sudske administraciji i potpora upravljanja predmetima	3.000.000	0	3.000.000
3	Središnji državni ured za e-Hrvatsku (nositelj),	Jačanje kapaciteta državne i javne uprave za pružanje usluga korisniku	2.525.000	175.000	2.700.000
4	Središnji državni ured za upravu, Ministarstvo pravosuđa, Financijska agencija i dr. uključena administrativna tijela	Projekt podrške Romima	2.500.000	1.071.429	3.571.429
5	Ured za nacionalne manjine	Omogućavanje aktivnog doprinosa sektora civilnog društva u pretprijestupnom procesu	2.400.000	600.000	3.000.000
6	Ured za udruge	Unaprijeđenje proračunskih procedura u cilju postizanja učinkovitog upravljanja financijama	3.071.250	1.023.750	4.095.000
7	Ministarstvo financija, Državna riznica	Jačanje kapaciteta za provedbu prava intelektualnog vlasništva u Hrvatskoj	1.472.500	157.500	1.630.000
8	Državni zavod za intelektualno vlasništvo, Ministarstvo pravosuđa, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo financija – Carinska uprava, Državni inspektorat	Jačanje i unaprijeđenje informacijskog sustava Porezne uprave RH u cilju postizanja standarda EU na području PDV-a	3.000.000	0	3.000.000
9	Ministarstvo financija, Porezna uprava	Integriranje informacijskih sustava Carinske uprave RH s carinskim informacijskim sustavima EU	5.275.000	1.175.000	6.450.000
10	Ministarstvo financija, Carinska uprava	Restrukturiranje i razvoj hrvatskog željezničkog sustava u okviru europskog zakonodavstva	2.800.000	200.000	3.000.000
11	Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvijanja	Pomorska sigurnost: Unapređenje administrativnih kapaciteta u nadzoru i upravljanju brodovima - Faza II	4.725.000	1.375.000	6.100.000
12	Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvijanja	Generalna revizija klasifikacija i unapređenje odabranih granskih statistika	2.000.000	38.000	2.038.000
13	Državni zavod za statistiku	TEMPUS	4.500.000		4.500.000
14	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	Uspostava sustava za nadzor i upravljanje kvalitetom zraka	2.387.000	563.000	2.950.000
15	Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva	Razvoj sustava upravljanja opasnim otpadom uključujući identifikaciju i upravljanje lokacijama u okolišu visoko opterećenih opasnim otpadom	2.425.000	75.000	2.500.000
16	Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva	Nadzor plave granice	1.292.500	97.500	1.390.000
17	Ministarstvo unutarnjih poslova	Razvoj institucionalnih sposobnosti za upravljanje Strukturnim fondovima EU nakon pristupanja	7.000.000	0	7.000.000
18	Središnji državni ured za razvojnu strategiju	Programi Zajednice	4.500.000	0	4.500.000

Br.	Razna resorna ministarstva	Naziv projekta	Phare iznos u EUR	Iznos sufinanciranja RH u EUR	Ukupno u EUR
19	Središnji državni ured za razvojnu strategiju (nositelj), Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvijka, Institucije RH korisnici EU sredstava pomoći na nacionalnoj i regionalnoj razini	Priprema projekata za program IPA	2.628.750	0	2.628.750
20	Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva	Potpore podizanju konkurentnosti i izvoza hrvatskih malih i srednjih poduzeća	2.000.000	700.000	2.700.000
TOTAL			61.062.000	7.441.179	68.503.179

Sporazum o financiranju programa PHARE 2006 između Vlade RH i Europske komisije potписан je 31. siječnja 2007. godine.

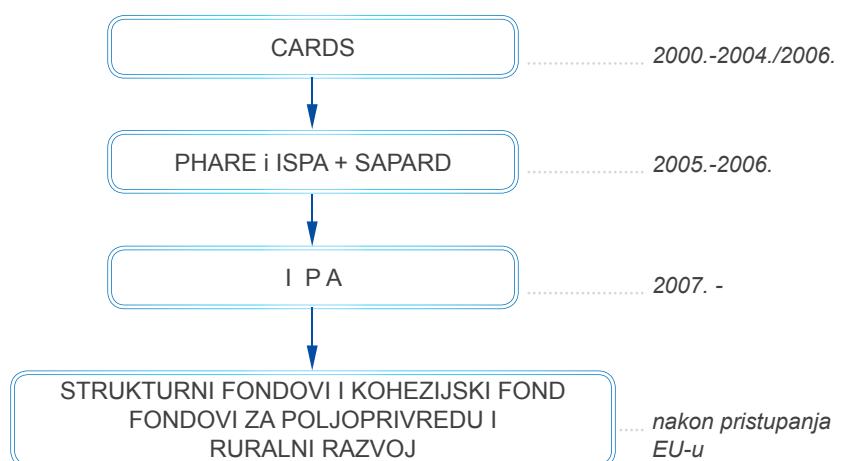
IPA - NOVI PRETPRISTUPNI FINANCIJSKI INSTRUMENT

U OVOM ĆETE POGLAVLJU NAĆI:

- Iscrpan pregled Instrumenta prepristupne pomoći
- Iscrpan pregled Operativnih programa u Hrvatskoj

Politički put pristupanja Republike Hrvatske uvijek je bio popraćen odgovarajućim finansijskim instrumentima kako bi joj se pomoglo da pravovremeno i djelotvorno ispunjava pristupne prioritete. Ovakvim se postupkom, Europska komisija na najbolji način služi prijašnjim iskustvima proširenja i ugrađuje prethodno stečena iskustva u svoje buduće aktivnosti s ciljem da prošle nedostatke svede na najmanju moguću mjeru. Slika 1 prikazuje razvoj prepristupnih finansijskih instrumenata dostupnih Republici Hrvatskoj.

Slika 1. Razvoj finansijske pomoći Hrvatskoj

U tom pogledu, Europska komisija je razvila novi prepristupni instrument nazvan IPA. Novim pristupom ovog instrumenta racionalizira se prepristupna pomoć tj. usmjeravaju se aktivnosti i napor u unutar cijelog kupa procesa i usredotočuje se na ono što će se uskoro očekivati od Hrvatske kao zemlje članice¹³.

Kao novi instrument, IPA također jasno razlikuje dvije skupine zemalja korisnica, tj. zemlje kandidate i zemlje potencijalne kandidate. Zašto? Za zemlje kandidate, kao što je Hrvatska, dio sredstava IPA-e namijenjen je pripremi državnih institucija za upravljanje fondovima EU-a nakon pristupanja, što će zemljama potencijalnim kandidatima biti potrebno znatno poslije. U tim dvjema skupinama zemalja različit je i administrativni, programski i upravljački kapacitet. U Hrvatskoj, na primjer, odgovorne javne institucije već djeluju u decentraliziranom sustavu upravljanja i razvile su autonomne programske i upravljačke kapacitete što nije slučaj u zemljama potencijalnim kandidatima za pristupanje EU-u.

Saznajte više

IPA osigurava usmjerenu prepristupnu finansijsku pomoć sljedećim skupinama zemalja:

- zemljama kandidatima - Hrvatskoj, Turskoj i Makedoniji i
- zemljama potencijalnim kandidatima - Albaniji, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Srbiji i Kosovu.

Svrha ove finansijske pomoći jest da pomogne tim zemljama da provedu potrebne političke, gospodarske i institucionalne reforme u skladu sa standardima EU-a.

¹³ više o fondovima EU-a za zemlje članice u IV. poglavlju

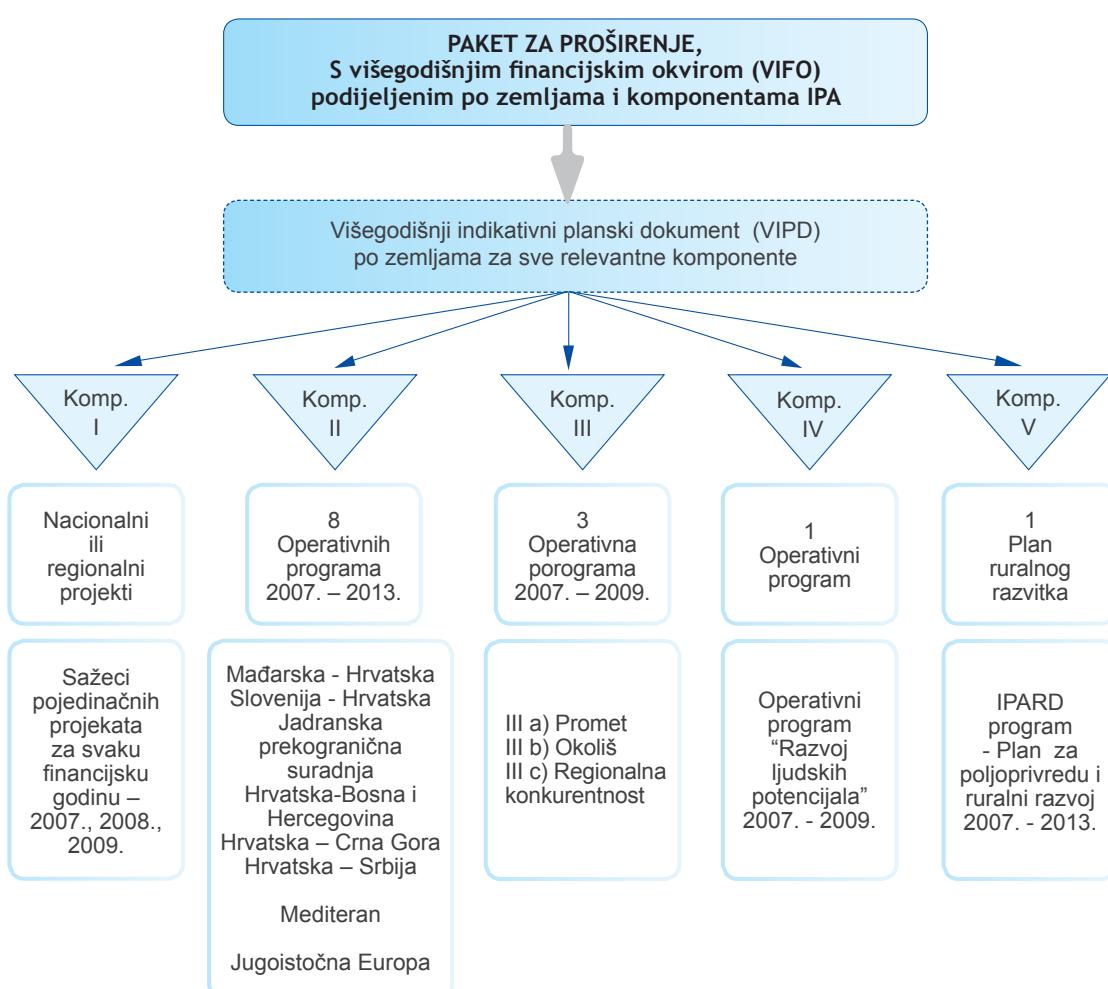
OKVIR PROGRAMA IPA - PRAVNI, PROGRAMSKI I INSTITUCIONALNI ASPEKTI

Program IPA zamišljen je kao pomoć Hrvatskoj u provedbi potrebnih reforma da postane zemlja članica Europske unije, ali s jasnom perspektivom i naglaskom na izgradnji sustava, kako bi mogla upravljati budućim fondovima EU-a, znatno većima i širima. Glavni cilj IPA-e jest kanalizirati svu pretpristupnu pomoć EU-a Hrvatskoj kako bi se postigli prioriteti navedeni u i) dokumentu o Pristupnom partnerstvu, ii) godišnjem Izvješću Europske komisije o napretku Hrvatske u procesu pristupanja Europskoj uniji i iii) godišnjem Nacionalnom programu Republike Hrvatske za pridruživanje Europskoj uniji.

IPA je uspostavljena Uredbom Vijeća br. 1085/2006¹⁴ koja određuje cijelokupni okvir pomoći i opća načela pomoći. Detaljnija pravila provedbe iznesena su u Uredbi br. 718/2007¹⁵.

Osim toga, finansijski okvir programa određen je Višegodišnjim indikativnim finansijskim okvirom Europske komisije (VIFO) s podacima finansijske raspodjele pozemljama korisnicama i komponentama IPA-e (vidi Sliku 2) i Višegodišnjim indikativnim planskim dokumentom (VIPD) koji navodi prioritete za svaku zemlju po raznim sektorima.

Slika 2. Tri razine okvira za provedbu IPA

¹⁴ http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2006/l_21020060731en00820093.pdf

¹⁵ http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2007/l_17020070629en00010066.pdf

IPomoć programa IPA osigurava se u skladu s VIPD-om određene zemlje putem **višegodišnjih i godišnjih** programa ovisno o komponenti programa, što je relativno nov pristup kad je riječ o potpori EU-a Hrvatskoj. Ovaj pristup omogućuje bolje planiranje sredstava i postizanje većeg učinka kad je u pitanju modernizacija onih područja koja pokriva pomoć Europske unije. Po svojoj prirodi program IPA je višegodišnji instrument, ali se revidira na godišnjoj osnovi, a iznosi po prioritetnim sektorima također se planiraju na godišnjoj osnovi.

Novost programa IPA jest da predstavlja "struktурне fondove malog kapaciteta", te je stoga pripremni instrument za uporabu fondova Europske unije kao što su kohezijski i strukturni fondovi koji će Hrvatskoj postati dostupni kad postane članica EU-a. IPA u velikoj mjeri odražava uredbe o strukturalnim instrumentima.

Nakon što se utvrde prioriteti, imenuje se odgovarajuća struktura iz postojećih javnih administrativnih tijela za provedbu programa.

Nova institucionalna struktura zasniva se na dvjema glavnim razinama odgovornosti:

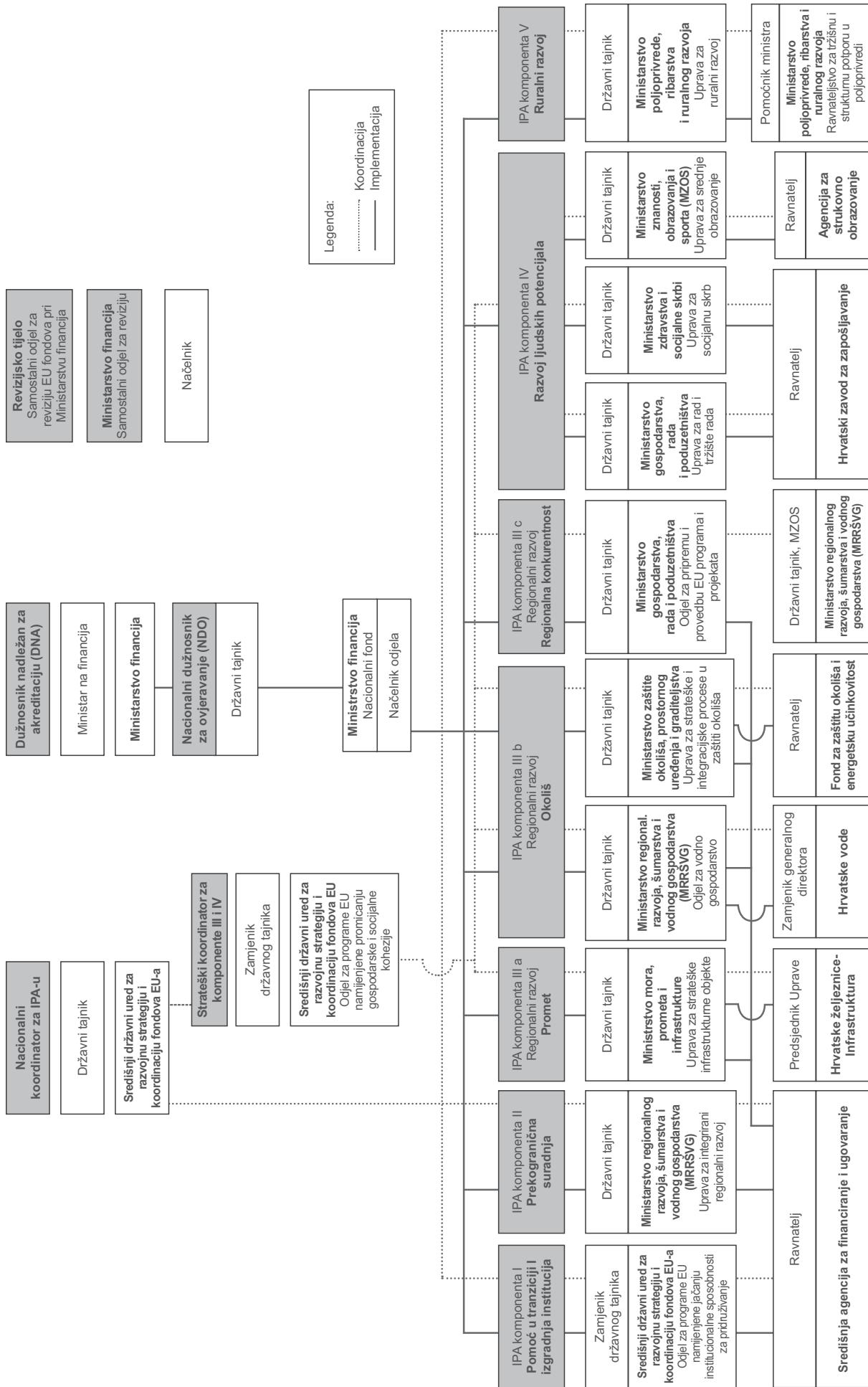
- Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU-a (SDURF), tijelo je zaduženo za koordinaciju cijelokupnog procesa pripreme i koordinaciju korištenja sredstava IPA-e u Hrvatskoj. Ministarstvo financija odgovorno je za ukupno finansijsko upravljanje IPA-om, i
- Resorna ministarstva i državna tijela zadužena za upravljanje i provedbu različitih komponenta IPA-e; ova tijela nazivaju se operativnim strukturama. U gotovo svim slučajevima, operativne strukture, tj. odgovorna ministarstva, delegiraju svoje zadatke (ali ne svoju odgovornost!) u raznim dijelovima provedbe programa.

Naravno, institucionalna struktura mora biti takva da bude sposobna za provedbu definiranih prioriteta. Sljedeća slika 3 daje pregled institucionalne strukture IPA-e u Hrvatskoj u skladu s uredbama i odlukama Vlade¹⁶.

¹⁶ Uredba o opsegu i sadržaju odgovornosti te ovlastima tijela nadležnih za upravljanje IPA-om (NN 18/07, 82/07, 34/08); Odluka o imenovanju osoba nadležnih za upravljanje IPA-om (OG 18/07, 82/07, 24/08, 34/08)

Slika 3. Institucionalna struktura upravljanja programom IPA u Republici Hrvatskoj

Zvor: Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Evropske unije

DJELOKRUG I CILJEVI IPA-E

Sredstva IPA-e dirigirana su u pet smjerova koji se nazivaju komponentama. Svaka komponenta pokriva jedno ili više područja politike:

Komponenta I - Pomoć u tranziciji i izgradnja institucija - IPA TAIB

Ova komponenta nastavak je aktivnosti koje u se provodile u okviru programa PHARE, osim njegova gospodarskog dijela i dijela koji se odnosi na socijalnu koheziju.

Što je izgradnja institucija?

Važan dio pomoći EU-a jačanje je institucionalnih kapaciteta, ili "izgradnja institucija". Ona uključuje prilagodbu i jačanje demokratskih institucija, javne administracije i organizacija koje su odgovorne za primjenu i provedbu zakonodavstva EU-a.

Proces pridruživanja nije samo pitanje usklađivanja zakonodavstva zemlje kandidata sa zakonodavstvom Unije (pravnom stečevinom Unije). Taj proces treba osigurati i učinkovitu provedbu zakonodavstva, što podrazumijeva aktivnosti koje jačaju znanje, sposobnosti, vještine i ponašanje državnih službenika, javnih dužnosnika, stručnjaka i djelatnika iz nevladina i privatnog sektora i osposobljava ih za učinkovito djelovanje. Savjeti o provedbi pravne stečevine često se pružaju putem programa twinning.

Komponenta II - Prekogranična suradnja - IPA CBC

Financiranje za ovu komponentu obuhvaćat će zajedničke prekogranične projekte koje će provoditi Hrvatska s jedne strane i druge zemlje korisnice IPA-e ili zemlje članice s druge strane.

Komponenta III - Regionalni razvoj - IPA-RD

IPA-Regionalni razvoj nastavak je programa ISPA i dijela programa PHARE koji se odnosi na gospodarsku i socijalnu koheziju. Financijska sredstva bit će osigurana za:

- velike infrastrukturne projekte iz područja prometa i zaštite okoliša,
- projekte koji promoviraju regionalnu konkurentnost i ujednačeni regionalni razvoj.

Ova komponenta IPA-e prethodi uporabi Europskog fonda za regionalni razvoj i Kohezijskog fonda koji će Hrvatskoj biti otvoren nakon pristupanja.

Što je gospodarska i socijalna kohezija?

Gospodarska i socijalna kohezija znači ujednačen i održiv razvoj, reduciranje strukturnih nejednakosti među regijama i zemljama, te promoviranje jednakih mogućnosti za rad i život svih pojedinaca. U praktičnom smislu, ona se postiže raznim finansijskim operacijama/inicijativama za koje je osigurana potpora finansijskih instrumenata EU-a kao što su IPA, strukturni fondovi i dr.

Komponenta V - Razvoj ljudskih potencijala - IPA HRD

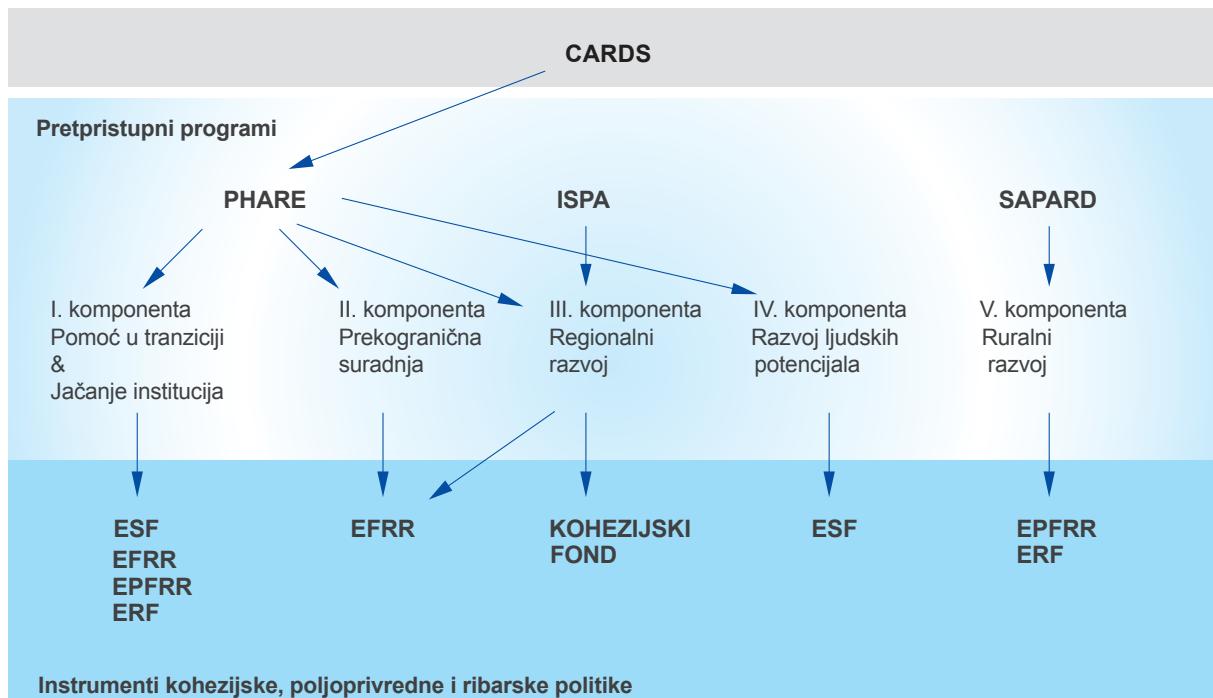
IPA-HRD, preteča Europskog socijalnog fonda, financirat će uglavnom projekte iz područja obrazovanja, zapošljavanja i socijalne kohezije.

Komponenta V - Ruralni razvoj - IPA - Rural Development

Ova komponenta oslanja se na program SAPARD i osigurava finansijska sredstva za projekte koji se bave provedbom pravne stečevine EU-a iz područja poljoprivrede kao i projekata koji potiču razvoj u ruralnim područjima.

Sljedeći dijagram (vidi Sliku 4) prikazuje razvoj programa: od programa CARDS, preko programa PHARE, ISPA, SAPARD, različitih komponenti IPA-e i budućih strukturnih fondova Europskog socijalnog fonda, Europskog fonda za regionalni razvoj (ESF, EFRR), Kohezijskog fonda (KF), Europskih poljoprivrednih fondova za ruralni razvoj (EPFRR) i Europskog ribarskog fonda (ERF) koji se temelje na prihvatljivom području djelovanja i mehanizmu funkciranja.

Slika 4. Veze među raznim pretpristupnim programima i instrumentima kohezijske, poljoprivredne i ribarske politike

OD PROGRAMIRANJA DO PROVEDBE IPA-E

Postupak programiranja početni je korak prije nego što neki program EU-a postane operativan. Općenito, svaki finansijski instrument EU-a, uključujući programe vanjske pomoći kao što je IPA, prolazi kroz navedeni postupak. Kao što je spomenuto u vezi s drugim programima - programom CARDS i prepristupnim programima, IPA je određena i višegodišnjim strateškim dokumentima koji utvrđuju prioritete koje treba ostvariti. Osim toga, za razliku od drugih prijašnjih prepristupnih programa, IPA uvodi pristup programiranja kojim se izrađuju višegodišnji programi - tzv. operativni programi, na isti način kao za finansijske instrumente koji će se koristiti nakon pristupanja. To je jasna prednost ovog novog instrumenta.

Glavne faze postupka programiranja IPA-e obuhvaćaju:

1.faza - Izrada Strateškog okvira.

2.faza - Pripremanje strategije - razvijanje konkretnih programske i planske dokumenata kao osnove za provedbu IPA-e, definiranje strukture i operativnih programa IPA-e, konkretiziranje projektnih parametara kroz projektne sažetke ili individualne mјere.

3. faza - Objavlјivanje natječaja i poziva za projektne prijedloge.

1. faza - Formuliranje Strateškog okvira IPA-e

Programiranje sredstava, prije svega, iziskuje izradu okvira strateških dokumenata koji utvrđuju i detaljno razrađuju utvrđene sektore nacionalnog prioriteta te aktivnosti za koje je potrebno financiranje. Finansijska pomoć IPA pomoć je Hrvatskoj za pristupanje i aktivnosti proizlaze iz prioriteta koji su utvrđeni u dokumentu Pristupno partnerstvo, u strateškom dokumentu EK o proširenju i izvješćima o napretku koji su dio tzv. paketa proširenja¹⁷.

Osim toga, pripremljeni su i Strateški razvojni okvir za Hrvatsku za razdoblje od 2006. do 2013., te različite sektorske strategije na nacionalnoj razini koje tvore ključni dio strateškog okvira koji stvara temelj za IPA-u. S obzirom na to da se Hrvatska priprema da postane članica EU-a, prioriteti razvoja zemlje u potpunosti su u skladu sa prioritetima strateške politike EU-a, kao što su npr. socijalna i gospodarska kohezija, održivi razvoj, istraživanje i inovativnost, ruralni razvoj itd.

Nadalje, na osnovi temeljnih strateških dokumenata EU-a i Hrvatske razrađuju se daljnji konkretni programske i planske dokumenti IPA-e kako bi se olakšala njezina praktična provedba. Glavni dokumenti uključuju:

¹⁷ http://ec.europa.eu/enlargement/key_documents/reports_nov_2007_en.htm

- **Godišnji program** za komponentu I i **višegodišnji program** za ostale komponente zajednički izrađuju Europska komisija i hrvatske institucije.
- Opći strateški dokument nazvan **Okvir za usklađenost strategija za razdoblje od 2007. do 2013.**¹⁸ daje okvir za provedbu komponente III i IV IPA-e koje pripremaju Hrvatsku za upravljanje i primjenu strukturnih fondova EU-a nakon pristupanja. Nadalje, ti prioriteti su utvrđeni u skladu s općim smjernicama Lisabonske strategije EU-a.
- Intervencije u području ruralnog razvoja u okviru komponente V regulirane su posebnim dokumentom naslovljenim **IPARD program: Plan za poljoprivredu i ruralni razvoj od 2007. do 2013.**¹⁹ koji je Hrvatska razradila u suradnji sa sektorskim službama Europske komisije.
- Dodatni programski dokumenti u okviru komponente II razrađeni su za **programe prekogranične suradnje IPA-e**²⁰ s različitim zemljama partnerima.

Glavnu odgovornost za koordinaciju programiranja i cijelokupnu provedbu IPA-e u Republici Hrvatskoj ima Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU-a (SDURF)²¹.

Daljnje informacije o programiranju IPA-e mogu se naći na internetskoj stranici Glavne uprave za proširenje²².

2. faza - Pripremanje strategije: od strateške do operativne razine

Za sklopu komponentu I stručnjaci ovu aktivnost znaju kao postupak identifikacije i pripreme projekta. Provode je odgovarajuće državne institucije uz potporu Središnjeg državnog ureda za razvoj strategije i koordinaciju fondova EU-a. Jednostavnije rečeno, to znači razvijanje projektnih ideja u projekte i pripremanje tzv. "projektnih sažetaka".

Svaki projektni sažetak definira glavne projektne parametre, npr. ciljeve koje treba ostvariti, očekivane rezultate i učinak, način provedbe, planirana sredstva, uključene institucije itd.

Za druge komponente programa IPA, koje funkcioniraju u većoj mjeri na temelju aktivnosti tipa "strukturnih instrumenata", operacionalizacija znači razradu Operativnih programa na razini individualnih mjera.

Što je Operativni program (OP)?

U kontekstu IPA-e, to je višegodišnji dokument koji izrađuje mjerodavna državna institucija zemlje korisnice, a odobrava Europska komisija. OP iscrpno definira prioriteta područja i odgovarajuće mјere i potrebne resurse.

Prioriteti OP-a moraju biti zasnovani na odgovarajućem dokumentu politike EU-a, nacionalnim strateškim dokumentima, odgovarajućim socijalno-gospodarskim analizama i procesu partnerskih konzultacija.

OP je pravno obvezujući dokument usvojen odlukom Europske komisije.

3. faza - Objavlјivanje natječaja i poziva za projektne prijedloge: od institucija do društva i ljudi

Mogućnosti IPA-e otvorene su svim zainteresiranim organizacijama kao što su regionalne i lokalne vlasti, privatne tvrtke, nevladine organizacije, akademske institucije itd. U nekim slučajevima pozivi za podnošenje ponuda i prijedloga otvoreni su samo za organizacije iz Republike Hrvatske, dok je u drugim slučajevima moguće sudjelovanje organizacija iz drugih Europskih zemalja, posebno kad se radi o pozivima za podnošenje prijedloga za prekograničnu suradnju ili natječaja koje se odnose na tehničku pomoć, razmjenu iskustava ili najbolje prakse.

Kao što je ranije spomenuto, odabrana sektorska ministarstva prikazana na slici 4., imaju sveukupnu odgovornost za upravljanje OP-ima, ali mogu odlučiti da delegiraju neke svoje zadatke provedbenim agencijama. Ti su zadaci obično raspisivanje javnih natječaja i ugovaranje projekata ili mјera za različite prioritete u Operativnim programima.

Komponente programa IPA provode se kroz razne projekte. U skladu s projektnim dokumentom i mjerom Operativnog programa, neki od njih se planiraju na način da budu provedeni putem poziva za podnošenje prijedloga, a kod drugih se predviđa da slijede postupak nabave. Više informacija o postupcima nabave nalazi se u Poglavlju V.

¹⁸ www.strategija.hr/lgs.axd?t=16&id=473

¹⁹ www.strategija.hr/lgs.axd?t=16&id=515

²⁰ <http://www.strategija.hr/Default.aspx?sec=140>

²¹ <http://www.strategija.hr/Default.aspx?sec=108>

²² http://ec.europa.eu/enlargement/how-does-it-work/financial-assistance/programming-ipa_en.htm

ŠTO JE PLANIRANO U SKLOPU SVAKE KOMPONENTE U HRVATSKOJ?

IPA Komponenta I - Pomoć u tranziciji i izgradnja institucija

Komponenta I - Pomoć u tranziciji i izgradnja institucija (IPA-TAIB) - uključuje mјere izgradnje institucija i s njima povezanog ulaganja u Republiku Hrvatsku s ciljem ispunjavanja kriterija za pristupanje EU-u. Napori su uglavnom usmjereni na potpuno usklađivanje s pravnom stečevinom EU-a. Prioritetni projekti određuju se svake godine u okviru Godišnjeg akcijskog plana, a formalno se usvajaju u okviru Financijskog sporazuma koji će potpisati Europska komisija i Vlada Republike Hrvatske. Kao i programi CARDS i PHARE, IPA TAIB je programiran u dogovorenom formatu projektnog sažetka.

IPA TAIB nije glavno, već dopunsko sredstvo potpore za potrebe izgradnje kapaciteta institucionalnih struktura u Republici Hrvatskoj koje će biti zadužene za upravljanje, provedbu, koordinaciju i nadzor strukturnog financiranja EU-a. Ova komponenta nije namijenjena usmjeravanju finansijskih sredstava za projekte iz područja gospodarske i socijalne kohezije.

U 2007. godini projektni prijedlozi iz područja energije, socijalne politike i zapošljavanja, poljoprivrede, okoliša, pravosuđa itd. su utvrđeni sukladno dogovoru s Europskom komisijom. Kroz te projekte osigurava se pomoć za usklađivanje sa standardima EU-a i njihova provedba u Republici Hrvatskoj. Općenito, pomoć kao i u većini projekata programa CARDS i PHARE ima oblik tehničke pomoći, twinninga i nabave opreme.

Provedba programa IPA-TAIB

Sveukupnu odgovornost za provedbu Godišnjeg akcijskog programa TAIB ima Središnji državni ured za razvoj strategije i koordinaciju fondova EU-a, a kao takav intenzivno surađuje s drugim javnim institucijama i korisnicama projekata kroz sve što je potrebno za uspješno upravljanje i provedbu projekata.

Informacije o natječajima za IPA-u u sklopu komponente I IPA programa potražite na internetskoj stranici Središnje agencije za financiranje i ugovaranje²³.

IPA komponenta II - Prekogranična suradnja

IPA komponenta II - Prekogranična suradnja (IPA-CBC) - pruža potporu programima koji se odnose na prekograničnu suradnju graničnih regija Hrvatske i susjednih zemalja članica EU-a te zemljama potencijalnim kandidatima. U okviru programa IPA 2007 – 2013 Hrvatska sudjeluje u sljedećih 6 programa prekogranične suradnje:

- Prekogranični program Mađarska - Hrvatska
- Prekogranični program Slovenija - Hrvatska
- Jadranska prekogranična suradnja
- Prekogranični program Hrvatska - Bosna i Hercegovina
- Prekogranični program Hrvatska - Crna Gora
- Prekogranični program Hrvatska - Srbija

Također, Hrvatska sudjeluje i u dva programa transnacionalne suradnje:

- Jugoistočna Europa
- Mediteran

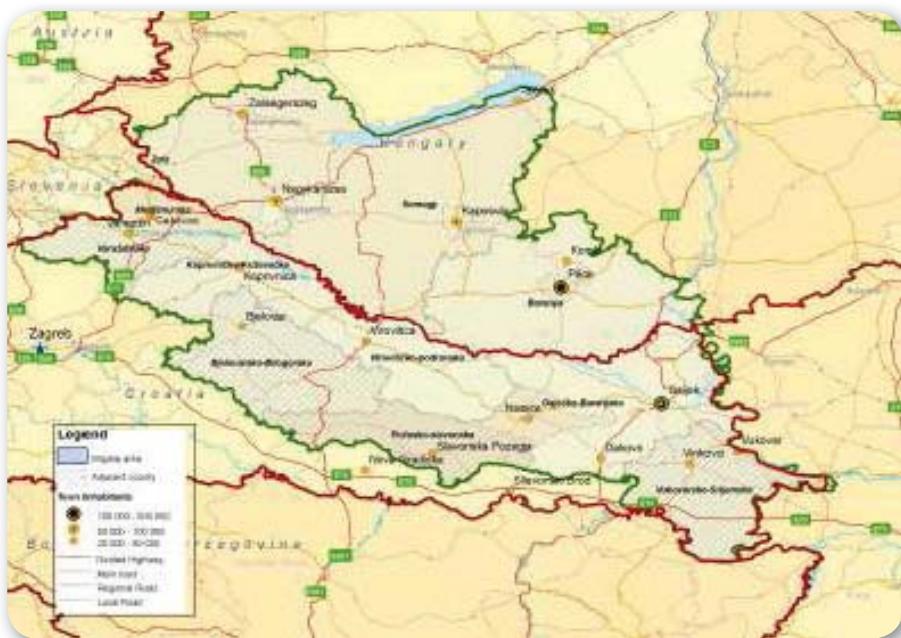
OPERATIVNI PROGRAM PREKOGRAĐANIČNE SURADNJE MAĐARSKA - HRVATSKA, 2007. - 2013.

Operativni program prekogranične suradnje između Mađarske i Hrvatske bit će proveden unutar finansijskog okvira Europske unije za razdoblje od 2007. do 2013. godine. Strateški dokument temelji se na zajedničkom strateškom planiranju hrvatske i mađarske strane i podliježe konačnom odobrenju Europske komisije.

Prihvatljivo područje

Područje na koje se program odnosi nalazi se na jugozapadnoj granici Mađarske i sjeveroistočnoj granici Hrvatske (vidi kartu 1). Dvije zemlje odvojene su rijekom Dravom koja čini najveći dio njihove granice. Na hrvatskoj strani osim graničnih županija - Međimurske, Koprivničko-križevačke, Virovitičko-podravske i Osječko-baranjske, još četiri druge županije iskazale su interes za sudjelovanje u ovom programu s Mađarskom. Temeljem zajedničke odluke, program se odnosi i na Varaždinsku, Bjelovarsko-bilogorsku, Požeško-slavonsku i Vukovarsko-srijemsку županiju.

²³ <http://www.safu.hr/en/tenders>

Karta 1. Područje na koje se odnosi Operativni program prekogranične suradnje Mađarska - Hrvatska 2007. - 2013.²⁴

Prioriteti

Dvije su zemlje u zajedničkom programskom dokumentu iskazale svoje strateške razvojne prioritete. Temeljem njihove zajedničke situacijske analize i SWOT analize utvrđena su potencijalna područja regije za finansijsku intervenciju. Utvrđena su tri zajednička prioriteta, prikazana u tablici 12:

Tablica 12. Prioriteti i mjere Operativnog programa prekogranične suradnje Hrvatske i Mađarske, 2007. - 2013.

Prioritet 1 - Održivi razvoj i razvoj turizma	Prioritet 2 - Razvoj gospodarske suradnje i zajedničkih ljudskih potencijala	Prioritet 3 - Tehnička pomoć
Mjera 1.1. Održiv razvoj i atraktivan okoliš	Mjera 2.1. Gospodarska suradnja	Mjera 3.1. Provedba programa, podrške i kontrolne aktivnosti
Mjera 1.2. Održiv turizam u području rijeka Mure, Drave i Dunava	Mjera 2.2. Razvoj zajedničkih ljudskih potencijala	Mjera 3.2. Informiranje i promidžba

Prioritet 1 - Održivi okoliš i razvoj turizma
potaknut će održivost i sigurnost okoliša u graničnoj regiji kao i mnogostruki razvoj ekoturizma riječnog područja Mura-Drava-Dunav i njegove bliske okolice. Kao posljedica bit će kreiran zajednički ekoturistički proizvod na temelju održive bogate prirode i kulturne baštine tog područja.
U sklopu ovog prioriteta sljedeće će aktivnosti biti prihvatljive za financiranje:

- Razrada plana regionalnog turističkog proizvoda,
- Razvoj infrastrukture za aktivan odmor i ekoturizam u graničnom riječnom području, razvoj tematskih putova kulturne baštine,
- Promoviranje riječnog područja kao jedinstvenog turističkog proizvoda,
- Privlačenje privatnih ulaganja.

²⁴ Područje na koje se odnosi program prekogranične suradnje Mađarske i Hrvatske 2007. - 2013., veliki gradovi i cestovna infrastruktura (Izvor: Središnji statistički ured Mađarske; Republika Hrvatska - Središnji državni ured za statistiku, CROSTAT; ESRI)

Prioritet 2 - Razvoj gospodarske suradnje i zajedničkih ljudskih potencijala olakšava gospodarske veze, uključujući poslovne kontakte, mogućnosti prekograničnog zapošljavanja i prekogranične aktivnosti istraživanja, razvoja i inovacija (RDI). Ovaj će prioritet promovirati i uspostavljanje obrazovnih i kulturnih veza, kao i dvojezičnost u mađarsko-hrvatskom graničnom području. Mjere u okviru ovog prioriteta pružit će potporu lokalnim čimbenicima koji ponovno grade prekinute veze u graničnoj regiji kako bi stvorili životne, usklađene i vitalne socijalno-gospodarske odnose.

U okviru ovog prioriteta sljedeće će aktivnosti biti prihvatljive za financiranje:

- Nalaženje prekograničnih poslovnih partnera
- Usluge promoviranja prekogranične mobilnosti tržišta rada
- Zajednička istraživanja, razvoj i inovacije
- Zajedničko lokalno-regionalno planiranje, strategije koje zajednički izrade općine i/ili decentralizirana državna tijela
- Projekti zajedničkog prekograničnog obrazovanja i drugi projekti obuke obrazovnih institucija
- Aktivnosti izravne suradnje ljudi (sportski i kulturni događaji, gastronomski festivali)
- Dvojezične aktivnosti

Prioritet 3 - Tehnička pomoć osigurat će uspješno odvijanje programa i pridonijet će efikasnom stvaranju programa, te na taj način unaprijediti kvalitetu projekata koje program finansira.

Provedba

Prekogranični program funkcioniра kroz sheme bespovratne pomoći koje se temelje na jedinstvenim pozivima za podnošenje prijedloga i jedinstvenom postupku izbora koji se odnosi na područja s obju strana granice. Postupci dodjeljivanja potpora moraju biti u skladu s odredbama Uredbe o provedbi IPA-e.

Karta 2. Područje na koje se odnosi Operativni program prekogranične suradnje Slovenije i Hrvatske, 2007. - 2013.

Zajednička raspoloživa finansijska sredstva u sklopu Programa koristit će se u okviru otvorene natječajne procedure. Program će provoditi zajednička struktura kroz zajedničke projekte zajedničkim donošenjem odluka. Pozivi za dostavu projektnih prijedloga objavljivat će se redovito do 2013. godine ili do potpune iskoristenosti predviđenih sredstava.

Komu koristi program prekogranične suradnje?

Program je namijenjen neprofitnim organizacijama i institucijama (regionalne i lokalne vlasti, škole, istraživačke i obrazovne ustanove, turističke organizacije, ustanove za zaštitu prirode, nevladine organizacije) koje žele raditi na prekograničnom projektu s najmanje jednim prekograničnim partnerom.

OPERATIVNI PROGRAM PREKOGRAĐIČNE SURADNJE SLOVENIJE I HRVATSKE, 2007. - 2013.

Operativni program prekogranične suradnje Slovenije i Hrvatske za razdoblje od 2007. do 2013. razvojni je program koji su zajednički osmisile Slovenija i Hrvatska kako bi se uhvatile u koštač sa zajedničkim problemima i iskoristile zajedničke potencijale.

Operativni program sastoji se od razvojne strategije i mjera za njezinu provedbu za **prihvatljivo područje** (vidi kartu 2) koje uključuje regije NUTS 3 razine duž slovensko-hrvatske granice: Pomursku, Podravsku, Savinjsku, Spodnjeposavsku, regiju Jugovzhodne Slovenije, Notranjsko-krašku, Obalnokrašku i Osrednjeslovensku regiju u Sloveniji te Međimursku županiju, Varaždinsku, Krapinsko-zagorsku, Zagrebačku, Karlovačku, Primorsko-goransku, Istarsku i grad Zagreb u Hrvatskoj.

Prioriteti

Program će finansirati prekogranične projekte koji će se birati na temelju kvalitete i koji pripadaju barem jednom od prioriteta i mjera prikazanih na slici 5:

Slika 5. Prioriteti i mjere Operativnog programa prekogranične suradnje Slovenija - Hrvatska, 2007. - 2013.

Prioritet 1 - *'Ekonomski i društveni razvoj'* usredotočen je na potporu poduzetništvu, te unapređenje turizma, ruralnog razvoja, te kulturne i društvene razmjene. Prioritet *'Održivo upravljanje prirodnim resursima'* usredotočen je na pružanje potpore suradnji na području zaštite okoliša, zaštite prirodnih resursa i održivog razvoja, a posebno zaštite okoliša i očuvanja i revitalizacije prirodnih dobara u pograničnom području.

Cilj trećeg prioriteta *'Tehnička pomoć'* potpora je brzoj i glatkoj provedbi Programa.

Horizontalne teme ovog programa, *Razvoj ljudskih potencijala i Informacijsko društvo*, potrebno je integrirati u svaku vrstu aktivnosti ukoliko je moguće. Navedene horizontalne teme predstavljaju horizontalne alate za pomoć u ostvarenju ciljeva izabranih prioriteta. Razvoj ljudskih potencijala povezan je s formalnim i neformalnim obrazovanjem ili obukom onih koji su uključeni u projekt (partneri, ciljne skupine). Program potiče uporabu informacijskih tehnologija ne samo u poslu, već i u svrhu upravljanja i zaštite okoliša, očuvanja i revitalizacije prirode i kulture, te za uspostavljanje i provođenje mehanizama koordinacije.

Provđbeni aspekt

Prekogranični program funkcioniра kroz sheme bespovratne pomoći koje se temelje na jedinstvenim pozivima za podnošenje prijedloga i jedinstvenom postupku izbora koji se odnosi na područja s obiju

strana granice. Postupci dodjeljivanja potpora moraju biti u skladu s odredbama Uredbe o provedbi IPA-e.

Projekti će biti izabrani putem jedinstvenih poziva za dostavu prijedloga koji će obuhvatiti cijelo područje na koje se program odnosi. Sve pojedinosti o pripremi projekata, podnošenju i izboru bit će uključene u vodiču za prijavitelje, koji će biti sastavni dio poziva za dostavu prijedloga. Pozivi za dostavu projektnih prijedloga objavljivat će se redovito do 2013. godine ili do potpune iskorištenosti predviđenih sredstava.

Komu program koristi?

Korisnici prioriteta 1 i 2 - Gospodarski i društveni razvoj i održivo upravljanje okolišem – mogu biti isključivo neprofitne organizacije i institucije koje žele raditi na prekograničnom projektu s najmanje jednim prekograničnim partnerom, a pripadaju u jednu od sljedećih skupina:

- Regionalne i lokalne vlasti;
- Javna tijela i tijela ekvivalentna javnim tijelima kao što su: (fondovi, ustanove, agencije) koje je osnovala država ili općina, istraživačke ili razvojne ustanove, obrazovne ustanove i ustanove za obuku, zdravstvene ustanove, ustanove za zaštitu prirodne i kulturne baštine, agencije za lokalni i regionalni razvoj itd.;
- Nevladine organizacije kao što su udruge, zaklade;
- Slobodni djelatnici u umjetnosti/slobodni umjetnici;
- Gospodarske komore, poljoprivredna

- udruženja, obrtnička komora, udruženja u industriji, klasteri registrirani kao neprofitne pravne osobe;
- Pravni entiteti osnovani privatnim pravom (društva) neprofitnog statusa i svrhe djelovanja, kao što su agencije za lokalni i regionalni

razvoj registrirane kao tvrtke, lokalne turističke organizacije, organizacije za obuku itd.

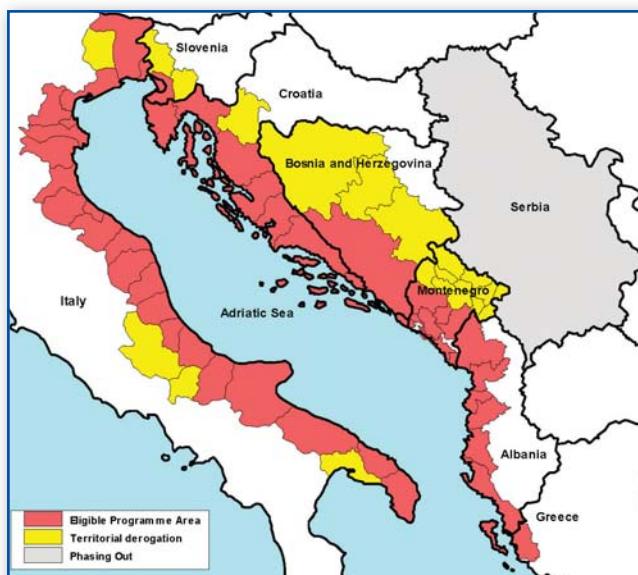
Korisnici prioriteta Tehnička pomoć prvenstveno su institucije koje upravljaju programom.

OPERATIVNI PROGRAM JADRANSKE PREKOGRANIČNE SURADNJE, 2007. - 2013.

Operativni program Jadranske prekogranične suradnje pruža potporu zajedničkim projektima između država koje okružuju Jadransko more: Hrvatske, Italije, Slovenije, Grčke, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Srbije i Albanije. Operativni program bit će proveden u sklopu finansijskog okvira Europske unije za razdoblje 2007. - 2013.

Operativni program sastoji se od razvojne strategije i provedbenih mjera za prihvatljivo područje (vidi kartu 3 i tablicu 13).

Karta 3. Područje na koje se odnosi Operativni program Jadranske prekogranične suradnje, 2007. - 2013.

Tablica 13. Regije koje mogu dobiti finansijsku pomoć u sklopu Operativnog programa Jadranske prekogranične suradnje, 2007. - 2013.

Italija	Nuts 3	Pescara, Teramo, Chieti, Ferrara, Forlì-Cesena, Rimini, Ravenna, Trst, Gorizia, Udine, Pesaro-Urbino, Ancona, Macerata, Ascoli Piceno, Campobasso, Foggia, Bari, Brindisi, Lecce, Venecija, Rovigo, Padova
Slovenija	Nuts 3	Obalno-kraška
Grčka	Nuts 3	Kerkyra, Thesprotia
Hrvatska	Područja koja odgovaraju Nuts 3	Dubrovačko-neretvanska, Istarska, Ličko-senjska, Primorsko-goranska, Šibensko-kninska Splitsko-dalmatinska i Zadarska županija
Bosna i Hercegovina	Područja koja odgovaraju Nuts 3	Bileća, Čapljina, Čitluk, Gacko, Grude, Jablanica, Konjic, Kupres, Livno, Ljubinje, Ljubuški, Mostar, Neum, Nevesinje, Posušje, Prozor/Rama, Ravno, Široki Brijeg, Stolac, Berkovići, Tomislavgrad, Trebinje i istočni Mostar
Crna Gora	Područja koja odgovaraju	Bar, Budva, Cetinje, Danilovgrad, Herceg Novi, Kotor, Nikšić, Podgorica, Tivat, Ulcinj
Albanija	Nuts 3	Fier, Drač, Leže, Skadar, Tirana, Vlore
Srbija	Područja koja odgovaraju Nuts 3	

Prioriteti

Zemlje su zajednički utvrdile tri glavna prioriteta za provedbu prikazana u tablici 14.

Tablica 14. Prioriteti i mjere Operativnog programa jadranske prekogranične suradnje, 2007. - 2013.

Prioritet 1 - Gospodarska, socijalna i institucionalna suradnja	Mjera 1.1. Istraživanje i inovacije Mjera 1.2. Financijska podrška za malo i srednje poduzetništvo Mjera 1.3. Socijalna, radno i zdravstveno umrežavanje Mjera 1.4. Institucionalna suradnja
Prioritet 2 - Upravljanje prirodnim i kulturnim resursima i sustav upravljanja rizicima	Mjera 2.1. Zaštita i poboljšavanje pomorskog i obalnog okoliša Mjera 2.2. Upravljanje prirodnim i kulturnim resursima i sprečavanje prirodnih i tehnoloških rizika Mjera 2.3. Štednja energije i obnovljivi izvori energije Mjera 2.4. Održivi turizam
Prioritet 3 - Dostupnost i mreže	Mjera 3.1. Fizička infrastruktura Mjera 3.2. Održivi sustavi mobilnosti Mjera 3.3. Komunikacijske mreže
Prioritet 4 - Tehnička pomoć	Mjera 4.1. Upravljanje i provedba Mjera 4.2. Informiranje, promidžba i evaluacija

Opći cilj **prioriteta 1 - Gospodarska, socijalna i institucionalna suradnja** - jačanje je istraživačke i inovacijske djelatnosti kako bi se pridonijelo konkurentnosti i unaprijedio razvoj jadranskog područja kroz gospodarsku, socijalnu i institucionalnu suradnju.

Moguće aktivnosti uključuju: uspostavljanje mreža suradnje među sveučilištima, istraživačkim centrima i drugim kvalificiranim organizacijama; razvijanje mehanizama konkurentnosti i suradnje kako bi se zajamčila sredstva za istraživače koji najviše obećavaju; pružanje potpore i facilitiranje naprednih istraživačkih aktivnosti; poticanje mobilnosti istraživača i, posebno, razmjene istraživača i tehničkog osoblja između poduzeća i sveučilišta; jačanje sustavne suradnje između istraživačke djelatnosti i privatnih/javnih tvrtki; stvaranje međunarodnih tehnoloških platformi; izgradnja kapaciteta i prijenos znanja i iskustva; promicanje širenja najbolje prakse; stvaranje znanstvenih i tehnoloških mreža na jadranskom području radi razmjene informacija, podataka i iskustava u istraživanju i inovacijama; stvaranje informacijsko-komunikacijskih preduvjeta (ICT) za podršku malom i srednjem poduzetništvu i procesu osnivanja novih poduzeća i proglašanje podrške stvaranju regionalnih i međuregionalnih klastera izvrsnosti; promicanje zajedničke istraživačke aktivnosti poduzeća i sveučilišta i razvijanje partnerstva za inovacije, te pružanje potpore stvaranju regionalnih i transregionalnih klastera izvrsnosti.

Cilj **prioriteta 2 - Prirodni i kulturni resursi i sprečavanje rizika** - je promicanje, unapređenje i zaštita prirodnih i kulturnih resursa putem zajedničkog upravljanja tehnološkim i prirodnim rizicima.

Moguće inicijative uključuju: jačanje kompetencija lokalnih vlasti u zajedničkom upravljanju morskim i obalnim okolišem promicanjem zajedničke politike planiranja; provedba konkretnih istraživanja sustava obalnog okoliša; razvijanje zajedničkih instrumenata za integrirano upravljanje obalom zonom; nadzor pomorsko-obalnog okoliša i zajedničkim Geografskim informacijskim sustavom (GIS); zajednički projekti zaštite kopnenih voda od raširenog zagađenja, invazivnih stranih vrsta i kontrole kvalitete morske vode; jačanje ekoloških sustava i zaštita biološke raznolikosti kako bi se poboljšala kvaliteta okoliša i promicanje održivog gospodarskog i socijalnog razvoja; prevencija obalne erozije; znanstvena istraživanja s ciljem unapređenja održivog i odgovornog korištenja morskih izvora hrane kako bi se jamčila kvaliteta hrane, zaštita lokaliteta NATURA 2000.

Cilj **prioriteta 3 - Dostupnost i mreže** - jačanje i integriranje postojećih infrastrukturnih mreža, promicanje i razvoj prometa, informacijskih i komunikacijskih usluga.

Primjeri mogućih inicijativa: modernizacija objekata i unapređenje opreme luka i zračnih luka, te unapređenje sigurnosti roba i prevoznika.

Prioritet 4 - Tehnička pomoć - osmišljen je kao potpora uspješnoj provedbi cijelokupnog programa.

Provedba

Prekogranični program funkcioniра kroz sheme bespovratne pomoći koje se temelje na jedinstvenim pozivima za podnošenje prijedloga i jedinstvenom postupku izbora koji se odnosi na područja s obju strana granice. Postupci dodjeljivanja potpora moraju biti u skladu s odredbama Uredbe o provedbi IPA-e.

Cilj je programa ostvariti projekte strateške prirode, usmjerene na rezultate visoke kvalitete, koji su relevantni za programsko područje. Projekti će se birati putem otvorenih i ograničenih poziva za dostavu projektnih prijedloga.

Pozivi za dostavu projektnih prijedloga objavljivat će se redovito do 2013. godine ili do potpune iskorištenosti predviđenih sredstava.

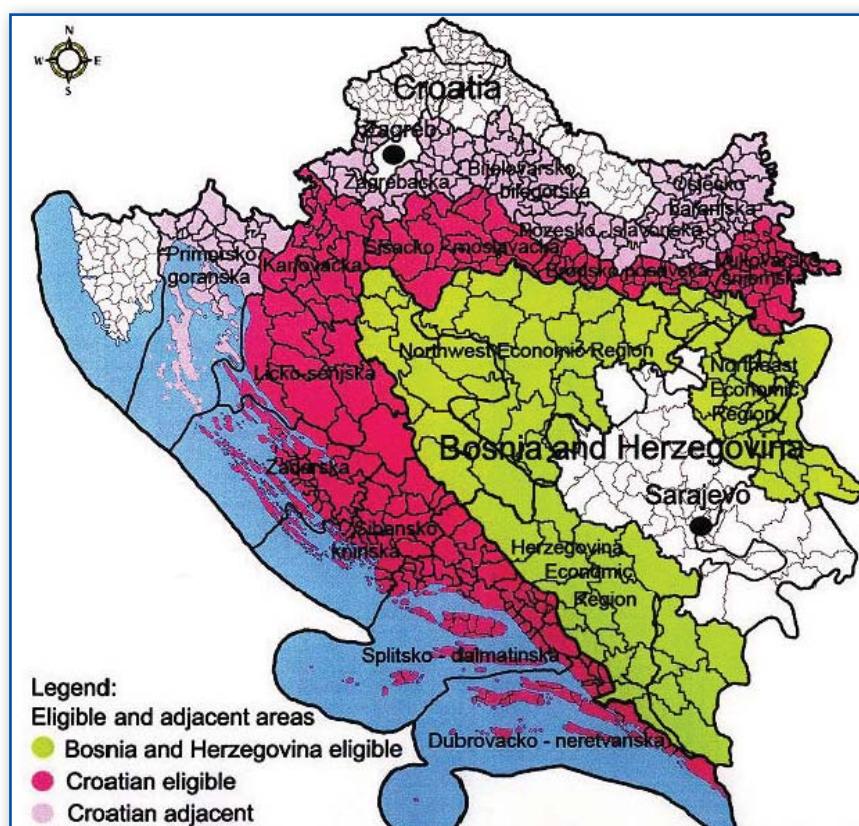
Komu program koristi?

Program je namijenjen neprofitnim organizacijama i institucijama koje žele raditi na prekograničnom projektu s najmanje jednim prekograničnim partnerom. Istraživački centri i ustanove, sveučilišta, javne organizacije i tijela, te vlasti ekvivalentne javnim vlastima (lučke vlasti i vlasti zračnih luka) glavni su korisnici projekata. Također, lokalne i regionalne vlasti imati će koristi od osigurane finansijske potpore kao i stanovnici regija.

OPERATIVNI PROGRAM PREKOGRAĐIČNE SURADNJE HRVATSKA- BOSNA I HERCEGOVINA, 2007. - 2013.

Operativni Program podupire zajedničke projekte Hrvatske i Bosne i Hercegovine koji će biti provedeni u razdoblju od 2007. do 2013. Ovaj se strateški dokument temelji na zajedničkom planskom naporu hrvatske i bosansko-hercegovačke strane. Područje na koje se odnosi Operativni program prekogranične suradnje Hrvatske i Bosne i Hercegovine 2007. - 2013. prikazan je na karti 4.

Karta 4. Prihvatljivo područje, Operativni program prekogranične suradnje Hrvatska - Bosna i Hercegovina, 2007. - 2013.

Prioriteti

Temeljem situacijske analize regije utvrđeni su sljedeći prioriteti prikazani u tablici 15:

Tablica 15. Prioriteti i mjere Operativnog programa prekogranične suradnje Hrvatska- Bosna i Hercegovina, 2007. - 2013.

Prioritet 1 - Stvaranje zajedničkog gospodarskog prostora	Priority 2 - Improved Quality of Life and Social Cohesion	Priority 3 - Technical Assistance
Mjera 1.1. Jačanje zajedničke turističke ponude	Mjera 2.1. Zaštita okoliša	Mjera 3.1. Potpora upravljanju programom i provedbi.
Mjera 1.2. Poticanje poduzetništva	Mjera 2.2. Poboljšana dostupnost svih usluga u lokalnoj zajednici	Mjera 3.2. Potpora informiranju o programu, promidžbi i evaluaciji

Prioritet 1 - Stvaranje zajedničkog gospodarskog prostora

U sklopu ovog prioriteta cilj je razviti zajedničke turističke pakete temeljene na zajedničkoj prirodnoj i kulturnoj baštini i poboljšati konkurentnost lokalnog turističkog gospodarstva. Osim toga cilj je i potaknuti razvoj regionalnog gospodarstva jačanjem sektora malog i srednjeg poduzetništva, te institucija i službi za potporu poslovanju.

Prioritet 2 - Poboljšana kvaliteta života i socijalne kohezije

Prema planu ovaj prioritet treba ostvariti zaštitom i očuvanjem okoliša i ohrabrvanjem održive uporabe prirodnih resursa u graničnim regijama putem zajedničkih akcija i kampanja za obavještavanje javnosti; osim toga, omogućavanjem pristupa svim uslugama u lokalnoj zajednici koje imaju utjecaj na dobrobit i socijalnu koheziju lokalnog stanovništva i zajednica.

Prioritet 3 - Tehnička pomoć za provedbu programa - namijenjen je strukturama koje su odgovorne za uspješnu realizaciju programa.

Provedba

Prekogranični program funkcioniра kroz sheme bespovratne pomoći koje se temelje na jedinstvenim pozivima za podnošenje prijedloga i jedinstvenom postupku izbora koji se odnosi na područja s obju strana granice. Postupci dodjeljivanja potpora moraju biti u skladu s odredbama Uredbe o provedbi programa IPA.

Cilj programa je ostvariti projekte strateške prirode, usmjerene na rezultate visoke kvalitete, koji su relevantni za programsko područje. Projekti će

se birati putem otvorenih i ograničenih poziva za dostavu projektnih prijedloga. Pozivi za dostavu projektnih prijedloga objavljivat će se redovito do 2013. godine ili do potpune iskorištenosti predviđenih sredstava.

Komu program koristi?

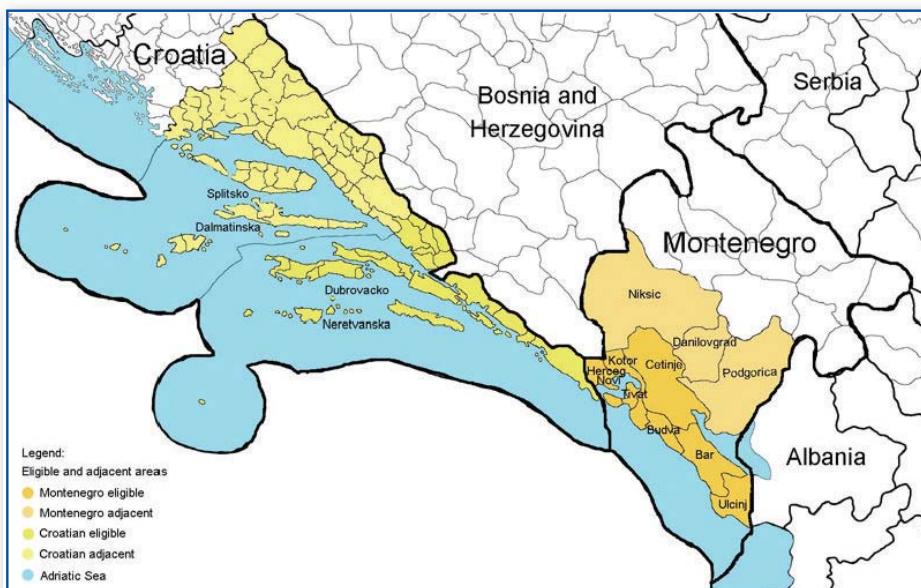
Program je namijenjen neprofitnim organizacijama i institucijama koje žele raditi na prekograničnom projektu s najmanje jednim prekograničnim partnerom, a pripadaju u jednu od sljedećih skupina:

- regionalne i lokalne javne vlasti;
- javna tijela (fondovi, ustanove, agencije) koje je osnovala država ili regionalna/lokalna samouprava kao što su: istraživačke i razvojne institucije, obrazovne ustanove i ustanove za obuku, zdravstvene ustanove, institucije za zaštitu prirodne i kulturne baštine, agencije za lokalni i regionalni razvoj, turističke agencije i udruge itd.;
- privatni instituti osnovani privatnim pravom, kao što su obrazovni ili istraživački instituti, pod uvjetom da djeluju na neprofitnoj osnovi;
- nevladine organizacije kao što su udruge i zaklade;
- trgovačke komore, poljoprivredne, obrtničke i industrijske komore, klasteri registrirani kao neprofitne pravne osobe;
- poljoprivredne udruge i zadruge;
- nacionalni i regionalni parkovi, pejzažni parkovi.

OPERATIVNI PROGRAM PREKOGRANIČNE SURADNJE HRVATSKA - CRNA GORA, 2007. - 2013.

Operativni program prekogranične suradnje između Hrvatske i Crne Gore provest će se u razdoblju 2007. - 2013. godine. Ovaj strateški dokument temelji se na zajedničkim planskim naporima hrvatske i crnogorske strane. Regije na koje se odnosi program prikazane su na karti 5 i tablici 16.

Karta 5. Područje na koje se odnosi Operativni program prekogranične suradnje Hrvatska - Crna Gora, 2007. - 2013.

Tablica 16. Područja na koja se odnosi Operativni program prekogranične suradnje Hrvatska - Crna Gora, 2007. - 2013.

Hrvatska (NUTS III, županije)		Crna Gora (općine)	
Područje na koje se odnosi (Čl. 88)	Susjedno područje (Čl. 97)	Područje na koje se odnosi (Čl. 88)	Susjedno područje (Čl. 97)
Dubrovačko-neretvanska županija	Splitsko-dalmatinska županija	Herceg Novi Kotor Tivat Budva Bar Ulcinj Cetinje	Nikšić Podgorica Danilovgrad

Prioriteti

Temeljem situacijske analize i SWOT analize područja na koje se odnosi program utvrđeni su sljedeći prioriteti (vidi Tablicu 17):

Tablica 17. Prioriteti i mjere Operativnog programa prekogranične suradnje Hrvatska - Crna Gora, 2007. - 2013.

Prioritet 1 - Stvaranje povoljnih ekoloških i socio-ekonomskih uvjeta	Prioritet 2 - Tehnička pomoć
Mjera 1.1. Zajedničke akcije za zaštitu okoliša, prirode i kulturne baštine	Mjera 2.1. Upravljanje programom i provedba
Mjera 1.2. Zajednički turistički i kulturni prostor	Mjera 2.2. Informiranje o programu, promidžba i evaluacija
Mjera 1.3. Mali prekogranični projekti razvoja zajednice	

U sklopu **prioriteta 1 - Stvaranja povoljnih ekoloških i socio-ekonomskih uvjeta** - sljedeće aktivnosti mogu biti financirane: aktivnosti zajedničkog planiranja i izgradnje kapaciteta za upravljanje krutim otpadom i sustava upravljanja otpadnim vodama; aktivnosti zajedničkog planiranja i izgradnje kapaciteta sustava vodoopskrbe, sustava odvoda otpadnih voda i zbrinjavanja krutog otpada koji imaju prekogranični učinak; planiranje i uspostavljanje mreža za zajedničke ekološke intervencije na kopnu i moru (zajednički vatrogasni planovi rada, zajedničke intervencije u slučaju zagađenja mora, nabava opreme od zajedničkog interesa/za zajedničku uporabu itd.); zajednički ekološki programi i inicijative (upravljanje riječnim slivovima, zagađenje zraka, zagađenje mora itd..); utvrđivanje i čišćenje 'divljih' odlagališta otpada i razvoj preventivnih mjera; prekogranične studije i izravne akcije o primjenjivosti obnovljivih izvora energije; prekogranične studije o učinku okoliša na ljudske aktivnosti; aktivnosti podizanja svijesti javnosti- javno informiranje i sudjelovanje; obrazovanje i prijenos znanja i iskustava u vezi sa zaštitom okoliša; razrada prekograničnih regionalnih planova i programa intervencija koje se odnose na zaštitu okoliša; razrada zajedničkih planova i programa upravljanja zaštićenim područjima i lokalitetima mreže NATURA 2000; manja obnova kulturne/arhitektonske baštine.

Prioritet 2 - Tehnička pomoć prvenstveno je namijenjen strukturama koje su imenovane za provedbu programa s ciljem podupiranja uspješnog upravljanja programom i njegove uspješne provedbe.

Provedba

Program prekogranične suradnje u najvećoj mjeri funkcioniра kroz sheme bespovratne pomoći koje se temelje na jedinstvenim pozivima za podnošenje prijedloga i jedinstvenom postupku izbora koji se odnosi na područja s obje strane granice. Postupci dodjeljivanja pomoći moraju biti u skladu s odredbama Uredbe o provedbi IPA.

Komu program koristi?

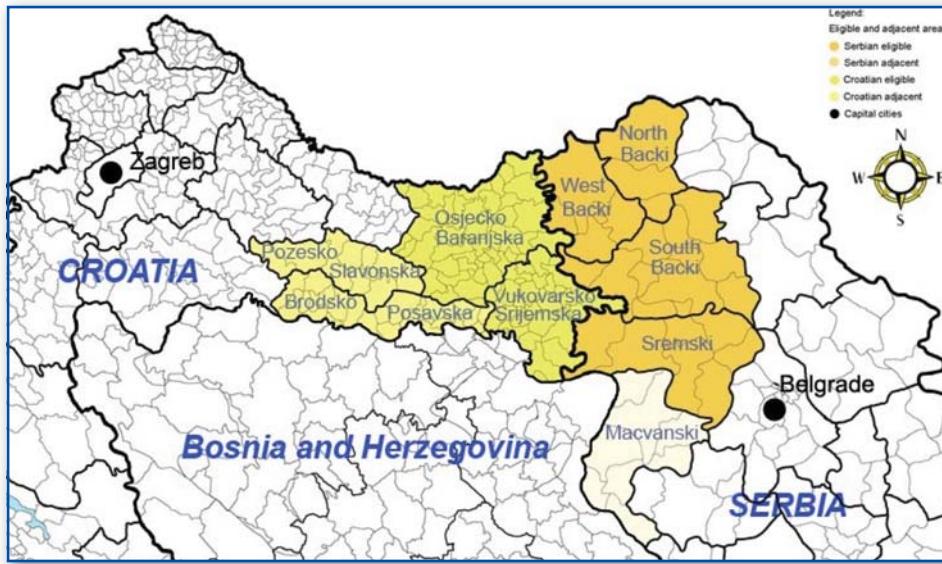
Izravni korisnici su neprofitne pravne osobe uspostavljene javnim ili privatnim pravom, koje pripadaju u jednu od sljedećih skupina:

- Javne tvrtke zadužene za komunalnu infrastrukturu i upravljanje otpadom (komunalna poduzeća)
- Hitne službe
- Jedinice lokalne i regionalne samouprave
- Agencije i druga javna tijela zadužena za zaštitu okoliša i prirode
- Javne obrazovne i istraživačke institucije
- Nevladine organizacije
- Agencije za lokalni/regionalni razvoj itd.

OPERATIVNI PROGRAM PREKOGRANIČNE SURADNJE HRVATSKA - SRBIJA, 2007. - 2013.

Operativni program prekogranične suradnje Hrvatske i Srbije bit će proveden tijekom razdoblja od 2007. do 2013. Ovaj strateški dokument temelji se na zajedničkim planskim naporima hrvatske i srpske strane. Regije na koje se program odnosi prikazane su na Karti 6 i u Tablici 18.

Karta 6. Područja na koja se odnosi Operativni program prekogranične suradnje Hrvatska - Srbija, 2007. - 2013.

Tablica 18. Područja na koja se odnosi Operativni program prekogranične suradnje Hrvatska - Srbija, 2007. - 2013.

Područje	Članak 88.	Članak 97.
	Područje na koje se odnosi OP	Susjedno područje
Hrvatska		
Osječko-baranjska županija	Područje koje odgovara NUTS 3	
Vukovarsko-srijemska županija	Područje koje odgovara NUTS 3	
Požeško-slavonska županija		Područje koje odgovara NUTS 3
Brodsko-posavska županija		Područje koje odgovara NUTS 3
Srbija		
Srijem	Područje koje odgovara NUTS 3	
Južna Bačka	Područje koje odgovara NUTS 3	
Zapadna Bačka	Područje koje odgovara NUTS 3	
Sjeverna Bačka	Područje koje odgovara NUTS 3	
Mačvanski okrug		Područje koje odgovara NUTS 3

Prioriteti za ulaganja

Temeljem zajedničke analize situacije i SWOT analize regije utvrđeni su zajednički prioriteti (vidi tablicu 19).

Tablica 19. Prioriteti i mjere Operativnoga programa prekogranične suradnje Hrvatska - Srbija, 2007. - 2013.

Prioritet 1 - Održivi društveno-gospodarski razvoj	Prioritet 2 - Tehnička pomoć
Mjera 1.1. Gospodarski razvoj	Mjera 2.1. Upravljanje programom i provedba
Mjera 1.2. Zaštita okoliša	Mjera 2.2. Informiranje o programu, promidžba i evaluacija
Mjera 1.3. 'People to people'	

U sklopu **prioriteta 1 - Održivi društveno-gospodarski razvoj** ciljevi su promicanje poslovne suradnje, povećanje prekogranične trgovine, razvijanje mobilnosti tržišta rada, prekogranični razvoj istraživanja i inovacija i zajedničko ekonomsko planiranje; poticanje razvoja turizma temeljenog na prekograničnom regionalnom identitetu i prirodnim i kulturnim dobrima prekogranične regije; zaštita i očuvanje prirodnih dobara prekogranične regije poduzimanjem zajedničkih akcija i povećanjem javne svijesti, te promicanjem dobrosusjedskih odnosa među zajednicama s obiju strana granice.

Cilj **prioriteta 2 - Tehnička pomoć** jest povećati kapacitete relevantnih struktura odgovornih za uspješno upravljanje programom i uspješnu provedbu programa.

Provjeta

Prekogranični program funkcioniра kroz sheme bespovratne pomoći koje se temelje na jedinstvenim pozivima za podnošenje prijedloga i jedinstvenom postupku izbora koji se odnosi na područja s obiju strana granice. Cilj programa je ostvariti projekte strateške prirode, usmjerene na rezultate visoke kvalitete, koji su relevantni za programsко područje. Projekti će se birati putem otvorenih i ograničenih poziva za dostavu projektnih prijedloga. Pozivi za dostavu projektnih prijedloga objavljivat će se redovito do 2013. godine ili do potpune iskorištenosti predviđenih sredstava.

Komu program koristi?

Izravni korisnici su neprofitne pravne osobe uspostavljene javnim ili privatnim pravom, koje pripadaju u jednu od sljedećih skupina:

- regionalne/lokalne javne vlasti
- trgovačka komora, poljoprivredna, industrijske udruge, obrtnička komora
- klasteri registrirani kao neprofitni pravni subjekti
- javne/neprofitne organizacije (fondovi, ustanove, agencije) koje je osnovala država ili regionalna/lokalna samouprava kao što su: istraživačke i razvojne institucije, obrazovne ustanove i ustanove za obuku, zdravstvene ustanove, agencije za lokalni i regionalni razvoj, turističke agencije i udruge itd.;
- nevladine organizacije kao što su udruge i zaklade;
- privatne institucije koje su osnovali privatni pravni subjekti za zadovoljavanje potreba od općeg interesa pod uvjetom da djeluju na neprofitnoj osnovi;
- poljoprivredne udruge i zadruge.

SUDJELOVANJE HRVATSKE U TRANSNACIONALnim PROGRAMIMA SURADNJE

Uspostava i razvoj transnacionalne suradnje jedan je od prioriteta cilja 3 - Europska teritorijalna suradnja u sklopu Strukturnih fondova 2007. - 2013²⁵.

Operativni programi za transnacionalne programe Jugoistočna Europa i Mediteran navode prioritete suradnje i akcije koje zemlje sudionice trebaju provesti. Prioriteti se provode putem jedinstvenih poziva za podnošenje prijedloga koji obuhvaća teritorij na koji se određeni program odnosi²⁶.

²⁵ Više o cilju Europska teritorijalna suradnja i strukturnim fondovima u IV. poglavljju

²⁶ Više o pozivu za podnošenje prijedloga u V. poglavljju

Cijeli teritorij Republike Hrvatske prihvativ je za programe Jugoistočna Europa i Mediteran, koji se temelje na odluci Europske komisije da usvoji program za financiranje participacije Hrvatske u navedenim transnacionalnim programima Europske teritorijalne suradnje u sklopu IPA komponente II - prekogranična suradnja.

OPERATIVNI PROGRAM JUGOISTOČNA EUROPA, 2007. - 2013.

Transnacionalni program suradnje Jugoistočna Europa dio je cilja 3 - Europska teritorijalna suradnja za programsko razdoblje od 2007. do 2013. godine.

Područje koje obuhvaća Operativni program Jugoistočna Europa veliko je geografsko područje od 2,7 milijuna četvornih kilometara i uključuje 17 zemalja s ukupnim stanovništvom od 269 milijuna (vidi kartu 7).

Karta 7. Područje na koje se odnosi Operativni program Jugoistočna Europa, 2007. - 2013.

Područje uključuje sve tri vrste ranije navedenih regija: regije zemalja članica (zemlju osnivača, zemlje koje su pristupile u različitim etapama razvoja Unije kao i zemlje nove članice), regije zemalja kandidata i potencijalnih kandidata kao i trećih zemalja (vidi Tablicu 20):

Tablica 20. Regije na koje se odnosi Operativni program Jugoistočna Europa, 2007. - 2013.

Država	Područje
Albanija	Cijeli teritorij
Austrija	Cijeli teritorij
Bosna i Hercegovina	Cijeli teritorij
Bugarska	Cijeli teritorij
Rumunjska	Cijeli teritorij
Hrvatska	Cijeli teritorij
Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija	Cijeli teritorij
Grčka	Cijeli teritorij
Mađarska	Cijeli teritorij
Italija	Lombardija, Autonomna pokrajina Južni Tirol, Autonomna pokrajina Trento, Veneto, Furlanija-Julijска krajina, Emilia Romagna, Umbrija, Marke, Abruzzo, Molise, Apulija, Basilicata
Srbija	Cijeli teritorij
Crna Gora	Cijeli teritorij
Slovačka	Cijeli teritorij
Slovenija	Cijeli teritorij
Turska	Regije: Bati Marmara, Istanbul
Moldova	Cijeli teritorij
Ukrajina	Černivačka oblast, Ivano-Frankivska oblast, Zakarpatska oblast, Odeška oblast

Prioriteti

Temeljem zajedničke analize situacije i SWOT analize regije utvrđeni su zajednički prioriteti. Ovi su prioriteti nadalje detaljno podijeljeni u posebna područja intervencije kao što je prikazano na slici 6:

Slika 6. Prioriteti i područja intervencije u Operativnome programu Jugoistočna Europa, 2007. - 2013.

Prioritet 1 - Podrška inovacijama i poduzetništву	Prioritet 2 - Zaštita i unapređenje okoliša	Prioritet 3 - Poboljšanje dostupnosti	Prioritet 4 - Razvitak transnacionalnih sinergija u cilju održivog razvoja regije	Prioritet 5 - Tehnička pomoć za potporu provedbi i izgradnju kapaciteta
PI 1.1 Razviti tehnologiju & inovacijske mreže u specifičnim poljima	PI 2.1 Unaprijediti integrirani sustav upravljanja vodoopskrbom i prevencije poplava	PI 3.1 koordinaciju u promoviranju, planiranju i upravljanju primarnim i sekundarnim prometnim mrežama	PI 4.1 Baviti se važnim problemima koji utječu na gradska područja i na regionalne sustave naselja	PI 5.1 Osigurati osnove upravljanja provedbom programa
PI 1.2 Razviti poticaj za inovativno poduzetništvo	PI 2.2 Poboljšati sprečavanje ekoloških rizika	PI 3.2 Razviti strategije za borbu protiv "digitalnoga jaza"	PI 4.2 Zagovarati uravnotežen obrazac privlačnih i dostupnih područja rasta	PI 5.2 Provoditi dodatne aktivnosti (...)
PI 1.3 Poboljšati okvirne uvjete i utrvi put inovacijama	PI 2.3 Unaprijediti suradnju u upravljanju prirodnim resursima i zaštićenim područjima	PI 3.3 Unaprijediti okvirne uvjete za multimodalne platforme	PI 4.3 Poticati upotrebu kulturnih vrijednosti za razvoj	
	PI 2.4 Zagovarati štednju energije i resursa			

Prioritet 1 - Podrška inovacijama i poduzetništву

- posebno će pridonijeti budućem razvoju jugoistočne Europe kao mjesta inovacija. Cilj je olakšati inovacije, poduzetništvo, gospodarstvo znanja i poticati integraciju i gospodarske odnose na području suradnje.

Prioritet 2 - Zaštita i unapređenje okoliša - pridonijet će unapređenju ekoloških uvjeta i boljem upravljanju zaštićenim i drugim prirodnim/poluprirodnim područjima. Cilj je obići ograničenja nametnuta nacionalnim barijerama, predvidjeti buduće prijetnje okolišu, kao i mogućnosti, te razviti zajedničke transnacionalne akcije za zaštitu prirode i ljudi.

Prioritet 3 - Poboljšanje dostupnosti - posebno će pridonijeti poboljšanju dostupnosti lokalnih i regionalnih aktera europskim mrežama. To uključuje fizičku infrastrukturu kao i pristup informacijskom društvu. Cilj je promicati koordinirane pripreme za razvitak mreža dostupnosti i potporu multimodalnosti.

Prioritet 4 - Razvitak transnacionalnih sinergija u cilju održivog razvoja regije - pridonijet će ujednačenim poliocentričnim obascim programskog područja. Cilj je razviti i provesti integrirane strategije za gradska područja i regionalne sustave naselja, optimizirati poliocentrične strukture područja i koristiti kulturne vrijednosti za održivi razvoj.

Prioritet 5 - Tehnička pomoć za potporu provedbe i izgradnje kapaciteta - pridonijet će glatkoj provedbi programa, a programskom tijelima, zainteresiranim stranama, promicateljima projekata i krajnjim korisnicima omogućiti da u potpunosti koriste mogućnosti koje nudi cilj 3 - Europska teritorijalna suradnja, te posebno transnacionalna suradnja.

Provedba

Operativni program transnacionalne suradnje Jugoistočna Europa funkcioniра putem shema bespovratne pomoći koje se temelje na pozivima za prijedloge.

Komu program koristi?

Projektni partneri koji mogu dobiti pomoć su javne vlasti; tijela ekivalentna javnim tijelima i sva pravna tijela uređena javnim ili privatnim pravom koja nisu industrijske ili komercijalne prirode.

U razdoblju od 2004. - 2006., sredstva CARDS financirala su participaciju zemalja Zapadnog Balkana u Susjedskom programu "Prostor središnje, jadranske, podunavske i jugoistočne Europe" (CADSES), jednom od područja Europske transnacionalne suradnje u razdoblju 2000. -2006. obuhvaćenog inicijativom INTERREG IIIB. Participacija u programu CADSES, preteći Programa Jugoistočna Europa u razdoblju 2007. - 2013., pružio je zemljama Zapadnog Balkana prvu priliku da se uključe u transnacionalnu suradnju s državama članicama EU-a i da se, istovremeno, upoznaju s procedurama programa INTERREG.

OPERATIVNI PROGRAM MEDITERAN, 2007. - 2013.

Operativni program transnacionalne suradnje Mediteran za razdoblje 2007. - 2013. obuhvaća sljedeće zemlje i regije (vidi i kartu 8):

- **Cipar:** cijela zemlja
 - **Francuska:** četiri regije - Korzika, Languedoc-Roussillon, Provansa-Alpe-Azurna obala, Rhône-Alpes
 - **Grčka:** cijela zemlja
 - **Italija:** 18 regija : Abruzzo, Apulija, Basilicata, Kalabrija, Kampanija, Emilia-Romagna, Furlanija-Julijiska krajina, Lacij, Ligurija, Lombardija, Marke, Molise, Umbrija, Pijemont, Sardinija, Sicilija, Toskana, Veneto.

- **Malta:** cijela zemlja
 - **Portugal:** dvije regije - Algarve, Alentejo
 - **Slovenija:** cijela zemlja
 - **Španjolska:** šest autonomnih regija i dva autonomna grada - Andaluzija, Aragon, Katalonija, Balearski otoci, Murcia, Valencija, Ceuta i Melilla
 - **Ujedinjeno Kraljevstvo:** jedna regija gospodarskog programiranja - Gibraltar

Osim ovih regija, prihvatljivo je sudjelovanje zemalja kandidata i zemalja potencijalnih kandidata, ali s njihovim vlastitim sredstvima iz Instrumenta za prepristupnu pomoć (IPA).

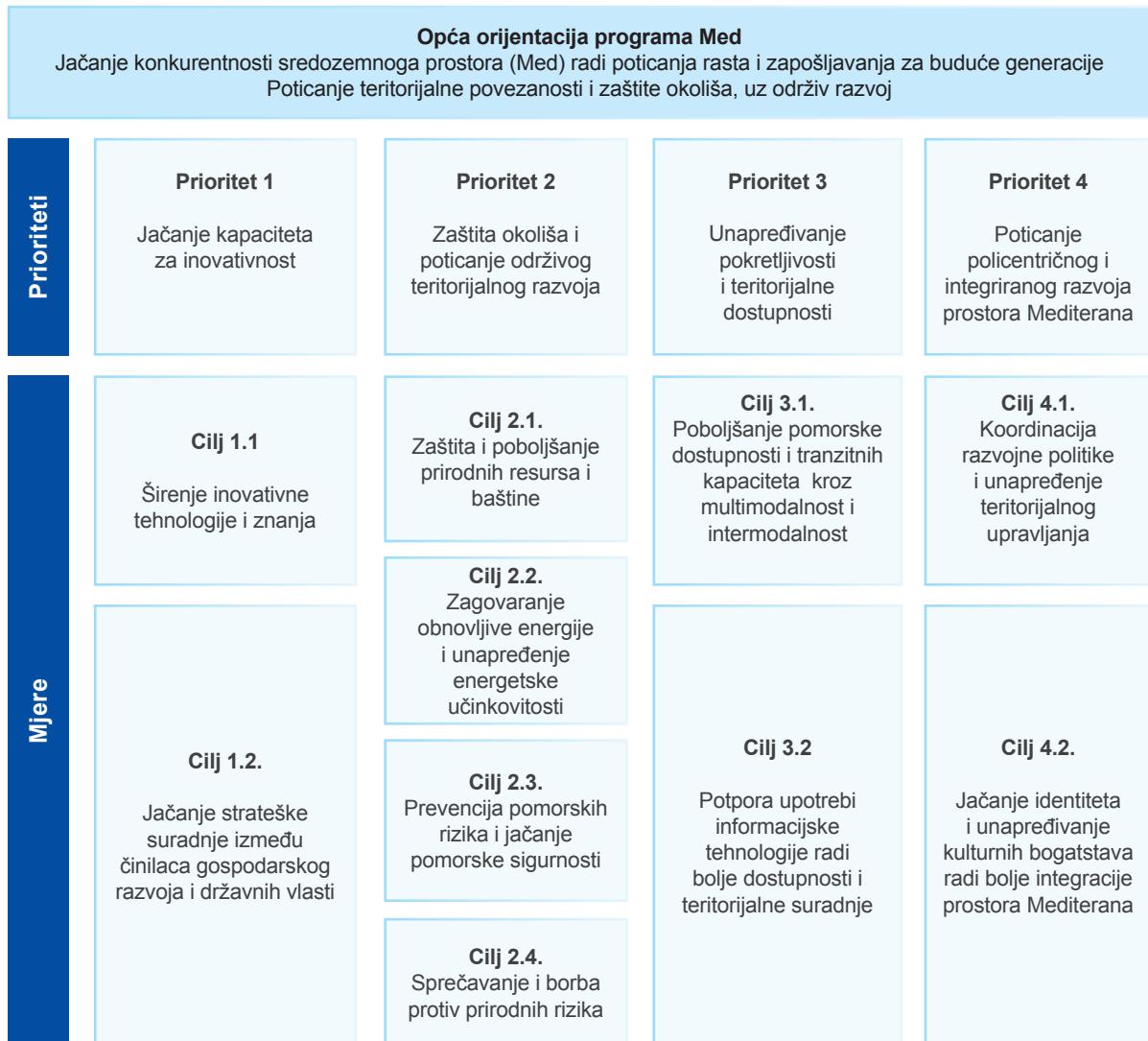
Karta 8. Područja na koja se odnosi Operativni program Mediteran, 2007. - 2013.

Prioriteti

Temeljem zajedničke situacijske analize i SWOT analize regije utvrđeni su zajednički prioriteti kao što slijedi (vidi sliku 7):

Slika 7. Prioriteti i mјere strukture Operativnoga programa Mediteran, 2007. - 2013.

Provedba

Operativni program transnacionalne suradnje funkcioniра putem shema bespovratne pomoći koje se temelje na jedinstvenim pozivima za prijedloge.

Komu program koristi?

Izravni korisnici su neprofitne pravne organizacije uspostavljene javnim ili privatnim pravom, koje pripadaju u jednu od sljedećih skupina:

- tijela javne uprave
- udruge općina i lokalnih vlasti

- regije
- rezervati i parkovi prirode
- agencije i institucije specijalizirane za područja na koja se program odnosi
- istraživačke institucije specijalizirane za područja na koja se program odnosi
- agencije za razvoj
- poduzeća ili privatne agencije koje se bave djelatnostima sektora na koje se program odnosi
- organizacije za promidžbu turizma itd.

Provedba programa prekogranične suradnje u sklopu programa IPA

Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva zaduženo je za provedbu programa prekogranične suradnje (IPA-CBC). Na internetskoj stranici Ministarstva²⁷ najnovije su vijesti u vezi s ovom komponentom. Cjelokupni tekst svih programa dostupan je na internetskoj stranici Opće uprave za proširenje Europske komisije²⁸.

Komponenta III - Regionalni razvoj

Komponenta III - Regionalni razvoj (IPA-RD) - priprema Hrvatsku za korištenje Europskog fonda za regionalni razvoj, jednog od struktturnih fondova koji će Hrvatskoj biti dostupni nakon ulaska u punopravno članstvo Europske unije..

Sukladno Uredbi Vijeća kojom se uspostavlja Instrument prepristupne pomoći (IPA)²⁹, IPA komponenta III - Regionalni razvoj, bit će provedena putem Operativnih programa (OP), koji su praktični instrument za izvođenje svih komponenti na operativnoj razini. Program IPA "Regionalni razvoj" (IPA-RD) obuhvaća tri Operativna programa: OP "Regionalna konkurentnost", OP "Promet" i OP "Zaštita okoliša".

OPERATIVNI PROGRAM "REGIONALNA KONKURENTNOST", 2007. - 2009.

Operativni program "Regionalna konkurentnost" namijenjen je rješavanju razvojnih problema u nerazvijenim regijama, osiguravanju modernog i odgovarajućeg okvira za suradnju poslovnog sektora i akademске zajednice te podupiranju razvoja malog i srednjeg poduzetništva.

Gotovo polovica finansijskih sredstva u sklopu operativnog programabit će usmjerena na nerazvijena područja Hrvatske, posebice na 10 županija u kojima je više od 50% površine kategorizirano kao "područje od posebne državne skrbi" (prema prijedlogu Nacionalne strategije regionalnog razvoja). Tih 10 županija nalazi se i unutar dviju regija NUTS II čiji je bruto domaći proizvod (BDP) niži od nacionalnog prosjeka (Istočno-panonska Hrvatska i Jadranska Hrvatska)³⁰.

Financiranje u okviru Operativnog programa "Regionalna konkurentnost" usmjereno je u trima prioritetnim smjerovima, prikazanim u Tablici 21.

Tablica 21. Prioriteti i mјere Operativnog programa "Regionalna konkurentnost", 2007. - 2009.

Prioritet 1 – Poboljšanje razvojnog potencijala slabije razvijenih područja	Mjera 1.1. Poslovna infrastruktura	Operacija 1.1.1 Poslovna infrastruktura
Prioritet 2 – Jačanje konkurentnosti hrvatskoga gospodarstva	Mjera 2.1. Poboljšanje poslovne klime	Operacija 2.1.1. Jačanje administrativne učinkovitosti na nacionalnoj razini Operacija 2.1.2. Program poboljšanja poslovne konkurentnosti putem e-business usluga Operacija 2.1.3. Pružanje savjetodavnih usluga malim i srednjim poduzećima Operacija 2.1.4. Razvoj investicijskog okružja Operacija 2.1.5. Potpora razvoju klastera
	Mejera 2.2. Transfer tehnologije i usluge podrške novoosnovanim poduzećima utemeljenima na znanju	Operacija 2.2.1. Fond za ulaganje u znanost i inovacije Operacija 2.2.2. Inkubacijski centar za bioznanosti i komercijalizaciju tehnologije (BioCentar)
Prioritet 3 – Tehnička pomoć	Mjera 3.1. Upravljanje Operativnim programom i izgradnja kapaciteta	Operacija 3.1.1. Tehnička pomoć za horizontalna pitanja upravljanja Operativnim programom Operacija 3.1.2. Priprema sektorskih studija, priprema budućih programske dokumenata i pripadajućih zaliha projektnih prijedloga

²⁷ <http://www.mrrsvg.hr/>

²⁸ http://ec.europa.eu/enlargement/candidate-countries/croatia/ipa_en.htm#comp2

²⁹ http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2006/I_210/I_21020060731en00820093.pdf

³⁰ Više informacija o regijama NUTS i ispunjavanju uvjeta za finansijsku pomoć naći ćete u III. poglavlju

Kroz prioritet 1: Poboljšanje razvojnog potencijala slabije razvijenih područja financirat će se ulaganja u infrastrukturu u kombinaciji sa ulaganjima u ljudske potencijale potrebne za jačanje baze poslovne podrške i poticanje oslobađanja potencijalnog gospodarskog rasta. Spomenuta ulaganja koncentrirat će se na postojeću i novu poslovnu infrastrukturu, i to u rasponu od osnovne komunalne infrastrukture unutar postojećih poslovnih zona do infrastrukture i usluga namijenjenih proizvodnji više vrijednosti.

Mjera 1.1. Poslovna infrastruktura predviđa finansijska sredstva za uspostavljanje i unapređenje javne poslovne infrastrukture u deset najnerazvijenijih županija u dvjema NUTS II regijama (Istočno-panonskoj i Jadranskoj Hrvatskoj). Ovom će se mjerom pružiti potpora uglavnom projektima regionalnih i općinskih vlasti. Ulagat će se u razvoj sustava poslovne podrške, tj. u poslovnu infrastrukturu i prateće usluge. Sredstva će se prvenstveno dodjeljivati za razvoj nove i postojeće poslovne i prateće infrastrukture kao podrška perspektivnim gospodarskim sektorima određene regije.

Cilj prioriteta 2: Jačanje konkurentnosti hrvatskoga gospodarstva jest ojačati konkurenčnost cijelokupnog hrvatskog gospodarstva, te posebno ojačati potencijal rasta malog i srednjeg poduzetništva. Stoga je ovaj prioritet usredotočen na nekoliko elemenata koji podupiru te potencijale: omogućavanje veće dostupnosti kvalitetnih savjetodavnih poslovnih usluga, uključujući e-poslovanje, za malo i srednje poduzetništvo; poticanje suradnje između poduzeća i suradnje poduzeća i javnog, obrazovnog i istraživačkog sektora putem jačanja klastera; jačanje kapaciteta prijenosa tehnologije i inkubacije u sektorima visoke dodane vrijednosti; jačanje učinkovitih kapaciteta za podršku poslovanju i poticanju ulaganja na regionalnoj razini.

Izraz SME (malo i srednje poduzetništvo) ima specifično značenje u jeziku Europske unije. Tablica 22 opisuje parametre prema kojima su kategorije poduzeća definirane.

Tablica 22. Kategorije poduzeća

Kategorija poduzeća	Broj zaposlenih	Promet	Ili	Ukupno po završnom računu
srednje	< 250	≤ 50 milijuna eura		≤ 43 milijuna eura
malo	< 50	≤ 10 milijuna eura		≤ 10 milijuna eura
mikro	< 10	≤ 2 milijuna eura		≤ 2 milijuna eura

Što su sektori dodane vrijednosti?

To su sektori temeljeni na visokoj razini znanja koji ostvaruju više razine proizvodnje kao rezultat stručnosti više razine, većeg ulaganja i primjene istraživanja više razine inovativnosti. Takvi sektori uključuju proizvodne tvrtke srednje/visoke tehnologije (npr. na području komunikacija, informacijskih tehnologija, farmaceutskih proizvoda) i poslovne usluge visoke dodane vrijednosti (npr. finansijske usluge, e-usluge itd.).

Mjera 2.1. Poboljšanje poslovne klime usredotočena je na usluge potpore postojećem malom i srednjem poduzetništvu, posebice poduzećima s potencijalom rasta i izvoza. Budući projekti trebaju biti usmjereni na jačanje konkurenčnosti malih i srednjih poduzeća temeljene na informacijskoj i komunikacijskoj tehnologiji (ICT) (e-poslovanje), razviti poslovne vještine i usluge i potaknuti klastering, odnosno grupiranje tvrtki sličnog profila.

Pomoć će biti usmjerena na individualna mala i srednja poduzeća kao i relevantnu institucionalnu

infrastrukturu kako bi se poboljšale poslovne usluge i učinile dostupnije malom i srednjem poduzetništvu.

Mjera 2.2. Transfer tehnologije i usluge podrške novoosnovanim poduzećima utemeljenima na znanju razvit će suradnju ustanova višeg obrazovanja i javnih istraživačkih organizacija s ciljem poticanja znanja i inovativnosti kao osnove gospodarskog razvoja. Pomoć će biti osigurana i za prijenos tehnologije kao i njezinu komercijalizaciju. Ova će mjera ojačati i klastering malih i srednjih poduzeća i novoosnovanih poduzeća u sektorima visoke dodane vrijednosti, javnim istraživačkim sektorima i sveučilištima.

U sklopu oba prioriteta, sredstva su namijenjena i za pripremu projekata potencijalnih korisnika - tj. generiranje projektnih ideja, njihovu daljnju razradu u zrele projektne prijedloge visoke kvalitete, pripremu natječajne dokumentacije itd.

Kao i u drugim operativnim programima, **prioritet 3: Tehnička pomoć** predviđena je kao potpora unaprijed određenim upravljačkim strukturama za djelotvorno upravljanje operativnim programom.

Komu program koristi?

Korisnici su, u određenoj mjeri, ministarstva zadužena za upravljanje različitim prioritetima i mjerama - Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva, Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva i Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.

Ostali korisnici:

- Jedinice regionalne i lokalne samouprave
- Javne ustanove ili udruge u vlasništvu regionalnih/lokalnih tijela, javne tvrtke u vlasništvu lokalne uprave i samouprave
- Regionalne/lokalne turističke zajednice
- Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, Agencija za promicanje izvoza i ulaganja, Hrvatska gospodarska komora itd.
- Centri za potporu malom i srednjem poduzetništvu i njihovi partneri - lokalne i regionalne poduzetničke i obrazovne ustanove koje pružaju pomoć u uspostavljanju centara e-poslovanja
- Regionalne razvojne agencije
- Visokoškolske ustanove (za određenu pojedinačnu ustanovu i/ili kao dio ponude konzorcija)
- Javne organizacije u sektoru istraživanja (za određenu pojedinačnu ustanovu i/ili kao dio ponude konzorcija)
- Poslovno-inovacijski centar Hrvatske, d.o.o. (BICRO) - javno nacionalno tijelo koje je osnovala Vlada RH, a koje djeluje kao izvršna agencija.

Provedba Operativnog programa "Regionalna konkurentnost"

Glavna državna institucija odgovorna za cijelokupni operativni program (OP) jest Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva³¹. Ono je također direktno nadležno za provedbu mjere 2.1. u okviru prioriteta 2 te za provedbu prioriteta 3. Na svojoj internetskoj stranici ministarstva donosi aktualne informacije o programu.

Tablica 23. Prioritet i mjere Operativnoga programa "Promet", 2007. - 2009.

PRIORITET 1	Unapređenje željezničkog sustava u Hrvatskoj
Mjera 1.1	Modernizacija i nadogradnja pruga
Mjera 1.2	Poboljšanje sigurnosti i učinkovitosti rada željeznice
PRIORITET 2	Unapređenje sustava unutarnje plovidbe u Hrvatskoj
Mjera 2.1	Modernizacija i obnova riječnih plovnih putova i lučke infrastrukture
PRIORITET 3	Tehnička pomoć
Mjera 3.1	Upravljanje Operativnim programom i jačanje institucionalne sposobnosti

³¹ <http://www.mingorp.hr>

³² <http://www.mrrsvg.hr>

³³ <http://www.mzos.hr>

Državna tijela zadužena su za ostale konkretnе prioritete i mjere Operativnog programa:

Other state bodies are in charge of other specific priorities and measures of the OP:

- Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva³². Ovo ministarstvo odgovorno je za provedbu mjere 1.1. u okviru prioriteta 1.
- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa³³. Ovo ministarstvo odgovorno je za provedbu mjere 2.2. u okviru prioriteta 2.

Agencija zadužena za objavu natječaja i ugovaranje jest Središnja agencija za financiranje i ugovaranje.

OPERATIVNI PROGRAM "PROMET", 2007. - 2009.

Program je usmjeren na rješavanje problema u prometnom sektoru Hrvatske, posebno nedostatnih ulaganja u željezničku mrežu koja je oštećena tijekom oružanog sukoba 1990-ih godina, lošeg stanja riječnih luka u unutrašnjosti, nedostatnih ulaganja u modernizaciju zračnih luka, te slabe komercijalne konkurentnosti morskih luka. Imajući u vidu analizu stanja u sektoru prometa te cilj uravnoteženog razvoja mreže koja uključuje sve vrste prometa, ovaj program usmijeren je prvenstveno na modernizaciju željezničke mreže i sustava unutarnjih vodenih putova.

Financiranje u sklopu Operativnog programa "Promet" strukturirano je u smjeru triju prioriteta koji obuhvaćaju nekoliko mjera usredotočenih na pojedina sektorska područja, kao što je prikazano u Tablici 23.

Prioritet 1: Unapređenje hrvatskoga željezničkog sustava promicat će obnovu i razvoj željezničke mreže u Hrvatskoj koja će moći odgovoriti većim zahtjevima željezničkog prometa ubuduće i koja će biti uskladena sa EU standardima, a ulaganja će se usredotočiti na X. paneuropski koridor. U ovaj prioritet uključene su aktivnosti unapređenja i modernizacije pruga, poboljšanje sigurnosti i djelotvornosti rada željeznice te priprema budućih projekata koji će biti financirani u sklopu Operativnog programa "Promet" 2007. – 2009.

Prioritet 2: Unapređenje sustava unutarnje plovidbe u Hrvatskoj pomoći će u pripremi infrastrukturnih projekata na području unutarnjih vodenih putova za njihovu provedbu u razdoblju od 2010. do 2013. godine.

Cilj prioriteta 3: Tehnička pomoć jest osigurati djelotvorno upravljanje operativnim programom i razviti potreban institucionalni kapacitet za upravljanje i korištenje sredstava u okviru programa IPA i budućih strukturnih fondova. Mjera predviđa nekoliko vrsta tehničke pomoći i obuke za relevantne institucije na nacionalnoj i regionalnoj razini.

Osim toga, Operativni program "Promet" sadrži unaprijed definirane prioritete aktivnosti tj. indikativni popis budućih projekata (vidi Tablicu 24) koje će se provoditi u narednom razdoblju, uključujući i razdoblje nakon 2009.

Tablica 24. Popis budućih projekata u Operativnom programu "Promet", 2007. - 2009.

Broj projekta	Ime projekta	Mjera	Procijenjena vrijednost projekta u eurima
PRIORITET 1			
1	Sustav signalno-sigurnosnih uređaja na zagrebačkom Glavnom kolodvoru	Mjera 1.2	17,900,000
2	Rehabilitacija pruge dionica Okučani-Novska	Mjera 1.1	38,500,000
3	Rehabilitacija pruge dionica Novska-Dugo Selo	Mjera 1.1	135,000,000
4	Rehabilitacija pruge dionica Zaprešić-Savski Marof	Mjera 1.1	25,000,000
PRIORITET 2			
5	Obnova i unapređenje plovnih putova rijeke Save	Mjera 2.1	40,000,000
6	Rekonstrukcija luke Vukovar – nova luka Istok	Mjera 2.1	40,000,000

Komu program koristi?

S obzirom na to da vrijednost projekata koji će biti financirani u sklopu Operativnog programa "Promet" mora iznositi više od deset milijuna eura, projekti se izabiru na nacionalnoj razini i provode ih tvrtke koje imaju prijašnje iskustvo u provedbi ovakve vrste projekata u Hrvatskoj.

Korisnik sredstava kojima će se financirati pojedine aktivnosti navedene u programu jest Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture, Uprava željezničkog prometa i HŽ Infrastruktura za sektor željezničkog prometa te Agencija za plovne puteve unutrašnjih voda i lučke kapetanije za sektor unutarnje plovidbe. S obzirom da se radi o projektima od javnog interesa, kao korisnik projekata definira se i hrvatska javnost općenito.

Provjeda Operativnog programa "Promet", IPA-Regionalni razvoj (IPA-RD)

Glavna državna institucija odgovorna za cijelokupni Operativni program "Promet" je Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture³⁴. Na internetskoj stranici ministarstva nalaze se ažurirani podaci o programu. Provjedbena agencija zadužena za objavu natječaja i ugovaranje je HŽ Infrastruktura d.o.o.³⁵.

³⁴ <http://www.mmp.hr>.

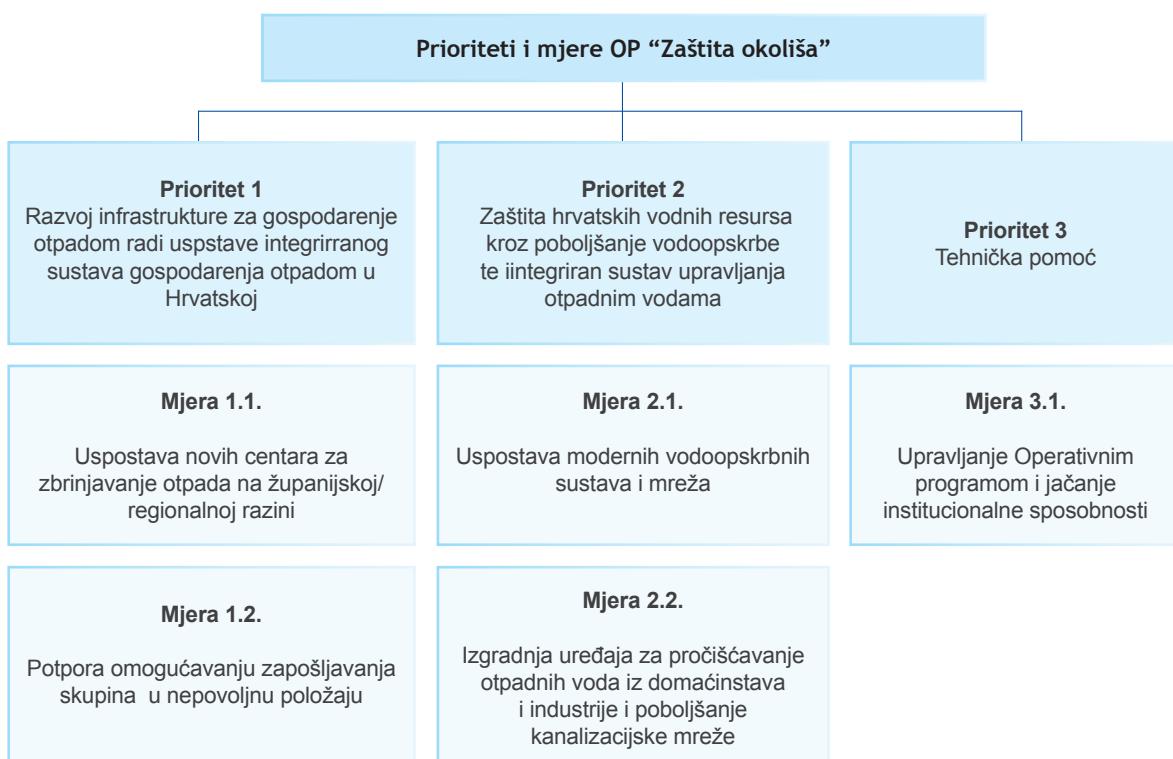
³⁵ <http://www.hznet.hr/iSite3/Default.aspx?sec=29>

OPERATIVNI PROGRAM “ZAŠTITA OKOLIŠA”, 2007. - 2009.

Operativni program “Zaštita okoliša” namijenjen je poboljšanju sustava vodoopskrbe, razvoju odgovarajućeg sustava za zbrinjavanje otpadnih voda u skladu sa standardima EU, poboljšanju sustava gospodarenja otpadom, i dugoročno, sprečavanju zagađenja zraka. Financijska sredstva predviđena u operativnom programu osigurana su za razvoj “zaštitne” infrastrukture u dvama područjima : infrastruktura za upravljanje otpadom i infrastruktura vodoopskrbe i pročišćavanja otpadnih voda. Ova područja izabrana su iz razloga što u Hrvatskoj ona ne odgovaraju u potpunosti EU standardima, a njihovo usklađivanje zahtjeva iznimno visoka financijska ulaganja.

Financiranje u sklopu Operativnog programa “Zaštita okoliša” usmjerava se prema trima prioritetima prikazanima na slici 8.

Slika 8. Prioriteti i mjere Operativnog programa “Zaštita okoliša”, 2007. - 2009.

Prioritet 1: Razvoj infrastrukture za gospodarenje otpadom radi uspostave integriranog sustava gospodarenja otpadom u Hrvatskoj uključuje uspostavu centara za upravljanje otpadom - izgradnju novih općinskih odlagališta, objekata za odvajanje otpada po kategorijama i obradu otpada s ciljem smanjivanja biološke komponente otpada. Ovi će centri biti glavni element novog integriranog sustava upravljanja otpadom koji će biti u skladu sa hrvatskim i EU zakonodavstvom o okolišu koje se odnosi na obradu i zbrinjavanje otpada. Ovaj se prioritet odnosi i na sanaciju lokacija veoma zagađenih otpadom (tzv. hot spots) koje mogu biti i zatvorene (u slučajevima kad su prijetnja zdravlju i okolišu).

Pomoć za **prioritet 2: Zaštita hrvatskih vodnih resursa kroz poboljšanje vodoopskrbe te integriranog sustava upravljanja otpadnim vodama** uključit će uspostavu modernih sustava vodoopskrbe i mreža koje će pridonijeti zaštiti

vodnih resursa i snabdijevanje dovoljnom količinom vode dobre kvalitete poboljšanjem postojećeg sustava vodoopskrbe, zaštitom izvora pitke vode, i racionalnim korištenjem vodnih resursa, uključujući smanjenje gubitaka i poboljšanje vodoopskrbne mreže. Obuhvatit će i ulaganja u skupljanje i obradu otpadnih voda, npr. u izgradnju stanica za pročišćavanje otpadnih voda, izgradnju novih kanalizacijskih mreža i modernizaciju postojećih kako bi se smanjila istjecanja.

Cilj **prioriteta 3 - Tehnička pomoć** jest osigurati učinkovito upravljanje operativnim programom i razviti potrebne institucionalne kapacitete za upravljanje programom IPA i budućim strukturnim fondovima te njihovo učinkovito korištenje. Mjera predviđa nekoliko vrsta tehničke pomoći i obuke za relevantne institucije na nacionalnoj i regionalnoj razini.

Operativni program sadrži i indikativni popis glavnih projekata u sklopu prioriteta 1 i 2 (tablice 25 i 26):

Tablica 25. Popis projekata prioriteta 1 za Operativni program "Zaštita okoliša", 2007. - 2009.

Prioritet	Ime projekta	Mjera	Pomoć za pripremu projekta	Procijenjena vrijednost projekta (u milijunima eura)
PRIORITET 1 – Razvoj infrastrukture za gospodarenje otpadom radi uspostave integriranog sustava gospodarenja otpadom u Hrvatskoj	Regionalni centar za gospodarenje otpadom Marišćina, Primorsko-goranska županija	Mjera 1.1		41,78
	Regionalni centar za gospodarenje otpadom Splitsko-dalmatinske županije	Mjera 1.1	CARDS 2002	55,7
	Regionalni centar za gospodarenje otpadom Istarske županije	Mjera 1.1	Europska banka za obnovu i razvoj	45

Tablica 26. Popis projekata prioriteta 2 za Operativni program "Zaštita okoliša", 2007. - 2009.

Prioritet	Ime projekta	Mjera	Pomoć za pripremu projekta	Procijenjena vrijednost projekta (u milijunima eura)
PRIORITET 2 – Zaštita hrvatskih vodnih resursa kroz poboljšanje vodoopskrbe te integriranog sustava upravljanja otpadnim vodama	Slavonski Brod	Mjera 2.1. Mjera 2.2.	DABLAS/DISF - Studija izvedivosti s cost benefit analizom	27
	Knin - Drniš	Mjera 2.2.	EC potpora CARDS - ROP Studija izvedivosti s cost benefit analizom	16,4
	Osijek	Mjera 2.1. Mjera 2.2.	DABLAS/DISF – Studija izvedivosti s cost benefit analizom	20

Komu program koristi?

Glavni korisnici sredstva u okviru programa su jedinice lokalne i regionalne uprave i samouprave na teritoriju na kojem se izabrani projekti provode. Program će koristiti i općinske tvrtke zadužene za provedbu izabranih projekata i naknadno upravljanje postrojenjima.

Provđba programa IPA Regionalni razvoj (IPA-RD), Operativni program "Zaštita okoliša"

The main state institution responsible for the entire OP is the Ministry for Environmental Protection, Glavna državna institucija odgovorna za cjelokupni operativni program je Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva³⁶. Na internetskoj stranici ministarstva nalaze se ažurirane informacije o tijeku aktivnosti u okviru programa. Osim toga,

ministarstvo je direktno nadležno za upravljanje i provedbu mjera iz prioriteta 1 i 3.

Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva zaduženo je za provedbu prioriteta 2 i s njim povezane mjere operativnog programa³⁷.

Provđbena agencija za prioritet 1 jest Fond za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost³⁸. Provđbeno je tijelo za prioritet 2 Hrvatske vode³⁹, dok je to u slučaju prioriteta 3 Središnja agencija za financiranje i ugovaranje⁴⁰.

³⁶ <http://www.mzopu.hr>

³⁷ <http://www.mps.hr>

³⁸ <http://www.fzoeu.hr/hrv/index.aspx?s=ipa>

³⁹ <http://www.voda.hr/Default.aspx>

⁴⁰ <http://www.safu.hr/en/tenders>

Komponenta IV - Razvoj ljudskih potencijala

Komponenta IV - Razvoj ljudskih potencijala (IPA HRD) - uključuje mјere koje će unaprijediti sustave i administrativni kapacitet na području zapоšljavanja, obrazovanja i socijalne inkluzije skupina i pojedinaca u nepovoljnu položaju te umreženje s partnerima iz

nevladinog sektora. IPA HRD uključuje aktivnosti slične onima koje su obuhvaćene Europskim socijalnim fondom, jednim od strukturnih fondova Europske unije. Ova je komponenta osmišljena s ciljem sjedinjavanja ciljeva Lisabonske strategije⁴¹.

OPERATIVNI PROGRAM “RAZVOJ LJUDSKIH POTENCIJALA”, 2007. - 2009.

Ukupni cilj Operativnog programa „Razvoj ljudskih potencijala“ stvaranje je više i boljih radnih mјesta, privlačenje i zadržavanje većeg broja ljudi u statusu zaposlenih povećanjem ulaganja u ljudski kapital, jačanjem socijalne inkluzije i promoviranjem prilagodljivosti poduzeća i radnika. Prioriteti i mјere Operativnog programa prikazani su na slici 9.

Slika 9. Pregled prioriteta i mјera Operativnoga programa „Razvoj ljudskih potencijala“, 2007. - 2009.

Prioriteti	Prioritet 1 Unapređenje pristupa zapošljavanju i održivo uključivanje na tržište rada	Prioritet 2 Jačanje socijalnog uključivanja osoba kojima je otežan pristup tržištu rada	Prioritet 3 Unapređivanje ljudskog kapitala i zapošljivosti	Prioritet 4 Tehnička pomoć
Mјере	Mјера 1.1 Potpora u osmišljavanju provedbi aktivne i preventivne politike tržišta rada	Mјера 2.1 Potpora skupinama koje se nalaze u nepovoljnem položaju prilikom pristupa zapošljavanju	Mјера 3.1. Daljnji razvoj Hrvatskog kvalifikacijskog okvira	Mјера 4.1. Priprema projekta
	Mјера 1.2. Potpora učinkovitosti i kvaliteti hrvatskih javnih službi nadležnih za zapošljavanje	Mјера 2.2. Potpora skupinama koje se nalaze u nepovoljnem položaju prilikom pristupa obrazovanju	Mјера 3.2. Jačanje sustava obrazovanja odraslih	Mјера 4.2. Upravljanje programom i izgradnja kapaciteta

Kako bi se spriječila nezaposlenost i promovirala integracija nezaposlenih, finansijska potpora u sklopu **prioriteta 1 – Unapređenje pristupa zapošljavanju i održivo uključivanje na tržište rada** bit će osigurana državnoj upravi i drugim

zainteresiranim stranama kako bi se povećao raspon i sadržaj obuke i savjetodavnih usluga koje nude ljudima koji traže posao uzimajući u obzir posebne zahtjeve hrvatskog gospodarstva.

⁴¹ Za dodatne podatke o Lisabonskoj strategiji: <http://europa.eu/scadplus/leg/en/cha/c10241.htm>

Pomoć u sklopu Mjere 1.1. *Potpore u osmišljavanju i provedbi aktivne i preventivne politike tržišta rada* bit će izravno dodijeljena za potporu i razvijanje aktivnih i preventivnih programa za tržište rada koje će provesti javne službe za zapošljavanje u Hrvatskoj. Ovi programi trebaju biti namijenjeni i nezaposlenima i onima koji su suočeni s vjerojatnom nezaposlenošću. Ova će mjeru promovirati i razvoj partnerstava za osmišljavanje i realizaciju aktivnosti zapošljavanja. Partnerstva trebaju uključivati javne službe za zapošljavanje i druga javna tijela, predstavnike poduzeća, radne snage i zajednice.

Indikativne aktivnosti u sklopu ove mjeru usredotočit će se na razvijanje partnerskih odnosa za zapošljavanje na županijskoj i međuzupanijskoj razini s ciljem:

- provođenja analiza tržišta rada;
- razrade lokalnih strategija razvoja ljudskih potencijala (HRD);
- poduzimanja inicijativa lokalnog zapošljavanja;
- razvijanja sredstava za generiranje i artikulaciju projekata u sklopu HZZ-a na regionalnoj razini, i
- provedbe shema bespovratne pomoći u skladu s ciljevima i strategijom Operativnog programa Razvoj ljudskih potencijala (OP HRD)

Glavni će naglasak biti na nezaposlenima (posebno onima koji žive u nerazvijenim regijama), ljudima koji su suočeni sa vjerojatnom nezaposlenosti, ljudima koji rade u industrijama u nazadovanju ili industrijama u postupku restrukturiranja. Cilj će biti i osobe koje imaju kratkoročne ugovore.

Mjera 1.2. *Potpore učinkovitosti i kvaliteti hrvatskih javnih službi nadležnih za zapošljavanje* usredotočit će se na pružanje potpore Ministarstvu gospodarstva, rada i poduzetništva i Hrvatskom zavodu za zapošljavanje – HZZ (na nacionalnoj i lokalnoj razini) kojima su potrebni stručniji kapaciteti da bi ispunili odgovarajuće zahtjeve za pristupanje EU.

Indikativne aktivnosti uključuju:

- Stvaranje kapaciteta za formuliranje jedinstvenog zakonodavnog okvira za pružanje cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja.
- Potpora radu budućeg Nacionalnog foruma za cjeloživotno profesionalno usmjeravanje.
- Uspostava pilot centra za cjeloživotno profesionalno usmjeravanje u partnerskom odnosu s odgovarajućim institucijama koje pružaju potporu poduzetništvu.
- Uspostava centra za obuku u okviru HZZ-a za stjecanje ključnih vještina savjetnika koji se bave nezaposlenima, i one koji se bave poslodavcima, savjetnika za cjeloživotno

profesionalno usmjeravanje i specijaliziranih savjetnika za skupine u nepovoljnju položaju, te stjecanje vještina za druge aktivnosti HZZ-a.

- Jačanje analitičkih kapaciteta HZZ-a i Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva (MINGORP) i uvođenje veza s akademskom zajednicom s ciljem razvijanja istraživanja.
- Osmišljavanje i provedba sveobuhvatne informacijske strategije za HZZ koja uzima u obzir zahtjeve Europske strategije zapošljavanja i odgovarajućih integriranih smjernica
- Osmišljavanje potpore i provedba poboljšanih poslovnih postupaka sustavom informacijske tehnologije (IT) HZZ-a i jednostavnih informatičkih rješenja, uključujući modernizaciju opreme i softvera informacijske tehnologije
- Stvaranje sustava jamstva kvalitete, monitoringa, evaluacije i procjene potreba za obukom za poslovne procese HZZ-a.

Prioritet 2 - Jačanje socijalnog uključivanja osoba kojima je otežan pristup tržištu rada osmišljena je za određene skupine (npr. za mlade, žene i invalide) koji imaju posebne poteškoće u nalaženju zaposlenja. Integracija ovih skupina u tržište rada temeljit će se na stimuliranju njihova sudjelovanja u obrazovnim programima obrazovanja i programima zapošljavanja, te na pružanju usluga psihološke i socijalne potpore.

S obzirom na visoku stopu nezaposlenosti mladih u Hrvatskoj, predviđa se da se ciljane inicijative bave isključivo tim problemom. Projekti u sklopu Mjere 2.1. Potpora skupinama koje se nalaze u nepovolnjem položaju prilikom pristupa zapošljavanju trebaju se usredotočiti na formalna i neformalna iskustva učenja koja stvaraju personalizirani put stjecanja kvalifikacija i zapošljavanja.

Indikativne aktivnosti u sklopu ove mjeru uključivat će:

- Stvaranje novih međuinstitucionalnih modela i međusektorskih poslovnih rješenja za rad sa skupinama u nepovoljnju položaju;
- Obuka osoblja (osnovna i napredna) u službama za zapošljavanje i socijalnu skrb za rad sa skupinama u nepovoljnju položaju;
- Obuka i prekvalifikacija skupina u nepovoljnju položaju;
- Uspostava mreže 'Mentora za socijalnu integraciju' u privatnom sektoru i organizacijama civilnog društva uključujući osiguranje institucionalnih mjeru za njezin učinkovit rad;
- Provedba shema bespovratne pomoći javnim institucijama i nevladinim/neprofitnim organizacijama koje potiču zapošljavanje i pružaju druge relevantne usluge skupinama u nepovoljnju položaju.

Projekti u sklopu *Mjere 2.2. Potpora skupinama koje se nalaze u nepovoljnem položaju prilikom pristupa obrazovanju* predviđena je kao pomoć za smanjenje broja onih koji su neuspješni u školi i koji napuštaju školovanje, te za poboljšanje izgleda mladih u nepovoljnu položaju na tržištu rada. Aktivnosti mogu uključivati:

- Potporu za osmišljavanje i provedbu obrazovnih programa koji su posebno usmjereni na skupine u nepovoljnu položaju (uključujući modernizaciju objekata i opreme gdje je to potrebno).
- Izgradnja sposobnosti obrazovnih stručnjaka za pružanje novih usluga osobama u nepovoljnom položaju, prvenstveno u sektoru za strukovno obrazovanje i osposobljavanje (SOO).

Prioritet 3 - Unapređivanje ljudskog kapitala i zapošljivosti pomoći će u uspostavi bliskijih veza između obrazovnog i poduzetničkog sektora. Cilj je da učenici steknu vještine potrebne za rad. Poticat će se istraživanja koja pospješuju gospodarski i socijalni razvoj. Podupirat će se provedba praksi cjeloživotnog učenja. Hrvatskim mjerodavnim tijelima bit će pružena pomoć za uspostavu standarda i primjenu jamstva kvalitete u vezi s mnogim inicijativama koje su nedavno poduzete (npr. nastavni program i kvalifikacije za strukovno obrazovanje i osposobljavanje).

Mjera 3.1. Daljnji razvoj Hrvatskog kvalifikacijskog okvira ima za cilj razvoj sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja (SOO) u Hrvatskoj kako bi on postao fleksibilniji i lakše odgovarao potrebama tržišta rada. Također bi trebao pripremiti ljude svih dobnih skupina za zapošljavanje i cjeloživotno učenje. Planira se stvaranje temeljne mreže ustanova za strukovno obrazovanje i osposobljavanje koje će biti prikladno opremljene i koje bi trebale pružiti obuku visoke kvalitete kako bi osposobile odrasle da steknu potrebne vještine i sposobnosti. Predviđa se i pomoć za razvoj Hrvatskog nacionalnog kvalifikacijskog okvira i institucija za strukovno obrazovanje i osposobljavanje. Neke od predviđenih aktivnosti su:

- Potpora za uvođenje sustavnog postupka ocjenjivanja Hrvatskog kvalifikacijskog okvira (HKO) sa zajedničkim sudjelovanjem nacionalnih stručnjaka i stručnjaka zemalja članica EU i osiguravanje redovitog uvođenja mjerodavnih izmjena (postupak, rezultati)
- Daljnja poboljšanja procesa konzultacija i usmjeravanja HKO-a na regionalnoj/nacionalnoj razini i povezanih kampanja povećanja svijesti/izgradnje kapaciteta (uključujući izradu priručnika lakošta za korištenje za potporu zainteresiranim stranama na regionalnoj/nacionalnoj razini)

- Ciljana potpora za kontinuirani razvoj Sektorskih vijeća za strukovno obrazovanje i osposobljavanje, metodologije za razvoj kvalifikacija i okvirnog nastavnog programa i daljnje intervencije u nastavnim programima u izabranim skupinama zanima
- Potpora za osmišljavanje i provedbu 'Fonda za inovacije u SOO-u' u odnosu na tekuće inicijativama koje će provesti ustanove za SOO na regionalnoj i lokalnoj razini (ovisno o konkretnim prioritetima - npr. inovacije nastavnog programa za strukovno obrazovanje i osposobljavanje, inovativne sheme obuke uz rad, kontrola kvalitete);
- Potpora institucionalnom razvoju i razvoju politike u području kontrole kvalitete strukovnog obrazovanja i osposobljavanja;
- Daljnja izgradnja kapaciteta relevantnog osoblja strukovnih srednjih škola i drugog ključnog osoblja i zainteresiranih strana;
- Uspostava/konsolidacija partnerskog odnosa između strukovnih srednjih škola i gospodarskih/socijalnih dionika na lokalnoj i nacionalnoj razini.

Postoji evidentna potreba za jačanjem ustanova za strukovno obrazovanje i osposobljavanje u Hrvatskoj. U sklopu *Mjere 3.2. Jačanje sustava obrazovanja odraslih* pomoć će biti usmjereni na jačanje institucionalnih kapaciteta Agencije za strukovno obrazovanje i osposobljavanje, Agencije za obrazovanje odraslih, Agencije za obrazovanje i osposobljavanje nastavnika i samih nastavnih ustanova. Aktivnosti su uglavnom sljedeće:

- Stvaranje institucionalnog okvira za lokalne centre/tijela za poduzetničke i druge vještine;
- Izgradnja osnovnih kapaciteta izabranih lokalnih centara/institucija;
- Nabava opreme za izabrane lokalne centre/institucije;
- Sveobuhvatni razvoj programa osnovnih kompetencija u skladu s Referentnim okvirom Europske unije za ključne kompetencije.

Prioritet 4 obuhvaća **Tehničku pomoć** za pripremu projekata u sklopu mjera koje podržava ovaj operativni program i osigurava učinkovito upravljanje ovim operativnim programom razvijanjem institucionalnih kapaciteta uključenih tijela na nacionalnoj i regionalnoj razini.

Komu program koristi?

Krajnji će korisnici biti regionalni zavodi za zapošljavanje i lokalna (županijska) partnerstva za zapošljavanje, Hrvatski zavod za zapošljavanje na nacionalnoj i lokalnoj razini, srednje škole, pedagoške akademije, organizacije mladih, obrazovne ustanove na svim razinama (uključujući

one koji pružaju neformalno obrazovanje), institucije za strukovno obrazovanje i osposobljavanje, institucije za obrazovanje odraslih, nevladine organizacije na području obrazovanja odraslih, više tehničke škole i ustanove visokog obrazovanja. Osim toga, korisnici su i državna mjerodavna tijela - ministarstva i agencije odgovorne za podržane politike - Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Agencija za strukovno obrazovanje i osposobljavanje i Agencija za obrazovanje odraslih.

Provedba programa IPA Razvoj ljudskih potencijala (IPA HRD)

Glavna državna institucija odgovorna za cjelokupnu komponentu IV programa IPA je Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva⁴². Na internetskoj stranici ministarstva ažuriraju se informacije o programu. Osim toga, ministarstvo ima konkretnе odgovornosti u vezi s prioritetom 1, mjerama 1.1 i 1.2 i prioritetom 4, mjerama 4.1 i 4.2.

Druga državna tijela zadužena za ostale konkretnе prioritete i mјere programa IPA Razvoj ljudskih potencijala (IPA HRD):

IPA - PLAN POLJOPRIVREDNOG I RURALNOG RAZVITKA, 2007. - 2013.

IPA - Plan poljoprivrednog i ruralnog razvijanja, 2007. - 2013. pripremljen je u bliskoj koordinaciji hrvatskih državnih tijela i službi Europske komisije, a njime su utvrđeni prioriteti i mјere prikazane u tablici 27:

Tablica 27. Prioriteti i mјere Plana poljoprivrednog i ruralnog razvijanja, 2007. - 2013.

Prioritet 1 – Unapređenje tržišne učinkovitosti i primjena standarda Zajednice	Mjera 1.1. Ulaganje u poljoprivredna gospodarstva radi restrukturiranja i prilagodbe standardima Zajednice		
	Mjera 1.2. Ulaganje u preradu i marketing poljoprivrednih i ribarskih proizvoda radi restrukturiranja tih aktivnosti i prilagodbe standardima Zajednice		
Prioritet 2 – Pripremne radnje za provedbu poljoprivredno-ekoloških mјera i strategija lokalnog ruralnog razvoja	Mjera 2.1. Aktivnosti u svrhu poboljšanja okoliša i krajolika Mjera 2.2. Priprema i provedba lokalnih strategija ruralnog razvoja		
		Podmjera 2.2.1. Stjecanje vještina, animiranje stanovnika lokalne akcijske grupe (LAG)	
		Podmjera 2.2.2. Provedba lokalnih razvojnih strategija	
		Podmjera 2.2.3. Projekti suradnje	
Prioritet 3 – Razvoj ruralnoga gospodarstva		Mjera 3.1. Poboljšanje i razvoj ruralne infrastrukture	
		Mjera 3.2. Diverzifikacija i razvoj ruralnih gospodarskih aktivnosti	
Prioritet 4 – Tehnička pomoć	Mjera 4.1. Upravljanje programom i jačanje kapaciteta	Otprikljice 30% mјera Tehničke pomoći na godinu bit će alocirano za podmjeru 2.2.1	

⁴² <http://www.mingorp.hr>

⁴³ <http://www.mzsos.hr/>

⁴⁴ <http://www.mzos.hr>

⁴⁵ <http://www.hzz.hr/dfc/default.asp?id=68>

⁴⁶ <http://www.aso.hr/item.htm?sp=884>

- Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi⁴³. Ono je odgovorno za prioritet 2, mjeru 2.1., a
- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa⁴⁴ odgovorno je za prioritet 2, mjeru 2.2 i prioritet 3, mjere 3.1, 3.2 i 3.3.

Provedbene agencije zadužene za natječaje i ugovaranje su Hrvatski zavod za zapošljavanje⁴⁵ za prioritete 1 i 4, i prioritet 2, mjeru 2.1, te Agencija za strukovno obrazovanje i osposobljavanje⁴⁶ za prioritet 2, mjeru 2.2 i za prioritet 3.

Komponenta V - Ruralni razvoj

Komponenta V - Ruralni razvoj (IPARD) - pruža potporu Hrvatskoj u razvijanju politike ruralnog razvoja i pripremi za provedbu i upravljanje Zajedničkom poljoprivrednom politikom EU-a. Glavni je naglasak komponente IPA-e Ruralni razvoj na proizvodnji hrane i ruralnom razvoju. Komponenta se oslanja na program SAPARD i slična je postpristupnom Europskom poljoprivrednom fondu za ruralni razvoj (vidi IV. poglavje).

Prioritet 1 usredotočen je na unapređivanje tržišne učinkovitosti i provedbu pravne stečevine u području poljoprivrede. Ulaganja se planiraju za:

- Restruktuiranje i modernizaciju poljoprivrednih gospodarstava u skladu sa standardima Zajednice,
- Preradu i marketing poljoprivrednih i ribarskih proizvoda.

Krajnji su korisnici ovih mjera poljoprivredna gospodarstva (obiteljska gospodarstva, obrti i pravni subjekti) definirani Zakonom o poljoprivredi (NN 66/01, 83/02 vidi str. 304), registrirani u Registru poljoprivrednih gospodarstava i oni koji plaćaju PDV.

Prioritet 2 podupire aktivnosti unapređenja okoliša i krajolika (Mjera 2.1), i pripremne akcije za provedbu strategija lokalnog ruralnog razvoja (Mjera 2.2).

Krajnji korisnici u sklopu Mjere 2.1 su obrti i poduzeća u stopostotnom privatnom vlasništvu ili oni koji su najviše 25% u državom vlasništvu, koji su u sustavu PDV-a i registrirani te koji spadaju u mikro, mala i srednja poduzeća prema definiciji Zakona o poticanju razvoja malog gospodarstva (NN 29/02 od 22. ožujka 2002.).

Krajnji korisnici u sklopu Mjere 2.2 su lokalne vlasti, poljoprivredno gospodarstvo i poljoprivrednici udruženi u Lokalne akcijske skupine - koje izvode zajedničke akcije poštujući načela održivog ruralnog razvoja.

Prioritet 3 usredotočen je na razvoj ruralnog gospodarstva na sljedeće načine:

- unapređenjem i razvijanjem ruralne infrastrukture - npr. obnova lokalnih nerazvrstanih cesta i požarnih putova, kanalizacijskih sustava i toplana itd.
- diversifikacijom i razvojem ruralnih gospodarskih aktivnosti - npr. potpora ruralnom turizmu, tradicionalnim obrtima, izgradnji prerađivačkih pogona za gospodarstva koja proizvode mlječne proizvode i meso, i korištenju obnovljivih izvora energije.

Krajnji korisnici su jedinice lokalne samouprave; općine i gradovi s najviše 10.000 stanovnika prema popisu stanovništva iz 2001.

Komu program koristi?

Regionalne i lokalne vlasti, vlasnici poljoprivrednih gospodarstava i druge pravne ili privatne osobe (poljoprivrednici) potencijalni su korisnici programa ovisno o prioritetu.

Provedba programa IPA Ruralni razvoj

Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja (MPRRR)⁴⁷ u Republici Hrvatskoj je odgovorno za cijelokupno upravljanje i provedbu komponente programa IPARD. Na internetskoj stranici ministarstva ažuriraju se informacije o ovoj komponenti.

Provedbena agencija zadužena za natječaje i ugovaranje (tzv. Agencija IPARD⁴⁸) je Ravnateljstvo za tržišnu i strukturnu potporu u poljoprivredi u sklopu MPRRR-a.

⁴⁷ <http://www.mps.hr>

⁴⁸ <http://www.mps.hr/projekti/projekt.asp?PID=74>

ŠTO JE PLANIRANO U PRORAČUNU EU-a ZA PROGRAM IPA-e U HRVATSKOJ?

Kao što se vidi u tablici 28, EU će smanjiti pomoć za tranzicijski proces i izgradnju institucija u navedenom razdoblju, ali će istovremeno povećati iznos za prekograničnu suradnju, regionalni razvoj i razvoj ljudskih potencijala.

Tablica 28. Višegodišnji indikativni finansijski okvir za IPA za Hrvatsku, 2010. do 2012. (u milijunima eura)⁴⁹

Višegodišnji indikativni finansijski okvir za IPA u Hrvatskoj	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	Ukupno
I. POMOĆ U TRANZICIJI I IZGRADNJA INSTITUCIJA	49,61	45,37	45,60	39,48	39,96	40,87	260,89
II. PREKOGRANIČNA SURADNJA	9,69	14,73	15,90	16,22	16,54	16,87	89,95
III. REGIONALNI RAZVOJ	45,05	47,60	49,70	56,80	58,20	59,35	316,70
IV. RAZVOJ LJUDSKIH POTENCIJALA	11,38	12,70	14,20	15,70	16,00	16,04	86,02
V. RURALNI RAZVOJ	25,50	25,60	25,80	26,00	26,50	27,27	156,67
UKUPNO (u milijunima eura)	141,23	146,00	151,20	154,20	157,20	160,40	910,23

Iznos namijenjen **regionalnom razvoju** iznosi od 32 do 36,8% ukupnog iznosa dodijeljenog Hrvatskoj. Od 2008. nadalje iznos za regionalni razvoj viši je od iznosa za sve druge komponente programa IPA, što jasno pokazuje važnost koja se pridaje ravnomjernom razvoju hrvatskih regija i županija.

Finansijska vrijednost IPA-e za Hrvatsku do 2012. iznosi 910,23 milijuna eura, počevši s 141,23 milijuna eura u 2007., s predviđenim trajnim povećanjem godišnjeg financiranja. Odobrena su dodatna sredstva za regionalne i horizontalne programe tj. Višekorisničke programe IPA-e, te za administrativne troškove hrvatskih institucija za upravljanje IPA-om. Tako se za početnu 2007. godinu očekuje da cijelokupni iznos IPA-e, uključujući dodatno financiranje bude na razini od najmanje 151 milijuna eura s dalnjim godišnjim povećanjem tijekom nadolazećih godina.

JE LI POMOĆ EU-A U SKLOPU PROGRAMA IPA-e ZAJAMČENA?

Iznosi IPA-e indikativni su što znači da Europska unija ne jamči njihovu iskorištenost. EU općenito, nudi priliku za pomoć, a nacionalne institucije i hrvatsko društvo glavni su akteri u postupku učinkovite apsorpcije planiranih fondova EU-a. Kako bi zemlja u

potpunosti iskoristila predviđene resurse očekuje se da hrvatska državna uprava uspješno upravlja IPA-om istovremeno mobilizirajući sve zainteresirane organizacije, tj. tvrtke, nevladine organizacije, škole i pojedince da sudjeluju u provedbi IPA-e.

Što je apsorpcijska sposobnost?

Ovaj termin obično znači sposobnost neke zemlje ili organizacije da primi pomoć i upotrijebi je djelotvorno i na odgovarajući način.

U kontekstu IPA-e i strukturnog financiranja EU-a, kapaciteti apsorpcije predstavljaju stupanj u kojem je zemlja sposobna učinkovito potrošiti finansijska sredstva primljena od Unije. Drugim riječima, sposobnost apsorpcije mjeri sposobnost određene zemlje (zemlje članice ili partnerske zemlje) da "probavi i konzumira" sredstva koja je primila kako bi unaprijedila svoj razvoj s ciljem poboljšanja gospodarske i socijalne situacije.

Ova sposobnost obuhvaća znanje i vještina nacionalne administracije da planira i provede vanjsku pomoć kao i kapacitete korisnika diljem zemlje da pripreme kvalitetne projekte što bi rezultiralo iskorištenošću dodijeljenih sredstava i dalnjim pozitivnim učincima modernizacije kao posljedice realiziranih projekata.

⁴⁹ Izvor: Komunikacija Komisije Vijeću i Europskom Parlamentu: Instrument za pretpripravnu pomoć (IPA) Višegodišnji indikativni finansijski okvir za razdoblje 2010. - 2012.

PROGRAMI ZAJEDNICE U HRVATSKOJ

ŠTO MOŽETE NAĆI U OVOM POGLAVLJU:

- Strukturiranu prezentaciju programa Zajednice
- Korisne kontakte u Hrvatskoj i linkove na opće informacije o programima Zajednice

Europska unija je uspostavila programe Zajednice kako bi promovirala suradnju prvenstveno među državama članicama, na područjima različitih politika Europske unije (istraživanje, konkurentnost i inovacije, mediji, obrazovanje, zdravstvo, mlađi, kultura, itd.). Programi Zajednice višegodišnji su programi s jasno formuliranim ciljevima i proračunom. Pravila sudjelovanja u programu utvrđuju se za svaki program posebno.

U načelu u programima Zajednice mogu sudjelovati sve države članice.

Zemlje kandidati u određenom programu Zajednice mogu sudjelovati potpisivanjem Memoranduma o razumijevanju, međunarodnog sporazuma, za određeni program sa službama Europske komisije i uplaćivanjem finansijskog doprinosu u proračun tog programa.

UPOZNAVANJE HRVATSKE S PROGRAMIMA ZAJEDNICE

Na sjednici Europskog Vijeća održanoj 2003. u Solunu odlučeno je da se programi Zajednice otvore Hrvatskoj i drugim zemljama sudionicama procesa Stabilizacije i pridruživanja, kao još jedan oblik potpore dalnjem proširenju Europske unije.

Smatra se da je u okviru opće prepristupne strategije Hrvatske mogućnost sudjelovanja u programima Zajednice jedan od najboljih načina na koji će se razni čimbenici u hrvatskom društvu dobro upoznati s politikama i metodama rada u Europskoj uniji i dobar način potpore Hrvatskoj na putu u Europsku uniju. Sudjelovanje u programima Zajednice omogućuje prijenos dobre prakse i znanja kroz sektorske politike Europske unije.

KAKO JE UREĐENO SUDJELOVANJE HRVATSKE

Osnova sudjelovanja u programima Zajednice je Okvirni sporazum koji su Europska zajednica i Hrvatska potpisale 2004. godine, a Hrvatski sabor ratificirao u lipnju 2005. godine.

Preduvjet za stvarno sudjelovanje Hrvatske u programima Zajednice je uspostava zakonske osnove za svaki pojedini program, odnosno potpisivanje Memoranduma o razumijevanju, međunarodnog sporazuma između relevantnog tijela državne uprave i nadležne službe Europske komisije. Budući da Hrvatska kao zemlja kandidatkinja ne pridonosi proračunu Europske unije, obvezno mora uplatiti novčani doprinos u proračun onog programa

Zajednice u kojem želi sudjelovati. Visina te članarine za sudjelovanje Hrvatske, razlikuje se od programa do programa, ovisno o specifičnosti i obuhvatu programa, a izračunava se na temelju omjera između nacionalnog bruto domaćeg proizvoda i EU-27 bruto domaćeg proizvoda, te drugih faktora (broja stanovnika, potrošnje energije, itd.). Radi promicanja sudjelovanja u programima Zajednice, Europska komisija je predviđela i mogućnost sufinanciranja troškova članarine kroz prepristupne programe, tj. I. komponentu programa IPA, uz dva ograničenja: a) sudjelovanje u programima Zajednice može se sufinancirati u visini od najviše 10 posto ukupnog godišnjeg proračuna I. komponente (programi istraživanja i razvoja su isključeni), i b) iznos sufinanciranja iz IPA-e ne može biti viši od 90 posto financiranja određenog programa.

Ideja koja stoji iza prepristupnih programi i programa Zajednice je vrlo različita. Programi Zajednice strukturirani su prije svega kao potpora prioritetnim aktivnostima u državama članicama Europske unije u onim politikama u kojima su se državne članice suglasile da će u određenom razdoblju djelovati zajednički. Hrvatska sama odlučuje hoće li im se pridružiti ili ne. Prepristupna je pomoć, naprotiv, strukturirana oko definiranih kratkoročnih i srednjoročnih prioriteta u postupku ulaska Hrvatske u Europsku uniju i služi kao finansijski instrument realizacije tih prioriteta. Glavne razlike između ovih dviju vrsta programa prikazane su na slici 10.

Slika 10. Glavne razlike između pretpristupnih programa i programa Zajednice

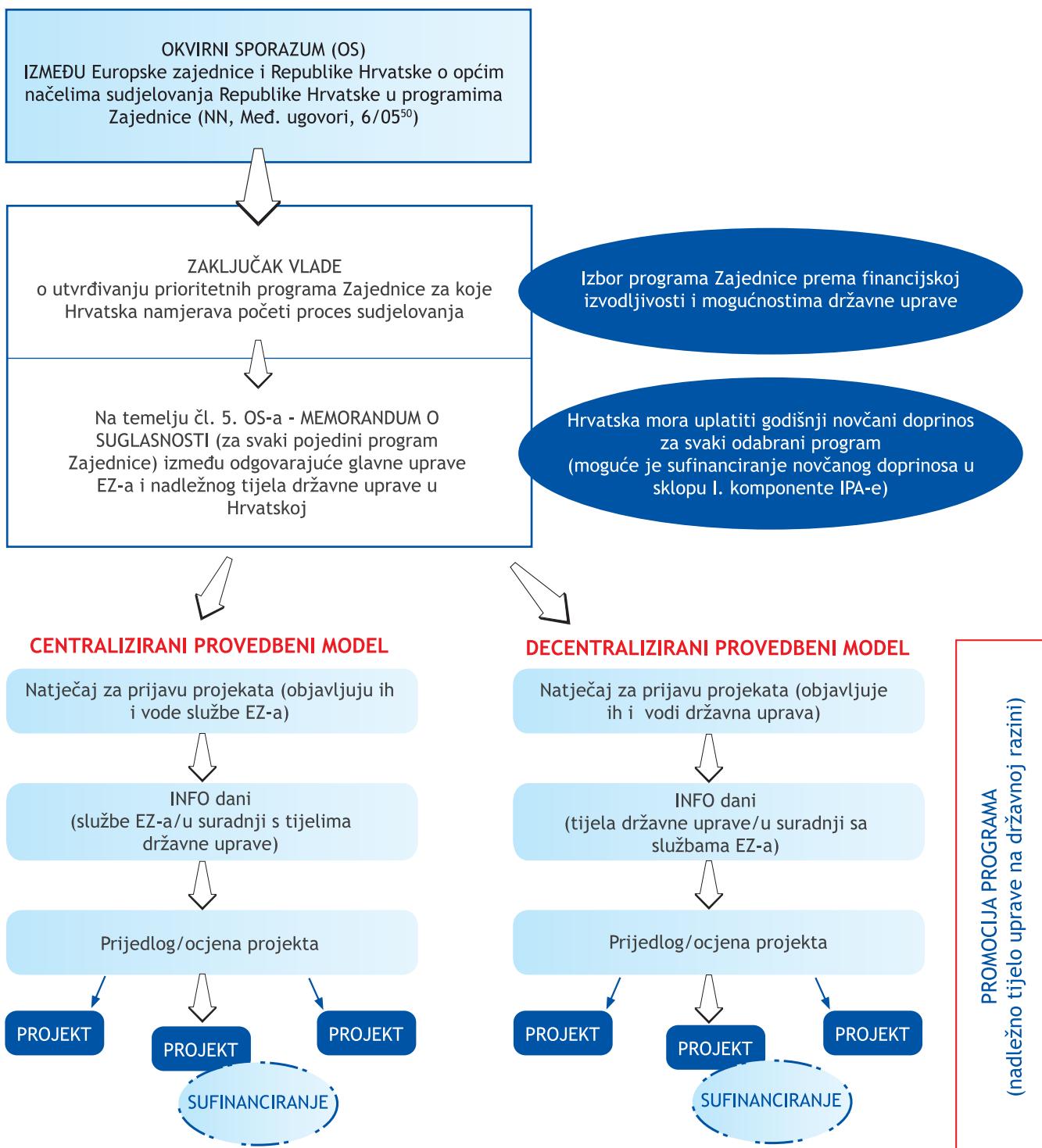
Pretpristupni programi	Programi Zajednice
<ul style="list-style-type: none"> ■ Isključivo namijenjeni pripremi zemalja kandidata u procesu pripreme za članstvo u Europskoj uniji ■ Projekti su većinom namijenjeni državnim institucijama i imaju snažnu vezu s provedbom pravne stečevine Europske unije ■ Ne plaća se sudjelovanje za korištenje ovih sredstava – sufinanciranje projekata je obavezno ■ Programima upravljaju nacionalne strukture zemlje kandidatkinje - decentralizirani sustav ■ Pravna osnova - odredbe uredbi kojima se osniva program, ista provedbena pravila <p style="color: red; margin-top: 10px;">usp.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ Prvenstveno namijenjeni suradnji država članica u raznim zajedničkim područjima politika Europske unije ■ Projekti većinom podrazumijevaju odgovarajuće partnerske institucije/organizacije iz različitih država članica ■ Plaćanje članarine na programskoj razini + sufinanciranje na razini pojedinačnih projekata ■ Cesto ove programe vode službe i izvršne agencije Europske komisije, ponekad se zahtijeva uspostava specifičnih provedbenih struktura na nacionalnoj razini ■ Pravna osnova - svaki program ima svoju pravnu osnovu i različita provedbena pravila

Hrvatska je već sudjelovala u nekoliko programa Zajednice 2005. i 2006. godine, u okviru prethodne finansijske perspektive Europske unije. Na početku nove finansijske perspektive (2007.-2013.), temeljem zaključka iz veljače 2007. godine, Hrvatska Vlada je odredila prioritetne programe za 2007. i 2008. godinu, te imenovala institucije državne uprave koje će biti odgovorne za njihovu provedbu. Krajem 2008. pripremljen je i usvojen nov, obuhvatniji zaključak Vlade. U praksi se pokazalo da je zbog visoke koncentracije kvalitetnih projektnih ideja koje države članice predlažu javljajući se na natječaje za financiranje u sklopu programa Zajednice, neobično važno procijeniti odnos troškova i koristi koje bi Hrvatska imala sudjelovanjem u odabranom programu. Kako bi Hrvatska odobrenim projektima dobila najveću moguću vrijednost za nacionalna sredstva uložena u projekte izutetno je važno intenzivno i kontinuirano promicanje programa Zajednice.

Slika 11 prikazuje pravni i administrativni postupak koji je potrebno provesti da bi zemlja kandidatkinja mogla sudjelovati u programima Zajednice.

Slika 11. Prikaz procesa sudjelovanja Hrvatske u programima Zajednice

⁵⁰ Narodne novine (NN), Međunarodni ugovori, br. 6/2005

PROGRAMI ZAJEDNICE NA TERENU - ASPEKTI PROVEDBE

Kada se neki program Zajednice otvorit Hrvatskoj, uspostavlja se poseban operativni mehanizam kojemu je svrha omogućiti da u tom programu sudjeluju zainteresirane organizacije i pojedinci. To znači stvaranje neophodnih provedbenih struktura za upravljanje programom. U većini slučaja, zemlja korisnik povjerava organizaciju i odgovornost za vođenje programa odgovarajućem nacionalnom tijelu, najčešće pojedinoj administrativnoj strukturi u sklopu nekog ministarstva. U nekim pak slučajima provedbom cijelog programa ili nekog dijela programa za sve zemlje korisnike upravljaju službe Europske komisije (to su tzv. centralizirane mјere unutar programa). Za većinu programa Zajednice postoji zakonski zahtjev za uspostavom tzv. **nacionalne kontaktne točke** u okviru provedbenih agencija zemlje korisnika.

Uloga nacionalne kontaktne točke, uključuje:

- informiranje hrvatskih građana o programu, uključujući i informacije o mogućnostima financiranja i odgovarajućim mehanizmima
- omogućavanje sudjelovanja najvećeg mogućeg broja hrvatskih stručnjaka
- pomoć potencijalnim kandidatima u kontaktima i razmjeni informacija s raznim nacionalnim institucijama koje pružaju potporu odgovarajućem sektoru.

Ta se uloga u praksi ostvaruje na sljedeći način:

- organiziranjem informativnih dana o programu u hrvatskim gradovima i županijama
- organiziranjem individualnih savjetodavnih sastanaka s korisnicima
- pružanjem tehničke pomoći potencijalnim korisnicima programa
- održavanjem i redovnim obnavljanjem internetske stranice koja sadrži sve relevantne podatke o programu i programskim natječajima te druge informacije s time u vezi
- održavanjem i redovnim obnavljanjem baze traženja partnera usmjerenim na nacionalne i međunarodne partnere, kako bi se potencijalnim kandidatima pomoglo u pronalasku partnera
- pripremom i distribucijom informativnih ili promotivnih materijala o programu
- organiziranjem zajedničkih susreta s predstvincima raznih struka, npr. s privatnim i javnim kulturnim ustanovama.

Općenito rečeno sudjelovanje u programima Zajednice se zasniva na projektima. Kao što smo već spomenuli, svako administrativno tijelo koje koordinira program Zajednice ili njen dio na nacionalnoj razini ili na razini Europske unije ima obvezu informirati potencijalne korisnike o programu, ističući koristi koje donosi sudjelovanje u programu i objašnjavajući proceduru povezani s njegovom provedbom.

Kako se prijaviti na natječaj?

Programi Zajednice provode se putem natječaja kojim se kandidati pozivaju da dostave projektne prijedloge ili putem natječaja javne nabave.

Za svaki program Zajednice postoji vodič s uputama o tome kako se prijava projekt za program te s detaljnim informacijama o kriterijima prihvatljivosti za pojedine aktivnosti u sklopu programa. Za vođenje programa zadužene su nadležne nacionalne institucije ili službe Europske komisije. One, konzultirajući se s programskim odborima, upravljaju proračunom programa te kontinuirano postavljaju prioritete, ciljeve i kriterije programa. Osim toga vode i nadziru općenitu provedbu, kao i praćenje i evaluaciju programa na europskoj razini.

Internetske stranice nacionalnih kontakt točaka sadrže mnogo praktičnih informacija o određenom programu: mogućnosti financiranja, pozive za prijavu projektnih prijedloga, popis dokumentacije koju je potrebno dostaviti uz prijedlog, itd. Preporučljivo je redovito provjeravati nove podatke o mogućnostima financiranja.

Da bi neki projektni prijedlog bio prihvatljiv, prijavu treba podnijeti na odgovarajućem prijavnom obrascu, u naznačenom roku, i to mora učiniti "pravna osoba" registrirana u jednoj od zemalja sudionica programa. Da bi mogao postati korisnik programa, predlagatelj mora ispuniti kriterije prihvatljivosti. Prijava mora odgovarati i specifičnim kriterijima zadanim za određenu aktivnost programa za koju se projekt prijava.

U postupku prijave i odabira projekta razlikujemo četiri faze: provjera prihvatljivosti, evaluacija, odabir i, za odabrane projekte, obavijest o odluci o dodjeli sredstava. U postupku provjere prihvatljivosti provjerava se odgovara li projektni prijedlog svim kriterijima prihvatljivosti i je li protivan kriterijima za isključenje. Sredstva se dodjeljuju prema kriterijima odabira i dostupnim financijskim sredstvima.

Premda se članarina plaća na razini programa, pojedinačne projekte (budu li izabrani) sufinanciraju pojedinačni korisnici, u skladu s pravilima predmetnog natječaja. Jedno od glavnih obilježja projekata koji se financiraju iz programa Zajednice je takozvano načelo partnerstva (Europska komisija tim načelom potiče suradnju i razmjenu iskustava s institucijama i organizacijama u drugim državama članicama).

Tablica 29 sadrži obuhvatan pregled programa Zajednice u kojima Hrvatska već sudjeluje i programa Zajednice koji će uskoro postati dostupni predlagateljima iz Hrvatske.

Tablica 29. Programi Zajednice u Hrvatskoj

Način sudjelovanja Hrvatske	Br.	Programi Zajednice	Razdoblje	Sredstva (u milijunima eura)	Ukratko	P		
						Sveučilišta, Centri za istraživanje	Poduzeća-manja i srednja poduzeća	Indivijualni istraživači
PROGRAMI ZAJEDNICE U KOJIMA HRVATSKA SUDJELIJE NA TEMELJU POTPISANOG MEMORANDUMA O RAZUMIJEVANJU	1.	FP 7 - Sedmi Okvirni program za istraživanje i tehnološki razvoj	2007.-2013.	50 512	Jačanje istraživačkih i kapaciteta za inovacije dijelom EU-a, potpora istraživačima i njihovim zamislima, prekogranična suradnja.	■	■	■
	2.	CIP - Okvirni program za konkurenost i inovacije	2007.-2013.	2 172,78	Inovacijske aktivnosti (uključujući i eko inovacije), bolji pristup finansirajućim te potpora manjim i srednjim poduzetnicima. Poticanje boljeg starta i upotrebe informacijske i komunikacijske tehnologije, upotrebe obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti.	■	■	■
	3.	3) Inteligentna energija u Europi		720	■	■	■	
	4.	4) Program potpore politici informacijske i komunikacijske tehnologije		730	■	■	■	
	5.	PROGRESS - Program Zajednice za zapošljavanje i socijalnu solidarnost	2007.-2013.	657,59	Poticanje zapošljavanja, borba protiv diskriminacije, borba za jednakost spolova i za socijalnu uključenost.			
	6.	Media 2007.	2007.-2013.	755	Promicanje zajedničkih saznanja i razumijevanja s ciljem očuvanja i poticanja europske kulturnoške različitosti i audiovizualnog nasljeđa.		■	
	7.	Kultura 2007.-2013.	2007.-2013.	400	Promicanje kulturne suradnje među europskim umjetnicima, kulturnim radnicima i kulturnim institucijama.			
	8.	Europa za građane	2007.-2013.	215	Doprinos dijalogu među kulturama i međusobnom razumijevanju, komunikacija sa stanovništvom EU-a i promicanje aktivnog sudjelovanja stanovništva.			
	9.	Financijski instrument za civilnu zaštitu	2007.-2013.	189,8	Pružanje bolje i brže reakcije u slučaju nesreća koje su posljedica više sile.	■	■	
	10.	Program javnog zdravlja	2008.-2013.	322	Zaštita zdravlja građana od rizika i prijetnji koje su izvan nadzora pojedinca.	■	■	
	11.	Marco Polo II	2007-2013	400	Povezivanje različitih modaliteta teretnog prometa. Čišći okoliš i manje zagruženja na cestama.		■	(javna poduzeća i državne tvrtke)
	12.	IDABC - Interoperabilna razmjena podataka europskih eUprava za potrebe javne uprave, poduzeća i građana	2005.-2009.	148,7	Promicanje uspostave paneuropske e-Uprave i razvoja temeljnih telematskih mreža.			
	13.	Fiscalis 2013.	2008.-2013.	175,3	Tješnja suradnja među poreznim upravama. Borba protiv poreznih prijevara i bolja primjena postojećih pravila.			
	14.	Carine 2013.	2008.- 2013.	323,8	Jamčenje sigurnosti za građane EU-a, mogućnost legitimne trgovine i sprečavanje nepoštene i nezakonite trgovine.			
PROGRAMI ZAJEDNICE ZA KOJE HRVATSKA NAMJERAVA PROVESTI PREGOVORE U SVRHU POTPISIVANJA MEMORANDUMA O RAZUMIJEVANJU	15.	EURATOM	2007.-2011.	2 751	Potpore nuklearnim istraživanjima i edukacija.	■		
	16.	Sigurniji internet 2009. - 2013.	2009.-2013.	55	Promicanje sigurnije upotrebe interneta.	■	■	
	17.	Program cjeloživotnog obrazovanja	2007.-2013.	6 970	Stvaranje mogućnosti za veću mobilnost i stvaranje čvrćih veza među obrazovnim institucijama.	■		
	18.	Erasmus Mundus	2009.-2013.	950	Promicanje razvoja centra za izvrsnost (zajednički programi za visoko obrazovanje) i mogućnost dodjele stipendija.	■		
	19.	Mladi na djelu	2007-2013.	885	Promicanje aktivnog sudjelovanja mladih u civilnom društvu, poticanje solidarnosti i interkulturnog dijaloga.			
	20.	Mehanizam Zajednice za civilnu zaštitu	2007.- 2013.	198,8	Cilj je olakšati suradnju na području civilne zaštite u slučaju izvanrednih situacija koje mogu zahtijevati hitne reakcije.			
	21.	"Građansko pravosuđe - dio Okvirnog programa za temeljna prava i pravosuđe "	2007.-2013.	106,5	Opsežna suradnja sudova na području "kaznenih", "građanskih" i "trgovačkih" sudskih slučajeva, poštovanje temeljnih prava, borba protiv nasilja i sprečavanje uporabe droga.			
PROGRAMI ZAJEDNICE U KOJIMA HRVATSKA NAMJERAVA SUDJELOVATI BEZ POTPISIVANJA MEMORANDUMA O RAZUMIJEVANJU	22.	"Kazneno pravosuđe - dio Okvirnog programa za temeljna prava i pravosuđe"	2007.-2013.	199	Potpora akcijama kojima je cilj zaštita finansijskih interesa Zajednice.			
	23.	Hercule II	2007.-2013.	98 525		■		
	24.	Pericles	2007.-2013.	7	Uspostava okvira koji omogućuje mjere zaštite eura od krivotvoreњa.			

Potencijalni korisnici - Indikativno, ovisno o individualnim Pozivima za dostavu prijedoga/Pozivima na natječaj

Individualna inovacija	Državna tijela	Regionalna, lokalna uprava i samouprava	Agencije za zapošljavanje, Uredi za rad	Uredi za državnu statistiku	Pojedinci/ Stručnjaci	Mediji	Pravosudne institucije	Javne institucije, agencije	Udruženja- Gospodarska komora, sindikati	Nevladine udruge	Odgovorne institucije u Hrvatskoj	Kontakt na državnoj razini u Hrvatskoj
											Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Radovan Fuchs, državni tajnik www.mzos.hr	Gordana Prutki - Pečnik, koordinator nacionalnih kontakta osoba Tel: +385 1 4594 364 e-mail: gordana.prutki-pecnik@mzos.hr
	■								■		Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva Tajana Kesić Šapić, državna tajnica www.mingorp.hr	Zoran Žulj Tel: +385 1 6109 225 e-mail: zoran.zulj@mingorp.hr
	■								■		Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva Leo Begović, državni tajnik www.mingorp.hr	Domagoj Validžić Tel: +385 1 6109 579 e-mail: domagoj.validzic@mingorp.hr
									■		Središnji državni ured za e-Hrvatsku, Ivana Andrijašević, tajnica ureda http://e-hrvatska.hr	Mario Selnik Tel: +385 1 6303 420 e-mail: mario.selnik@vrla.hr
	■	■	■	■	■				■	■	Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva Vera Babic, državna tajnica www.mingorp.hr	Katarina Ivančović Knežević Tel: +385 1 6106121 e-mail: katarina.ivanovicnezevic@mingorp.hr Gordana Dragičević e-mail: gordana.dragicevic@mingorp.hr
											Ministarstvo kulture Nina Obuljen, državna tajnica www.min-kulture.hr	Hrvatski audiovizualni centar, Martina Petrović Tel: +385 1 4655-434 e-mail: martina.petrovic@havc.hr
									■	■	Ministarstvo kulture Nina Obuljen, državna tajnica www.min-kulture.hr	Anja Jelavić & Sandra Belko Tel: +385 1 48 66 334/326 e-mail: ccp@min-kulture.hr
	■								■	■	Ured za suradnju s nevladinim udruženjima Igor Vidačak, predstojnik Ureda www.uzvrh.hr	Marina Buza Vidas Tel: +385 1 6106500 e-mail: marina.buza-vidas@uzvrh.hr
	■								■		Državna uprava za zaštitu i spašavanje Damir Trut, ravnatelj www.duzs.hr	Tamara Kopal Tel: +385 1 3650 057 e-mail: tamara.kopal@duzs.hr
	■									■	*Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi Ante Zvonimir Golem, državni tajnik www.mzss.hr	Dunja Skoko Poljak Tel: +385 1 4607-351 e-mail: dunja.skoko-poljak@mzss.hr
											Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture Branko Baćić, državni tajnik www.mmpi.hr	Lukša Čičovacki Tel: +385 1 6169 027 e-mail: luksa.cicovacki@pomerstvo.hr
	■	■							■		Središnji državni ured za e-Hrvatsku, Ivana Andrijašević, tajnica Ureda http://e-hrvatska.hr	Mario Selnik Tel: +385 1 6303 420 e-mail: mario.selnik@vrla.hr
	■										Ministarstvo financa Vladimira Ivandić, ravnateljica www.mfin.hr	Porezna uprava Dubravka Sekulić Grgić Tel: +385 1 4809 218 e-mail: dubravka.sekulic@porezna-uprava.hr
	■										Ministarstvo financa Vladimira Ivandić, ravnateljica www.mfin.hr	Carinska uprava Miroslav Lučić Tel: +385 1 6102 405 e-mail: miroslav.lucic@carina.hr
	■										Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Radovan Fuchs, državni tajnik www.mzos.hr	Loredana Maravić Tel: +385 1 4594 455 e-mail: loredana.maravic@mzos.hr
	■								■		Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Radovan Fuchs, državni tajnik www.mzos.hr	Loredana Maravić Tel: +385 1 4594 455 e-mail: loredana.maravic@mzos.hr Tina Šarić, v.d. ravnateljica Tel: +385 1 5005 635 e-mail: info@mobilnosh.hr
	■								■		Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti Stjepan Adanić, državni tajnik www.mobms.hr	Marija Galović, Tina Šarić Tel: +385 1 2308 510 e-mail: marija.galovic@mobms.hr
	■								■		Državna uprava za zaštitu i spašavanje Damir Trut, ravnatelj www.duzs.hr	Tamara Kopal Tel: +385 1 3650 057 e-mail: tamara.kopal@duzs.hr
	■										Ministarstvo pravosuđa Marina Dujmović Vuković, državna tajnica www.pravosudje.hr	Nataša Mirić Tel: +385 1 3710 776 e-mail: nataša.mirić@pravosudje.hr
									■		Ministarstvo financa Vladimira Ivandić, ravnateljica www.mfin.hr	Mirjana Juric Tel: +385 1 4591 385 e-mail: mirjana.juric@mfin.hr
	■										Ministarstvo unutarnjih poslova Filip Dragović, pomoćnik ministra www.mup.hr	Berislav Mance Tel: +385 1 6122-697 e-mail: bmance@mup.hr

PROGRAMI ZAJEDNICE U KOJIMA HRVATSKA SUDJELUJE NA TEMELJU POTPISANOG MEMORANDUMA O RAZUMIJEVANJU

PROGRAMI U PODRUČJU ISTRAŽIVANJA I TEHNOLOŠKOG RAZVOJA

1. Sedmi okvirni program za istraživanje i tehnološki razvoj (FP7)

 SEVENTH FRAMEWORK PROGRAMME	<p><i>Institucija odgovorna za provedbu programa:</i></p> <p>Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa http://www.mzos.hr</p>
---	---

Ovo je najveći program Zajednice s proračunom koji iznosi više od 50 milijarda eura za sedmogodišnje razdoblje od 2007. do 2013. FP7 je finansijski instrument kojim Europska unije financira istraživanje i razvoj u Europi i drugim dijelovima svijeta. Namjena je ovog programa pomoći u ostvarivanju ambiciozno zamišljenih ciljeva Europske unije formuliranih u Lisabonskoj agendi, a posebno cilja da do 2010. godine Europska unija postane najkonkurentnije i najdinamičnije svjetsko gospodarstvo temeljeno na znanju. Strategija počiva na trima stupovima koji čine tzv. trokut znanja: istraživanje, inovacija i obrazovanje.

FP7 pruža potporu istraživanju i razvoju, ali to ne znači da se financiraju isključivo istraživanja. Ovaj program nudi mnogo više. FP7 se sastoji od četiriju potprograma potpore različitim vrstama aktivnosti povezanimi s istraživanjem i razvojem, npr. aktivnosti potpore ili koordinacije istraživanja, jačanje istraživačkih kapaciteta te izgradnja i održavanje mreža. Program podupire i pionirska istraživanja te mobilnost istraživača.

Kao najveći program Zajednice, FP7 ima složenu strukturu i zadani skup pravila sudjelovanja. Pravila i uvjeti ovise o vrsti projekta i aktivnosti koje predlagatelji prijavljuju te su jasno definirani u dokumentima koji služe kao upute podnositeljima prijedloga.

Opseg i sadržaj

Kao program namijenjen ostvarivanju najširih ciljeva politike istraživanja i tehnološkog razvoja Europske unije, FP7 se dijeli u četiri kategorije koje nazivamo specifičnim programima:

- **Suradnja:** Potpora međunarodnoj suradnji u istražanjima kojima je cilj jačanje konkurentnosti europske proizvodnje.
- **Ideje:** Potpora pionirskim istražanjima u obliku financiranja višedisciplinarnih istraživačkih projekata pojedinačnih timova.
- **Ljudi:** Potpora dalnjem školovanju, mobilnosti i profesionalnom razvoju istraživača.
- **Kapaciteti:** Potpora jačanju i optimalnom korištenju istraživačkih i inovacijskih kapaciteta diljem Europe.

Osim ovih četiriju kategorija dodjeljuju se i određena sredstva Zajedničkom istraživačkom centru za nenuklearne aktivnosti.

Više od polovine ukupnih sredstava u proračunu FP7 predviđeno je za 10 tematskih područja (vidi sliku 12) u sklopu specifičnog programa Suradnja: zdravstvo, hrana, informacijska i komunikacijska tehnologija, nanotehnologije

Slika 12. Tematska područja FP7: suradnja

SURADNJA	Zdravlje	IDEJE	Europsko istraživačko vijeće	
	Hrana, poljoprivreda i ribarstvo, te biotehnologija	LJUDI	Početna izobrazba	
	Informacijske i komunikacijske tehnologije		Cjeloživotno učenje	
	Nanoznanosti, nanotehnologije, materijali i nove tehnologije proizvodnje		Industrija-akademска zajednica	
	Energija		Međunarodna dimenzija	
	Okoliš (uključuje i klimatske promjene)	KAPACITETI	Specifične akcije	
	Promet (uključuje i aeronautiku)		Istraživačka infrastruktura	
	Društveno-ekonomski i humanističke znanosti		Istraživanje u korist malog i srednjeg poduzetništva	
	Sigurnost		Područja znanja	
	Svemir i prostor		Istraživački potencijal	
			Znanost i društvo	
			Usklađen razvoj istraživačkih politika	
			Međunarodna suradnja	
			Nenuklearne aktivnosti Zajedničkog istraživačkog centra	

Tko može sudjelovati?

Na natječaje FP7 mogu se javiti odgovarajuće institucije poput sveučilišta, istraživačkih centara, trgovачkih društava - posebno mala i srednja poduzeća - ili samostalni istraživači, iz više država članica i trećih zemalja. Konzorcij predlagatelja projekta obično uključuje komplementarne članove iz sektora gospodarstva i znanosti. Većinom su za sudjelovanje u programu potrebne tri različite pravne osobe iz različitih država članica ili zemalja kandidatkinja.

Kako sudjelovati?

Pojedinci i organizacije koji žele sudjelovati u programu FP7 prijavljuju svoje projektne prijedloge javljajući se na pozive na dostavu projektnih prijedloga objavljene na službenoj internet stranici programa.⁵¹

Da bi se u potpunosti shvatio program i njegovo funkciranje, preporučuje se čitanje materijala dostupnih putem službene internetske stranice FP7. Tek kad su struktura programa i principi tematskih područja posve jasni, treba krenuti u sljedeći korak - potražiti odgovarajući poziv na dostavu projektnih prijedloga prema svojem interesnom području (tj. energija, okoliš, poljoprivreda, promet, itd.).

Na internetskim stranicama na kojima se objavljaju pozivi na dostavu projektnih prijedloga dostupan je cijeli niz važnih i korisnih dokumenata. Jedan je od najvažnijih program rada pojedinog tematskog područja u kojem se specificiraju podteme među kojima potencijalni predlagatelj bira temu svojeg projekta. Drugi je bitan dokument vodič s uputama za podnositelje prijedloga u kojem se objašnjavaju pravila i postupak prijave.

⁵¹ <http://cordis.europa.eu>

Osim toga, odgovorno tijelo na nacionalnoj razini, u slučaju ovog programa Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, putem svoje web stranice upućuje potencijalne

predlagatelje koji žele sudjelovati u natječaju da se za daljnje informacije i specifične savjete obrate relevantnim nacionalnim kontaktним točkama. Nacionalne kontaktne točke navedene su u tablici 30.

Tablica 30. Nacionalne kontaktne točke po prioritetima FP7:

Nacionalne kontaktne točke po prioritetima FP7	Ime i podaci za kontakt:
Energija, okoliš, regija, malo i srednje poduzetništvo, informacijska i komunikacijska tehnologija	Gordana Prutki – Pečnik, koordinator nacionalnih kontaktne točke (NCP) Tel: +385 1 4594 364 Fax: +385 1 4594 316 e-pošta: gordana.prutki-pecnik@mzos.hr
Nanoznanosti, materijali, tehnologije proizvodnje (NMP NCP), INCO, infrastruktura, transport i aeronautika	Damir Jeličić Tel: +3851 4594 457 Fax: +3851 4594 316 e-pošta: damir.jelicic@mzos.hr
Hrana, poljoprivreda, ribarstvo i biotehnologija (FAB NCP), Zajednički istraživački centar (JRC NCP), EURATOM (EURATOM NCP)	Lana Žutelija Tel: +3851 4594 467 Fax: +3851 4594 316 e-pošta: lana.zutelija@mzos.hr
Zdravljie	Tanja Ivanović, Tel: +3851 4594 352 Fax: +3851 4594 316 e-pošta: tanja.ivanovic@mzos.hr
Ljudi (stipendije Marie Curie), ideje	Suzana Karabaić Tel: +3851 4594 362 Fax: +3851 4594 316 e-pošta: suzana.karabaic@mzos.hr
Društveno-ekonomski i humanističke znanosti (SSH NCP), znanost i društvo, sigurnost, svemir i prostor	Lada Benzon Tel: +3851 4594 361 Fax: +3851 4594 316 e-pošta: lada.benzon@mzos.hr
Financije	Jennifer Mary Kursan Tel: +3851 5494 735 Fax: +3851 5494 720 e-pošta: JenniferMary.Kursan@hit.hr
Pravna pitanja	Goran Zeković Tel: +3851 6106 559 Fax: +3851 6112 017 e-pošta: goran.zekovic@mzos.hr

Korisni linkovi:

Informativna služba Zajednice za istraživanje i razvoj:

<http://cordis.europa.eu>

Europska komisija, Opća uprava Europske komisije za istraživanje i razvoj za informacije o europskoj politici istraživanja i razvoja:

http://ec.europa.eu/research/index_en.cfm

Služba za upite vezane za istraživanje Opće uprave za istraživanje i razvoj:

<http://ec.europa.eu/research/index.cfm?pg=enquiries>

Zajednički istraživački centar:

<http://ec.europa.eu/dgs/jrc/index.cfm>

Hrvatski institut za tehnologiju - FP7:

<https://www.hit.hr>

PROGRAMI NA PODRUČJU KONKURENTNOSTI I INOVACIJA

2. - 4. Okvirni program za konkurentnost i inovacije

	<p>Institucija odgovorna za cijelokupnu provedbu programa:</p> <p>Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva http://www.mingorp.hr</p> <p>Tijela odgovorna za pojedine dijelove programa u Hrvatskoj:</p> <p>Program za poduzetništvo i inovacije (EIP): Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva http://www.mingorp.hr</p> <p>Program inteligentna energija u Europi (IEE): Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva: http://www.mingorp.hr</p> <p>Program podrške politikama za primjenu informacijskih i komunikacijskih tehnologija (ICT PSP): Središnji državni ured za e-Hrvatsku: http://e-hrvatska.hr</p>
---	--

Cilj **Okvirnog programa za konkurentnost i inovacije (CIP)** je poticanje konkurenčnosti europskog poduzetništva. Budući da je program najviše usmjeren na malo i srednje poduzetništvo, podupiru se inovacijske aktivnosti (uključujući eko inovacije), omogućava se bolja dostupnost izvorima financiranja te se pruža usluga podrške tvrtkama.

Program također potiče šire usvajanje i korištenje informacijskih i komunikacijskih tehnologija te na taj način podupire razvoj informacijskog društva. Uz to promiče i šire korištenje obnovljivih izvora energije i energetsku učinkovitost.

Okvirni program za konkurentnost i inovaciju zamišljen je kao pomoć u ostvarivanju lisabonske strategije Europske unije u vezi s ekonomskim rastom i zapošljavanjem.

Opseg i sadržaj

CIP se operativno dijeli na tri programa koji su glavni stupovi ovog programa:

- Program za poduzetništvo i inovacije (EIP)
- Intelligentna energija u Europi (IEE)
- Program politike potpore informacijskim i komunikacijskim tehnologijama (ICT PSP)

Program za poduzetništvo i inovacije (EIP) obuhvaća:

- usluge financijskih instrumenata za pristup izvorima financiranja malih i srednjih poduzeća
- usluge poslovne podrške kroz mrežu regionalnih centara
- inovacijske projekte (u vezi sa sektorima, klasterima, mrežama, transferom tehnologije, uslugama), uključujući eko inovacije
- analize, razvoj i koordinaciju politika koje potiče poduzetništvo i inovacije.

Inteligentna energija u Europi (IEE)

Program promiče akcije u sljedećim glavnim područjima:

- energetska učinkovitost i racionalno korištenje resursa (SAVE), npr. posebne mjere u proizvodnji i graditeljstvu, mjere za proizvode koji koriste energiju; zakonske mjere itd.
- novi i obnovljivi izvori energije (ALTENER), npr. potpora usvajanju novih i obnovljivih izvora energije; zakonske mjere itd.
- energetska učinkovitost i novi i obnovljivi izvori energije u prometu (STEER), npr. potpora energetskoj učinkovitosti i diverzifikaciji u sektoru prometa, obnovljiva goriva; zakonske mjere itd.

Mogu se finansirati dvije glavne vrste projekata:

- projekti promicanja i širenja informacija
- projekti tržišne replikacije.

Nacionalne kontaktne točke

Program za poduzetništvo i inovacije

Zoran Žulj,

Tel: +385 1 61 09 225

e-mail: zoran.zulj@mingorp.hr

Inteligentna energija u Europi

Domagoj Validžić,

Tel: +385 1 61 09 579

e-mail: domagoj.validzic@mingorp.hr

Program potpore politici informacijske i komunikacijske tehnologije

Mario Selnik,

Tel: +385 1 63 03 420

e-mail: mario.selnik@vlada.hr

Korisni linkovi:

Okvirni program za konkurentnost i inovaciju:

http://ec.europa.eu/cip/index_en.htm

Natječaji Okvirnog programa za konkurentnost i inovaciju:

http://ec.europa.eu/energy/intelligent/call_for_proposals/index_en.htm

Baza podataka o stručnjacima:

http://ec.europa.eu/information_society/activities/ict_psp/cf/expert/login/index.cfm

Baza podataka o partnerima:

http://ec.europa.eu/information_society/activities/ict_psp/cf/partner/login/index.cfm

Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva (IEE):

<http://www.mingorp.hr/default.aspx?id=1384>

Središnji državni ured za e-Hrvatsku (ICT PSP):

<http://www.e-hrvatska.hr/cip-ict/index.html>

Program potpore politici informacijskih i komunikacijskih tehnologija (ICT PSP)

ICT PSP podupire akcije poticanja inovacije i konkurenčnosti putem šireg usvajanja i što boljeg korištenja informacijskih i komunikacijskih tehnologija među građanstvom, u tijelima državne vlasti i u gospodarskom sektoru.

Tko može sudjelovati?

U Okvirnom programu za konkurenčnost i inovaciju mogu sudjelovati razne institucije u zemljama korisnicama programa, npr. istraživački centri, javne institucije, mala i srednja poduzeća, agencije, gospodarske komore.

AKTIVNOST ZAJEDNICE U SOCIJALNOM SEKTORU

5. PROGRESS - Program Zajednice za zapošljavanje i socijalnu solidarnost

Institution responsible for the overall programme implementation:

Institucija odgovorna za provedbu cijelokupnog projekta:
<http://www.mingorp.hr>

Tijela odgovorna za specifična područja programa u Hrvatskoj:

- zapošljavanje: Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva:
<http://www.mingorp.hr>
- Hrvatski zavod za zapošljavanje:
<http://www.hzz.hr>
- socijalna uključenost i zaštita: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi:
<http://www.mzss.hr>
- radni uvjeti: Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva:
<http://www.mingorp.hr>
- borba protiv diskriminacije: Ured za ljudska prava:
<http://www.ljudskaprava-vladarh.hr/default.asp>
- ravnopravnost spolova: Ured za ravnopravnost spolova:
<http://www.ured-ravnopravnost.hr>

Program Zajednice za zapošljavanje i socijalnu solidarnost PROGRESS ustanovljen je u svrhu davanja finansijske potpore ostvarivanju ciljeva Europske unije na području zapošljavanja i društvenih pitanja.

Građani Europe očekuju od Europske unije snažniju socijalnu dimenziju politika Europske unije koje donose veći rast i veći broj radnih mesta te postupno prevladavanje siromaštva i socijalne isključenosti. U tom kontekstu osnovan je program PROGRESS koji prati nastojanja država korisnica da potiču brojnija i kvalitetnija radna mjesta i jednakе mogućnosti za sve.

Opseg i sadržaj

EU je pažljivo oblikovao program koji potiče razvoj i implementaciju te politike na **pet područja**:

- zapošljavanje
- socijalna uključenost i zaštita
- radni uvjeti
- borba protiv diskriminacija
- ravnopravnost spolova

PROGRESS financirata **tri vrste aktivnosti**:

- analize
- uzajamno učenje, podizanje svijesti i diseminaciju
- potporu glavnim sudionicicima.

Usmjereno je na aktivnosti koje imaju snažnu europsku dimenziju. Te su aktivnosti većinom zamišljene kao

oblik informiranja i analiziranja politika i razvoja. U tom smislu se PROGRESS razlikuje od Europskog socijalnog fonda koji financira implementaciju politika zapošljavanja i socijalne uključenosti u državama članicama.

Primjeri aktivnosti koje se mogu financirati iz programa PROGRESS:

- tijela regionalne i lokalne uprave
- agencije i zavodi za zapošljavanje
- državni statistički uredi
- stručnjaci i savjetnici za procjenu
- mediji
- nevladine udruge, najviše udruge članice europskih mreža udruga, socijalni partneri.

Tko može sudjelovati?

U programu PROGRESS mogu sudjelovati:

- tijela regionalne i lokalne uprave
- agencije i zavodi za zapošljavanje
- državni statistički uredi
- stručnjaci i savjetnici za procjenu
- mediji
- nevladine udruge, najviše udruge članice europskih mreža udruga, socijalni partneri.

Nacionalne kontaktne točke

Katarina Ivanković Knežević,
Tel: +385 1 61 06 121
e-mail: katarina.ivankovicnezevic@mingorp.hr

Gordana Dragičević,
Tel: +385 1 61 09 763
e-mail: gordana.dragiceviv@mingorp.hr

Korisni linkovi:

internetska stranica programa PROGRESS:
http://ec.europa.eu/employment_social/progress/intro_en.htm

podaci o natječajima za ponude i bespovratna sredstva:
http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/tenders/index_en.cfm

PROGRAMI U PODRUČJU KULTURE I MEDIJA

6. MEDIA 2007

MEDIA
A programme of the European Union

Institucija odgovorna za provedbu programa:

Ministarstvo kulture:
<http://www.min-kulture.hr>

Hrvatski audiovizualni centar:
<http://www.havc.hr>

MEDIA 2007 je program potpore Europske unije europskoj audiovizualnoj industriji.

Program omogućava sufinanciranje inicijativa za izobrazbu audiovizualnih stručnjaka, razvoja producijskih projekata (cjelovečernji filmovi, TV drame, dokumentarni filmovi, crtani filmovi i novi mediji) i promocije europskih audiovizualnih radova.

Opseg i sadržaj

Program **MEDIA 2007** usmjeren je na početnu i završnu fazu audiovizualnog procesa, npr. pisanje filmskog scenarija ili stvaranje producijskog projekta te promociju i distribuciju filmova i audiovizualnih proizvoda. Proračun programa ne dopušta financiranje troškova produkcije. U sklopu promotivnih aktivnosti program MEDIA 2007 može finansijski pomoći organizaciji filmskih festivala.⁵²

Tko može sudjelovati?

Namjena je programa pomoći tvrtkama i profesionalcima u području audiovizualnih medija.

Nacionalne kontaktne točke

Hrvatski audiovizualni centar,
Martina Petrović,
Tel: +385 1 4655-434
e-mail: martina.petrovic@havc.hr

Korisni linkovi:

MEDIA 2007:
http://ec.europa.eu/comm/avpolicy/media/index_en.html

⁵² Dana 13. 12. 2007. godine, Europski parlament izglasao je proračun od 2M€ za pripremne aktivnosti usmjerene na jačanje suradnje između audiovizualne industrije u trećim zemljama i europskim zemljama.

7. KULTURA 2007-2013

Institucija odgovorna za provedbu programa:

Ministarstvo kulture:
<http://www.min-kulture.hr>

Europska unija je vrlo aktivna na području kulture. Potiče suradnju među europskim zemljama i prati ih u njihovim aktivnostima na području kulture, poštujući pritom nacionalnu i regionalnu raznolikost.

Program **Kultura 2007** nudi sredstva za financiranje projekata kulturne suradnje u svim vrstama umjetničkog i kulturnog rada: scenskim umjetnostima, vizualnim umjetnostima, književnosti, kulturnoj baštini, povijesti kulture itd.

Opseg i sadržaj

Programom Kultura žele se postići tri važna cilja:

- promicanje **prekogranične mobilnosti** kulturnih djelatnika
- poticanje **transnacionalnog kretanja** kulturnih i umjetničkih djela
- njegovanje **interkulturnog dijaloga**.

U svrhu ostvarivanja tih triju ciljeva, program podupire tri skupine programske aktivnosti: akcije u kulturi, europska tijela u kulturi te aktivnosti analize i diseminacije.

Prva programska aktivnost: potpora akcijama u kulturi

Ova programska aktivnost omogućuje kulturnim organizacijama raznih zemalja suradnju u kulturnim i umjetničkim projektima poput:

- **višegodišnjih projekata suradnje**, u trajanju od tri do pet godina
- **mjere suradnje**, u trajanju od najviše dvije godine
- **posebnih mjera** povezanih s osobito istaknutim i kompleksnim akcijama poput projekta **Europska prijestolnica kulture**.

Druga programska aktivnost: potpora tijelima u kulturi

Ova programska aktivnost daje potporu ustanovama kulture koja rade ili nastoje raditi u europskim razmjerima. Sufinanciraju se dugoročni programi rada takvih organizacija. Tijela u kulturi koja primaju potporu na toj osnovi trebala bi poticati suradnju među kulturnim organizacijama različitih europskih zemalja, prepoznati potrebe europske umjetničke zajednice, zastupati ovaj sektor u komunikaciji s

institucijama Europske unije, sudjelovati u javnoj kulturnoj debati te djelovati kao ambasadori europske kulture.

Treća programska aktivnost: potpora aktivnostima analize i diseminacije

Ova programska aktivnost daje potporu aktivnostima analize i širenja informacija koje na razne načine doprinose višem stupnju svjesnosti o programu Kultura i njegovim aktivnostima.

Tko može sudjelovati?

Iz programa Kultura financiraju se projekti kulturnih ustanova i drugih sudionika kulturnog života, poput kulturnih centara, knjižnica, kazališta, glazbenih škola, glazbenih udruga, muzeja, galerija, udruženja književnika, festivala, izdavača, odjela za kulturu u tijelima regionalne i lokalne uprave te pojedinaca koji djeluju u sektoru kulture.

Kako sudjelovati?

Radi lakše provedbe programa Kultura širom Europe, Europska komisija je osnovala **kulturne kontaktne točke** koje efikasno informiraju najširu zajednicu i pružaju praktične i korisnicima potrebne informacije u svim zemljama sudionicama programa.

Kulturna kontaktna točka u Hrvatskoj poseban je odjel pri Upravi za međunarodnu suradnju Ministarstva kulture osnovan 2006. godine. Odjel je zadužen za promicanje programa Kultura u Hrvatskoj.

Nacionalne kontaktne točke

Anja Jelavić i Sandra Belko,
Tel: +385 1 48 66 334/326
e-mail: ccp@min-kulture.hr

Korisni linkovi:

Program Culture:

http://ec.europa.eu/culture/eac/culture2007/cult_en.html

Ministarstvo kulture - Program kulture:

<http://www.min-kulture.hr/ccp/>

PROGRAMI POTPORE RAZVOJU CIVILNOG DRUŠTVA

8. EUROPA ZA GRADANE

	<p><i>Institucija odgovorna za provedbu programa:</i></p> <p>Ured za udruge Vlade RH: http://www.uzuvrh.hr</p>
--	---

Posljednjih godina Europska komisija sve više naglašava važnost bolje informiranosti građana o europskim institucijama i europskim temama uopće. Smatra se da je izuzetno važno da građani budu u potpunosti upoznati s temeljnim pravima i obvezama građana Europske unije te da se osjećaju motiviranim za uključivanje u proces europske integracije i osjećaju pripadnost europskom identitetu. Zaključeno je da je razvoj aktivnog europskog građanstva jedna od prioritetnih akcija.

U tom smislu pokrenut je i program Europa za građane, kao nastavak programa Aktivan građanin Europe 2004. - 2006. Cilj je programa Europa za građane približiti Europu njezinim građanima i omogućiti im da u punom smislu participiraju u izgradnji Europske unije.

Kroz ovaj program građani imaju priliku sudjelovati u aktivnostima transnacionalne razmjene i suradnje koje pridonose izgradnji osjećaja pripadnosti zajedničkim europskim idealima i potiču procese europske integracije.

Opseg i sadržaj

Program Europa za građane financira **četiri vrste aktivnosti:**

1. aktivnost, Aktivni građani za Europu, aktivnost je u kojoj građani izravno sudjeluju, bilo kroz projekte bratimljenja gradova ili kroz druge vidove građanskih projekata.

Projekti bratimljenja gradova postali su vrlo popularni u cijeloj Europi i obuhvaćaju aktivnosti poput:

- sastanaka građana
- tematskog umrežavanja zbratimljenih gradova
- višegodišnjih projekata za umrežene zbratimljene gradove
- pilot projekata u obliku okruglih stolova građana.

2. aktivnost, Aktivno civilno društvo u Europi, usmjerenja je na organizacije europskog civilnog društva koje će primati strukturnu potporu na temelju svojih programa rada ili potporu za transnacionalne projekte.

3. aktivnost, Zajedno za Europu, daje potporu za događaje koji imaju za svrhu jačanje vidljivosti Europske unije, za studije i informatičke alate, a obraća se najširoj publici preko svih granica, približavajući Europu njezinim građanima.

4. aktivnost, Aktivno europsko sjećanje, daje potporu za očuvanje spomen-mjesta i arhivskih zbirki povezanih s deportacijama i odavanjem počasti žrtvama nacizma i staljinizma.

Tko može sudjelovati?

Program je otvoren za sudjelovanje svim dionicima u projektima promicanja aktivnog europskog građanstva, a posebno lokalnim zajednicama, europskim organizacijama za istraživanje javnih politika, grupama građana te drugim organizacijama civilnog društva kao što su nevladine organizacije, razne mreže i sindikati.

Kako program funkcionira?

Vodič kroz program Europa za građane nudi detaljne informacije o kriterijima prihvatljivosti za svaku aktivnost programa. Provodenjem programa upravlja Izvršna agencija za obrazovne, audiovizualne i kulturne politike (EACEA). Internetska stranica EACEA-e sadrži mnogo praktičnih informacija o programu Europa za građane: mogućnosti financiranja, konkretnе pozive za prijedloge projekata, popis potrebne dokumentacije, itd. Preporučljivo je redovito provjeravati nove informacije o mogućnostima financiranja.

Nacionalne kontaktne točke

Marina Buza Vidas,
Tel: +385 1 61 06 500
e-mail: marina.buza-vidas@uzuvrh.hr

Da bi neki projektni prijedlog bio prihvatljiv, mora biti predan na odgovarajućem prijavnom obrascu, u naznačenom roku i to mora učiniti "pravna osoba" registrirana u jednoj od zemalja sudionica. Predlagatelj mora biti neprofitna organizacija. Prijava se mora pridržavati specifičnih kriterija prihvatljivosti zadanih za onu aktivnost za koju se projekt prijavljuje.

U postupku prijave i odabira projekta razlikujemo četiri faze: provjera prihvatljivosti, evaluacija, odabir i, za odabrane projekte, obavijest o odluci o dodjeli sredstava. U postupku provjere prihvatljivosti provjerava se odgovara li projektni prijedlog svim kriterijima prihvatljivosti i je li protivan kriterijima za isključenje. Sredstva se dodjeljuju prema kriterijima odabira i dostupnim finansijskim sredstvima.

Tko provodi program?

Glavna odgovornost za uspješno odvijanje programa Europa za građane leži na Europskoj komisiji. Europska komisija, u konzultacijama s programskim odborom, kontinuirano upravlja proračunom programa te postavlja prioritete, ciljeve i kriterije programa. Osim toga rukovodi i prati općenitu provedbu te kontrolira i evaluira program na europskoj razini.

Europska komisija je provedbu većine aktivnosti programa Europa za građane povjerila Izvršnoj agenciji za obrazovne, audiovizualne i kulturne politike. Ta je agencija zadužena za upravljanje cijelim ciklusom trajanja ovih projekata. Uz svaku je aktivnost i mjeru navedeno da li je provodi EACEA ili izravno Komisija (Opća uprava za obrazovanje i kulturu).

Države članice i druge zemlje sudionice, poput Hrvatske, uključene su u informiranje o programu Europa za građane i u njegovu promociju.

Korisni linkovi:

Program Europa za građane:

http://ec.europa.eu/citizenship/index_en.html

Programski vodič:

http://eacea.ec.europa.eu/citizenship/guide/index_en.htm

Poziv za dostavu projektnih prijedloga:

http://eacea.ec.europa.eu/citizenship/index_en.htm

Projekti dobitnici nagrade Golden Stars Awards 2007.:

http://ec.europa.eu/citizenship/best_en.html

Ured za udruge Republike Hrvatske - Europa za građane:

<http://www.uzuvrh.hr/stranica.aspx?pageID=45>

PROGRAMI U PODRUČJU CIVILNE ZAŠTITE

9. FINANCIJSKI INSTRUMENT CIVILNE ZAŠTITE

Institucija odgovorna za provedbu programa:

Državna uprava za zaštitu i spašavanje:

<http://www.duzs.hr>

Opseg i sadržaj

Financijski instrument Civilne zaštite potpora je državama članicama i zemljama kandidatkinjama koje su potpisale Memorandum o razumijevanju u naporima koje ulažu u zaštitu ljudi, okoliša i imovine od posljedica prirodnih i ljudskom rukom izazvanih katastrofa. Program daje i potporu jačanju suradnje između država članica i zemalja kandidatkinja koje su potpisale Memorandum o razumijevanju u području civilne zaštite.

Tko može sudjelovati?

Ovisno o pozivu za dostavu projektnih prijedloga, u programu mogu sudjelovati razni potencijalni korisnici - primjerice, tijela državne uprave, sveučilišta, međunarodne organizacije, nevladine udruge, komercijalne tvrtke.

Nacionalne kontaktne točke

Tamara Kopal,
Tel: +385 1 3650 057
e-mail: tamara.kopal@duzs.hr

Korisni linkovi:

Opća uprava za okoliš, financijski instrument civilne zaštite:

http://ec.europa.eu/environment/civil/prote/cp03_2008_en.htm

PROGRAMI U PODRUČJU ZDRAVSTVA

10. JAVNO ZDRAVLJE

Institucija odgovorna za provedbu programa:

Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi:
<http://www.mzss.hr>

Program javnog zdravlja ključno je sredstvo kojim EU ostvaruje ciljeve u zdravstvu na razini Europe. Puni naziv novog programa javnog zdravlja glasi **Drugi akcijski program Zajednice na području javnog zdravlja 2008. - 2013.**

Drugi akcijski program Zajednice na području javnog zdravlja 2008. - 2013. trajat će 6 godina (od 1. siječnja 2008. do 31. prosinca 2013.) i slijedi nakon prvog Akcijskog programa na području javnog zdravlja (2003. - 2007.) u sklopu kojega je financirano više od 300 projekata i drugih aktivnosti. Očekuje se da Hrvatska u programu počne sudjelovati od 2009. godine.

Opseg i sadržaj

Svake se godine objavljuje plan rada u kojem su naznačena prioriteta područja i kriteriji za financiranje aktivnosti u sklopu programa. Aktivnosti su komplementarne s nacionalnim politikama država članica i dodaju im europsku vrijednost. To znači da u njima trebaju sudjelovati čimbenici iz raznih zemalja sudionica te da bi rezultati trebali biti primjenljivi i u drugim europskim zemljama i regijama.

Glavni je cilj programa javnog zdravlja financiranje aktivnosti koje pridonose poboljšanju i zaštiti ljudskog zdravlja. U sklopu programa javnog zdravlja postoji više obrazaca financiranja, ovisno o vrsti aktivnosti koja se financira.

U planu rada za svaku godinu navedeno je koji će se obrazac financiranja koristiti za koju aktivnost. Namjera je osigurati efikasno ostvarivanje ciljeva uz punu suradnju svih strana zainteresiranih za ciljeve programa.

Nacionalne kontaktne točke

Dunja Skoko Poljak,
 Tel: +385 1 46 07 351
 e-mail: dunja.skoko-poljak@mzss.hr

Korisni linkovi:

Program javnog zdravlja:
http://ec.europa.eu/health/ph_programme/health_programme_en.htm

Tko može sudjelovati?

Sudjelovanje u programu javnog zdravlja otvoreno je cijelom nizu institucija, primjerice:

- istraživačkim institutima i sveučilištima
- javnoj upravi
- nevladinim organizacijama
- komercijalnim tvrtkama.

Na različite sudionike primjenjuju se različita pravila, ovisno o obrascu financiranja predmetne inicijative. Sva su ona navedena u godišnjem planu rada i pozivima za dostavu projektnih prijedloga koji se objavljaju svake godine.

11. MARCO POLO II

Institucija odgovorna za provedbu programa:

Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture:
<http://www.mmpi.hr>

Ciljevi programa Marco Polo su smanjenje opterećenja cestovnog prometa, smanjenje negativnog učinka teretnog prijevoza na okoliš u zemljama Europske unije i jačanje intermodalnosti, čime se želi pridonijeti učinkovitu i održivu prometnom sustavu. U svrhu ostvarenja tog cilja program podupire aktivnosti u teretnom transportu, logistici i drugim relevantnim tržištima, uključujući tzv. "morske autoceste" i mjere izbjegavanja cestovnog preopterećenja.

Hrvatska će u ovom programu sudjelovati od 2009. godine.

Opseg i sadržaj

Postoje tri glavne vrste aktivnosti:

- **aktivnosti izmjene modaliteta prometa**, kojima je cilj preusmjeravanje što je moguće više teretnog prometa s cestovnog na kratki pomorski promet, željeznicu i unutarnje plovne puteve
- **katalizatorske aktivnosti**, usmjerene na promjenu ponašanja u vezi s necestovnim teretnim prometom u zemljama Europske unije
- **zajedničke obrazovne aktivnosti** usmjerene na unapređivanje znanja o logistici prijevoza tereta i poticanju uzajamne suradnje.

Nedavno su u program uvrštene i nove projektne teme, primjerice "morske autoceste" i "izbjegavanje prometnog preopterećenja".

Tko može sudjelovati?

Program je namijenjen tvrtkama u privatnom i državnom vlasništvu.

Nacionalne kontaktne točke

Lukša Čičovečki,
Tel: +385 1 61 69 027
e-mail: luksa.cicovecki@mmpi.hr

Korisni linkovi:

Marco Polo II:
http://ec.europa.eu/transport/marcopolohome/home_en.htm

12. - 14. OSTALI PROGRAMI ZAJEDNICE U KOJIMA SUDJELUJU TIJELA HRVATSKE DRŽAVNE UPRAVE NA TEMELJU POTPISANIH MEMORANDUMA O RAZUMIJEVANJU

12. IDABC - Isporuka interoperabilnih europskih usluga e-vlade državnoj upravi, gospodarstvu i građanima

Institucija odgovorna za provedbu programa:

Središnji državni ured za e-Hrvatsku:
<http://e-hrvatska.hr>

Primarni su korisnici programa IDABC-a javne uprave, posebno tijela državne uprave i europske institucije. Pružajući stručno znanje, forum za razmjenu informacija i financiranje informatičkih rješenja, program IDABC pomaže državnim upravama da unaprijede učinkovitost postojećih mreža.

IDABC nudi i generičke usluge, zajedničke alate i smjernice za omogućavanje interoperabilnosti preko svih europskih granica. Građani i gospodarstvo također imaju sve više koristi od raznih projekata IDABC-a, ili izravno koriste IDABC-ove mreže. Osim toga, budući da program IDABC projekte provodi na temelju tržišno dostupnih rješenja, informatičari i davatelji usluga mogu postati izravni korisnici programa sudjelovanjem i predajom ponude na nekom od objavljenih javnih natječaja.

Sudjelovanje u programu IDABC-u nije organizirano putem javnih poziva konzorcijima za predaju projektnih prijedloga, nego isključivo postupkom javne nabave kojim upravlja Europska komisija. Dakle, tijela javne uprave koja žele dobiti sredstva iz programa IDABC-a, trebaju se javljati na natječaje u sustavu javne nabave. O pozivima za predaju projektnih prijedloga i natječajima javne nabave bit će više riječi u V. poglavlju.

Nacionalne kontaktne točke

Mario Selnik,
Tel: +385 1 63 03 420
e-mail: mario.selnik@vlada.hr

13. FISCALIS 2013

Institucija odgovorna za provedbu programa:

Ministarstvo finančnoga
<http://www.mfin.hr>

U ovoj fazi programa, koja je nastavak programa Fiscalis 2007, cilj je stvoriti pouzdanije i bolje djelovanje poreznog sustava na unutrašnjem tržištu poticanjem suradnje na području porezne politike. Program potiče bolju primjenu i razumijevanje poreznih zakona u Europskoj uniji te nastoji informirati i razmjenjivati primjere dobre prakse sa zemljama kandidatkinjama, zemljama potencijalnim kandidatkinjama i zemljama članicama Europske politike susjedstva. Program podupire sljedeće vrste aktivnosti na području porezne politike:

- razvoj komunikacijskih sustava i sustava razmjene informacija, uključujući Zajedničke komunikacijske mreže/ Zajednička sučelja sustava (CCN/CSI), sustav za razmjenu podataka o PDV-u (VIES), sustave trošarina, Interoperabilni informatički sustav za upravljanje trošarinama (EMCS),
- uspostavljanje multilateralne kontrole u vezi s oporezivanjem osoba koje podliježu plaćanju poreza u različitim zemljama sudionicama
- organiziranje seminara, projektnih grupa i obrazovnih aktivnosti.

Program je otvoren svim državama članicama, zemljama kandidatkinjama i zemljama potencijalnim kandidatkinjama te određenim zemljama koje sudjeluju u Europskoj politici susjedstva, ovisno o stupnju sukladnosti njihova sustava zakonodavstvu Europske unije.

Nacionalne kontaktne točke

Porezna uprava

Dubravka Sekulić Grgić,
Tel: +385 1 48 09 218
e-mail: dubravka.sekulic@porezna-uprava.hr

14. CARINA 2013

Institucija odgovorna za provedbu programa:

Ministarstvo financija:
<http://www.mfin.hr>

Kao što samo ime kaže, programom Carina 2013. nastavlja se program Carina 2007. do kraja 2013. godine, a novim su programom obuhvaćena znanja stečena tijekom provedbe prethodne faze i nove potrebe. Jednako kao i program iz 2007. godine, i u ovoj će se fazi nastojati pojednostaviti carinski sustav i zaštititi tržište i građane od prijevare. Program će i dalje poticati komunikaciju i suradnju između dužnosnika carinskih službi, te aktivnosti uskladjene s potrebama nacionalnog tržišta.

U programu sudjeluju države članice i zemlje kandidati, a u ovoj fazi pozivaju se i zemlje potencijalni kandidati i zemlje članice Europske politike susjedstva (ENP) na širenje suradnje i razmjenu primjera dobre prakse u carinskoj politici i politici robne razmjene s drugim zemljama.

Nacionalne kontaktne točke

Carinska uprava

Miroslav Lučić,
Tel: +385 1 61 02 405
e-mail: miroslav.lucic@carina.hr

PROGRAMI ZAJEDNICE ZA KOJE HRVATSKA NAMJERAVA PROVESTI PREGOVORE U SVRHU POTPISIVANJA MEMORANDUMA O RAZUMIJEVANJU

15. EURATOM

	<p>Institucija odgovorna za provedbu programa:</p> <p>Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa: http://www.mzos.hr</p>
---	--

Aktivnosti istraživanja atomske energije u sklopu programa Euratom provode se u skladu s istoimenim međunarodnim ugovorom kojim je 1957. osnovana Europska zajednica za atomsku energiju (Euratom). Euratom je neovisan o Europskoj zajednici i ima vlastiti Okvirni istraživački program, kojim, međutim, upravljaju zajedničke institucije Zajednice.

Okvirni je datum za uključivanje Hrvatske u ovaj program 1. siječnja 2010. godine.

Opseg i sadržaj

Najvažniji ciljevi ovog specifičnog programa nuklearnih istraživanja i obrazovanja jesu održiv razvoj energije fuzije uz ispunjavanje zahtjeva sektora nuklearne fisije u smislu sigurnosti, upravljanja otpadnim materijalnom, učinkovitosti i konkurentnosti.

Program Euratom, koji će trajati do 2011. godine, dijeli se na dva specifična programa. Prvi je program istraživanja atomske fuzije, energije nuklearne fisije

i zaštite od radijacije. Drugi program čine djelatnosti Zajedničkog istraživačkog centra u području nuklearne energije.

Tko može sudjelovati?

Potencijalni su korisnici programa sveučilišta, istraživački centri, znanstveni instituti, istraživači i stručnjaci.

Nacionalne kontaktne točke

Loredana Maravić,
 Tel: +385 1 45 94 455
 e-mail: loredana.maravic@mzos.hr

Korisni linkovi:

EURATOM - osnove:
<http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/i23032.htm>

EURATOM - središnja adresa:
http://cordis.europa.eu/fp7/euratom/home_en.html

16. SIGURNIJI INTERNET 2009-2013

Institucija odgovorna za provedbu programa:

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa:
<http://www.mzos.hr>

Programski su ciljevi programa Sigurniji internet (2009. - 2013.) sigurnije korištenje interneta i novih on-line tehnologija, osobito među djecom, borba protiv ilegalnog korištenja internetskih sadržaja i nametanja neželjenih sadržaja krajnjem korisniku te su dio usklađenog pristupa ovom problemu u Europskoj uniji.⁵³

Okvirni je datum za uključivanje Hrvatske u ovaj program 1. siječnja 2010. godine.

Opseg i sadržaj

Dana 27. veljače 2008. Komisija je usvojila prijedlog novog programa sigurnijeg interneta. Program Sigurniji internet 2009.-2013. nastavak je uspješnog programa Sigurniji internet plus, koji je započeo 2005. Proračun ovog programa iznosi 55 milijuna eura. Program će uključiti i nove komunikacijske usluge weba, poput društvenog povezivanja, i boriti se ne samo protiv ilegalnih sadržaja, nego i protiv štetnih postupaka kao što su grooming i bullying. Nova je i aktivnost građenja baze znanja.

Na sastanku Vijeća EU-a posvećenom "Obrazovanju, mladima i kulturi" održanom 21. i 22. svibnja 2008. ministri zemalja Europske unije usuglasili su zajednički pristup i usvojili novi prijedlog višegodišnjeg programa Sigurniji internet radi zaštite djece koja se služe internetom i drugim komunikacijskim tehnologijama.

Program će se ostvarivati kroz četiri aktivnosti: smanjenje ilegalnog sadržaja i štetnih on-line

postupaka, promicanje sigurnijeg on-line okoliša, širenje svijesti javnosti o problemu i ustrojavanje baze znanja.

Tko može sudjelovati?

Program nastoji uključiti i povezati razne zainteresirane strane za koje je bitno da surađuju, ali često to ne čine ako ne postoje odgovarajuće strukture koje bi im to omogućile. Pritom se misli na davatelje sadržaja, davatelje internetskih usluga, operatore mobilne telefonije, tijela koja donose propise, tijela koja donose standarde, upravna tijela industrije, tijela nacionalne, regionalne i lokalne uprave odgovorna za industriju, obrazovanje, zaštitu potrošača, obitelj, provedbu zakona, dječja prava i dječju skrb te nevladine organizacije koje djeluju u području zaštite potrošača, obitelji, dječjih prava i dječje skrbi.

Nacionalne kontaktne točke

Loredana Maravić,
Tel: +385 1 45 94 455
e-mail: loredana.maravic@mzos.hr

Korisni linkovi:

Safer Internet:

http://ec.europa.eu/information_society/activities/sip/programme/index_en.htm
<http://www.saferinternet.org/ww/en/pub/insafe/index.htm>

⁵³ Konačno usvajanje novog programa Sigurniji internet očekuje se početkom 2009. godine.

17. INTEGRIRANI PROGRAM CJEOŽIVOTNOG UČENJA (ILLP)

Institucija odgovorna za provedbu programa:

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa:
<http://www.mzos.hr>

Agencija za mobilnost i programe EU:
<http://www.mobilnost.hr>

Novi Program cjeloživotnog učenja 2007. - 2013. zamjenjuje programe Socrates, Leonardo da Vinci i eLearning programmes, čije je trajanje isteklo krajem 2006. Cilj je ovog novog programa da naglašavanjem potrebe za cjeloživotnim učenjem doprinese razvitku Zajednice kao naprednog društva znanja, s održivim gospodarskim razvojem, većom stopom zapošljavanja boljim radnim mjestima i većim stupnjem društvene kohezije. Cilj je programa njegovati interakciju, suradnju i mobilnost sustava obrazovanja i stručnog usavršavanja unutar Zajednice koja treba predstavljati standard kvalitete u svijetu.

Ciljni je datum za uključivanje Hrvatske u ovaj program 1. siječnja 2010. godine.

Opseg i sadržaj

Program cjeloživotnog učenja počiva na četirima stupovima, potprogramima. U sklopu svih četiriju potprograma dodjeljuju se stipendije i potpore projektima koji naglašavaju transnacionalnu mobilnost pojedinaca, promiču bilateralna i multilateralna partnerstva, i poboljšavaju kvalitetu sustava obrazovanja i stručnog usavršavanja kroz multilateralne projekte potičući, na primjer, inovaciju. Program se sastoji od sljedećih četiriju potprograma:

1. Program *Comenius* (1047 milijuna eura) bavi se potrebama sudionika - učenika i nastavnika - obrazovnog sustava od predškolskog odgoja, preko osnovnoškolskog do srednjoškolskog obrazovanja te potrebama obrazovnih institucija i organizacija u okviru tog sustava.

2. Program *Erasmus* (3114 milijuna eura) bavi se potrebama sudionika - studenata i nastavnika - u sustavu visokog školstva, uključujući slanje studenata na usavršavanje u poduzeća u drugim zemljama te potrebama institucija i organizacija koje pružaju ili omogućuju takvo obrazovanje i usavršavanje.

3. Program *Leonardo da Vinci* (1725 milijuna eura) bavi se potrebama sudionika - učenika i nastavnika - u procesu strukovnog obrazovanja i usavršavanja, uključujući smještanje nestudentskog osoblja u poduzeća te potrebama institucija i organizacija koje pružaju ili omogućuju takvo obrazovanje i usavršavanje.

4. Program *Grundtvig* (358 milijuna eura) bavi se potrebama sudionika - učenika i nastavnika - u svim oblicima obrazovanja za odrasle te potrebama institucija i organizacija koje pružaju ili omogućuju takvo obrazovanje i usavršavanje.

Ova četiri stupa povezuje tzv. "transverzalni program" (369 milijuna eura), koji se bavi sljedećim četirima glavnim aktivnostima:

- suradnja u politici i inovacije u cjeloživotnom učenju
- promicanje učenja stranih jezika
- razvoj inovativnih na informacijskim i komunikacijskim tehnologijama utemeljenih sadržaja, usluga, pedagogije i prakse cjeloživotnog učenja
- diseminacija i upotreba rezultata aktivnosti koje se financiraju iz Programa cjeloživotnog učenja i prethodnih s njim povezanih programa te razmjena primjera dobre prakse.

Na ove se aktivnosti nadovezuje program *Jean Monnet* (170 milijuna eura) koji podupire institucije i aktivnosti na području europske integracije.

Tko može sudjelovati?

Sudjelovanje je otvoreno za sve vrste obrazovnih ustanova, od predškolskih do visokoškolskih ustanova, strukovnog obrazovanja i usavršavanja, obrazovanja odraslih te pojedince - učenike, studente i nastavnike.

Nacionalne kontaktne točke

Loredana Maravić,
Tel: +385 1 45 94 455
e-mail: loredana.maravic@mzos.hr

Tina Šarić, v.d. ravnatelja
Tel: +385 1 50 05 635
e-mail: info@mobilnost.hr

Korisni linkovi:

Integrirani program za cjeloživotno učenje:
http://ec.europa.eu/education/programmes/llp/general/index_en.html

Agencija za mobilnost i programe EU:
<http://www.mobilnost.hr>

18. ERASMUS MUNDUS

 Education and Culture DG ERASMUS MUNDUS	<p><i>Institucija odgovorna za provedbu programa:</i></p> <p>Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa: http://www.mzos.hr</p> <p>Agencija za mobilnost i programe EU: http://www.mobilnost.hr</p>
---	---

Erasmus Mundus je program kojem je cilj promicanje razvoja visokoškolskog sustava u partnerskim zemljama kroz uravnoteženu suradnju između visokoškolskih obrazovnih ustanova u partnerskim zemljama i državama članicama Europske unije.

Prioritetna je zadaća visokoškolskih sustava u zemljama jugoistočne Europe realizacija ciljeva iz takozvane Bolonjske deklaracije o ostvarivanju zajedničkog europskog prostora visokog obrazovanja do 2010. godine. Neki su od ciljeva uspostavljanje zajedničkih stupnjeva zvanja u cijeloj Europi (bakalaureat, magistar, doktor), uvođenje Europskog sustava za prijenos i prikupljanje studijskih bodova (ECTS), jačanje europske dimenzije u osiguravanju kvalitete i uklanjanju prepreka mobilnosti studentskog i nastavnog osoblja. Sudjelovanje u bolonjskom procesu zahtijeva strukturne reforme u upravljanju sveučilištima, menadžmentu i financiranju sveučilišta, a posebno jačanje kapaciteta strateškog upravljanja sveučilišta putem institucionalne integracije, učinkovite kontrole standarda kvalitete i ustrojavanja sustava za testiranje usklađenosti fakulteta i sveučilišta.

Opseg i sadržaj

Program podupire vrhunske diplomske studije u Europi i naglašava vidljivost i atraktivnost europskog visokog obrazovanja u trećim zemljama. Program također omogućuje financiranje stipendija iz fondova Europske unije studentima iz trećih zemalja za sudjelovanje u tim diplomskim studijima, kao i studentima iz zemalja Europske unije za studiranje na partnerskim sveučilištima u svijetu.

Ciljni datum za uključivanje Hrvatske u ovaj program 1. siječnja 2010. godine.

Tko može sudjelovati?

Potencijalni su korisnici programa sveučilišta koja predlažu zajedničke programe diplomskih studija i pojedinci koji traže stipendije.

Nacionalne kontaktne točke

Loredana Maravić,
Tel: +385 1 45 94 455
e-mail: loredana.maravic@mzos.hr

Tina Šarić, v.d. ravnatelja
Tel: +385 1 50 05 635
e-mail: info@mobilnost.hr

Korisni linkovi:

Erasmus Mundus:

http://ec.europa.eu/education/programmes/mundus/programme/future_en.html

Agencija za mobilnost i programe EU:

<http://www.mobilnost.hr>

19. MLADI NA DJELU

 Education and Culture DG <i>'Youth in Action' Programme</i>	<p>Institucija odgovorna za provedbu programa:</p> <p>Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti: http://www.mobms.hr</p> <p>Agencija za mobilnost i programe EU - implementacijska agencija: http://www.mobilnost.hr</p>
---	---

Mladi na djelu (2007. - 2013.) program je namijenjen potpori mladima u dobi od 13 do 30 godina, a cilj mu je jačanje tzv. "mekih vještina", osobne odgovornosti i inicijative pružanja pomoći, uključujući brigu za druge i aktivno sudjelovanje u civilnom društvu na lokalnoj, nacionalnoj i europskoj razini.

Opseg i sadržaj

Specifični su ciljevi programa:

- promicanje aktivnog građanstva mladih uopće, a posebno aktivnog europskog građanstva
- razvijanje solidarnosti među mladim ljudima
- njegovanje razumijevanja među ljudima kroz međusobno razumijevanje mladih
- razvijanje kvalitetnijih sustava potpore aktivnostima mladih i razvijanje boljih mogućnosti organizacija civilnog društva u sektoru mladih
- Promoviranje europske suradnje na polju politika prema mladima

Radi postizanja zadanih ciljeva, program Mladi na djelu podupire sljedeće aktivnosti:

- *Mladi za Europu*: glavni je cilj ove aktivnosti promocija razmjene mladih, radi povećanja njihove mobilnosti i poticaja inicijativama, projektima i aktivnostima mladih kojima je cilj razvoj građanstva među mladima i međusobno razumijevanje.
- *Europska volonterska služba*: cilj je ove aktivnosti potaknuti mlade na sudjelovanje u raznim oblicima volonterskih aktivnosti u Europskoj uniji i izvan Unije.
- *Mladi svijeta*: svrha je ove aktivnosti razvijanje međusobnog razumijevanja među ljudima u duhu otvorenosti. Program je otvoren za projekte u susjednim zemljama proširene Europe i suradnji s ostalim trećim zemljama u sektoru mladih.

- *Sustavi pomoći mladima:* cilj je razvijanje kvalitetnijih struktura pomoći mladima. Ova akcija pomaže u promicanju aktivnosti organizacija mladih na europskoj razini, posebno u Forumu europske mlađeži. Također pomaže razvijanju programa razmjene, usavršavanja i mreže informiranja mladih zaposlenika.
- *Europska suradnja u sektoru mladih:* cilj je promicanje suradnje u politikama mladih, poticanje strukturiranog dijaloga među mladima i onima koji su odgovorni za politike mladih, kao i izgradnja suradnje s međunarodnim organizacijama.

U sklopu ovog programa finansijsku potporu mogu dobiti pojedinci, a ovisno o aktivnosti, finansijska pomoć može biti u obliku potpora ili stipendija.

Tko može sudjelovati?

Mladi u dobi od 13 do 30 godina, ili osobe aktivne u radu s mladima, ili organizacije za mlađe čije je sjedište u nekoj od programskih ili *partnerskih zemalja*.

Nacionalne kontaktne točke

Marija Galović,
Tel: +385 1 23 08 510
e-mail: marija.galovic@mobms.hr

Korisni linkovi:

Opća uprava za obrazovanje i kulturu:
http://ec.europa.eu/youth/index_en.htm

Izvršna agencija za obrazovne, audiovizualne i kulturne politike:
http://eacea.ec.europa.eu/youth/index_en.htm

Agencija za mobilnost - provedbena agencija:
www.mobilnost.hr

20. MEHANIZAM ZAJEDNICE ZA CIVILNU ZAŠTITU

 European Civil Protection	<p><i>Institucija odgovorna za provedbu programa:</i></p> <p>Državna uprava za zaštitu i spašavanje: http://www.duzs.hr</p>
---	---

Glavna je zadaća mehanizma Zajednice za civilnu zaštitu olakšati suradnju u intervencijama pomoći civilne zaštite u hitnim slučajima, kada je potrebno reagirati žurnom akcijom. To se odnosi i na situacije neposredne opasnosti od hitnih slučaja u kojima će biti potrebno žurno reagirati.

Opseg i sadržaj

Cilj je olakšati suradnju u akcijama pomoći civilne zaštite u hitnim slučajima na koje je potrebno reagirati žurnom akcijom. Mehanizam Zajednice za civilnu zaštitu razvio je cijeli niz instrumenata koji mogu poboljšati i spremnost i učinkovit odgovor na tehničke i prirodne katastrofe na nivou Zajednice.

U skladu s načelom supsidijarnosti, mehanizam može pridodati novu vrijednost europskoj civilnoj zaštiti stavljući na raspolaganje mehanizme pomoći po potrebi i po zahtjevu zemlje kojoj je pomoći potrebna. Takva se intervencija predviđa u situacijama kada pripremljenost zemlje pogodjene katastrofom nije dovoljna za adekvatnu reakciju jer nema dovoljno dostupnih resursa. Udrživanjem kapaciteta civilne zaštite iz zemalja koje sudjeluju u ovom programu, ovaj mehanizam Zajednice može osigurati bolju zaštitu, prvenstveno ljudi, ali isto tako i prirodnog i kulturnog okoliša i imovine.

Da bi ekipe za pomoći mogle pružiti pravovremenu i učinkovitu pomoći, moraju imati sposobnost hitnog mobiliziranja. Njihov rad mora biti dobro koordiniran, uz određeni stupanj fleksibilnosti. Mehanizam raspolaže instrumentima koji pomažu u ostvarivanju ovog cilja.

Tko može sudjelovati?

Potencijalni su korisnici mehanizma institucije civilne zaštite u Hrvatskoj.

Nacionalne kontaktne točke

Tamara Kopal,
Tel: +385 1 36 50 057
e-mail: tamara.kopal@duzs.hr

Korisni linkovi:

Opća uprava za okoliš:
<http://ec.europa.eu/environment/civil/prote/mechanism.htm>

Državna uprava za zaštitu i spašavanje:
<http://www.duzs.hr>

21. GRAĐANSKO PRAVO

Institucija odgovorna za provedbu programa:

Ministarstvo pravosuđa:
www.pravosudje.hr

Program Građansko pravo jedan je od pet potprograma Okvirnog programa temeljnih prava i pravde. Okvirni program podupire razvoj europskog društva kroz poštovanje temeljnih prava, borbu protiv antisemitizma, rasizma i ksenofobije, te kroz jačanje civilnog društva.

Opseg i sadržaj

Okvirni program objedinjava sljedeće potprograme:

- i) Borba protiv nasilja (Daphne)
- ii) Suzbijanje droga i informiranje
- iii) Temeljna prava i informiranje
- iv) Građansko pravo**
- v) Kazneno pravo

Cilj je programa **Građansko pravo** promicanje suradnje u sudstvu u građanskim parnicama i prilagođavanje postojećih pravosudnih sustava država članica sustavu Europske unije, u cilju poboljšanja svakodnevnog života građana Europske unije kroz olakšavanje pristupa pravosuđu. Zahtjevom za suradnjom pravosudnih tijela u području građanskih parnika, program nastoji osnažiti kontakte i razmjenu informacija i primjera dobre prakse među zakonodavnim, pravosudnim i upravnim tijelima.

Specifični su ciljevi ovog programa namijenjenog pravnicima, tijelima državne vlasti, građanima

Europske unije te javnim i privatnim organizacijama:

- poboljšanje pristupa pravosuđu, promicanje uzajamnog poštovanja sudske rješenja, smanjenje razlika u građanskom pravu među zemljama i naglašavanje važnosti pravilne sudske prakse
- razmjena informacija o zakonskom i pravosudnom sustavu zemalja članica, usmjerena na međusobno razumijevanje
- osiguravanje pravilne provedbe instrumenata Europske unije
- razvijanje uzajamnog povjerenja i kvalitete pravosuđa
- pomoći za stručno usavršavanje pravosudnog osoblja.

Tko može sudjelovati?

Javne institucije nadležne za navedene sektorske politike.

Nacionalne kontaktne točke

Nataša Mirić,
Tel: +385 1 37 10 776
e-mail: natasa.miric@pravosudje.hr

Korisni linkovi:

Opća uprava za pravosuđe, slobode i sigurnost:

http://ec.europa.eu/justice_home/funding/civil/funding_civil_en.htm
http://ec.europa.eu/justice_home/funding/intro/wai/funding_intro_en.htm

Ministarstvo pravosuđa:
www.pravosudje.hr

PROGRAMI ZAJEDNICE U KOJIMA HRVATSKA NAMJERAVA SUDJELOVATI BEZ POTPISIVANJA MEMORANDUMA O RAZUMIJEVANJU

U dalnjem tekstu navode se programi Zajednice u kojima Hrvatska ima namjeru sudjelovati bez potpisivanja Memoranduma o razumijevanju. Za ove će programe po potrebi bitiinicirani pregovori i potpisivanje memoranduma o razumijevanju.

22. KAZNENO PRAVO

Institucija odgovorna za provedbu programa:

Ministarstvo pravosuđa:
www.pravosudje.hr

Program Kazneno pravo već je naveden kao jedan od pet potprograma **Okvirnog programa temeljnih prava i pravde**. Okvirni program promiče sudske suradnje u sustavima građanskog, trgovackog i kaznenog prava.

Opseg i sadržaj

Ciljevi programa **Kazneno pravo** su promicanje suradnje pravosudnih sustava kako bi se stvorio pravi europski prostor pravosuđa u sustavu kaznenog prava koji će počivati na uzajamnom priznavanju i povjerenju, promicanje usklašenosti normi koje se primjenjuju u državama članicama radi bolje suradnje u sudstvu. Osim toga, program će pomoći u ostvarivanju boljih kontakata i razmjene informacija i primjera dobre prakse između tijela zakonodavne, sudske i izvršne vlasti i pravne struke (pravnika i drugih stručnjaka koji sudjeluju u radu pravosuđa), potičući stručno usavršavanje sudaca i unapređujući međusobno povjerenje u cilju zaštite prava žrtava i optuženika.

Program će pružati finansijsku pomoć putem dodjele bespovratnih sredstava i javne nabave a) projektima s europskom dimenzijom i koje inicira i njima upravlja Europska komisija, b) transnacionalnim i nacionalnim projektima koje provode organizacije u

državama članicama, c) i/ili aktivnostima nevladinih organizacija i drugih koji ostvaruju ciljeve od općeg europskog interesa (uključujući dodjelu operativnih bespovratnih sredstava radi sufinanciranja troškova povezanih s permanentnim programom rada Europske mreže pravosudnih škola EJTN).

Tko može sudjelovati?

Program je, među ostalima, namijenjen pravnicima, predstavnicima službi pomoći žrtvama, drugim stručnjacima koji sudjeluju u radu pravosuđa, tijelima javne vlasti i uopće građanima Europske unije. Međutim, profitne organizacije programu mogu pristupiti samo u suradnji s neprofitnim ili državnim organizacijama.

Nacionalne kontaktne točke

Nataša Mirić,
Tel: +385 1 37 10 776
e-mail: natasa.miric@pravosudje.hr

Korisni linkovi:

Opća uprava za pravosuđe, slobode i sigurnost:
http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/criminal/wai/fsj_crimeal_intro_en.htm
http://ec.europa.eu/justice_home/funding/intro/wai/funding_intro_en.htm

23. HERCULE II

Institucija odgovorna za provedbu programa:

Ministarstvo financija:

www.mfin.hr

Program HERCULE II promiče aktivnosti na polju zaštite finansijskih interesa Europske unije. Izvori financiranja su do 2013. dostupni samo za aktivnosti, a ne za potporu organizacijama. Program provodi i njime koordinira Europski ured za suzbijanje prijevara i nepravilnih radnji (OLAF).

Opseg i sadržaj

Program obuhvaća tri vrste aktivnosti:

- vanjski program edukacije o borbi protiv prijevara za policijske, sudske i carinske službe, kao i za ustanove s područja istraživanja i obrazovanja
- finansijska pomoć europskim odvjetničkim komorama u svrhu zaštite finansijskih interesa Europske unije, uglavnom za studije i diseminaciju iskustava
- tehnička pomoć nadležnim službama unutarnjih poslova u provođenju aktivnosti borbe protiv prijevara.

Primjeri aktivnosti koje se mogu financirati:

- organiziranje seminara i konferencija
- promicanje znanstvenih studija i rasprava o politici Europske unije u ovom području

- koordinacija aktivnosti povezanih sa zaštitom finansijskih interesa Europske unije
- edukacija i inicijative za širenje svjesnosti
- razmjena specijaliziranih stručnjaka
- razvoj i nabava specifičnih informatičkih alata
- razmjena podataka

Tko može sudjelovati?

Program je otvoren za sudionike iz odgovarajućih tijela javne vlasti, istraživačkih i edukacijskih centara, nevladinih organizacija, te pojedincima stručnjacima za ovo područje.

Nacionalne kontaktne točke

Mirjana Jurić,
Tel: +385 1 45 91 385
e-mail: mirjana.juric@mfin.hr

Korisni linkovi:

HERCULE II:

http://ec.europa.eu/anti_fraud/programmes/hercule/en.pdf

Ministarstvo financija:

www.mfin.hr

24. PERICLES

Institucija odgovorna za provedbu programa:

Ministarstvo unutarnjih poslova:
www.mup.hr

Programom Pericles uspostavlja se razmjena, pomoć i program edukacije za zaštitu eura od krivotvorenja u zemljama članicama koje još nisu uvele euro kao jedinstvenu valutu. Program provodi i koordinira Europski ured za suzbijanje prijevara i nepravilnih radnji (OLAF).

Opseg i sadržaj

Svrha je ovog programa jačanje svijesti o potrebi jače suradnje između mjerodavnih institucija, naročito u zemljama članicama. Program Pericles pridonosi praktičnoj obuci policije, djelatnika u sudstvu i financijama u sferi analize krivotvorenja, suradnje u sudstvu i primjenjivog zakonodavstva. Promoviranje tjesnije suradnje među nacionalnim stručnjacima stvaranjem mreže suradnika na nacionalnoj i europskoj razini također spada u opseg ovog programa.

Tko može sudjelovati?

Nacionalne javne institucije nadležne za predmetne politike.

Nacionalne kontaktne točke

Berislav Mance,
Tel: +385 1 61 22 697
e-mail: bmance@mup.hr

Korisni linkovi:

Program Pericles:

http://ec.europa.eu/anti_fraud/programmes/pericles/index_en.html

Ministarstvo unutarnjih poslova:

www.mup.hr

MOGUĆNOSTI FINANCIRANJA IZ EU-OVIH FONDOVA NAKON PRISTUPANJA HRVATSKE EUROPSKOJ UNIJI

U OVOM POGLAVLJU PRONAĆI ĆETE:

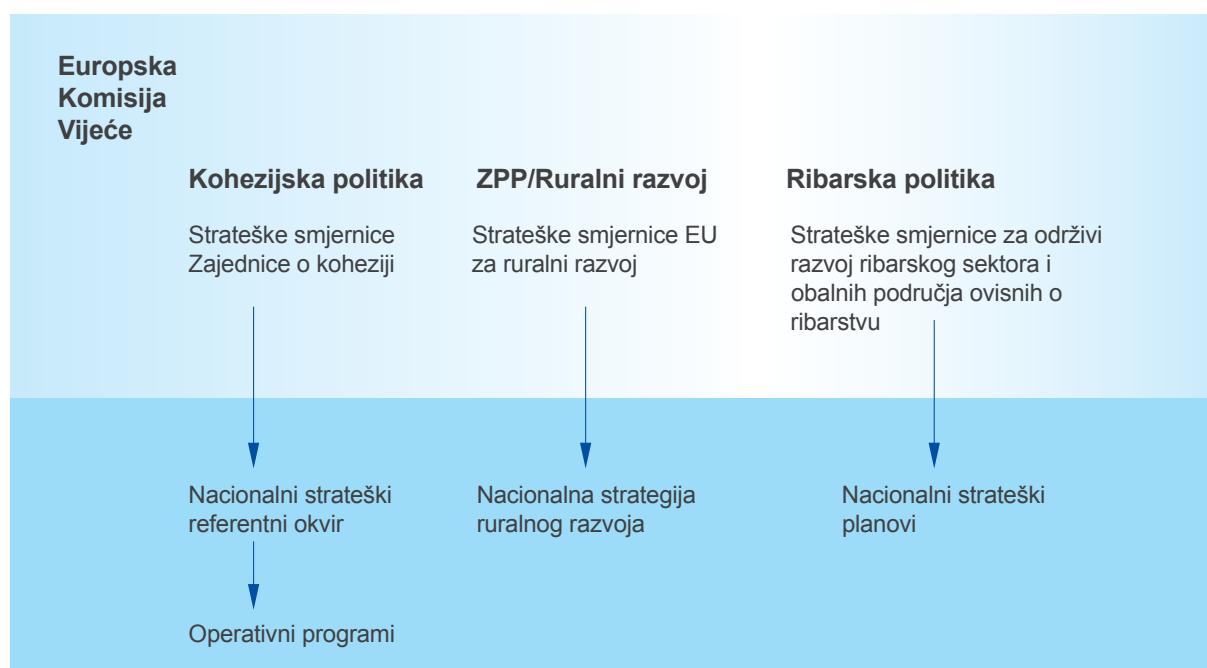
- Kratak pregled:
 - Strukturnih instrumenata za ostvarenje ciljeva Kohezijske politike Zajednice:
 - Europski fond za regionalni razvoj
 - Europski socijalni fond
 - Kohezijski fond
 - Europski fondovi za potporu provedbe Zajedničke poljoprivredne politike:
 - Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj
 - Europski fondovi za potporu provedbe Zajedničke ribarske politike
 - Europski fond za ribarstvo
- Što znači hrvatsko iskustvo s Instrumentom za prepristupnu pomoć (IPA) u kontekstu priprema za upotrebu Strukturnih instrumenata?
- Primjeri uspješnih projekata i projektnih ideja financiranih iz fondova EU-a

Mogućnosti financiranja nakon pristupanja Europskoj uniji otvaraju posve novo poglavlje za Hrvatsku, u smislu količine raspoloživih sredstava kao i opsega aktivnosti koje se mogu financirati tim sredstvima. Međutim financiranje od strane EU ne bi smjelo biti samo sebi svrhom, već mehanizam ostvarenja širih ciljeva politike EU-a.

U osnovi, o ciljevima politika Unije se odlučuje unutar okvira širih europskih strategija koje od zemalja članica zahtijevaju određene aktivnosti i jasnu definiciju njihovih dugoročnih prioriteta. EU im, zauzvrat omogućuje pristup fondovima kojima se mogu služiti u provedbi planiranih ciljeva.

Slika 13 prikazuje strateške dokumente vezane uz sektorske politike Unije (Kohezijsku, Zajedničku poljoprivrednu politiku i Ribarsku politiku) usvojene na razini EU-a, te odgovarajuće nacionalne strateške dokumente koji će se razvijati kao višegodišnji programi koji definiraju strateške prioritete za pojedina ulaganja i projekte financirane unutar Strukturnih instrumenata, Zajedničke poljoprivredne politike (ZPP) i Fonda za ribarstvo. Kako bi se u cijelosti shvatio smisao različitih finansijskih instrumenata, potrebno je razumjeti smisao politike koju oni podržavaju. Svako područje djelovanja neke politike Unije i njoj odgovarajući finansijski instrumenti prikazani su u slijedećem dijagramu.

Slika 13. Hjерархија секторских и стратешких документа ЕУ на националној рацини

ŠTO JE KOHEZIJSKA POLITIKA EU-a?

Kohezijska politika temelji se na pretpostavci da je nužna preraspodjela između bogatijih i siromašnijih regija Europe kako bi se uravnovežili učinci daljnje gospodarske integracije. Od 1988. do danas, u slabije razvijene regije uloženo je oko 480 milijarda eura. Prije proširenja 2004. glavni su korisnici bili Grčka, Portugal, Irska, nove istočnonjemačke pokrajine, Italija te Španjolska. S pristupanjem dvanaest novih zemalja članica 2004. i 2007., razvojni se jaz među regijama udvostručio. Posljedično, većina se sadašnjih korisnika Kohezijske politike nalazi u regiji središnje i istočne Europe.

U 2007. došlo je do reforme Kohezijske politike i njezini su glavni ciljevi okrenuti Lisabonskoj strategiji (usmjerenoj na inovacije, rast i zapošljavanje) i Goeteborškim ciljevima (usmjerenima na održivi razvoj).

Dodatne informacije

Niz je primjera koji dokazuju goleme društveno-gospodarske nejednakosti među pojedinim regijama Unije, osobito nakon posljednjeg vala proširenja.

U veljači 2008. EUROSTAT (Europski statistički ured) je izvjestio da se u 2005. među 27 zemalja članica EU-a prosječni BDP po stanovniku kretao u rasponu od 24% na sjeveroistoku Rumunjske, do 303% u užem gradskom području Londona.

Druge dvije vodeće regije u rangiranju regionalnog BDP-a po stanovniku u 2005. bile su Veliko Vojvodstvo Luksemburg (264% od prosjeka), te Bruxelles u Belgiji (241%). Najniže rangirane regije redom su se nalazile u Bugarskoj, Poljskoj i Rumunjskoj.

Odredbe Kohezijske politike EU utvrđene su Ugovorom o Europskoj uniji:

“...harmoničan, uravnotežen i održiv razvoj gospodarskih aktivnosti ...” u čitavoj Uniji (članak 2 Sporazuma o EU-u)
Gospodarska i socijalna kohezija razvijat će se s ciljem “...smanjenja nejednakosti u razvoju među regijama te zaostalosti manje povlaštenih regija ili otoka, uključujući ruralna područja” (članak 158 Ugovora o EU-u)

Zašto je Uniji potrebna Kohezijska politika?

- Radi smanjenja regionalnih nejednakosti
- Radi poboljšanja funkcioniranja jedinstvenog tržišta
- Radi promicanja stabilnog i održivog razvoja EU-a

Hrvatska još nije zemlja članica tako da ne može sudjelovati u Kohezijskoj politici te zasad nema pristup Strukturnim instrumentima. Međutim, nakon pristupanja postat će joj dostupni Strukturni fondovi Unije, kao pomoć u ostvarenju gospodarske, socijalne i teritorijalne kohezije.

Što je Lisabonska strategija?

Na summitu u Lisabonu u ožujku 2000., čelnici EU-a dogovorili su se o novoj strategiji modernizacije Europe; strategiji utemeljenoj na konsenzusu zemalja članica poznatoj kao Lisabonska strategija ili Lisabonski proces. Strategija je usredotočena na **rast i radna mjesta**. Imala dva temeljna cilja: da do 2010. ukupna ulaganja (državna i privatna) u istraživanja i razvoj iznose 3 % europskog BDP-a, te da se u istome roku ostvari zaposlenost od 70% (od ukupnog europskog radno sposobnog stanovništva).

Što su to Goeteborški ciljevi?

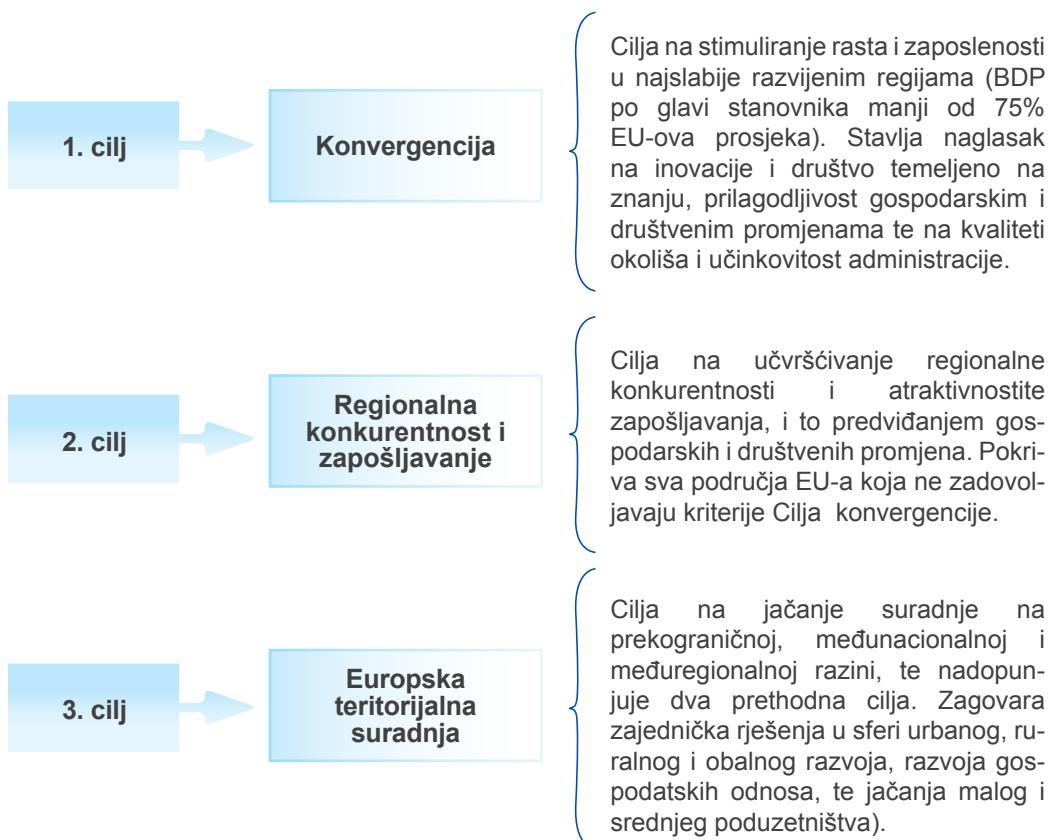
Europski summit održan u Goeteborgu u lipnju 2001. dopunio je Lisabonsku strategiju pridodavši joj ekološku dimenziju. Taj “treći stup” Lisabonske strategije stavlja novi naglasak na zaštitu okoliša i ostvarenje održivijeg obrasca razvoja.
Glavni SU prioriteti te strategije:

- Suzbijanje klimatskih promjena
- Osiguravanje održivih načina transporta
- Odgovor na prijetnje po ljudsko zdravlje
- Odgovornije upravljanje prirodnim resursima

CILJEVI KOHEZIJSKE POLITIKE EU-a

Za razdoblje od 2007.-2013. Financiranje kohezijske politike strukturirano je prema trima općim strateškim ciljevima temeljenima na Lisabonskoj strategiji i Goeteborškim ciljevima, također poznatima i kao **3K**
Ciljevi: Konvergencija, Konkurentnost i Kooperacija
(vidi Sliku 14).

Slika 14. Ciljevi Kohezijske politike EU-a za razdoblje 2007.-2013.

Cilj konvergencije

Općenito, konvergencija podrazumijeva da bi strukturno financiranje trebalo pridonositi povećanju BDP-a u regijama koje zaostaju u razvoju. To se odnosi na sve regije EU-a čiji je BDP po stanovniku niži od 75% od EU-ova prosjeka. U skladu s tim ciljem, finansijska potpora mora promicati poticajne razvojne uvjete te čimbenike koji pridonose razvoju i realnom približavanju manje razvijenih zemalja članica i regija.

Više od 80% od ukupnih sredstava Strukturnih fondova EU-a za razdoblje od 2007.-2013. namijenjeno je zemljama i regijama koje ispunjavaju kriterije Cilja konvergencije.

Cilj regionalna konkurentnost i zapošljavanje

Aktivnosti unutar ovoga cilja usmjerenе su na jačanje konkurenčnosti i atraktivnosti, te zapošljavanja u ciljanim regijama. Razvojni će programi pomoći regijama u poticanju gospodarskih promjena kroz inovacije i promidžbu društva temeljenog na znanju, kroz razvoj poduzetništva, zaštitu okoliša i jačanje uslužnog sektora. Usporedo s tim, razvoj kvalificirane radne snage i ulaganje u ljudske resurse dovest će do stvaranja novih i boljih radnih mjesta.

Cilj europska teritorijalna suradnja

Učvrstit će prekograničnu, regionalnu i međunarodnu suradnju u smjeru pronalaženja zajedničkih rješenja za pitanja poput urbanog, ruralnog i obalnog razvoja, razvoja gospodarskih odnosa, razmjene stručnih i praktičnih iskustava, te umrežavanja malog i srednjeg poduzetništva i organizacija. Ovaj je cilj temeljen na iskustvu prikupljenom kroz prethodnu inicijativu Zajednice INTERREG.

ZEMLJOPISNA PODJELA PREMA CILJEVIMA KOHEZIJSKE POLITIKE

Cijela Evropska unija obuhvaćena je jednim ili više ciljeva Kohezijske politike. Za utvrđivanje zemljopisne klasifikacije, Komisija svoju odluku temelji na statističkim podacima. Europa je podijeljena na niz regija koje odgovaraju klasifikaciji poznatoj po kratici NUTS (Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku).

Za one koji žele znati više

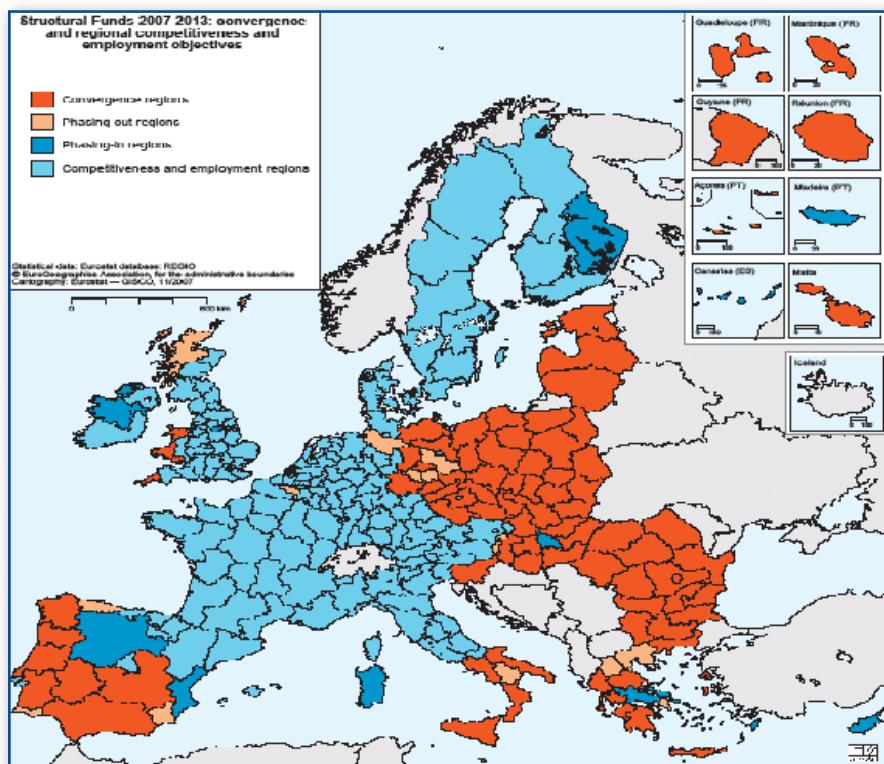
Europske regije mogu iskoristiti Strukturne fondove ovisno o njihovoj klasifikaciji: 87

Regije cilja konvergencije – regije na razini NUTS 2 s BDP-om po stanovniku manjim od 75% prosjeka EU25 mogu primati sredstva u okviru Cilja konvergencije.

Regije cilja konkurentnost i zapošljavanje – preostali dio EU (regije NUTS 1 ili NUTS 2 što ovisi o zemljama članicama) mogu koristiti sredstva u okviru Cilja regionalna konkurentnost i zapošljavanje.

Sve regije EU-a na razini NUTS 3 mogu iskoristiti pogodnosti **Cilja europske teritorijalne suradnje**

Karta 9. Karta evropskih regija kojima su dostupna sredstva u okviru triju ciljeva kohezijske politike

Regije postupnog ukidanja – Sustav postupnog ukidanja odobrava se onim regijama koje bi ispunjavale kriterije za financiranje u okviru Cilja ostvarenja konvergencije kad bi se uzimao prag od 75% BDP-a izračunat u vrijeme kada je EU sačinjavalo 15 a ne 25 zemalja članica

Regije postupnog uvođenja – Ovaj sustav se odobrava do 2013. godine i to NUTS 2 regijama koje su obuhvaćene ranijim Ciljem 1, ali čiji BDP premašuje 75% prosječnog BDP-a EU15.

STRUKTURNI INSTRUMENTI - SREDSTVA POSTIZANJA CILJEVA KOHEZIJSKE POLITIKE

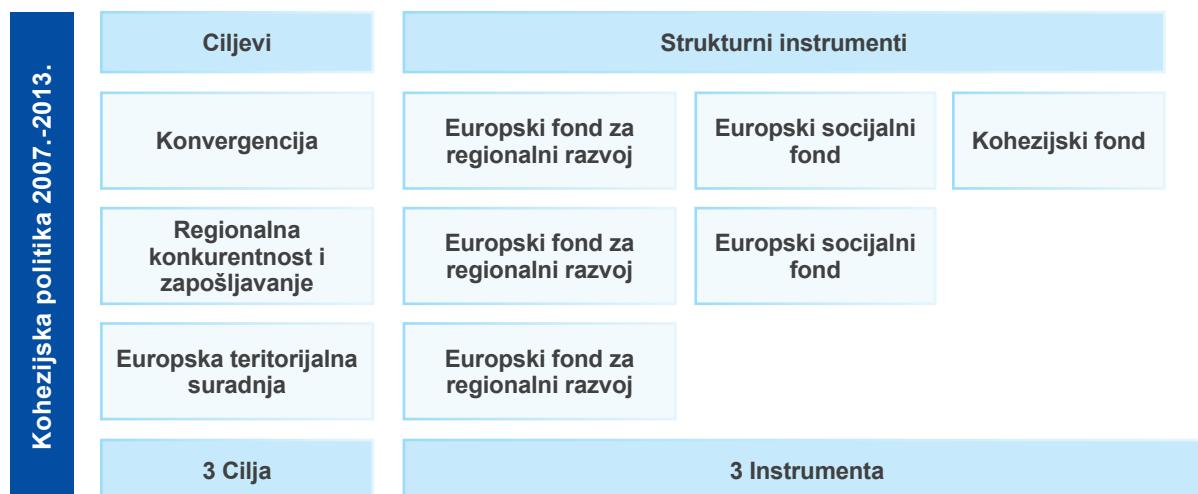
Strukturni instrumenti⁵⁴ stvoreni su kako bi se pomoglo onim regijama Europske unije koje zaostaju u razvoju. Cilj je umanjiti razlike među regijama i stvoriti bolju gospodarsku i društvenu ravnotežu među zemljama članicama.

U okviru postojeće Financijske perspektive 2007.-2013., Strukturni instrumenti su: **Europski fond za regionalni razvoj (EFRR)**, **Europski socijalni fond (ESF)** i **Kohezijski fond**.

Podjela Struktarnih instrumenata među zemljama članicama temelji se u prvome redu na sljedećim kriterijima: stanovništvo, nacionalni bruto domaći proizvod (BDP), regionalni BDP te stopa nezaposlenosti.

Strukturni instrumenti pridonose trima navedenim ciljevima Kohezijske politike prikazanima na Slici 15.

Slika 15. Ciljevi i strukturni instrumenti za razdoblje 2007. - 2013.

NAČELA KORIŠTENJA SREDSTAVA IZ EU FONDOVA

Aktivnosti financirane u okviru Struktarnih instrumenata temelje se na šest načela; dodatnosti, koncentracije, partnerstva, programiranja, proporcionalnosti i supsidijarnosti.

Dodatnost

Financijska potpora koju zemlje članice dobivaju kroz strukturne instrumente dodaje se na sredstva iz njihovih nacionalnih proračuna za projekte društveno-gospodarske kohezije njihovih regija što drugim riječima znači da strukturni instrument ne smije zamjenjivati vlastito ulaganje zemlje članice u infrastrukturu. U slučaju nepoštovanja ovog načela, bit će nametnut mehanizam financijske korekcije.

Koncentracija

Ovo načelo podrazumijeva postojanje jasno definiranih, strateški financiranih ciljeva kako bi resursi bili usmjereni na strateške prioritete, primjerice: zemljopisne - oko 80% sredstava predviđeno je za manje razvijene regije, tematske - fokus na Lisabonsku strategiju i Goeteborške ciljeve održivog razvoja.

Partnerstvo

Ovo načelo podrazumijeva najtešnju moguću suradnju među mjerodavnim nacionalnim, regionalnim i lokalnim vlastima, javnim ustanovama i gospodarskim i socijalnim partnerima u zemlji članici u svim fazama – od pripreme nacionalnih strateških dokumenata do provedbe pojedinačnih projekata. Partnerstvo jamči učinkovitost mjera koje se financiraju te jača transparentnost putem postignutog konsenzusa.

⁵⁴ Izraz "Strukturni instrumenti" obuhvaća Europski fond za regionalni razvoj, Europski socijalni fond i Kohezijski fond; izraz "Strukturni fond" odnosi se na Europski fond za regionalni razvoj i Europski socijalni fond

Programiranje

Programiranje znači da se sve mјere koje će se financirati definiraju na višegodišnjoj razini u okviru strateških razvojnih dokumenata. Ti bi se dokumenti morali temeljiti na procesu odlučivanja proizašlim iz kontinuiranih partnerskih konzultacija.

Proporcionalnost

Proporcionalnost znači da se obveze zadane zemlji članici razlikuju ovisno o ukupnoj finansijskoj alokaciji po Operativnom programu (odabir pokazatelja korištenih za mjerjenje uspjeha programa, obveze u smislu ocjenjivanja, upravljanja i izvještavanja).

Supsidijarnost

Načelo supsidijarnosti osigurava da se aktivnosti planiraju i provode na najnižoj učinkovitoj razini, dakle ovisno o situaciji na nacionalnoj, regionalnoj ili lokalnoj razini (umjesto na razini EU)

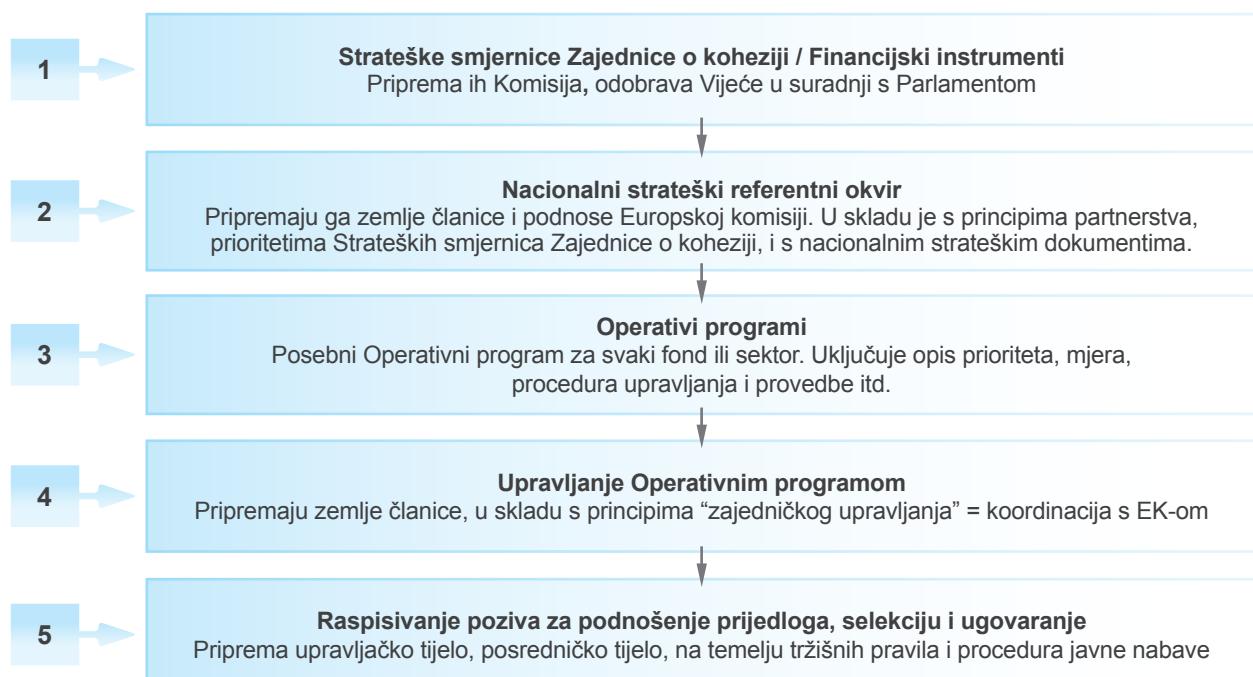
STRATEŠKI PRISTUP ULAGANJIMA IZ STRUKTURNIH FONDOVA OD 2007.

Sve aktivnosti financirane kroz strukturne instrumente razvijaju se tematski na temelju prethodno navedenih općih ciljeva – i) Konvergencije, ii) Regionalne konkurentnosti i zapošljavanja i iii) Europske teritorijalne suradnje.

Strateške smjernice Zajednice o koheziji

Europska komisija uvidjela je nužnost dalnjeg usmjeravanja prioriteta općeg i gospodarskog rasta i društveno-gospodarske kohezije Unije te je s tim u svezi, kroz redovite konzultacije sa zemljama članicama, sastavila **Strateške smjernice Zajednice o koheziji** (vidi Sliku 16) s ciljem razvoja strukturiranijeg procesa provedbe Kohezijske politike na svim razinama te, u konačnici, pridonošenja jačoj gospodarskoj učinkovitosti, transparentnosti i političkoj odgovornosti.

Slika 16. Strateški pristup ulaganjima iz Strukturnih fondova

Dodatne informacije

Strateške smjernice Zajednice o koheziji usredotočene su na tri prioriteta: i) razvoj atraktivnosti regija i gradova unutar zemalja članica; ii) poticanje inovacija, poduzetništva i rasta u gospodarstvu temeljenom na znanju; te iii) stvaranje novih i boljih radnih mesta.

Na osnovi tih prioriteta, cilj smjernica je:

- učiniti Europu i njezine regije atraktivnijim odredištem za ulaganja i rad;
- unaprijediti znanje i inovacije;
- stvoriti više novih i boljih radnih mesta;
- uzeti u obzir teritorijalnu dimenziju Kohezijske politike.

Nacionalni strateški referentni okvir (NSRO)

Nacionalni strateški referentni okvir svaka zemlja članica priprema pojedinačno, u skladu sa strateškim smjernicama i kroz kontinuirane konzultacije s EK i partnerima. Njime se utvrđuju dugoročni prioriteti, potrebni proračun, te broj planiranih Operativnih programa.

NSRO sadrži:

- analizu društveno-gospodarske situacije, snaga i slabosti čitavog teritorija uzimajući u obzir trendove u europskom i globalnim gospodarstvima
- opravdanost odabrane strategije, popis Operativnih programa za Cilj konvergencije i Cilj regionalne konkurentnosti i zapošljavanja, te okvirni iznos godišnje alokacije za svaki program
- doprinos NSRO-a prioritetima Lisabonske strategije
- za regije na koje se odnosi Cilj konvergencije: informacije o koordinaciji s EPFRR-om (Europskim poljoprivrednim fondom za ruralni razvoj) te EFR-om (Europskim fondom za ribarstvo) i informacije o principu dodatnosti i operativnim planovima za razvoj učinkovitosti administracije.

Operativni programi (OP)

OP utvrđuje prioritetne intervencije svake zemlje članice (i/ili regije). Svaka zemlja članica, uključujući regije, usuglašava se o Operativnim programima s Europskom komisijom. Komisija već prije toga utvrđuje okvirne finansijske alokacije za svaku zemlju članicu koje potom odlučuju o specifičnim pojedinostima raspodjele sredstava među regijama prema prioritetima.

OPERATIVNI PROGRAMI sadrže:

- analizu prihvatljivog područja⁵⁵ (snage, slabosti)
- obrazloženje definiranih prioriteta (u odnosu na Strateške smjernice Zajednice o koheziji i Nacionalni strateški referentni okvir)
- specifične ciljeve ključnih prioriteta
- planove financiranja
- opis provedbe programa (odgovorne upravljačke strukture, revizijskog tijela te tijela za ovjeravanje; opis sustava ocjene i praćenja)
- indikativnu listu velikih infrastrukturnih projekata (projekti zaštite okoliša koji premašuju 25 milijuna eura i drugi projekti koji premašuju 50 milijuna eura vrijednosti)

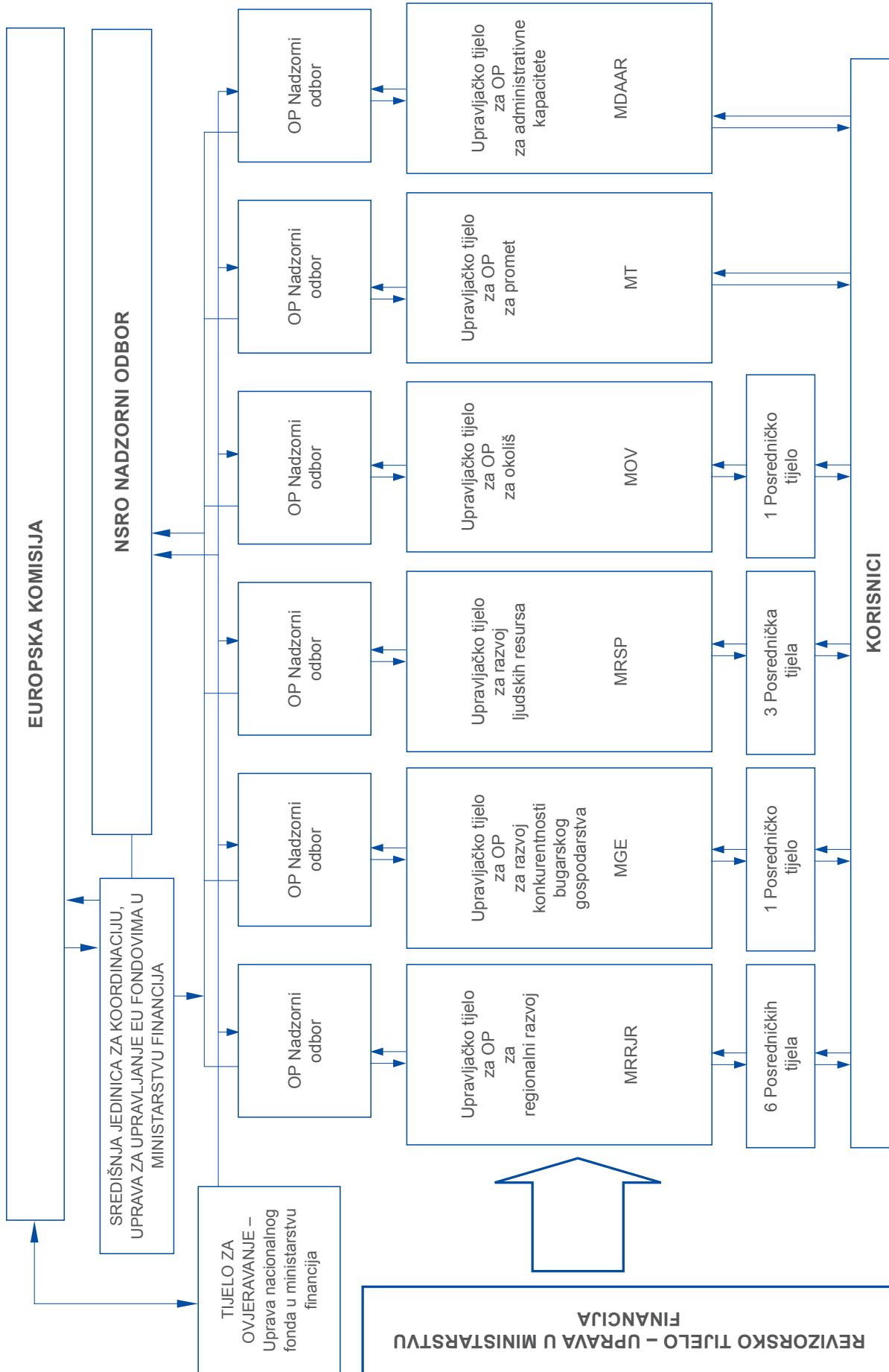
Zemlja članica i njezine regije potom imaju zadatak **provedbe programa**, što podrazumijeva odabir na **tisuće projekata**, uz njihov istovremeni nadzor i procjenu.

Na početku svake godine relevantne upravljačke strukture zemalja članica na internetu objavljaju svoje *Okvirne godišnje programe rada* za svaki OP, kako bi zainteresirane strane dobine priliku pronaći odgovarajuće opcije za pripremu projekata i pravovremenog podnošenja zahtjeva.

Slika 17 prikazuje primjer međusobnih odnosa tijela odgovornih za Nacionalni strateški referentni okvir i Operativne programe u Bugarskoj prema usvojenim prioritetima Broj OP-a ovisi o odluci pojedine zemalje članice.

⁵⁵ www.eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:291:0011:0032:EN:PDF

Slika 17. Programske dokumente i institucionalna rješenja za upravljanje strukturalnim instrumentima u Bugarskoj

Izvor: Priručnik s procedurama za upravljanje strukturalnim i kohezijskim fondovima, Ministarstvo za regionalni razvoj i javne radove, MGE – Ministarstvo gospodarstva i energetike, MRRJR – Ministarstvo za regionalni razvoj i javne radove, MOV – Ministarstvo za okoliš i vode, MT – Ministarstvo za razvoj ljudskih resursa, MDAAR – Ministarstvo za razvoj administrativne reforme, Bugarskoj, Uprava za upravljanje EU-ovim fondovima, Ministarstvo financija, Bugarska

Tumač kratice:
 MRRJR – Ministarstvo za regionalni razvoj i javne radove, MGE – Ministarstvo gospodarstva i energetike
 MRRJR – Ministarstvo rada i socijalne politike, MOV – Ministarstvo za okoliš i vode, MT – Ministarstvo transporta, MDAAR – Ministarstvo za razvoj administrativne reforme

PRORAČUN ZA KOHEZIJSKA POLITIKA

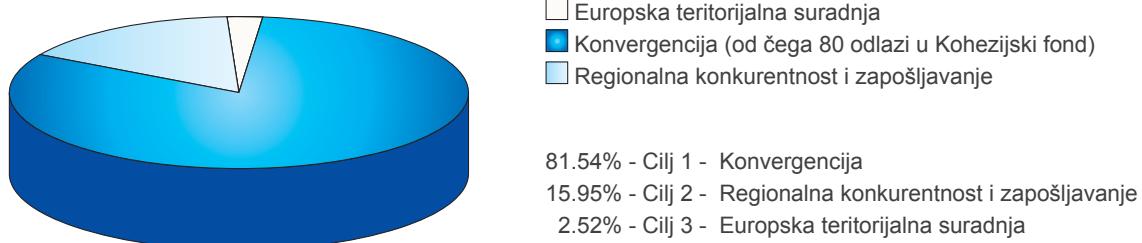
Proračun Strukturnih fondova i njihovih propisa uređuju Vijeće ministara EU-a i Europski parlament na temelju prijedloga Europske komisije.

Kohezijska politika Unije predstavlja oko trećinu ukupnih proračunskih izdataka EU (35,7%) te je tako

druga po veličini proračunska stavka za razdoblje 2007.-2013., vrijedna ukupno 347,41 milijardi eura. Raspolagačka sredstava Strukturnih fondova prema ciljevima prikazana je u Slici 18:

Slika 18. Podjela sredstava Strukturnih fondova prema ciljevima

**Kohezijska politika za 2007. - 2013.
Ukupno: oko 347 milijardi eura (sadašnje cijene)**

Izvor: http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/fonds/2007-2013-by-objective_large_en.gif

KAKO SE UPRAVLJA STRUKTURNIM INSTRUMENTIMA?

Strukturnim instrumentima na operativnoj razini upravljaju nacionalne ili regionalne vlasti. Europska komisija, međutim, provodi ex-post kontrolu i ocjenu programa i financiranih aktivnosti te uz njih vezanu potrošnju kroz praksu decentraliziranog upravljanja.

Strateške smjernice Zajednice o koheziji kojima su utvrđeni politički prioriteti financiranja radi potpore Ciljevima Kohezijske politike, dopunjava pet uredbi usvojenih 2006. (vidi Sliku 19), kojima su utvrđeni pravni temelji Strukturnih instrumenata, odnosno, u koje je svrhe i na koji način dopuštena potrošnja sredstava:

- Opća uredba utvrđuje zajednička pravila programiranja, upravljanja, kontrole i ocjene Kohezijske politike uz pojačani naglasak na ekološkim i pitanjima dostupnosti, te na "principu partnerstva" koji upravlja tom politikom u cjelini⁵⁶.

- Uredba o Europskom fondu za regionalni razvoj (EFRR): za financiranje projekata istraživanja, inovacije, zaštite okoliša, sprečavanje rizika te infrastrukturu u najslabije razvijenim regijama⁵⁷.
- Uredba o Europskom socijalnom fondu (ESF): za financiranje projekata poticanja zapošljavanja, kvalitete i produktivnosti na radu, te socijalne uključenosti – u skladu s Europskom strategijom zapošljavanja⁵⁸.
- Uredba o Kohezijskom fondu (KF): za ulaganje u projekte zaštite okoliša i transeuropske mreže u zemljama članicama s bruto nacionalnim proizvodom (BNP) nižim od 90% prosječnog europskog nacionalnog dohotka (primjerice deset novih zemalja članica plus Grčka i Portugal)⁵⁹.
- Uredba o novom instrumentu, Europskoj grupaciji za teritorijalnu suradnju (EGTS): za financiranje prekograničnih projekata⁶⁰.

⁵⁶ Uredba Vijeća (EC) Br 1083/2006 od 11. srpnja 2006. kojom se uređuju opće odredbe Europskog fonda za regionalni razvoj, Europskog socijalnog fonda i Kohezijskog fonda te opoziva Uredba (EC) Br 1260/1999

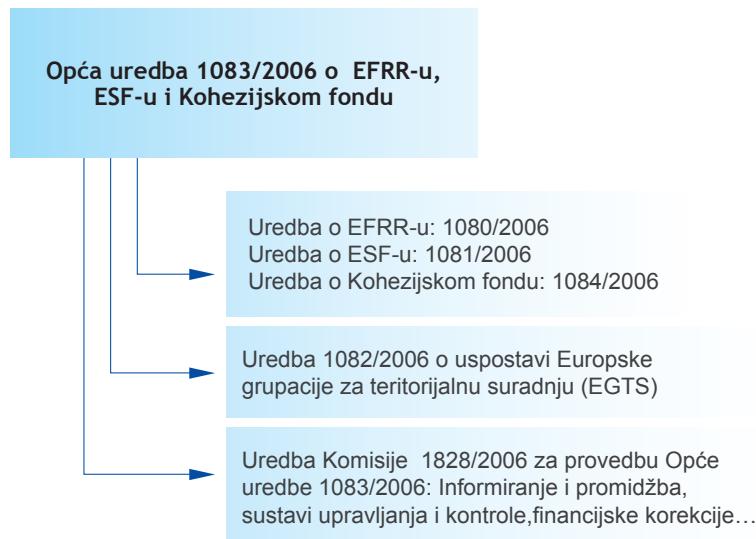
⁵⁷ Uredba (EC) Br 1080/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. srpnja 2006. o Europskom fondu za regionalni razvoj, kojom se opoziva Uredba (EC) Br 1783/1999

⁵⁸ Uredba (EC) Br 1081/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. srpnja 2006. o Europskom socijalnom fondu te kojom se opoziva Uredba (EC) Br 1784/1999

⁵⁹ Uredba Vijeća (EC) Br 1084/2006 od 11. srpnja 2006. kojom se uspostavlja Kohezijski fond i opoziva Uredba (EC) Br 1164/94

⁶⁰ Uredba (EC) Br 1082/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. srpnja 2006. o Europskoj grupaciji za teritorijalnu suradnju (EGTC)

Slika 19. Regulatorni okvir za razdoblje 2007. - 2013.

U skladu s uredbama Općih propisa EK-a, propisana **upravljačka struktura** za svaki Operativni program koji će se financirati u okviru Strukturnih instrumenata utvrđuje se na razini zemlje članice:

- Upravljačko tijelo odgovorno je za cijelokupno učinkovito, djelotvorno i pravilno upravljanje i provedbu nekog Operativnog programa. Svake godine Europskoj komisiji podnosi plan izvedbe;
- Tijelo za ovjeravanje sastavlja i upućuje EK-u odobreni popis izdataka i zahtjeva za isplatu. Također mora ovjeriti točnost i sukladnost odobrenih izdataka sa nacionalnim i propisima Zajednice;
- Revizorsko tijelo, operativno nezavisno tijelo koje je odredila zemlja članica provodi reviziju odgovarajućeg uzorka projekata financiranih sredstvima EU-a, te sastavlja godišnja kontrolna izvješća;
- Nadzorni odbor osigurava učinkovitost i kvalitetu provedbe Operativnog programa za vrijeme njegova trajanja.

Primjer, kako je prikazan u Slici 17 gore pokazuje da Upravljačko tijelo u Bugarskoj čine Ministarstvo za regionalni razvoj i javne radove (OP Regionalni razvoj), Ministarstvo gospodarstva i energetike (OP Konkurentnost), Ministarstvo rada i socijalne politike (OP Razvoj ljudskih resursa), Ministarstvo zaštite okoliša i voda (OP Okoliš), Ministarstvo prometa (OP Transport), te Ministarstvo za državnu administraciju i administrativne reforme (OP Administrativni kapaciteti). Jedinica za središnju koordinaciju (Koordinator nacionalne pomoći), Tijelo za ovjeravanje te Revizorsko tijelo, odvojene su uprave unutar Ministarstva financija.

Informiranje i promidžba u upravljanju Strukturnim instrumentima

Propisi vezani uz informiranje i promidžbu izuzetno su strogi i zemlje članice moraju jamčiti da će informacije koje se tiču njihovih građana i korisnika biti objavljene s ciljem osiguranja transparentnosti i naglašavanja uloge Unije.

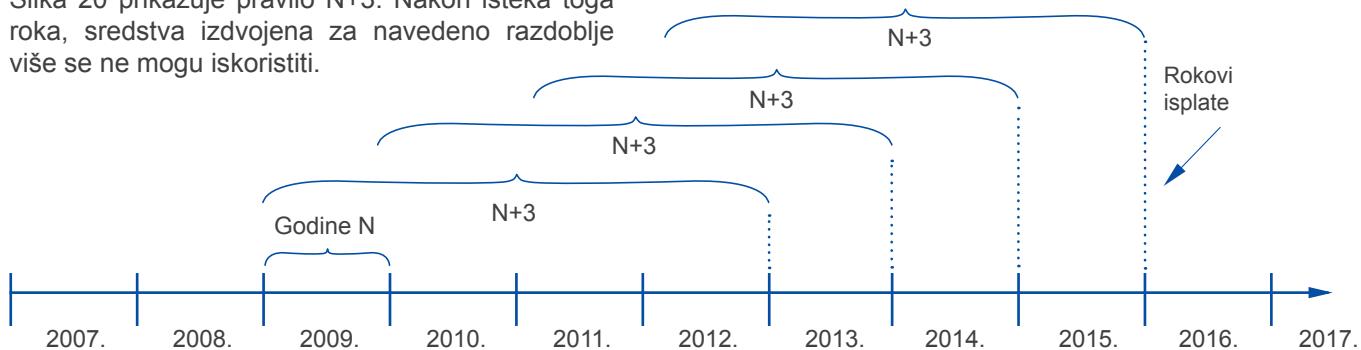
Financijsko upravljanje

Europska komisija (EK) obvezuje proračun za izdatke svake pojedinačne zemlje članice kako bi mogle početi provedbu programa. EK isplaćuje isključivo ovjerene izdatke, odnosno, tek nakon što je izdatke odobrilo relevantno Tijelo za ovjeravanje u zemlji članici.

Pravilo "N+"

U smislu financiranja, projektima koji se financiraju u okviru Strukturnih instrumenata upravlja se prema pravilu N+2. To znači da odobrena sredstva mogu biti upotrijebljena u roku od dvije godine od datuma početka provedbe određenog projekta. Novim je zemljama članicama, međutim, ponuđena još povoljnija shema, odnosno, pravilo N+3, koje dopušta upotrebu sredstava u roku od **3 godine**. Slika 20 prikazuje pravilo N+3. Nakon isteka toga roka, sredstva izdvojena za navedeno razdoblje više se ne mogu iskoristiti.

Slika 20. Pravilo N+3

EUROPSKI FOND ZA REGIONALNI RAZVOJ

Europski fond za regionalni razvoj (EFRR)⁶¹ uspostavljen je 1975. radi poticanja gospodarskog i društvenog razvoja u manje uspješnim regijama Europske unije.

S proširivanjem EU-a EFRR se razvio u vodeći instrument smanjivanja nejednakosti među regijama i društvenim skupinama.

Djelovanje EFRR-a

Financijska potpora EFRR-a usmjerena je na one projekte koji nose znatnu korist određenom zemljopisnom području te koji bez potpore EU-a ne bi bili provedeni. Vrste projekata općenito obuhvaćenih EFRR-om su:

- ulaganja u lokacije i postrojenja za industriju i poduzetništvo, pomoć malom i srednjem poduzetništvu (MSP) te potpora za istraživanja i razvoj. Usmjerena su na razvoj trajnih radnih mesta u regijama s visokom stopom nezaposlenosti;
- infrastrukturni projekti koji potiču gospodarski razvoj regije poput modernizacije lokalne javne infrastrukture, kapitalnih radova kao što su centri za strukovnu obuku i socijalnu infrastrukturu, inicijative vezane uz energetsku učinkovitost itd;

- razne lokalne inicijative za promicanje regionalnog gospodarskog razvoja, primjerice razvoj mreža informatičkih i komunikacijskih tehnologija (ICT), razvoj usluga temeljenih na ICT-u, izgradnja stanova
- zaštita okoliša, održivi gradski prijevoz i mјere razvoja povezane s regionalnim gospodarskim razvojem i poboljšanjem zaštite okoliša u urbanim sredinama,
- turistički i kuturni projekti te pripadajuća infrastruktura.

U prošlosti je paralelno s ERDF-om provođena **Inicijativa Zajednice** pod nazivom **URBAN**. Projekti URBAN-a pridonijeli su oporavku urbanih područja i četvrti zahvaćenih krizom diljem EU-a, uglavnom kroz inovativne inicijative. Financiranje je usmjereno na fizičku i ekološku obnovu, socijalnu inkluziju, obuku, poduzetništvo i zapošljavanje.

Jednako se tako, poput inicijative URBAN, paralelno s EFRR-om provodi još jedna **Inicijativa Zajednice** za prekograničnu suradnju **INTERREG**.

U razdoblju od 2007.-2013. obje su inicijative postale sastavnim dijelom Operativnih programa Strukturnih fondova koje financira EFRR.

⁶¹ Za dodatne informacije o EFRR-u pogledajte link http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/feder/index_en.htm

Korisnici projekata EFRR

Sve zemlje članice EU-a provode sedmogodišnje Operativne programe u području regionalnog razvoja. Te programe na principu pojedinačnih projekata izvode različiti akteri javnog i privatnog sektora: uglavnom regionalne i lokalne vlasti, gradske tvrtke, mala i srednja poduzeća, istraživačke i obrazovne ustanove, kulturne institucije, nevladine udruge itd.

Hrvatski će korisnici moći koristiti EFRR tek nakon priključenja EU, no u prepristupnom razdoblju, komponente II i III Instrumenta za prepristupnu pomoć (IPA) služe upravo pripremi za taj fond.

PROJEKTI REGIONALNOG RAZVOJA KOJE JE FINANCIRALA EU⁶²

Iako još nije punopravna članica EU-a, Hrvatska ima određeno iskustvo sa aktivnostima koje se provode kroz Strukturne fondove iz ranijih programa; posebice kroz prepristupni program Phare i njegovu komponentu jačanja ekonomskog i socijalnog kohezije. Slijedi kratak prikaz jednog od Phare projekata kojim se uspostavlja osnova i pruža iskustvo za buduće projekte koji bi se trebali financirati kroz Europski fond za regionalni razvoj.

Program: Phare 2005. Poslovna infrastruktura - Shema dodjele bespovratnih sredstava

Sredstva: 6,66 milijuna eura

Ciljevi i rezultati: Cilj projekta bilo je učinkovita absorpcija sredstava iz Phare programa ekonomskog i socijalnog kohezije (ESC) tijekom 2005. i 2006., sredstava iz Instrumenta prepristupne pomoći (IPA) od 2007. nadalje te nakon pridruženja, kohezijskih i strukturnih fondova, radi smanjenja unutarnjih i vanjskih regionalnih nejednakosti. Svrha projekta bila je testiranje programa i struktura planiranja koji će omogućiti provedbu Phare ESC i IPA prepristupne pomoći te strukturnih i kohezijskih fondova, nakon pristupanja, kroz selektivno fokusiranje na ograničeni broj investicijskih prioriteta.

Cilj sheme poslovne infrastrukture bio je unaprijediti hrvatsku poslovnu infrastrukturu i na taj način pridonijeti regionalnom razvoju. Iako je shema bila otvorena za sve prihvatljive kandidate iz cijele Hrvatske, prednost se pri razmatranju dava na projektima od kojih će najviše koristi imati mala i srednja poduzeća s posebno potpomognutim područjima, tj. područjima posebne državne skrbi, brdsko-planinskim područjima i otokama.

Prioriteti za 2006. bili su:

- Modernizacija/proširenje infrastrukture prijeko potrebne za poslovni razvoj (primjerice, cestovni pristup turističkim mjestima, poslovnim inkubatorima, industrijskim zonama itd.)
- Razvoj postojećih poslovnih inkubatora, poslovnih centara, industrijskih parkova itd.
- Razvoj komunalne infrastrukture (vodovod, otpadne vode, električna energija, društveni i kulturni centri itd.) u područjima u kojima na razvoj turističkih potencijala nepovoljno utječe loša infrastruktura
- Razvoj turističke infrastrukture (primjerice, turističkih informativnih centara, zaštita kulturne baštine u mjestima s velikim turističkim potencijalom, razvoj sportske i kulturne infrastrukture prvenstveno namijenjene turističkom razvoju, postavljanje turističkih putokaza itd.)
- Razvoj infrastrukturne baze za istraživanje, tehnologiju i poslovne inovacije (uključujući laboratorije za testiranje, klaster tvrtke za istraživanje i razvoj (R&D) te institucije za obrazovanje itd.)
- Razvoj višenamjenske infrastrukture za informativnu i komunikacijsku tehnologiju (primjerice, javna mesta za pristup internetu u manjim zajednicama)
- Treninzi i tehnička pomoć za povećanje učinkovite uporabe nove infrastrukture te, gdje je moguće, jamčenje njezine dugoročne održivosti.

U svim projektima biti će važno pokazati doprinos ciljevima Lisabonske strategije, primjerice, pridonose li ekonomskom rastu, porastu zaposlenosti, istraživanju i razvoju (R&D) te informacijskoj i komunikacijskoj tehnologiji (ICT).

Tko je imao koristi od projekta?

Korisnici bespovratnih sredstava bili su: lokalne vlasti, mala i srednja poduzeća, obrazovne ustanove. Popis korisnika prikazan je u tablici 31.

⁶² Za više informacija o projektima regionalnog razvoja molimo pogledati:

http://ec.europa.eu/regional_policy/conferences/excellence/doc/pdf/excellence_en.pdf

http://ec.europa.eu/regional_policy/projects/stories/index_en.cfm

http://ec.europa.eu/enterprise/newsroom/cf/document.cfm?action=display&doc_id=734&userservice_id=1

Tablica 31. Popis korisnika programa Phare 2005: Poslovna infrastruktura - shema dodjele bespovratnih sredstava

	Korisnik	Vrsta aktivnosti	Područje provedbe	Trajanje provedbe	Vrijednost projekta	Postotak ukupno prihvatljivog troška
1	Grad Otočac	Hrvatski centar za autohtone vrste riba i rakova krških voda	Hrvatska	12 mjeseci	472.667,14	75%
2	Poduzetnički inkubator BIOS d.o.o. Osijek	Razvoj poduzetničke infrastrukture povećanjem prostornog kapaciteta poduzetničkog inkubatora BIOS i njegovih tehnoloških i obrazovnih kapaciteta za tzv. start-up poduzeća	Hrvatska	14 mjeseci	925.286,00	64,49%
3	Grad Benkovac	Proširenje infrastrukture u poslovnoj zoni Šopot	Hrvatska	12 mjeseci	638.442,00	75%
4	Grad Pakrac	Razvoj uz znanje	Hrvatska	14 mjeseci	661.436,00	75%
5	Grad Delnice	Višenamjenska dvorana za sportski turizam	Hrvatska	14 mjeseci	981.188,00	36%
6	Grad Slatina	Nastavak izgradnje slatinske poduzetničke zone „Trnovača“	Hrvatska	14 mjeseci	873.736,00	45,55%
7	Grad Lepoglava	Turistički i kulturni informativni centar	Hrvatska	14 mjeseci	727.438,00	74,15%

Projekti nagrađeni nagradama RegioStars za 2008.

RegioStars – nagrade za inovativne projekte – dio su pojačanih komunikacijskih npora preporučenih u Komunikaciji o regijama za ekonomske promjene (COM(2006) 675). Cilj dodjele nagrada RegioStars jest prepoznati dobru praksu u regionalnom razvoju te istaknuti originalne i inovativne projekte koji bi mogli biti zanimljivi i poticajni drugim regijama.

<p>DIJALOZI</p> <p>Zapadna Škotska - Ujedinjeno Kraljevstvo</p> <p>Cilj je projekta raditi na stvaranju visokokvalitetnih mogućnosti zaposlenja i na zajedničkim projektima, čvrsto povezanim s obrazovnim sustavom. Cilj je povećati investicije u istraživanje i razvoj i biotehnološki sektou, povezivanjem istraživačke baze s malim i srednjim poduzećima te poticati članove sveučilišta na suradnju s tim poduzećima.</p>	<p>SAMOSTALNA PLUTAJUĆA PLATFORMA, NEŠKODLJIVA ZA OKOLIŠ I DJELOTVORNA ZA DESALINIZACIJU MORSKE VODE</p> <p>Grčka</p> <p>Riječ je o platformi u Egejskom moru koja se koristi energijom dobivenom iz obnovljivih izvora za proizvodnju pitke vode za otoke iz morske vode. Energiju potrebnu za desalinizaciju morske vode osiguravaju generatori na vjetar i fotovoltaični sustav.</p>
<p>ENERGIEKOMPETENZPLUS - CENTAR ZA ENERGIJU BÜLINGEN AN DER REMS</p> <p>Baden-Wurttemberg, Njemačka</p> <p>Cilj centra EnergiekompetenzPLUS jest građanima i tvrtkama regije približiti niskoenergetske tehnike izgradnje; ukazati na inovacije kad je riječ o stanovanju i komercijalnom aspektu te na načine štednje resursa pri niskoenergetskoj potrošnji. Tvorci projekta uspostavili su suradnju s nizom drugih tvrtka te osnovali centar za obrazovanje obrtnika i arhitekata.</p>	<p>ENERGIVIE</p> <p>Alzas, Francuska</p> <p>ENERGIVIE potiče potražnju za opremom koja je namijenjena korištenju obnovljive energije kroz opsežnu komunikacijsku kampanju i savjetodavne usluge za lokalne vlasti. Pridonosi boljoj ponudi u regiji (primjerice, 'nadogradnji' postojećih profesionalnih znanja te priprema buduće profesionalce za rad u solarnom, drvno-energetskom i građevinskom sektoru), provodi eksperimente (primjerice niskoenergetske građevine u Mulhouseu) te provodi istraživanja (biogorivo, biopljin i geotermalna energija).</p>
<p>KLASTER EKO-IZGRADNJA</p> <p>Pokrajina Namur, Belgija</p> <p>Razvojna strategija u sektoru eko-građevinarstva počela je 2002. u pokrajini Namur s ciljem brzog širenja na cijelu Valoniju. Ovaj klaster omogućuje razmjenu iskustava i partnerstva među tvrtkama, objedinjujući projektne prijedloge, investicije i promidžbenu politiku. Projekt je omogućio ubrzanje tržišnih trendova eko-građevinarstva u Valoniji i drugim europskim regijama.</p>	<p>REGIONALNI INOVATIVNI SUSTAV</p> <p>Gornja Austrija</p> <p>Cilj Programa inovativnih aktivnosti bio je daljnji razvoj inovativnog sustava potpore u regiji, osnivanjem brojnih međusektorskih mreža među tvrtkama i javnim dionika u postojećim klasterima. Program je uspio u mrežu ujediniti mnoge zainteresirane iz javnog i privatnog sektora kao i sveučilišta, te pokrenuti pilot projekte na području ljudskih potencijala i tehnoloških inovacija, logistike te dizajna i medija.</p>
<p>CENTRI ZA INDUSTRIJSKU SURADNJU (CIC)</p> <p>Yorkshire i Humber, Ujedinjeno Kraljevstvo</p> <p>Projekt je pokrenut kako bi pomogao poslovnim ljudima da iskoriste intelektualne prednosti i tehničku ekspertizu lokalnih sveučilišta. Centri za industrijsku suradnju olakšavaju prijenos znanja i tehnologija sa sveučilišta na manje ili veće tvrtke, potičući industrijsku inovativnost, istraživačku djelatnost i razvoj.</p>	<p>ASISTENT ZA INOVACIJE</p> <p>Donja Austrija</p> <p>Niederösterreich je lansirao shemu čija je svrha potaknuti mala i srednja poduzeća na zapošljavanje diplomiranih studenata, da bi se poboljšale njihove tehnološke i inovativne mogućnosti. Ciljajući na mala poduzeća i ona smještena u ruralnim područjima, projekt je omogućio Asistentu za inovacije da počne raditi na specifičnom inovativnom projektu.</p>

EUROPSKI SOCIJALNI FOND

Europski socijalni fond (ESF)⁶³ osnovan je 1958. da bi podupirao socijalnu politiku Zajednice. Danas je to finansijski instrument EU za ulaganje u ljude. Cilj mu je poboljšanje života stanovnika EU na način da im pruži bolje vještine i bolju perspektivu za zapošljavanje.

Slično EFRR-u, strateški je cilj ESF-a smanjiti nejednakosti u napretku i životnom standardu stanovnika zemalja članica EU-a i drugih regija te promicanje gospodarske i socijalne povezanosti.

Od 2000. godine, ESF je ključni dio EU-ove Lisabonske strategije za rast i zapošljavanje.

ESF podupire cilj EU za povećanim brojem zaposlenih, pružajući nezaposlenima i onima koji su u nepovolnjem položaju mogućnost obuke i potrebnu potporu pri zapošljavanju. Fokusiranjem na one kojima je pomoć najpotrebnija, pridonosi se politici smanjenja nejednakosti i gradi poštenije društvo. ESF omogućuje radnoj snazi stjecanje poslovnih vještina nužnih u konkurentnom globalnom gospodarstvu.

Aktivnosti ESF-a

ESF-ovo financiranje usmjereno je na:

- Strukovne obuke,
- školarine, naukovanje,
- profesionalnu orientaciju i pronalazak zaposlenja,
- projekte koji promiču zapošljavanje te poslovnu kvalitetu i produktivnost,
- socijalnu uključenost borborom protiv diskriminacije i olakšavanjem pristupa tržištu rada onima koji su u nepovoljnem položaju,
- nastavak obrazovanja i obrazovanje odraslih,
- jačanje potrebnih administrativnih kapaciteta, primjerice jačanje institucija i njihove učinkovitosti na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini, većinom u novim državama članicama
- analizu i istraživanje tržišta rada,
- zajedničko promicanje reforme na području zaposlenja i inkluzije.

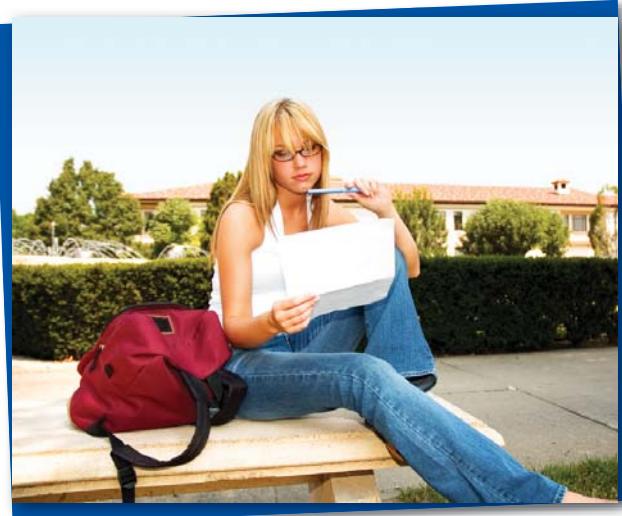
Financiranje pokriva zemlje članice i regije, posebno one u kojima je gospodarski razvoj usporen.

Korisnici projekata ESF-a

Sve nove zemlje članice EU-a provode sedmogodišnje operativne programe na području ljudskih potencijala. Programi se provode preko velikog broja organizacija, u javnom i privatnom sektoru.

Organizacije obuhvaćaju nacionalne, regionalne i lokalne vlasti, obrazovne i odgojne institucije, nevladine organizacije i volonterske udruge te socijalne partnere, primjerice sindikate i vijeća, industrijske i profesionalne udruge, tvrtke i pojedince.

Hrvatski će korisnici moći koristiti ESF tek nakon priključenja EU, no u prepristupnom razdoblju, komponente I i IV Instrumenta za prepristupnu pomoć (IPA) služe upravo pripremi za taj fond.

⁶³ Za više informacija o ESF-u, molimo pogledajte: http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/fse/index_en.htm

PROJEKTI ESF TIPO FINANCIRANI U HRVATSKOJ

ESF se još ne provodi u Hrvatskoj, no razne aktivnosti koje su slične onima koje se financiraju iz ESF-a, provode se kroz projekte CARDS i Phare. Ove aktivnosti služe kao osnova za buduće programske aktivnosti ESF-a.

Program: CARDS 2001. Restrukturiranje tržišta rada

Vrijednost projekta: 3 milijuna eura

Ciljevi i rezultati: Cilj ovoga projekta bio je razviti institucionalne kapacitete Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (HZZ), pružiti usluge radnicima koji su postali viškom u tvrtkama koje prolaze kroz proces restrukturiranja i provjeriti njihove rezultate. Projekt je postigao sljedeće rezultate: HZZ je proveo istraživanje o instrumentima i metodama prikupljanja informacija na tržištu rada; izrađen je plan kvalitativnog istraživanja tržišta rada; provedeno je pilot istraživanje na uzorku od 2.000 zaposlenika u četirima županijama: Zagrebačkoj, Osječko-baranjskoj, Primorsko-goranskoj i Zadarskoj županiji; osmišljena je strategija profesionalne orientacije te proveden trening 21 savjetnika iz Odjela za profesionalnu orientaciju kako bi svoja znanja i vještine mogli prenijeti polaznicima škola i zaposlenicima HZZ-a koji će biti odgovorni za informiranje o mogućnostima koje se pružaju na tržištu rada; unutar HZZ-a obrazovano je 26 savjetnika koji rade isključivo s osobama s posebnim potrebama i osobama koje imaju poteškoća u pronalaženju radnog mesta; HZZ je opremljen kompjutorima, instalirani su i u trima centrima za poslovnu prekvalifikaciju u Rijeci te u još četirima centrima; održan je seminar za članove sindikata o procesu restrukturiranja tvrtki i konceptima centara za mobilnost; centri za mobilnost (primjerice, centri potpore tijekom radne prekvalifikacije) otvoreni su u tvrtkama: Luka, RIO i Lumik u Rijeci, u osječkom Belju, a još su tri centra otvorena u Zagrebu, Osijeku i u Splitu.

Tko je imao korist od projekta?

Glavni korisnik projekta je HZZ te zaposlenici tvrtka koje prolaze proces restrukturiranja.

Program: PHARE 2005. "Aktivne mjere zapošljavanja skupina kojima prijeti socijalna isključenost" prvi je projekt financiran u sklopu programa PHARE i unutar Hrvatskog zavoda za zapošljavanje.

Vrijednost projekta: 2,25 millijuna eura

Ciljevi i rezultati: Svukupni cilj ovoga projekta je promicanje gospodarske i socijalne kohezije da bi se postigla bolja profesionalna integracija najosjetljivijih skupina na hrvatskome tržištu rada. Istodobno će se razviti kapaciteti dionika na tržištu rada koji bi primjenili aktivne mjere politike tržišta rada, kada se radi o osobama kojima prijeti socijalna isključenost. To će olakšati pristup tržištu rada nezaposlenima kojima prijeti socijalna isključenost. Rezultati projekta su sljedeći: temeljita ocjena ranijih mjera za poticanje zapošljavanja; kreiranje novog niza mjer; viši stupanj profesionalne kvalifikacije HZZ-ovih zaposlenika u kreiranju i primjeni aktivne politike tržišta rada; viši stupanj mogućnosti zapošljavanja skupina kojima prijeti socijalna isključenost.

Predviđeno je da dio sredstava namijenjenih ovome projektu, ukupno milijun eura, bude bespovratan. Glavni je cilj sheme bespovratnih sredstava programa PHARE 2005. osposobiti sve važne sudionike tržišta rada da provedu aktivne mjere na tržištu rada, a primarni cilj je pomoći osobama s manjom perspektivom za zaposlenje. Dosad je odobreno jedanaest projekata koji su dobili bespovratna sredstva. Projekti se odnose na posebno osjetljive skupine ljudi, poput osoba s posebnim potrebama, dugoročno nezaposlenih osoba, starijih žena, mladih ljudi bez radnog iskustva i nezaposlenih osoba iz ruralnih područja. Integracija tržišta rada postići će se najviše poboljšanjem znanja i kvalifikacija nezaposlenih osoba kojima prijeti socijalna isključenost te pružanjem pomoći pri traženju zaposlenja za određene ciljne skupine.

Tko je imao koristi od projekta?

Hrvatski zavod za zapošljavanje glavni je korisnik tehničkog dijela pomoći ovog projekta, no projekti koje ćemo nabrojati također su dobili bespovratna sredstva:

- i.)BONSAI – Mogućnosti za zapošljavanje mladih u Hrvatskoj, nositelj projekta: Ekonomski institut Maribor-Centar za razvoj ljudskih potencijala, partner Regionalna zaklada za zapošljavanje Podravje, Slovenija,
- ii.)Smanjenje nezaposlenosti u zaostalim ruralnim područjima Hrvatske, nositelj projekta: Centar za civilnu inicijativu (CCI), i partneri Poljoprivredno-ekološka zadruga Svarun te Otvoreno svučilište Duga Resa,

- iii.)** Stvaranje novih mogućnosti za integraciju na tržištu rada, nositelj projekta: CESI, Centar za obrazovanje, savjetovanje i istraživanje, partneri: DOMINE, Split i HULAHOP, Zagreb,
- iv.)** Dajte ženama šansu! – nositelj projekta: DAN d.o.o. (Razvojna agencija Sjever) i partneri: Razvojna agencija Sjever-DAN d.o.o. iz Varaždina, Hrvatska udruga žena, grad Pleternica, Centar za poduzetništvo Osijek,
- v.)** Obuka i kontakt mjesto u Istri: nositelj projekta: Istarska agencija za razvoj (IDA d.o.o.), partneri: Istarska županija, ZUM-Udruga za promicanje zaposlenja i profesionalno usavršavanje mladih, Poduzetnički centar Pula, grad Poreč, grad Pula, suradnici: HZZ, Regionalni ured Pula, gradovi Buje, Buzet, Labin, Novigrad, Pazin, Umag, Vodnjan,
- vi.)** Zapošljavanje osoba s posebnim potrebama, nositelj projekta: Udruga za inkluziju 'Lastavice' Split, partneri: grad Split,
- vii.)** Uvođenje modela neformalnog obrazovanja radi mogućnosti zaposlenja većeg broja osoba s posebnim potrebama u administrativnim, tehničkim i drugim uslužnim profesijama.; nositelj projekta: Agencija za regionalni razvoj PORIN Ltd., partneri: Agencija za regionalni razvoj PORIN Ltd., Gospodarska i obrtnička komora Primorsko-Goranske županije, Udruga za osobe s mentalnom retardacijom,
- viii.)** Inicijativa za zapošljavanje Roma, nositelj projekta: hrvatska "Udruga Romi za Rome", partneri: Varaždinska županija, Otvoreno narodno sveučilište Varaždin, općina Cestica, općina Petrijanec,
- ix.)** Od zavisnosti o državne pomoći do samozapošljavanja, nositelj projekta: Centar za politiku malih i srednjih poduzeća, partneri: Srednja škola "Matija Anton Reljković" Slavonski Brod, HLAD d.o.o. Slavonski Brod,
- x.)** Klub žena – individualna potpora po mjeri za dugoročno nezaposlene žene , nositelj projekta: Ženska grupa Karlovac "Step", partneri: Selectio d.o.o., grad Karlovac i
- xi.)** Budi aktivan – angažiraj se!, nositelj projekta: Vukovarski institut za mirovna istraživanja i obrazovanje, partneri: Politehnika "Lavoslav Ružička" Vukovar, Mirovna grupa mladih "Dunav", Vukovar, Vukovarski institut za mirovna istraživanja i obrazovanje.

KOHEZIJSKI FOND⁶⁴

Kohezijski fond (KF) osnovan je 1994. s ciljem poticanja socijalnog i gospodarskog razvoja tada manje razvijenih zemalja članica EU-a, Španjolske, Portugala, Grčke i Irske.

Međutim, u tekućem razdoblju do 2013. njime se koriste zemlje članice čiji je BDP po stanovniku manji od 90 posto prosjeka EU-a, a to znači da pokriva nove zemlje članice te i dalje Grčku i Portugal. Prvobitno je potpora za "stare" zemlje članica bila planirana u razdoblju od 1993. do 1999., no poslije je odlučeno da se taj period produži kako bi se zemlje koje zaostaju lakše približile drugima.

Za razliku od Strukturnih fondova (EFRR, ESF), Kohezijski fond funkcioniра samo na nacionalnoj, ne i na regionalnoj razini. Kohezijski fond financira oko 85 posto prihvatljivih troškova velikih infrastrukturnih projekata u području zaštite okoliša i prometa.

Aktivnosti Kohezijskog fonda

Na području zaštite okoliša ovaj fond prioritet daje opslužbi pitkom vodom, pročišćavanju otpadnih voda i zbrinjavanju krutog otpada. Iz ovog se fonda finansiraju i pošumljavanje, kontrola erozije tla te mjerne za očuvanje prirode.

Kad je riječ o prometu, financiranje je usmjereni na projekte uspostave ili razvoja prometne infrastrukture koja je definirana kao integralni dio Trans-europske prometne mreže.

U svakoj zemlji korisnici koju financira KF, trebao bi se uspostaviti odgovarajući omjer u financiranju projekata prometne infrastrukture i projekata zaštite okoliša.

Projekti ne mogu istodobno biti financirani iz Kohezijskog fonda i Stukturnih fondova. Općenito, Kohezijski fond podupire veće investicije u određenoj zemlji, namijenjene prometnoj infrastrukturi i zaštiti okoliša, a EFRR može financirati projekte s istog područja, no oni moraju biti regionalnog i lokalnog karaktera, primjerice infrastrukturni projekti manjeg opsega, projekti koji potiču razvoj lokalnog poduzetništva, izgradnju lokalnih cesta, ulaganje u zaštitu okoliša na lokalnoj razini itd. Za razliku od kohezijskog fonda, EFRR može investirati u poboljšanje urbane infrastrukture manjeg opsega, primjerice, u restauraciju i obnovu zgrada, autobusnih postaja, parkova, pločnika, šetališta itd.

⁶⁴ Za više informacija o KF-u molim pogledajte: http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/cf/index_en.htm

Korisnici projekata Kohezijskog fonda

U zemljama članicama, javna uprava te privatne i javne tvrtke provode velike projekte u skladu s operativnim programima za "Promet" i "Okoliš".

Hrvatski će korisnici moći koristiti Kohezijski fond tek nakon priključenja EU, no u prepristupnom razdoblju, program ISPA te komponenta III Instrumenta za prepristupnu pomoć (IPA) služe upravo pripremi za taj fond.

Dodatne informacije

Europska komisija podupire tri inicijative čiji je cilj poboljšani pristup malih i srednjih poduzetnika financijama i rizičnom kapitalu, i to jačanjem suradnje s Europskom investicijskom bankom (EIB Group) i ostalim međunarodnim finansijskim institucijama:

JASPERs (Zajednička pomoć za potporu projektima u europskim regijama)

- priprema većih projekata koje financiraju EFRR i KF

JEREMIE (Zajednički europski resursi za mikro do srednja poduzeća)

- inovativan pristup financiranja malih i srednjih poduzeća (mikrokrediti, poduzetnička ulaganja, zajmovi, jamstva)

JESSICA (Zajednička europska potpora održivim investicijama za gradska područja)

- financiranje urbanog razvoja, među kojima su i socijalni stanovi.

ZAJEDNIČKA POLJOPRIVREDNA POLITIKA

Zajednička poljoprivredna politika Europske Unije (ZPP) temelji se na dva stupna (Slika 21.)

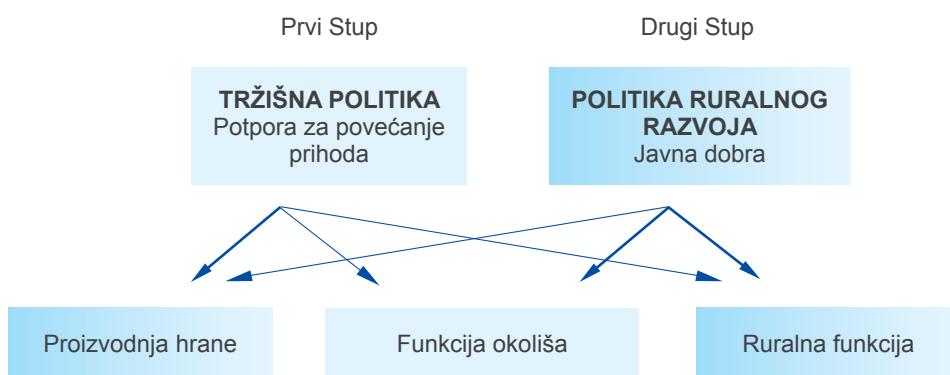
Uredba o financiranju Zajedničke poljoprivredne politike postavlja temelj za osnivanje dvaju novih fondova. Od 2007. iz svakog od fondova financira se jedan od stupova Zajedničke poljoprivredne politike⁶⁵.

Prvi se stup financira iz Europskog fonda za garancije u poljoprivredi (EFGP) koji osigurava izravnu finansijsku pomoć poljoprivrednicama u zemljama članicama.

Drugi se stup financira iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR) koji je usmjeren na financiranje programa za ruralni razvoj.

Europska se Unija sve aktivnije bavi politikom svoga ruralnog razvoja kako bi što više učinila za selo i ljude koji onde žive i rade.

Slika 21. Shematski prikaz dvaju stupova Zajedničke poljoprivredne politike i njihovih prioritetnih mjeru

Izvor: http://ec.europa.eu/agriculture/publi/fact/rurdev2007/en_2007.pdf

⁶⁵ Uredba vijeća (EC-a) br. 1290/2005 o financiranju zajedničke poljoprivredne politike

EUROPSKI FONDOVI ZA RURALNI RAZVOJ

Oba fonda iz kojih se financiraju stupovi ZPP-a djeluju u istom razdoblju od 2007. do 2013. uz Operativne programe Strukturnih fondova. Međutim, ruralni razvoj dobio je važniju ulogu.

Slično kao i u slučaju Strukturnih instrumenata koji podupiru ciljeve Kohezijske politike, **Strateške smjernice za ruralni razvoj⁶⁶** definiraju strateški smjer Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR).

Zašto ruralni razvoj?

60 % stanovništva 27 zemalja članica Europske unije živi u ruralnim područjima, zato je politika ruralnoga razvoja od vitalne važnosti.

Zašto poljoprivreda i hrana?

Prema rezultatima ankete, nedavno organizirane među građanima EU, prioriteti Zajedničke poljoprivredne politike trebali bi biti:

- Omogućiti zdravu i sigurnu hranu
- omogućiti pristojan životni standard poljoprivrednika,
- promovirati poštovanje prema okolišu
- jamčiti dobro postupanje sa životinjama na farmama
- Pomoći poljoprivrednicima da se prilagode očekivanjima potrošača,
- Osigurati potrošačima razumne cijene
- Jačati rasta i zapošljavanja u ruralnim područjima.

Stoga je održiv razvoj poljoprivrednih gospodarstava i prehrambenog sektora glavni cilj ove politike.

Svaka zemlja članica mora izraditi Nacionalni plan za ruralni razvoj u skladu sa Strateškim smjernicama. Tim će se planom, bilo da je nacionalan ili regionalan, definirati kako će se sredstva EPFRR-a rasporediti u konkretnoj zemlji.

AKTIVNOSTI EUROPSKOG POLJOPRIVREDNOG FONDA ZA RURALNI RAZVOJ (EPFRR)

EPFRR ima tri prioritetna cilja pod kojima se mogu financirati aktivnosti (Slika 22):

- Jačanje konkurentnosti sektora poljoprivrede i šumarstva,
- Poboljšanje okoliša i krajolika,
- Poboljšanje kvalitete života u ruralnim područjima i postizanje raznolikosti ruralnoga gospodarstva.

Svaka tematska os odgovara jednom od prioritetnih ciljeva Plana za ruralni razvoj. Zemlje članice i njihove regije moraju rasporediti sredstva za financiranje ruralnog razvoja na ove tri tematske osi, ali mogu izabrati i mјere i projekte koji najbolje odgovaraju potrebama njihovih ruralnih područja.

⁶⁶ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:055:0020:0029:EN:PDF>

Slika 22. Shematski prikaz tematskih osi i prioritetne aktivnosti ZPP-a

Izvor: http://ec.europa.eu/agriculture/publi/fact/rurdev2007/en_2007.pdf

Prva os, Konkurentnost, nastoji restrukturirati i modernizirati poljoprivredni sektor.

Projekti unutar ove tematske osi mogu uključivati sljedeće aktivnosti:

- Otvaranje novih trgovina za poljoprivredne i šumarske proizvode,
- Poboljšanje ekološke učinkovitosti na farmama i u šumarstvu,
- Modernizacija poljoprivrednih gospodarstava,
- Povećanje gospodarske vrijednosti šuma,
- Prerada i tržišni plasman poljoprivrednih i šumarskih proizvoda,
- Prilagodba standardima EU-a,
- Poboljšanje i razvoj infrastrukture,
- Razvoj poslovnih vještina, pružanje savjetodavnih usluga i organizacija strukovnog usavršavanja u ruralnim područjima,
- Potpora novim, mladim poljoprivrednicama, prijevremenim odlazak poljoprivrednika u mirovinu.

Druga os, Zaštita okoliša i upravljanje zemljištem, podupire bio-raznolikost, očuvanje i razvoj ekoloških poljoprivrednih i šumarskih sustava i tradicionalnih poljoprivrednih krajolika; očuvanje voda te mjere usmjerene na smanjenje efekta klimatskih promjena.

Projekti unutar ove tematske osi mogu uključivati aktivnosti vezane za održivu uporabu:

- Poljoprivrednih površina, npr. skrb za životinje, neproizvodne investicije, posebne investicije u ekološke mreže poput NATURA 2000,
- Šumskih površina, npr. pošumljavanje, obnavljanje šumskih potencijala i prevencija, neproizvodne investicije.

Treća os, Gospodarska raznolikost i kvaliteta života, podupire raznolikost ruralnoga gospodarstva i kvalitetu života u ruralnim područjima.

Što je raznolikost ruralnoga gospodarstva?

Tradicionalni izvori radnih mesta i prihoda u ruralnim područjima, poljoprivreda, šumarstvo i prateća mala industrija u posljednjim desetljećima slabe što je rezultiralo odlaskom ljudi sa sela. Međutim, ruralna područja i male zajednice nerijetko imaju prirodne izvore, autentične poljoprivredne i ekološke aktivnosti, povijest i šarm malih mjesta. Ovo je potencijal za jedan drukčiji tip gospodarskoga razvoja i života za lokalno stanovništvo koje ove prednosti može iskoristiti uz primjenu netradicionalnih i modernih pristupa. Na primjer, pokretanje i razvoj seoskog i eko-turizma te poslova koji su s njima u vezi, oživljavanje i komercijalizacija lokalnih obrta, ponuda novih usluga koje se temelje na postojećim izvorima itd.

Mjere treće osi su namijenjene otvaranju mogućnosti za zapošljavanje te stvaranju uvjeta za rast i gospodarske promjene u ruralnim područjima. Kako bi ruralna područja ostala atraktivna i budućim naraštajima, projekti se mogu baviti i pitanjima poput edukacije i stjecanja vještina, informiranja te poduzetništva.

Tri su tematske osi dopunjene jednom vrstom metodološke horizontalne osi, takozvani LEADER pristup (os LEADER).

Pristup LEADER⁶⁷ ('Povezanost aktivnosti za razvoj ruralnog gospodarstva) koncept je koji je inicirala Europska komisija.

Ovim se pristupom ruralno stanovništvo i lokalni čimbenici, uključujući i lokalnu upravu nastoje mobilizirati da razmotre potencijale svojega kraja te izrade i primjene svoje razvojne strategije. LEADER se odnosi na lokalne razvojne strategije koje obuhvaćaju integrirajuće i multisektorske

aktivnosti koje se razrađuju i primjenjuju pristupom odozdo prema gore. Također važno je osnivanje lokalnih akcijskih grupa (LAG-ova) koje će voditi cjelokupan proces koji uključuje inovacije, suradnju i umrežavanje.

Korisnici EPFRR projekata

Ruralni čimbenici, najaktivniji u lokalnim inicijativama za ruralni razvoj:

- Profesionalne organizacije i sindikati (koji predstavljaju poljoprivrednike, stručnjake koji nisu poljoprivrednici i mala poduzeća),
- Trgovačka udruženja,
- Lokalni političari,
- Udruge za zaštitu okoliša,
- Organizacije koje pružaju usluge u kulturi, zajednici uključujući medije,
- Ženske udruge,
- Poljoprivrednici, šumari, mladež.

EPFRR je jedan fond s jedinstvenim skupom pravila za ruralni razvoj.⁶⁸ Ranije se ruralni razvoj financirao iz takozvanog Europskog fonda za usmjeravanje i garancije u poljoprivredi, koji je do 2006. bio dio Strukturalnih fondova EU-a. Njegove dvije komponente, komponenta usmjeravanja i komponenta garancija imale su različita pravila o programiranju, financiranju, izvještavanju i nadzoru.

Hrvatski će korisnici moći koristiti EPFRR tek nakon priključenja EU, no u prepristupnom razdoblju, program SAPARD i komponenta V Instrumenta za prepristupnu pomoć (IPARD) služe upravo pripremi za taj fond.

PROJEKTI RURALNOG RAZVOJA KOJE JE U ZEMLJAMA ČLANICAMA FINANCIRALA EUROPSKA UNIJA

Edukativna mlječna farma Sveti Josip

Projektna zamisao potekla je od mljekara Luca Nouwena iz Kempena, zabačenog ruralnog belgijskog okruga. On je odlučio obogatiti svoje aktivnosti uvođenjem edukativnih i rekreacijskih usluga za posjetitelje svoje farme (za školsku djecu, odrasle, pojedince itd.). Ovu je zamisao poduprla lokalna akcijska grupa Leader+, koja je s drugim lokalnim ruralnim, turističkim i sociokulturnim čimbenicima izradila prijedlog projekta.

Sportski i uslužni centar 'De Punt'

Flevoland se nalazi u mirnoj pokrajini na zapadu Nizozemske koja je vrlo aktivna u na poljoprivredi temeljenom razvoju, a sada raspolaze i rastućom industrijom te mnogim drugim unaprijeđenim socijalnim djelatnostima. Cilj je projekta bio da poboljša kvalitetu života u ovome ruralnom kraju. Ovo je dobar primjer projekta koji se izvodio "odozdo prema gore" jer se

Održivi centar za hranu i poljoprivredu SFFC

Novi SFFC u područjima Wealdena i Rothera, u jugoistočnoj Engleskoj, rezultat je inovativnog projekta čiji je cilj informiranje i savjetovanje lokalnih poduzetnika. Centar nudi specijalizirane tečajeve izrađene prema potrebama lokalnih poljoprivrednika, programe praktičnog rada, potporu kroz kontinuirano mentorstvo i poduku, obuku i savjetovanje o ekološki održivim praksama, umrežavanje i suradnju uz podršku novim inicijativama udruživanja poljoprivrednika i uzgajivača u zadruge, promidžbu lokalnih proizvoda te povezivanje proizvođača s trgovinama na malo.

Informacijski i marketinški centar ciglane Hundisburg i proizvodnja žbuke

Ciglana Hundisburg u njemačkoj pokrajini Saskoj-Anhaltu ima veliku regionalnu vrijednost. Smatraju je tehničkim spomenikom. Proizvodnja cigle ondje je započela na prijelazu u 20. stoljeće. Tridesetih godina prošloga stoljeća

⁶⁷ Više podataka o LEADER-u potražite na: http://ec.europa.eu/agriculture/rur/leaderplus/index_en.htm

⁶⁸ Više podataka o ruralnom razvoju u EU potražite na: http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/index_en.htm

skupina mještana odlučila odreći svojega slobodnog vremena kako bi se poboljšali sportski objekti. Ideja je bila da se objekti različite namjene integriraju u jedinstveni centar.

Osnovali su sportsko društvo. Sav posao obavili su volonteri društva. Organizirali su brojne aktivnosti za prikupljanje sredstava od kojih je najzanimljivija bila inovativna i uspješna aukcija kojom je prikupljeno 75.000 eura. Projektni su partneri na aukciji prodavali različite vrste usluga i predmeta koje su darovala lokalna poduzeća i mještani, od domaćih kolača do zavarivačkih i vodoinstalaterskih usluga. Projekt je rezultirao obnovom jedne zgrade, prostorom i uslugama kojima se koriste djeca i odrasli.

Arheološko nalazište Nasium

The Pays d'Accueil des vallées de l'Ornain et de la Saulx (PAVOS, Francuska) karakterističan je po demografskom i gospodarskom nazadovanju. Međutim ovaj je kraj bogat arheološkom baštinom iz doba renesanse i ima velik turistički potencijal.

Najprije je osnovana udruga zadužena za provedbu projekta koja je preuzela odgovornost za poboljšanje komunikacijske strukture i podizanje svijesti u lokalnome okruženju o nalazištima u Nasiumu. Organizirane su posjete nalazištima i u stručne vodiče te turistička i kulturna zbivanja kako bi se potaknuli stanovnici regije da posjete arheološka nalazišta. Izrađenaje i web-stranicu o projektu. U 2004. godini 11.000 posjetitelja sudjelovalo je u vođenim posjetima nalazištu.

Ljudi i kamen

Regija Mullerthal u Luksemburgu poznata je po svojem jedinstvenome krajoliku. Projekt koji je trenutačno u tijeku koristi se kamenom, dragocjenim prirodnim bogatstvom pokrajine, u radu na trima odvojenim područjima: geologiji, gospodarskoj eksploataciji i funkciji kamena kao prirodnog staništa. Kako bi se podigla svijest o važnosti geologije ovoga područja, u sklopu projekta prikupit će se izložbena zbirka i predstaviti u cijeloj regiji.

Planira se izrada presjeka Mullerthala koji će povezati dvije uključene općine i ilustrirati prošlost kamenoloma. Sva mjesta u pokrajini dobit će "geološku kutiju" s materijalima i profesionalnim uputama za upotrebu u lokalnim školama.

Na satovima likovnoga odgoja učenici će moći raditi s lokalnim kamenom, klesati i izrađivati mozaike.

ciglana je prestala s modernizacijom svoje tehnologije, a proizvodnja se održavala na minimumu.

Međutim, za očuvanje zgrada od povijesne važnosti u njihovu izvornom obliku, postali su važni tradicionalni građevinski materijali te je potreba za njima počela rasti. Stoga je udruga Forderverein Technisches Denkmal Ziegelei Hundisburg razvila dvije projektne ideje. Prvo, odlučili su osnovati marketinški i informacijski centar i drugo, obnoviti proizvodnju žbuke u ciglani. Trenutačno ciglana nudi nekoliko različitih sadržaja: proizvodne pogone, muzej, stolariju, radionicu za lončarstvo te hostel. Organiziraju i različite tečajeve uz mogućnost noćenja.

Bornholm gradi svjetionike

Bornholm je malen, udaljeni otok na istoku Danske. Vrlo je lijep i ima stjenovitu obalu.

"Bornholm gradi svjetionike" zajedničko je ime za cijeli lokalni razvojni plan. Nakon iscrpnih javnih sastanaka održanih na cijelome otoku, lokalna je skupina Leader+ izradila i provela tri prioritetna projekta:

A: Razvoj digitalnih medija i informatičke tehnologije kao potpora lokalnim umjetnicima i obrtnicima;

B: osnivanje "kuće kulinarske umjetnosti" kao regionalnog razvojnog centra koji podupire proizvođače hrane na malo. Centar vodi računa o podrijetlu hrane te promiče koncept "iz zemlje na stol";

C: osnivanje "poslovne kuće" koja radi na umrežavanju lokalnih poduzetnika kako bi doprinijela stvaranju radnih mesta.

Pristup Leader

Transnacionalna edukacija za vodiče i menadžere regionalnih muzeja - tri alpske regije u Austriji i Njemačkoj. Na temelju zajedničkih interesa i prioriteta, lokalne akcijske skupine iz triju regija identificirale su zajednički cilj svoje razvojne strategije. Povezivanjem turizma i kulture ovim se projektom namjerava promicati zapošljavanje u ove tri regije. Kako bi iskoristili najbolja dosadašnja iskustva, regije su se savjetovale sa nositeljima sličnih projekata u Italiji.

EUROPSKI FOND ZA RIBARSTVO

Europski fond za ribarstvo (EFR) instrument je koji podupire Zajedničku ribarsku politiku EU. EFR je koncipiran tako da osigurava održivo ribarstvo i industriju akvakulture.

Europski fond za ribarstvo (European Fisheries Fund) iz kojeg se financiraju aktivnosti od istraživanja tržišta do modernizacije flote i smanjenja ribarskih kapaciteta, snažan je alat za upravljanje europskim ribarskim sektorom.

Fond je operativan od 2006. godine, a zamjenjuje Financijski instrument za usmjeravanje u ribarstvu (EIUR) koji je godinama bio instrument za strukturu reformu ribarskog sektora Europske unije.

Novoosnovani EFR djeluje rame uz rame uz Operativne programe Strukturnih fondova u istom razdoblju, od 2007. do 2013.

Zajedničku je ribarsku politiku (CFP)⁶⁹, iako staru svega dvadeset godina, bilo nužno reformirati zbog njezine nedovoljne učinkovitosti u ostvarivanju osnovnih ciljeva, a to su očuvanje ribljega fonda, zaštita morskoga okoliša, gospodarska održivost europskih flota te kvalitetna ponuda ribe na tržištu.

Smanjenje ribljega fonda ima snažne negativne posljedice na prihode ribara, ravnotežu morskoga ekosustava i ponudu ribe na tržištu Europske unije. Kako bi ribarstvo postalo biološki, ekološki i gospodarski održivo, bilo je nužno provesti reformu.

Reforma Zajedničke ribarske politike definira gospodarske, ekološke i socijalne ciljeve u ribarskome sektoru, ostvarive kroz projekte koje financira Europski fond za ribarstvo. U kontekstu reforme, fond može osigurati sredstva kako bi se:

- Osigurala dugoročna budućnost ribarstva i održivo iskorištavanje ribljih resursa;
- Smanjio pritisak na riblji fond prilagođavanjem kapaciteta flote raspoloživim ribljim resursima;
- Promicao održiv razvoj ribarenja u slatkim vodama;
- Podupro rast gospodarski održivih poduzeća u ribarskome sektoru i povećala konkurentnost operativnih struktura;
- Zaštitio okoliš i morski resursi;
- Potaknuo održiv razvoj i poboljšala kvalitetu života u područjima s aktivnom ribarskom industrijom.

Zemlje članice pripremaju strateške planove i operativne programe kako bi mogle iskoristiti sredstva iz EFR-a. Nacionalni strateški planovi definiraju nacionalne prioritete u skladu s trenutačnim ciljevima Zajedničke ribarske politike.

Aktivnosti Europskog fonda za ribarstvo (EFR)

Prioritetne mjere EFR-a pokrivaju:

- **Prilagodbu ribarske flote EU:** finansijska pomoć dostupna je ribarima i vlasnicima ribarskih brodova koji su pogođeni mjerama za borbu protiv prekomjernog izlova ribe, za zaštitu javnog zdravlja, ili onima kojima treba pomoći kako bi privremeno ili trajno prestali s ribolovom, prekvalificirali se ili otišli u prijevremenu mirovinu. Dodjeljuju se i sredstva za modernizaciju ribarskih brodova, na primjer za smanjenje količine brodskog otpada, poboljšanje pogona i smanjenje pritiska na okoliš, ali pod uvjetom da se ne povećavaju kapaciteti za ulov.
- **Zaštita akvakulture, ribarenje u slatkim vodama, prerada i plasman na tržište:** EFF promiče upotrebu metoda kojima se smanjuju negativne posljedice ribarstva na okoliš te poboljšava ljudsko zdravlje i zdravlje životinja kao i sigurnost i kvaliteta proizvoda. Sredstva se mogu odobriti za projekte koji će poboljšavati kvalitetu ribarskih proizvoda te njihov plasman na tržište. Ova se pomoć dodjeljuje isključivo mikro, malim i srednjim poduzetnicima.
- **Zajedničko djelovanje usmjereni prema:** održivome razvoju ili zaštiti prirodnih resursa, poboljšanju usluga koje pružaju ribarske luke, jačanju tržišta ribljih proizvoda i razvoju partnerstva između znanstvenika i izvođača u ribarskome sektoru;
- **Održiv razvoj obalnih ribarskih područja:** EFR podupire mjere i inicijative za diverzifikaciju i jačanje gospodarstva u područjima koja su pogođena padom ribarskih aktivnosti.

Hrvatski će korisnici moći koristiti EFR tek nakon priključenja EU, no u prepristupnom razdoblju, program SAPARD te komponenta V Instrumenta za prepristupnu pomoć (IPARD) služe upravo pripremi za taj fond.

⁶⁹Više informacija o ribarskoj politici i Europskom fondu za ribarstvo potražite na: http://ec.europa.eu/fisheries/cfp_en.htm

Kako Hrvatska nije članica EU, tip projekata koji se mogu financirati kroz EFR u Hrvatskoj se financiraju iz programa PHARE, u skladu sa sektorskom politikom za ribarstvo. Sljedeći primjer ilustrira projekt koji i u fazi pristupanja Hrvatske EU bitno podupire provedbu Zajedničke ribarske politike:

Program: Phare 2005 Ribarska luka u Umagu - izgradnja

Vrijednost projekta: 1,4 milijuna eura

Ciljevi i rezultati:

Izgradnjom ribarske luke povećat će se učinkovitost ribara te će se ojačati ribarski sektor u Istarskoj županiji.i. Ovim je projektom ribarski sektor prvi put dobio znatna pretpripravna sredstva za jačanje institucionalnih kapaciteta, ribarske inspekcije i njenih lokalnih struktura.

Ovaj projekt predstavlja jednu od sedam komponenata cjelokupnog projekta „Potpora Hrvatskoj u pripremi i provedbi strategije razvoja ribarskog sektora u kontekstu prilagodbe i provedbe Zajedničke stečevine koja uključuje Zajedničku ribarsku politiku (CFP)“. Ukupna vrijednost projekta iznosi 5,154 milijuna eura, od čega Hrvatska ulaze 838.000 eura.

Sljedeće tri od ukupno sedam komponenata osiguravaju tehničku pomoć s ciljem:

- izgradnje institucionalnih kapaciteta i potpore Upravi ribarstva u upravljanju i nadzoru zajedničke ribarske politike
- izrade i provedbe nacionalne ribarske strategije i organizacije tržišta ribljih proizvoda
- procjene zaliha bentoskih (pridnenih) riba i školjkaša koji se komercijalno eksploriraju u Hrvatskoj

Posljednje tri komponente obuhvaćaju dvije s ciljem jačanja Uprave ribarstva (računarska oprema te oprema za inspekciju) i jednu za ribarsku zadrugu koja provodi pilot projekt osnivanja prve udruge proizvođača u ribarskom sektoru koja je zadužena za opremu za zamrzavanje, skladištenje i primarnu obradu ribe.

Tko je imao koristi od ovog projekta?

Glavni je korisnik projekta Lučka uprava Umag i Novigrad, ali to su i ribari istarske regije. Projektom koordinira Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja.

KORISTI OD HRVATSKIH ISKUSTAVA S PROGRAMOM IPA U PRIPREMAMA ZA UPRAVLJANJE STRUKTURNIM INSTRUMENTIMA

Strukturne instrumente treba promatrati kao izravan nastavak aktivnosti poduzetih u pripremama za upravljanje programom IPA u Hrvatskoj, ali u većem opsegu.

Kao što je ranije navedeno, jedan od glavnih ciljeva programa IPA jest "pripremiti zemlju kandidata za uspješno upravljanje strukturnim instrumentima", što je, prema mnogima, bilo propušteno u prethodnim prepristupnim programima.

Iskustvo u Hrvatskoj stečeno u pripremama za IPA-u vrlo je značajno za sve faze pripreme, te postavlja temelje za upravljanje strukturnim instrumentima:

Programiranje je prvi korak u praktičnom korištenju strukturnih instrumenata, kao što je to slučaj i za program IPA.

Iskustvo stečeno na izradi Okvira za usklađenost strategija (OUS) za IPA komponente III i IV izravno ćemo moći koristiti u tijekom izrade Nacionalnog strateškog referentnog okvira (NSRO), odnosno njegova sadržaja (npr. pri izradi socio-ekonomske analize) i procesa – konzultacije sa svim relevantnim dionicima (od ključnih ministarstava, udruga poslodavaca, sindikata i nevladinih organizacija i svih ostalih socio-ekonomskih partnera). U drugom koraku, isto kao i u slučaju IPA-e, Hrvatska će izraditi određen broj operativnih programa koji će odgovarati prioritetima iz Nacionalnog strateškog referentnog okvira.

Slika 23 uspoređuje hijerarhiju programskih dokumenata strukturnih instrumenata nove zemlje članice (Bugarska) s IPA komponentama III i IV u Hrvatskoj te pokazuje da svojim sadržajem podupiru iste vrste aktivnosti i investicija.

Slika 23. Struktura programskih dokumenata strukturnih instrumenata u Bugarskoj i struktura programskih dokumenata programa IPA u Hrvatskoj

Struktura programskih dokumenata strukturnih instrumenata u Bugarskoj

Struktura programskih dokumenta programa IPA u Hrvatskoj

Nadzor i evaluacija u strukturnim instrumentima može se usporediti s mehanizmima stvorenima za potrebe IPA-e, osnivanjem i djelovanjem nadzornih tijela i iskustvom iz evaluacija provedenih na ranijim operativnim programima IPA-e.

Institucionalna struktura potrebna za upravljanje strukturnim instrumentima u osnovi je ista kao i kod IPA-e, ali naravno, odgovara širem opsegu prihvatljivih aktivnosti. Mnoge institucije na nacionalnoj razini u Hrvatskoj će se morati dodatno uključiti, ali još višena regionalnoj i lokalnoj gdje

će se provoditi ciljne aktivnosti i to u procesima sudjelovanja u programiranju, pripremi kvalitetnih projekata, izgradnji snažnijih partnerskih odnosa te uspostavljanju horizontalne i vertikalne suradnje.

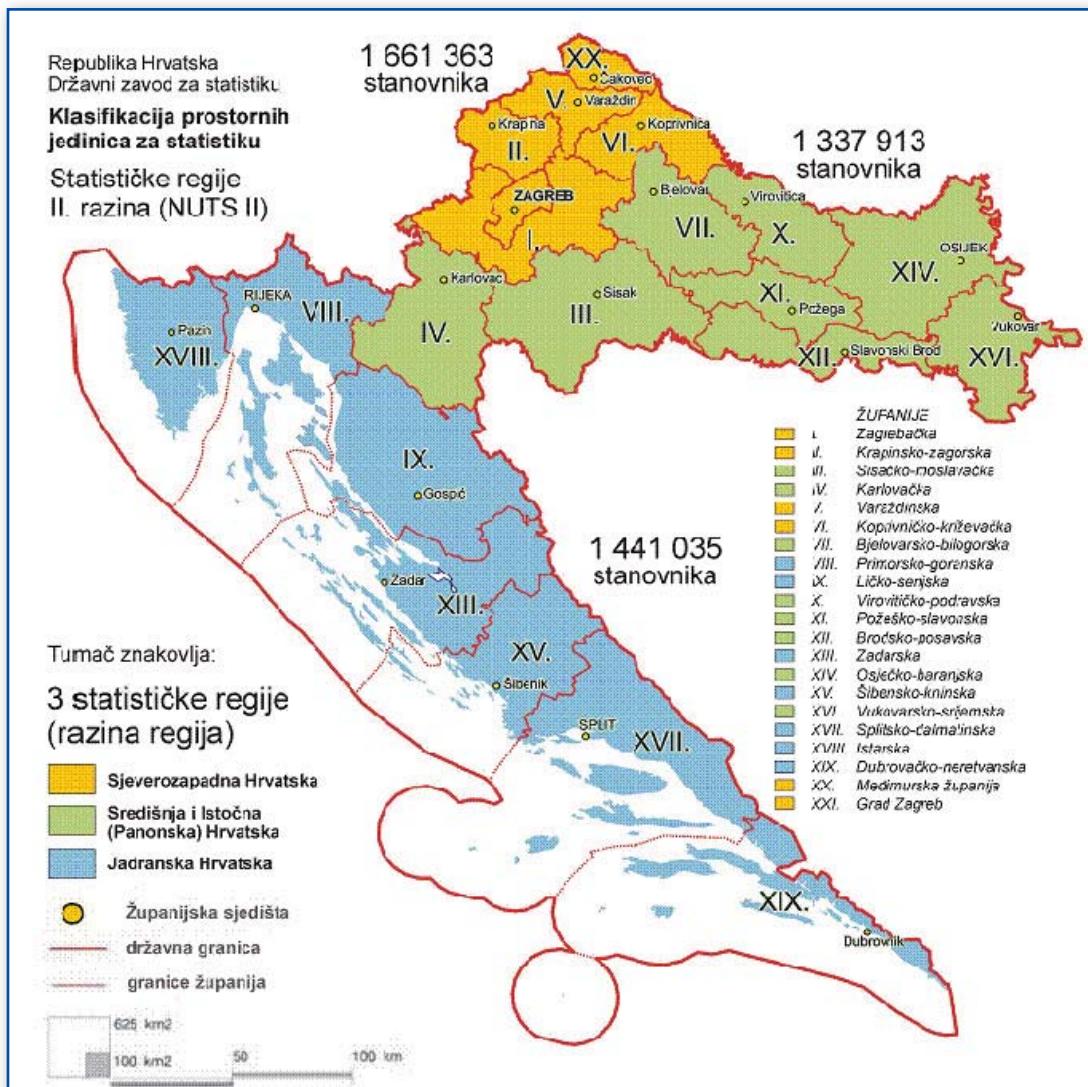
Stvaranje funkcionalnog **Sustava za upravljanje financijama i nadzor** u sklopu IPA-e optimalan je način da se postigne pouzdano upravljanje financijama i odgovarajuća zaštita finansijskih interesa Zajednice u slučaju financiranja iz strukturnih instrumenata.

Kako će se definirati alokacija finansijskih sredstava iz strukturnih instrumenata za Hrvatsku?

Od 1988. statističke teritorijalne jedinice (NUTS) parametri su za izračun iznosa finansijske pomoći iz strukturnih instrumenata. Parametri za definiranje regija NUTS I, NUTS II, NUTS III su sljedeći: i) površina i ii) broj stanovnika u regiji. Podobnost regije za Kohezijski fond izračunava se na razini NUTS I, za EFRR na razini NUTS II, za ESF na razini NUTS II i III, a za ciljeve Europske teritorijalne suradnje/EFRR na razini III.

Statističke jedinice prikazane su na karta 10.

Karta 10. Klasifikacija statističkih teritorijalnih jedinica u Hrvatskoj

Sljedeća tablica pokazuje NUTS klasifikaciju u Hrvatskoj koja je u skladu s Uredbama Europske komisije o uspostavljanju zajedničke klasifikacije teritorijalnih jedinica za potrebe statistike. U ožujku 2007. Eurostat je odobrio hrvatsku klasifikaciju prikazanu u tablici 32.

Tablica 32. Klasifikacija statističkih teritorijalnih jedinica u Hrvatskoj

RAZINA	BROJ STANOVNIKA	BROJ REGIJA U HRVATSKOJ
NUTS I	$3.000.000 < n < 7.000.000$	1 (cijeli teritorij Hrvatske)
NUTS II	$800.000 < n < 3.000.000$	3 regije (središnja i istočna, jadranska i sjevero-zapadna regija)
NUTS III	$150.000 < n < 800.000$	21 županija (uključujući i Grad Zagreb)

Prema podacima Eurostata, hrvatski je BDP po stanovniku u 2007. bio 8.445 eura, što je 58% prosječnog BDP-a u EU-25. To znači da će nakon pristupanja cijela Hrvatska vjerojatno uživati pogodnosti od financiranja u skladu s Ciljem konvergencije.

Pripreme za upravljanje strukturnim instrumentima u Hrvatskoj - trenutno stanje i budući izazovi

U sklopu hrvatskih pristupnih pregovora aktivnosti su znatno poodmakle u poglavljju 22 Regionalna politika i koordinacija strukturnih instrumenata, ali i u drugim otvorenim poglavljima Zajedničke stečevine. U vezi sa spomenutim poglavljem, relevantne nacionalne institucije pokazale su kompetentnost u poimanju zahtjeva Kohezijske politike EU i postavile jasne ciljeve i rokove.

Zbog složenosti Kohezijske politike i njezine horizontalne prirode, znatan broj drugih poglavja o kojima se pregovara u uskoj je vezi s 22. poglavljem (javna nabava, konkurentnost, finansijska kontrola, socijalna politika i okoliš) i utjecat će na tempo pregovora. Osim toga, hrvatske će se vlasti morati potruditi oko uspostave učinkovitih nacionalnih i regionalnih institucija (na primjer: stručno osoblje) i pokazati svoju sposobnost dobrog upravljanja dodijeljenim finansijskim sredstvima.

Razdoblje koje slijedi bit će vrlo važno, gotovo presudno zahrvatsku budućnost u vezi s upravljanjem strukturnim instrumenatima. Konačni iznos koji će iz strukturnih instrumenata biti dodijeljen Hrvatskoj i percepција sposobnosti hrvatskih institucija da upravljaju tim sredstvima bit će posljedica rezultata pokazanih u prepristupnim fondovima, posebno IPA-i. Zbog toga Hrvatska mora uložiti maksimalan napor u prepristupnom razdoblju i postaviti čvrst temelj za uspješno upravljanje budućim fondovima u korist svih hrvatskih građana.

KAKO ISKORISTITI POMOĆ EU-a

U OVOM ĆETE POGLAVLJU NAĆI:

- Pregled načina upravljanja financijskim instrumentima Europske unije i okvirnih dokumenata za Hrvatsku,
- Opis postupaka za dodjelu bespovratnih sredstava i javnih ugovora,
- Savjete kako učinkovito koristiti EU bespovratna sredstva i javne ugovore.

KAKO SE UPRAVLJA FINANCIJSKIM INSTRUMENTIMA EUROPSKE UNIJE?

Trenutačno se financijski instrumenti Europske unije temelje na sljedećim glavnim tipovima upravljanja:

- **Centralizirani**, znači da program vodi središnjica Europske komisije (Bruxelles) u ime vlade države koja je korisnica EU sredstava.
- **Dekoncentrirani**, znači prijenos odgovornosti za upravljanje programa pomoći sa središnjice Europske komisije (Bruxelles) na Delegaciju Europske komisije u zemlji koja je korisnica EU sredstava. Pri tom Delegacija pokriva sve faze projektnog ciklusa.
- **Decentralizirana** provedba vanjskih programa pomoći Europske komisije znači djelomičan prijenos odgovornosti za upravljanje programa pomoći sa središnjice Europske komisije (Bruxelles) na vlasti zemlje korisnice. Pritom zemlja korisnica pokriva provedbenu fazu projektnog ciklusa, a Komisija zadržava ukupnu odgovornost u skladu s ugovorima Europske komisije.
- **Podijeljeno upravljanje**, vezano za strukturne fondove Europske unije namijenjene zemljama članicama.⁷⁰ Nacionalne vlasti, u ime Komisije, upravljaju isplatama korisnicima.
- **Zajedničko upravljanje**, određeni zadaci provedbe delegiraju se međunarodnim organizacijama.

KOJI SU OKVIRNI DOKUMENTI ZA HRVATSKU, U VEZI S FINANCIJSKOM POMOĆI EU-a?

Kao što je već spomenuto, EU fondovima se upravlja na različite načine. Međutim, bez obzira na oblik upravljanja, važno je naglasiti da EU podupire projekte koje iniciraju i provode različiti korisnici iz različitih sektora gospodarskog i društvenog života. Projekti koji se podupiru moraju zadovoljiti posebne i opće ciljeve određenih financijskih instrumenata određene europske politike.

Programi Zajednice⁷¹, pak, predstavljaju poseban slučaj u sklopu upravljanja EU fondovima. Neki obuhvaćaju i centralizirane i decentralizirane mjere/aktivnosti, ali neki su programi potpuno centralizirani, primjerice Sedmi okvirni program za istraživanje i tehnološki razvoj.

U slučaju centraliziranih mera ili programa, Komisija je za upravljanje EU fondovima obvezala izvršne agencije.⁷² One su pravno neovisna tijela, ali financijski povezana s Komisijom jer od nje dobivaju sredstva te provode njezine politike.

Svi financijski instrumenti Europske unije funkcioniраju na temelju posebne uredbe EU-a koja definira tematska područja i odgovarajuće financijske propise, a svaka je zemlja partner obvezna poštovati i primjenjivati ta pravila i na nacionalnoj razini.

Financijska pomoć EU-a Hrvatskoj temelji se na nekim ključnim dokumentima koji pomažu u planiranju i upotrebi pomoći u pristupnom procesu te ostvarivanju dobrobiti za građane u gospodarskoj, demokratskoj i socijalnoj sferi života.

⁷⁰ Strukturni fondovi, Kohezijski fond i EU-ovi fondovi iz područja poljoprivrede i ribarstva opisani su u IV. Poglavlju

⁷¹ Svi Programi Zajednice, u kojima Hrvatska sudjeluje, opisani su u III. Poglavlju

⁷² http://europa.eu/agencies/index_en.htm

ŠTO MORAMO ZNATI?

- Ugovorni okvir za odnose EU-a i Hrvatske prije pridruživanja Uniji definiran je Ugovorom o stabilizaciji i pridruživanju (SSP), koji je stupio na snagu 1. veljače 2005.
- Financijska pomoć Hrvatskoj u uskoj je vezi s pridruživanjem, a projekti proizlaze iz prioriteta identificiranih Pristupnim partnerstvom za Hrvatsku.
- Višegodišnji indikativni financijski okvir (VIFO) dopunjuje paket za proširenje. VIFO osigurava informacije o namjerama Komisije u vezi s indikativnom rasподјelom financijskih sredstava po zemlji i komponentama. Ova financijska matrica formira vezu između političkog okvira i procesa izrade proračuna. Revidira se na godišnjoj osnovi, a za trogodišnje razdoblje. Najnoviji Višegodišnji indikativni financijski okvir predstavljen je u II. poglavljtu.
- Na temelju iznosa iz VIFO-a i prioriteta identificiranih unutar političkoga okvira, za Hrvatsku se priprema Višegodišnji indikativni planski dokument (VIPD). Tim dokumentom Komisija predstavlja posebne ciljeve i odluke o projektima koji će se financirati iz prepristupne pomoći. Oni također pokrivaju trogodišnje razdoblje.

Svi ovi dokumenti predstavljaju opći okvir EU-ova financiranja prepristupnog procesa.

Iz perspektive tih prioriteta, hrvatska Vlada razrađuje svoje nacionalne strategije i razvojne programe pojedinih sektora, kao što su regionalni razvoj, socijalna kohezija, energija, promet, poljoprivreda itd. Nacionalni dokumenti odražavaju i strateške prioritete EU-a jer je s gledišta budućeg hrvatskoga članstva u Uniji potrebna snažna veza između nacionalnih i europskih politika.

- Iz perspektive Republike Hrvatske ključni strateški dokument jest Strateški okvir za razvoj (SOR). SOR definira hrvatske gospodarske ciljeve i instrumente za njihovo ostvarenje u razdoblju od 2006. do 2013. s glavnim ciljem da se postigne napredak kroz razvoj konkurentnoga gospodarstva i socijalne kohezije.
- Svake godine Komisija i hrvatska Vlada potpisuju financijske ugovore o europskoj pomoći za svaki od financijskih instrumenta EU-a koji se koriste u Hrvatskoj.

Da bi novac Europske unije stigao do pojedinih korisnika, potreban je još jedan korak jer se financijska potpora mora dobro isplanirati. Trenutačni financijski instrument za Hrvatsku, Instrument prepristupne pomoći (IPA) uključuje Sažetak projekta (PF), Operativne programe (OP) te Plan za poljoprivredu i ruralni razvoj. Oni su rezultat procesa programiranja. Svojim programskim pristupom, komponente programa IPA pripremit će Hrvatsku za upravljanje strukturnim i Kohezijskim fondovima nakon pridruživanja.

Proces programiranja određuje:

- ciljeve i glavne pravce izdataka u zadanome sektoru,
- nacionalne institucije odgovorne za koordinaciju i upravljanje relevantnim sredstvima,
- indikativne iznose i raspodjelu sredstava po sektorima i mjerama.

Tipovi programskega dokumenta prema komponentama programa IPA prikazani su u Tablici 33:

Tablica 33. Relevantni programski dokumenti prema komponentama IPA-e

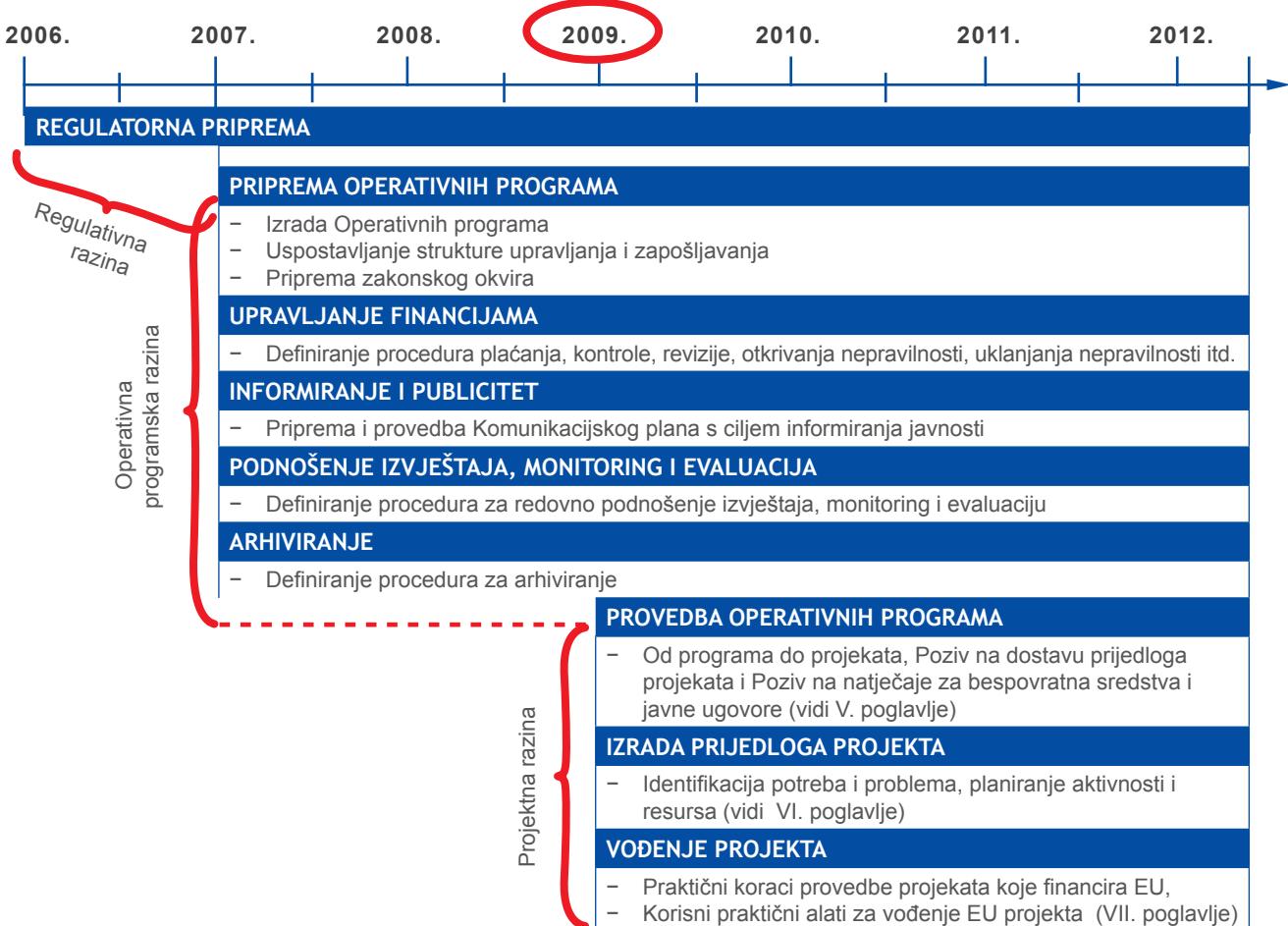
Komponenta programa IPA	Sažetci projekata	Operativni programi	Plan za poljoprivredu i ruralni razvoj
I. POMOĆ U TRANZICIJI I IZGRADNJA INSTITUCIJA	✓	-	-
II. PREKOGRANIČNA SURADNJA	-	✓	-
III. REGIONALNI RAZVOJ	-	✓	-
IV. RAZVOJ LJUDSKIH POTENCIJALA	-	✓	-
V. RURALNI RAZVOJ	-	-	✓

Nakon što je Europska komisija pripremila i odobrila Sažetke projekata, Operativne programe i Plan za poljoprivredu i ruralni razvoj, relevantne hrvatske vlasti, izborom tisuća projekata, moraju pokrenuti njihovu provedbu. Na taj način programi utiru put za pojedinačne projekte. Nadalje, odgovorne institucije moraju obaviti procjenu izabralih projekata,

sklapanje ugovora te nadzor provedbe projekata.

Slika 24 predstavlja ključne prekretnice u vezi s pripremom i provedbom Operativnih programa u Hrvatskoj i dodatnu vezu s drugim poglavljima ovoga priručnika.

Slika 24. Prekretnice za pripremu i provedbu Operativnih programa u Hrvatskoj

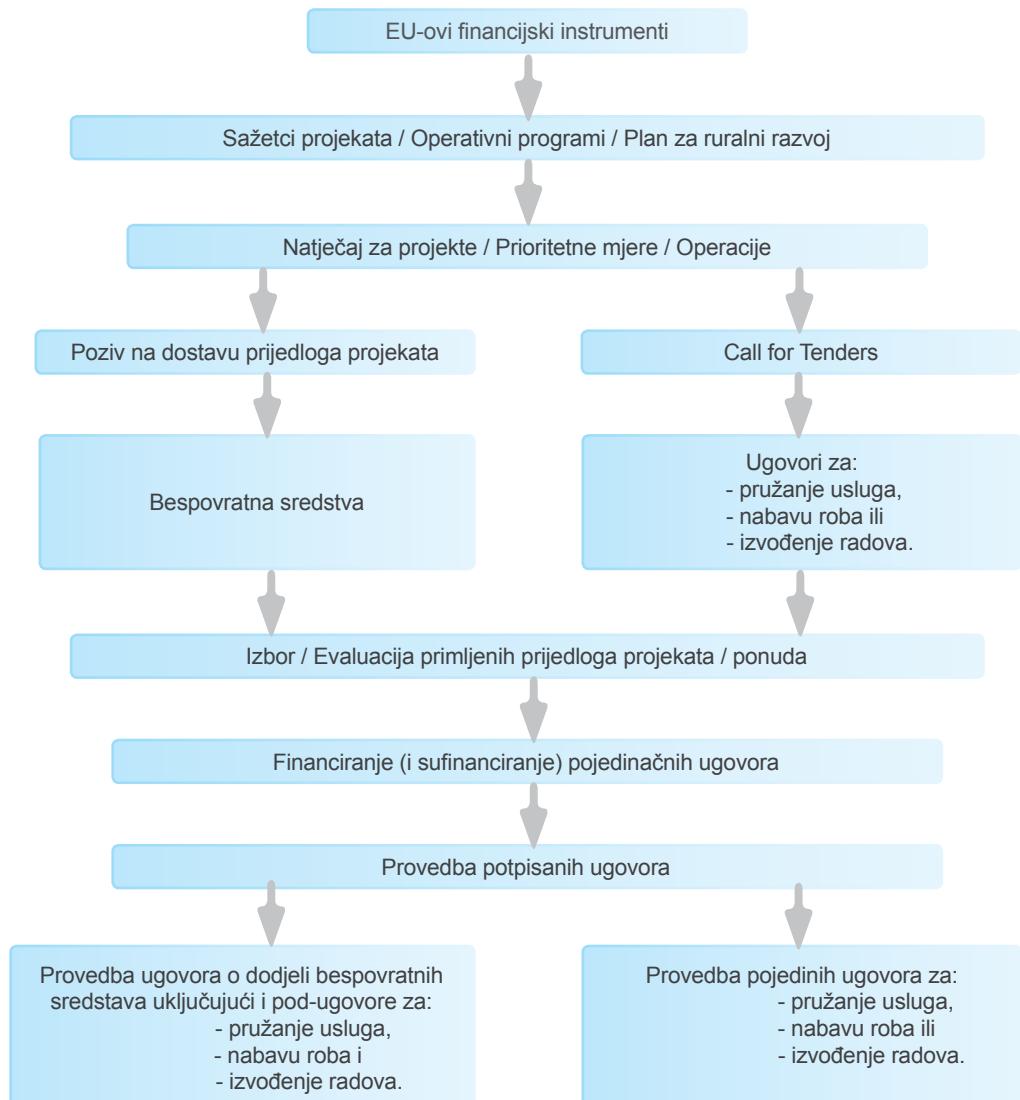

Pojedinačni se projekti ne provode odvojeno od Operativnih programa. Naprotiv, projekti moraju ostvariti svoje posebne ciljeve, ali moraju pridonijeti i ostvarenju širih programskih ciljeva od strateške važnosti. Projekti moraju proizvesti rezultate. Cilj je programa da na temelju tih rezultata postigne dugoročni učinak u zajednici i područjima u razvoju.

EU fondovi dodjeljuju se projektima na konkurenčkoj osnovi. Kako bi se izabrali najbolji projekti u odgovarajućem području, Europska komisija, njezine agencije te ugovaratelji na nacionalnoj razini moraju organizirati pozive na dostavu prijedloga projekata i pozive na natječaje.

Slika 25 ilustrira proces koji počinje od odgovarajućeg finansijskog instrumenta EU-a, a završava pojedinačnim ugovorom.

Slika 25. Od finansijskog instrumenta EU-a do ugovora

U Hrvatskoj pozive na dostavu prijedloga projekata i pozive na natječaje izdaje ugovaratelj za provedbu projektnih sažetaka (komponenta I programa IPA), operativnih programa (komponenta II, III i IV programa IPA) ili Plana za ruralni razvoj (komponenta V programa IPA).

Tablica 34. pokazuje vrste poziva na dostavu prijedloga projekata prema komponentama programa IPA u Hrvatskoj.⁷³

Tablica 34. Vrste poziva prema komponentama programa IPA

Komponente programa IPA	Poziv za prijedloge projekata	Poziv na natječaje			Twinning
		Bespovratna sredstva	Usluge	Nabava	
I. POMOĆ U TRANZICIJI I IZGRADNJA INSTITUCIJA	✓	✓	✓	✓	✓
II. PREKOGRANIČNA SURADNJA	✓	✓	✓	-	-
III. REGIONALNI RAZVOJ	✓	✓	✓	✓	-
IV. RAZVOJ LJUDSKIH POTENCIJALA	✓	✓	✓	✓	-
V. RURALNI RAZVOJ	✓	✓	✓	✓	-

⁷³ Više o institucijama i internetskim stranicama na kraju ovoga poglavlja.

U slučaju centraliziranoga upravljanja, EU redovito objavljuje pozive na dostavu prijedloga projekata i pozive na natječaje. Njih organiziraju Europska komisija u Bruxellesu ili njezine agencije, ili Delegacija Europske komisije u zemlji korisnici sredstava.⁷⁴

BESPOVRATNA SREDSTVA

Što su bespovratna sredstva?

Bespovratna sredstva izravna su plaćanja nekomercijalne naravi određenome korisniku. Komisija dodjeljuje sredstva u tome obliku kako bi se proveli projekti ili aktivnosti koje su u vezi s politikama Europske unije. Takva sredstva mogu biti dodijeljena za različita područja: istraživanje, obrazovanje, zdravstvo, zaštitu potrošača, zaštitu okoliša, humanitarnu pomoć itd. Bespovratna sredstva za zemlje kandidate izravno se, iz proračuna EU-a, dodjeljuju organizaciji korisnici bespovratnih sredstava. Međutim, Europska komisija i vlada zemlje korisnice prethodno su se dogovorile o shemama dodjele bespovratnih sredstava i tipovima projekata koji će biti uključeni u relevantne EU programe.⁷⁵

Dodjela bespovratnih sredstava provodi se u skladu s pravilima i procedurama Praktičnog vodiča kroz procedure ugovaranja pomoći Europske zajednice trećim zemljama, koji je poznat i pod nazivima Praktični vodič te PRAG.⁷⁶

Tko može zatražiti bespovratna sredstva?

Korisnici bespovratnih sredstava uglavnom su javne, privatne i nevladine organizacije. Prihvatljivost kandidata (tko sve može zatražiti sredstva - vrste organizacija, njihov pravni status, matična zemlja itd.) specificirana je u pozivu na dostavu prijedloga projekata i odgovarajućim smjernicama za kandidate.

Primjer sheme bespovratnih sredstava za Operativni program "Razvoj ljudskih potencijala" u Hrvatskoj

Prioritet 2 - Jačanje socijalnog uključivanja i integracije osoba kojima je otezan pristup tržištu rada; Mjera 2.1. Potpora zapošljavanju skupina koje se nalaze u nepovoljnem položaju prilikom zapošljavanja

Ugovaratelj - Hrvatski zavod za zapošljavanje

Tko može zatražiti bespovratna sredstva za Prioritet 2, Mjere 2.1. Operativnog programa "Razvoj ljudskih potencijala"? - Nепrofitне организације, јавне/приватне уstanove које дјелују на регионалној и локалној редима, регионалне и опćinske развојне агенције те центри за подршку малим и средњим привредним радом/технолошким инкубаторима.

Koje su ciljne skupine? - Osobe s invaliditetom, niskoobrazovane osobe, nezaposlene mlade osobe, nezaposlene starije osobe, osobe koje su dugo nezaposlene, žene, osobe koje žive u slabije razvijenim područjima, manjine.

Koje se vrste aktivnosti mogu financirati? - Razvoj novih modela i poslovnih rješenja za rad sa skupinama u nepovoljnu položaju; Obuka osoblja (osnovna i napredna) u području zapošljavanja i pružanja usluga socijalne skrbi u radu sa skupinama u nepovoljnu položaju; Obuka te ponovljena obuka za skupine u nepovoljnu položaju itd.

Saznajte više

Shema dodjele bespovratnih sredstava: određuje ciljeve i opseg pomoći koja se dodjeljuje u obliku bespovratnih sredstava za projekte koji promiču ciljeve politike Europske komisije. Shema dodjele bespovratnih sredstava organizira se kroz natječaje za dostavu prijedloga projekata. Svaki će odobreni projekt dobiti bespovratna sredstva koja predstavljaju dio ukupnog proračuna sheme bespovratnih sredstava.

Korisnik bespovratnih sredstava: tijelo koje potpisuje ugovor o dodjeli bespovratnih sredstava.

Krajnji korisnici: svi koji na razini društva ili sektora dugoročno imaju korist od provedbe projekta.

Ugovaratelj: službe Europske komisije u Bruxellesu, njezine agencije, Delegacija Europske komisije i provedbena tijela za svaku komponentu programa IPA u Hrvatskoj.

⁷⁴ http://ec.europa.eu/europeaid/work/funding/index_en.htm

⁷⁵ Više informacija o bespovratnim sredstvima EU-a na: http://ec.europa.eu/grants/introduction_en.htm

⁷⁶ http://ec.europa.eu/europeaid/work/procedures/implementation/practical_guide/index_en.htm

Planiranje dodjele bespovratnih sredstava

Prije objave poziva na dostavu prijedloga projekata, ugovaratelj u Hrvatskoj mora pripremiti i objaviti Godišnji program rada i to najkasnije do 31. ožujka svake godine. Godišnji program rada specificira sljedeće:

- osnovne zakonske odredbe i izvor financiranja,
- ciljeve programa, prioritete i očekivane rezultate,
- uvjete prihvatljivosti,
- kriterije za izbor i dodjelu sredstava,
- maksimalan iznos bespovratnih sredstava,
- plan poziva na dostavu prijedloga projekata,
- proračun raspoloživ za poziv na dostavu prijedloga projekata i dr.

Ugovaratelj poduzima sve mjere kako bi osigurao da se Godišnji program rada za dodjelu bespovratnih sredstava objavi na lokalnoj razini te na internetskoj stranici Ureda za suradnju EuropeAid⁷⁷. Ako namjeravate zatražiti bespovratna sredstva EU-a za područje svoga interesa, obavezno se na vrijeme konzultirajte s nadležnom službom Komisije ili s hrvatskim ugovarateljem nadležnim za programe rada.

Kako se bespovratna sredstva dodjeljuju?

Procedure prijave za dodjelu bespovratnih sredstava primjenjuju se u procesu izbora projekata kao dio sheme dodjele bespovratnih sredstava i programa. Specificirane su u pozivima na dostavu prijedloga projekata. Zainteresirane se organizacije pozivaju da prijedloge projekata prijave ugovaratelju koji vodi određeni program. Imajte na umu da se prijedlozi projekata na centralizirane pozive (za neke od programa Zajednice) šalju Europskoj komisiji ili njezinim agencijama, dok se na decentralizirane pozive šalju relevantnim ugovarateljima na nacionalnoj razini (provedbena tijela za sve komponente programa IPA u Hrvatskoj).

Što je poziv na dostavu prijedloga projekata?

Poziv na dostavu prijedloga projekata poziva kandidate da u zadanoj roku (obično od 60 do 90 dana) pošalju prijedloge projekata koji odgovaraju zahtjevima pojedinoga poziva. Kako se bespovratna sredstva dodjeljuju za različita područja, posebni uvjeti koje je potrebno zadovoljiti, mogu se razlikovati za svako područje.

Poziv na dostavu kratka je obavijest koju objavljuje ugovaratelj navodeći:

- Referencu objave;
- opseg aktivnosti i lokaciju;
- finansijski ili programski instrument;
- internetsku stranicu s koje s mogu preuzeti upute za prijavitelje;
- rok za dostavu prijave.

Što su upute za prijavitelje?

To je standardni popis dokumenata namijenjen onima koji će se odazvati pozivu na dostavu prijedloga projekata. Sadrži informacije i zahteve koje prijavitelji moraju znati kako bi izradili svoje prijedloge projekata. Ovo su glavni dokumenti koji mogu biti uključeni:

- Poziv na dostavu prijedloga projekata,
- Upute za prijavitelje,
- Obrazac za prijavu, obrazac za proračun, logička matrica,
- Opći uvjeti za provedbu ugovora financiranih bespovratnim sredstvima EU-a,
- Procedure dodjele ugovora,
- Primjer standardnoga ugovora za dodjelu bespovratnih sredstava,
- Drugi standardni obrasci za finansijsko i narativno izvještavanje.

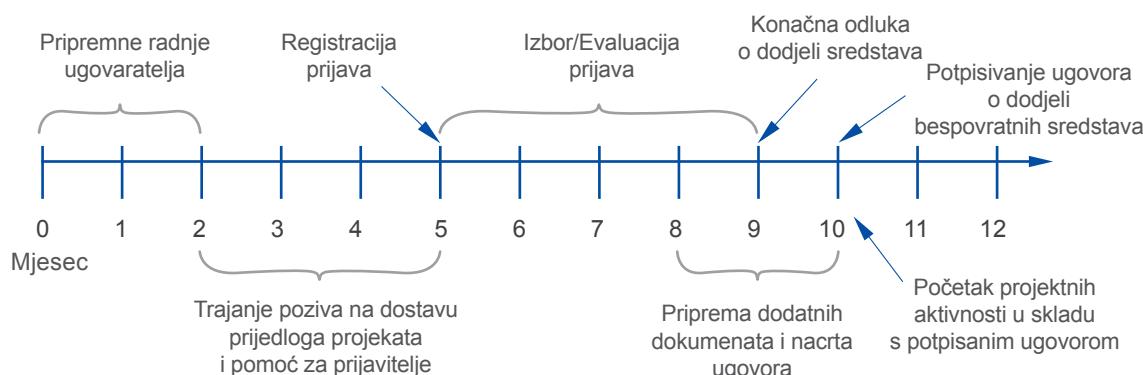
Upute za prijavitelje definiraju:

- prihvatljivost prijavitelja i partnera za dodjelu finansijskih sredstava (na primjer: nevladine organizacije, mali i srednji poduzetnici, lokalne vlasti itd.),
- korake koje je potrebno poduzeti za prijavu,
- prihvatljive troškove,
- prijavnu proceduru,
- evaluacijsku i izbornu proceduru,
- dodatne dokumente za kompletiranje prijave: osim obrasca za prijavu, proračuna, logičke matrice, drugi relevantni dokumenti koji se mogu tražiti jesu poslovni plan (za male i srednje poduzetnike), statut (za nevladine organizacije), odluke općinskih vijeća (za lokalne vlasti) itd.

Indikativni vremenski plan za različite faze upravljanja shemom dodjele bespovratnih sredstava predstavljen je na Slici 26.

⁷⁷ <http://ec.europa.eu/europeaid/cgi/frame12.pl>

Slika 26. Indikativni vremenski plan za provedbu sheme dodjele bespovratnih sredstava

Ugovaratelj za prijavitelje projekata priprema upute i njihove dodatke i to za svaki poziv na dostavu prijedloga projekata. Pritom se služi obrascima iz PRAG-a koje prilagođava svakom programu za dodjelu bespovratnih sredstava.

Upute navode i uvjete provedbe projekta nakon ugovarateljeve odluke o dodjeli bespovratnih sredstava.

Praktični vodič kroz procedure ugovaranja pomoći EZ-a trećim zemljama (PRAG) ujedinjuje sve procedure za dodjelu bespovratnih sredstava EU trećim zemljama. Strogo je zabranjeno dodijeliti projektu bespovratna sredstva bez prethodno provedenog natječaja.

Kako se projekti biraju i dodjeljuju?

Dostavljeni se projekti ocjenjuju u skladu s kriterijima za izbor i dodjelu objavljenima u uputama za prijavitelje.

Izborni kriteriji pomažu u ocjeni prijaviteljevih finansijskih i operativnih kapaciteta. Njima se utvrđuje:

- imaju li prijavitelji stabilne i dostačne izvore financiranja koji će im omogućiti da održe svoje aktivnosti za trajanja projekta i da sudjeluju u financiranju gdje je to primjerno;
- imaju li prijavitelji upravljačke kapacitete, jesu li stručni i kvalificirani da uspješno završe predloženi projekt. Ovo se primjenjuje i na sve partnera prijavitelja.

Kvaliteta dostavljenoga prijedloga ocjenjuje se prema kriterijima za dodjelu i to u odnosu na postavljene ciljeve i prioritete. Ovi kriteriji omogućuju izbor projekata za koje je ugovaratelj siguran da su u skladu s ciljevima i prioritetima i jamče vidljivost financiranja od strane Europske komisije. Kriteriji pokrivaju aspekte kao što su relevantnost projekta, usklađenost s ciljevima Poziva na dostavu prijedloga projekata, kvaliteta, očekivani učinak, održivost i isplativost. Potpora inovativnim projektima postaje sve važnija za EU. Kako bi se u izbornom procesu ostvarila prednost u odnosu na konkureniju, ovo je dobro imati na umu prilikom razmišljanja o prijedlogu projekta.

Nakon potpisivanja ugovora, ugovaratelj priprema obavijest o dodjeli za svaki Poziv na dostavu

prijedloga projekata i šalje ga Europskoj komisiji koja ga objavljuje na internetskoj stranici EuropeAid-a. Ako je to važno, obavijest se plasira i na lokalnoj razini.

U skladu s načelima transparentnosti, Europska komisija do 30. lipnja svake godine na svojoj internetskoj stranici objavljuje popis projekata kojima su sredstva dodijeljena tijekom protekle godine, uz izuzetak onih koji su dodijeljeni pojedincima u obliku školarina⁷⁸.

Bespovratna sredstva nisu komercijalne naravi, što znači da za korisnike ne mogu rezultirati profitom. U pravilu, ugovori o dodjeli bespovratnih sredstava zahtijevaju i sufinanciranje projekta od strane korisnika sredstava. To znači da bi izvođač projekta trebao osigurati vlastiti doprinos projektu i to u finansijskom obliku (tj. u novcu).

Stopne sufinanciranja definirane su u Pozivu na dostavu prijedloga projekata, a ovise o naravi programa (na primjer, sufinanciranje od 10 do 25% obično se traži od nevladinih organizacija, a do 50% za sheme bespovratnih sredstava namijenjene malom i srednjem poduzetništvu).

Prijaviteljev doprinos može doći iz vlastitog proračuna ili iz vanjskih izvora. Samo u iznimnim slučajevima EU financira provedbu projekta u cijelosti.

⁷⁸ http://ec.europa.eu/grants/beneficiaries_en.htm

JAVNI UGOVORI

Osim bespovratnih sredstava dodijeljenih na temelju poziva na dostavu prijedloga projekata, ugovaratelj u zemlji korisnici može sklapati i javne ugovore. Nakon potpisa ugovora o dodjeli bespovratnih sredstava, korisnici tih sredstava postaju ugovaratelji za taj određeni ugovor te su se obvezni strogo pridržavati i načela za dodjelu javnih ugovora.

Što je javni ugovor?⁷⁹

Javni se ugovor dodjeljuje nakon obavljenе natječajne nabavne procedure. Ona se provodi kad ugovaratelj želi platiti za:

- usluge (npr. tehnička pomoć, obuka, transfer znanja i iskustava)
- robe (npr. oprema i materijali) ili
- radove (npr. izgradnja infrastrukture).

Dodjela javnog ugovora temelji se na načelima transparentnosti, jednakoga tretmana, nediskriminacionoga stava prema kandidatima te načela "vrijednost za novac".

Koja je razlika između ugovora o dodjeli bespovratnih sredstava i javnoga ugovora?

U slučaju bespovratnih sredstava ugovaratelj potpisuje ugovor o bespovratnim sredstvima za projekt koji će provoditi javna, privatna ili nevladina organizacija. Bespovratna sredstva nisu komercijalne naravi i za korisnike ne mogu rezultirati profitom.

U slučaju javnih ugovora, ugovaratelj sklapa ugovore, plaća potrebne usluge, robe ili radove. Ugovori su komercijalne naravi. Konkurentni natječaj osnovno je načelo dodjele ugovora.

Komu javni ugovor može biti dodijeljen?

Ugovor koji financira EU može se sklopiti sa svakom pravnom osobom koja isporučuje usluge, robe ili radove. Ugovor se sklapa samo s jednim prihvatljivim kandidatom, na temelju natječaja.

Tko su prihvatljivi kandidati?

Za javne ugovore koje financira EU uglavnom se mogu natjecati sve fizičke i pravne osobe koje su osnovane i obavljaju posao u zemlji članici, kandidatu ili zemlji korisnici EU programa. Kandidati moraju biti u mogućnosti isporučiti potrebne usluge, robe ili radove te ne smiju imati zabranu za isporuku tih usluga, roba ili radova.

Ugovori za angažiranje stručnjaka, posebno dugoročnih, rijetko se sklapaju s određenim pojedincem, već radije s poduzećem koje je pobijedilo na natječaju i koje se obvezuje da će isporučiti usluge izabranih stručnjaka, tražene rezultate te da će upravljati aktivnostima i cjelokupnim projektom.

Kako dobiti ugovor?

Propisi EU za dodjelu ugovora vrlo su strogi. Ti se propisi primjenjuju u svim zemljama koje su korisnice finansijskih sredstava EU. Međutim propisi za javne ugovore u zemljama članicama, na primjer u kontekstu strukturnih fondova EU, drukčiji su od onih koji se primjenjuju u zemljama koje nisu članice.

Poštovanje propisa za javnu nabavu veoma se pozorno nadzire u zemljama članicama Europske unije. U vezi s javnim ugovorima zemlje članice primjenjuju specifične zakone EU-a koji se odnose na strukturne i Kohezijske fondove. Osim toga primjenjuju i nacionalne zakone za javnu nabavu koji su uskladeni s pravnom stečevinom EU.

Na putu pridruživanja Europskoj uniji Hrvatska mora uspostaviti i održavati sustav koji zadovoljava standarde transparentnosti, otvorenosti i pravednoga natjecanja (i za ugovore o dodjeli bespovratnih sredstava i za ugovore o nabavi) koje postavlja EU.

Što se tiče programa pomoći Europske unije namijenjih trećim zemljama, uključujući i one koji se provode u Hrvatskoj, procedure za nabavu objedinjene su i objašnjene u Praktičnom vodiču (PRAG)⁸⁰.

Praktični je vodič radni alat koji opisuje uskladene procedure i propise ugovaranja u sklopu EU pomoći trećim zemljama. Prema PRAG-u, procedure nabave izvode se u skladu s određenim

⁷⁹ O EU-ovim javnim ugovorima saznajte više na: http://europa.eu/agencies/public_contracts/index_en.htm

⁸⁰ http://ec.europa.eu/europeaid/work/procedures/implementation/practical_guide/index_en.htm

propisima koji se razlikuju ovisno o naravi ugovora (usluge, robe, radovi) i maksimalnim iznosima. Ovo pomaže u nepristranu odabiru kvalificiranih izvođača i ostvarivanju maksimalne koristi, uz potpunu transparentnost primjerenu upotrebi javnih finansijskih sredstava.

Ako namjeravate sudjelovati u natječajnoj proceduri, morate pažljivo razmotriti objavljene obavijesti o nabavi. Štoviše, poznavanje PRAG-a pomoći će vam da bolje shvatite relevantne procedure i načine njegove primjene.

Obavijesti o natječajima obično se objavljaju na jeziku programa EU, najčešće na engleskom.

Koje procedure primjeniti?

Pravila za primjenu standardnih procedura nabave sažeta su u dolje prikazanoj tablici. Podijeljene su na procedure za nabavu usluga, roba i radova.

Kad su ugovori podijeljeni na lotove, vrijednost svakoga lota uzima se u obzir za izračun maksimalnog iznosa.

Koje procedure primjeniti?

Pravila za primjenu standardnih procedura nabave sažeta su u dolje prikazanoj tablici. Podijeljene su na procedure za nabavu usluga, roba i radova.

Kad su ugovori podijeljeni na lotove, vrijednost svakoga lota uzima se u obzir za izračun maksimalnog iznosa.

Što je lot?

Ugovaratelj može podijeliti javnu nabavu na odvojene dijelove ili "lotove". Kad god je predmet nabave podijeljen na dijelove, ugovaratelj dijeli i ugovore na lotove.

Maksimalni iznosi u Tablici 35 temelje se na maksimalnom proračunu za određeni ugovor (uključujući i sfinanciranje).

Tablica 35. Maksimálni iznosi za ugovore o javnoj nabavi prema Praktičnom vodiču za ugovorne procedure

Vrsta ugovora	International tender procedures	Local tender procedures*		Izravna pogodba
USLUGE (u eurima)	$\geq 200,000$ Međunarodna ograničena natječajna procedura	< 200,000 ali > 10,000 Pravilo: Okvirni ugovori Izuzetak: Procedura pregovaranja	$\leq 10,000$ Procedura jedne ponude	
ROBE (u eurima)	$\geq 150,000$ Međunarodna otvorena natječajna procedura	$< 150,000$ ali $\geq 60,000$ Lokalna otvorena natječajna procedura	$< 60,000$ ali $> 10,000$ Procedura pregovaranja	
RADOVI (u eurima)	$\geq 5,000,000$ Pravilo: Međunarodni otvoreni natječaj Izuzetak: Međunarodna ograničena natječajna procedura	$< 5,000,000$ ali $\geq 300,000$ Lokalna otvorena natječajna procedura	$< 300,000$ ali $> 10,000$ Procedura pregovaranja	

* Dvije dodatne procedure primjenjuju se u iznimnim slučajevima: natjecateljski dijalog i izravna pogodba u pregovaračkom postupku.

Glavne vrste procedura

Ograničena procedura - primjenjuje se na ugovore o pružanju usluga

Odvija se u dvije faze. Prva faza odnosi se na pretkvalifikacijsku procjenu zainteresiranih ponuđača koja se odvija prije poziva na natječaj.

Svi zainteresirani kandidati mogu sudjelovati u prvoj fazi. Kandidati se pozivaju da dostave svoju izjavu o zainteresiranosti te druge relevantne dokumente navedene u obavijesti o nabavi. Ako vaše poduzeće ne zadovoljava kriterije za sudjelovanje na natječaju, možete osnovati konzorcij s partnerskim organizacijama, koji, kao cjelina, može zadovoljiti zahtjeve navedene u obavijesti o nabavi.

Primljeni odgovori u pisanu obliku i prateća dokumentacija pregledavaju se i sastavlja se uži izbor kandidata.

Izabrana poduzeća moraju biti prihvatljiva te mjerodavna za obavljanje traženoga posla. Uži izbor kandidata za svaki natječaj objavljuje se u trenutku objave natječaja, a neuspješni se kandidati obavještavaju da nisu zadovoljili.

Što je uži izbor?

To je rezultat izborne procedure kojom se dugačak popis svih prijavljenih kandidata svodi na uži izbor. Izbor podrazumijeva provjeru svih ponuda na obavijest o nabavi u kojoj su navedeni izborni kriteriji, kriteriji za dodjelu te opći opis zadatka koji je potrebno obaviti. Uži izbor uključit će dovoljan broj poduzeća kako bi se omogućio razuman izbor i nadmetanje. U pravilu, od 4 do 8 poduzeća/konzorcija naći će se u užem izboru.

U drugoj fazi procedure ugovaratelj kandidatima iz užeg izbora dostaviti takozvanu natječajnu dokumentaciju te ih pozvati da pošalju svoje ponude.

Što je natječajna dokumentacija?

To je zbirka standardnih dokumenata pripremljena za sudionike natječaja, a navodi podatke i zahtjeve koje moraju znati kako bi se mogli nadmetati. Iako natječajna dokumentacija nije ista za usluge, nabavu i radove, glavni dokumenti koji je čine jesu:

- poziv na natječaj,
- popis poduzeća pozvanih na natječaj, s kontaktima,
- upute ponuđačima - kako, kada i kamo poslati ponude, detalji o sadržaju tehničkih i finansijskih ponuda te evaluacijski kriteriji koji će se primjenjivati,
- posebni uvjeti natječaja u određenim slučajevima,
- opis poslova za usluge - upute i smjernice ponuđačima o naravi ponuda koje moraju poslati
- tehničke specifikacije za robe,
- projektna dokumentacija za radove,
- primjerak standardnog ugovora.

Svaki od kandidata iz užeg izbora mora dostaviti tehničku i finansijsku ponudu prema **sustavu "dvostrukih kuverti"** koji je postavila EU. U skladu s njim, svaka tehnička i finansijska ponuda prilaže se u posebnim zapečaćenim kuvertama, koje se umeću u paket ili još jednu, vanjsku kuvertu. Na vanjskoj kuverti moraju biti navedeni sljedeći podaci: referentni broj poziva na natječaj, naziv projekta, naziv ponuđača, napomena "Ponuda - ne otvarati u internom urudžbenom uredu", adresa naslova i datum slanja.

Tehnička ponuda

Uz neku formalnu dokumentaciju, tehnička ponuda mora sadržavati:

- detaljne informacije o organizaciji, metode koje ponuđač namjerava primijeniti te osoblje koje namjerava angažirati kako bi pružio tražene usluge,
- plan rada kojime se ukratko opisuje predloženi pristup rada,
- popis aktivnosti,
- ulaganja (stručnost, oprema, direktni troškovi itd.) i predviđeni rezultati,
- popis ključnog osoblja koje će biti angažirano na provedbi projekta, životopise stručnjaka u kojima se opisuje njihovo relevantno iskustvo te popis zadaća koje će obavljati.

Finansijska ponuda

Sadrži razradu proračuna potrebnog za izvođenje aktivnosti opisanih u tehničkoj ponudi.

Ponude će ocijeniti Odbor za ocjenu ponuda koji se sastoji od izabralih dužnosnika i stručnjaka, a koji će donijeti sud prema unaprijed utvrđenim evaluacijskim kriterijima. Ocjenjuju se i finansijska i tehnička ponuda. Na temelju ekonomski najpovoljnije ponude, Odbor će ugovaratelju predložiti najboljeg ponuđača. Tada se dodjeljuje i potpisuje ugovor. U posebnim okolnostima Odbor može i poništiti procedure.

Okvirni ugovor - primjenjuje se na ugovore o pružanju usluga

Za ugovore nižih iznosa (ispod 200.000 eura) EU raspolaže sustavom okvirnih ugovora (eng. FWC). Izvođače bira Europska komisija, uglavnom ograničenom procedurom, nakon otvorenog poziva na pretkvalifikacije. Popis poduzeća koja pružaju usluge prema okvirnim ugovorima valjan je u danom razdoblju.

Komisija je sklopila posebne okvirne ugovore s određenim brojem konzorcija za područja kao što su: poljoprivreda, upravna reforma, bankarstvo i financije, energija, okoliš, razvoj izvoza i poticanje ulaganja, zdravstvo, informacijske tehnologije, pošte i telekomunikacije, privatizacija i restrukturiranje, malo i srednje poduzetništvo i regionalni razvoj, socijalni razvoj i transport.

Svaki konzorcij predstavlja jedno poduzeće koje su drugi partneri imenovali da u vezi s ugovorom djeluje u njihovo ime.

Izvođač pod okvirnim ugovorom specijaliziran je u svojem sektoru i nudi konzultante, ekspertizu te druge usluge iz svoga sektora. Ugovaratelj ne mora javno objaviti ugovor. Umjesto toga, "zahtjev za usluge" šalje se izravno odgovarajućem izvođaču pod okvirnim ugovorom. On priprema ponudu koja sadrži životopise i tarife predloženih stručnjaka.

Nakon evaluacije dostavljenih ponuda, obavlja se izbor. Ako izvođač pod okvirnim ugovorom ne može isporučiti određenu uslugu angažmanom vlastitih kapaciteta, može potpisati podugovor s nekom drugom stranom. Dakle, pojedinci izvana ili druga poduzeća mogu dobiti posao od izvođača pod okvirnim ugovorom.

Okvirni ugovori sklopljeni s nekoliko poduzeća zovu se višestruki okvirni ugovori i imaju oblik odvojenih ugovora, ali su sklopljeni prema istim uvjetima.

Izvođači pod okvirnim ugovorima iz zemalja članica, kandidata i zemalja u postupku pridruživanja donose, programima pomoći koji se provode u trećim zemljama, kombinacije brojnih specijaliziranih stručnih znanja.

Otvorena procedura - primjenjuje se na ugovore o obavljanju radova i nabavi

Prema vrijednosti i vrsti ugovora, natječaj može biti **međunarodni** otvoreni ili **lokalni** otvoreni natječaj.

Pozivi na natječaj otvoreni su kada svi zainteresirani gospodarski subjekti mogu dostaviti svoje ponude. U otvorenoj proceduri sve fizičke i pravne osobe koje se žele nadmetati, na zahtjev, primaju natječajnu dokumentaciju koja se može i naplaćivati. Ne provodi se pretkvalifikacijska procjena. Svi dobavljači koji zatraže natječajnu dokumentaciju pozivaju se da dostave ponudu.

Nakon što se zaprimljene ponude pregledaju, prvo se utvrđuje jesu li zadovoljeni formalni zahtjevi. Nadalje, obavlja se tehnička procjena kao i usporedba dostavljenih ponuda.

Sustav dvostrukih kuverti u ovom se slučaju ne primjenjuje. Međutim, obavlja se tehnička, a zatim i finansijska evaluacija.

Finansijska evaluacija izvodi se samo za ponude koje zadovolje tehničke zahtjeve. Bira se ekonomski najpovoljnija ponuda (tj. najjeftinija ponuda koja je u skladu s tehničkom specifikacijom) i sklapa se ugovor. Pregоворi nisu dopušteni.

Primjer Operativnog programa “Regionalna konkurentnost”, Druga prioritetna os - Jačanje konkurentnosti hrvatskog gospodarstva, Mjera 2.2 - Transfer tehnologije i podrška na znanju utemeljenim novoosnovanim Poduzećima, Operacija 2 - BioCentar

Ugovaratelj: Središnja agencija za ugovaranje i financiranje

Što je zamišljeno Operacijom 2? – Ovom će se operacijom izgraditi Inkubacijski centar za bioznanost i komercijalizaciju tehnologije (BioCentar) koji će osigurati potrebne prostore, opremu i usluge za rani razvojni ciklus i razvoj proizvoda uključujući sljedeće:

- laboratorijski prostor opremljen prema standardima dobre laboratorijske prakse u svrhu istraživanja i razvoja za poduzetnike početnike te MSP;
- usluge središnjeg laboratorija kao što su: sterilizacija, hladna soba, tamna soba, skladište za tekući dušik, ledomat, skladište za opasne kemikalije, rukovanje otpadnim kemikalijama, proizvodnja de-ionizirane vode itd.
- Centralna znanstvena oprema kao što je ultracentrifuga, sustavi za analizu itd.;
- Uredski prostori s telefonskim i internetskim vezama;
- Usluge središnjeg ureda kao što su fotokopiranje, telefonska centrala, recepcija, slanje i primanje pošte itd.

Gdje će se BioCentar nalaziti i koje će usluge pružati? - BioCentar će se nalaziti u zagrebačkom sveučilišnom kampusu. Zamišljen je kao nacionalni resurs koji će pružati kompletnu infrastrukturu potrebnu za osnivanje i inkubaciju novih poduzeća kao i potporu postojećim malim i srednjim poduzetnicima u području bioznanosti. Imat će i značajnu ulogu u približavanju Sveučilišta gospodarskim i tržišnim potrebama kao izravan pokretač suradnje između sveučilišta i gospodarstva kao i u pripremi studenata i znanstvenika za karijeru u poduzetništvu ili industriji.

Tko je krajnji korisnik Operacije 2 - Krajni je korisnik Operacije 2, u sklopu ove mjere, Poslovni inovacijski centar Hrvatske d.o.o. (BICRO) - nacionalna javna ustanova koju je osnovala Vlada, a djeluje kao provedbena agencija.

Kako će se Operacija 2 provoditi? - Ova će se operacija realizirati kroz brojne ugovore za izgradnju (radovi) i opremanje (robe) centra.

Procedura pregovaranja - primjenit će se na ugovore za pružanje usluga, nabavu i obavljanje radova.

Kada se ne može primijeniti okvirni ugovor ili kada on nije uspješan, primjenjuje se procedura pregovaranja. U ovoj proceduri, ugovaratelj traži ponude od kandidata prema vlastitom izboru. Najmanje troje dobavljača usluga mora sudjelovati s kompletnom natječajnom dokumentacijom i najmanje se tri ponude moraju evaluirati.

Na kraju procedure ugovaratelj bira najprihvatljiviju ponudu s najnižom cijenom, u slučaju ponude za usluge i najjeftiniju ponudu, u slučaju natječaja za nabavu roba ili obavljanja radova.

Procedura jedne ponude - primjenjuje se na usluge, nabavu i radove

Procedura jedne ponude primjenjuje se kod ugovora niske vrijednosti (za zemlje kandidate taj iznos jednak je ili je niži od 10.000 eura). U ovom se slučaju pregovara s pojedinačnim dobavljačem.

Natjecateljski dijalog - primjenjuje se na usluge, nabavu i radove

Mnogi ugovori EU-a presloženi su da bi se primjenile otvorene ili ograničene procedure. Ugovaratelj često

ne može unaprijed odrediti tehničke specifikacije i primjerenu razine cijene. Do 2004. godine u takvim se slučajevima preferirala procedura pregovaranja.

Natjecateljski dijalog provodi se za složene ugovore umjesto procedura pregovaranja, jer Europska komisija smatra da je u mnogim slučajevima procedura pregovaranja rezultirala pogrešnim izborom.

Trenutačno ugovaratelj smije primijeniti procedure natjecateljskog dijaloga:

- kad je narav radova, usluga ili mogućih rizika takva da procjena troška nije moguća,
- kad se specifikacija usluga ne može precizno izraditi.

Izravna pogodba u pregovaračkom postupku - primjenjuje se na ugovore za pružanje usluga, nabavu i obavljanje radova

Ova se procedura može upotrijebiti kod sklapanja ugovora za obavljanje radova i pružanje usluga za bilo koji iznos zbog nepredviđenih okolnosti ili u hitnom slučaju. Primjenjuje se i u posebnim slučajevima. Na primjer, dobavljač ima posebne karakteristike, recimo vlasnik je patent ili licence. Ili nakon natječaja koji je poništen. Ova je procedura relativno fleksibilna, a može uključiti i pretkvalifikacijski proces poput

ograničene procedure. Ne primjenjuju se posebni pragovi, odnosno maksimalni iznosi

Imajte na umu da se javni ugovori na internetu najavljaju kao najave natječaja o nabavi, obavijesti o nabavi, a na kraju kao obavijest o dodjeli.

ŠTO MOŽE POĆI PO ZLU NA NATJEČAJIMA?

Kao što je već objašnjeno, ponude se provjeravaju i ocjenjuju.

Prvo se provjerava tražena i predana dokumentacija, odnosno je li predana dokumentacija kompletna i u odgovarajućem obliku. Tada se, prema strogim pravilima koja su poznata unaprijed, procjenjuju tehnička i finansijska ponuda. Često se događa da u ovom procesu ponuđači počine pogreške zbog kojih na natječaju ne mogu pobijediti. Uobičajene pogreške mogu se dogoditi zbog administrativnih ili tehničkih razloga.

- kasno pristizanje ponude ili nekompletna dokumentacija,
- nedostatak originalnih dokumenata ili nepotpisani dokumenti,
- dokumenti nisu dostavljeni u traženu formatu u skladu s obrascima postavljenim na relevantnim internetskim stranicama,
- nije priložena garancija za opremu i radove,
- ponuđač ili partner ne zadovoljava kriterije za prihvatljive kandidate,
- nije se poštivao sustav dvostrukih kuverti, npr. finansijska ponuda nije predana u posebnoj kuverti kao što se to traži za usluge.

Uobičajene pogreške zbog tehničkih razloga:

- tehnička ponuda ne zadovoljava kriterije za kvalitetu usluga. Ponuđači često upotrebljavaju isti tekst za različite natječaje ili kopiraju opise poslova, umjesto da razviju vlastiti koncept projekta koji se temelji na visokoj stručnoj razini i prilagođen je ciljnoj skupini,
- predloženi tim stručnjaka ne posjeduje tražena znanja ili stručnjaci nisu raspoloživi u razdoblju kad se planira pružanje usluga,
- u slučaju nabave i radova, ponuda nije potpuno u skladu s tehničkim specifikacijama.

Morate pažljivo proučiti informacije u natječajnoj dokumentaciji i strogo se pridržavati zahtjeva kako biste pripremili kvalitetnu ponudu. Konkurenca je za javnu nabavu jaka i samo ponude visoke kvalitete mogu pobijediti.

TWINNING

Twinning je inicijativa koju je 1998. inicirala Europska komisija u sklopu pripreme za proširenje Europske unije na zemlje srednje Europe.

Zamišljen je kao ciljana administrativna suradnja za pomoć zemljama kandidatima u procesu jačanja administrativnih i pravosudnih kapaciteta kako bi, kao buduće članice Europske unije mogle provoditi zakonodavstvo Zajednice. Odonda je, u sklopu programa CARDS i PHARE, provedeno i financirano više od 1300 projekata twinning.

Twinning i dalje ima važnu ulogu u kontekstu institucionalne izgradnje u novim zemljama članicama u sklopu Tranzicijskog instrumenta i ostaje ključni instrument izgradnje institucija u sadašnjim državama kandidatima: Hrvatskoj, BiH, Jugoslavenskoj Republici Makedoniji i Turskoj.

Osnovni cilj projekata twinning jest pomoći zemljama korisnicama u razvoju moderne i učinkovite administracije, a pritom se fokusira na strukturu, ljudske potencijale i upravljačke vještine nužne za usklađivanje domaćeg zakonodavstva s europskim.

Twinning i Twinning Light

Ovaj se tip tehničke pomoći osigurava kroz mehanizam twinninga između javne uprave i agencija. Za projekte twinning angažiraju se stručnjaci iz javnoga sektora Europske unije kao dugoročni savjetnici (RTA) u zemlji korisnici za pojedine projekte vezane s pravnom stečevinom EU-a. Savjetnik se angažira na razdoblje od najmanje godinu dana i dodjeljuje se odgovarajućem ministarstvu. Osim dugoročnih savjetnika, angažiraju se i drugi stručnjaci iz EU koji kratkoročno pružaju stručnu pomoć, vode tečajeve, pružaju prevoditeljske usluge i specijaliziranu pomoć u informatičkim tehnologijama.

Twinning projekti izrađuju se tako da u zemlji korisnici postižu konkretne, oplapljive rezultate u području pravne stečevine EU-a. Pomažu i u transferu znanja i iskustava te uspostavljanju dugotrajnih odnosa između EU-a i nacionalnih stručnjaka i dužnosnika.

Uveden je još jedan instrument potpore institucionalnoj izgradnji, Twining Light. Uspostavljen je kao fleksibilan alat za srednjoročne projekte, do osam mjeseci. Srednjoročni stručnjaci ne moraju biti stalno smješteni u zemlji korisnici, poput dugoročnih

savjetnika. Procedure za provedbu ovih projekata, ma kako pojednostavljene, također reguliraju posebne aktivnosti u vezi s pravnom stečevinom EU-a. Ugovori za twinning light ne prekoračuju proračun od 250.000,00 eura. Projekti twinning i twinning light koji se provode u Hrvatskoj prikazani su u Tablici 36.

Tablica 36. Projekti twinning i twinning light koji se provode u Hrvatskoj

Program	Projekti Twinning		Projekti Twinning light		Projekti Twinning ukupno	
	Broj	Proračun (u eurima)	Broj	Proračun (u eurima)	Broj	Proračun (u eurima)
CARDS 2001	5	5,393,255	-	-	5	5,393,255
CARDS 2002	13	10,427,180	-	-	13	10,427,180
CARDS 2003	10	7,968,823	4	849,876	14	8,818,699
CARDS 2004	12	12,533,516	3	700,000	15	13,233,516
PHARE 2005	12	12,733,929	7	1,331,821	19	14,065,750
Ukupno	52	49,056,703	14	2,881,697	66	51,938,400

Izvor: SAFU, web stranica: http://www.safu.hr/datastore/filestore/96/twinning_overview_july08_ENG.xls i vlastiti izračuni

U Hrvatskoj je Središnja agencija za financiranje i ugovaranje (SAFU) odgovorna za sklapanje ugovora twinning i twinning light. Bitno je napomenuti kako se pozivi na dostavu ponuda za projekte twinning ne objavljaju na stranicama SAFU-a i EuropeAid-a, nego se pozivi šalju nacionalnim kontakt točkama za twinning u zemljama članicama.

KAKO PRONAĆI POZIVE NA DOSTAVU PONUDA?

Sve mogućnosti financiranja za Hrvatsku u sklopu komponenti programa IPA objavljaju se na stranicama provedbenih tijela. U Tablici 37 navedene su internetske stranice tijela odgovornih za operativne strukture i provedbena tijela (ugovaratelji) za svaku od komponenti programa IPA.

Tablica 37. Odgovorna i provedbena tijela za komponente programa IPA u Hrvatskoj

Komponenta programa IPA	Tijelo odgovorno za operativnu strukturu	Provedbeno tijelo (ugovaratelj)
I. komponenta - Pomoć u tranziciji i izgradnja institucija	Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije - http://www.strategija.hr	Središnja agencija za financiranje i ugovaranje - http://www.safu.hr
II. komponenta - Prekogranična suradnja	Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva - http://www.mrrsvg.hr	Središnja agencija za financiranje i ugovaranje - http://www.safu.hr
III. komponenta - Regionalni razvoj a) OP Promet	Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture - http://www.mmpri.hr	Prva prioritetna os - Hrvatske željeznice -Infrastruktura - http://www.hznet.hr
		Druga prioritetna os i Treća prioritetna os - Središnja agencija za financiranje i ugovaranje - http://www.safu.hr
III. komponenta - Regionalni razvoj b) OP Zaštita okoliša	Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva - http://www.mzopu.hr	Prva prioritetna os - Fond za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost - http://www.fzoeu.hr
		Druga prioritetna os - Hrvatske vode - http://www.voda.hr
		Treća prioritetna os - Središnja agencija za financiranje i ugovaranje - http://www.safu.hr
III. komponenta - Regionalni razvoj c) OP Regionalna konkurentnost	Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva - http://www.mingorp.hr	Središnja agencija za financiranje i ugovaranje - http://www.safu.hr
IV. komponenta - Razvoj ljudskih potencijala	Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva - http://www.mingorp.hr	Prva prioritetna os, Druga prioritetna os - Mjera 2.1 i Četvrta prioritetna os - Hrvatski zavod za zapošljavanje - http://www.hzz.hr
		Druga prioritetna os - Mjera 2.2 i Treća prioritetna os - Agencija za strukovno obrazovanje - http://www.aso.hr
V. komponenta - Ruralni razvoj	Uprava za ruralni razvoj u Ministarstvu poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja - http://www.mps.hr	Ravnateljstvo za tržišnu i strukturnu potporu u poljoprivredi u Ministarstvu poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja - http://www.mps.hr

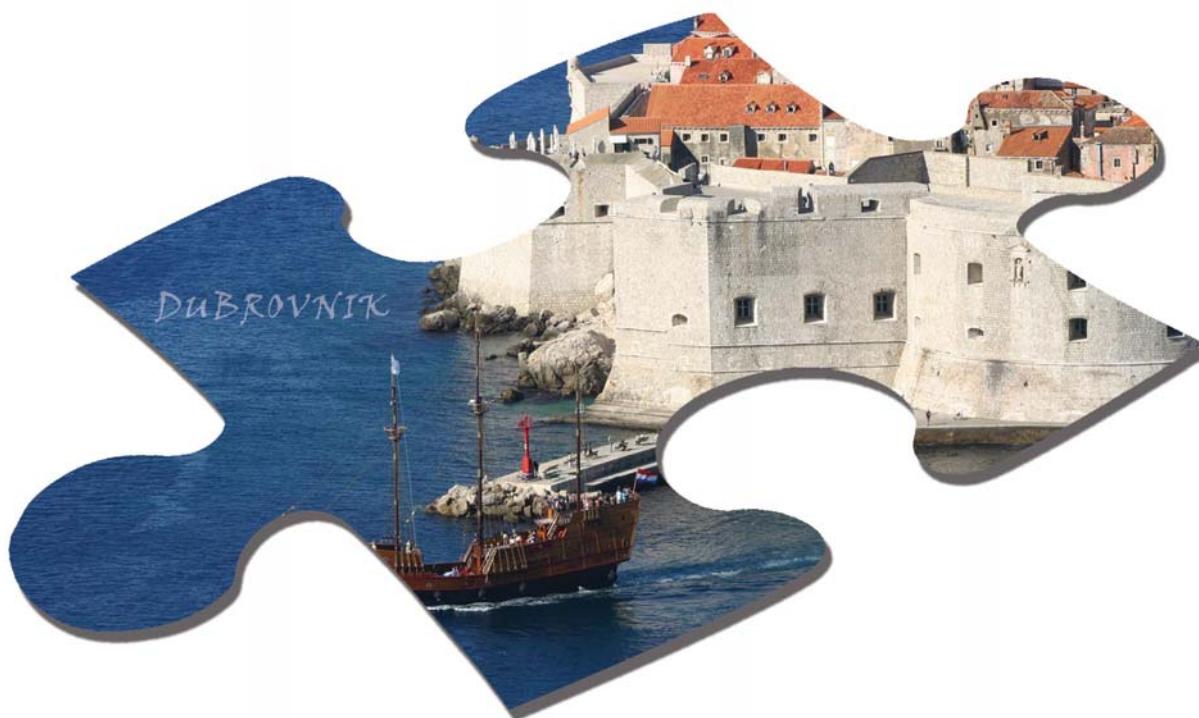
Mogućnosti za dodjelu bespovratnih sredstava Europske unije prema politikama/područjima objavljaju Opće uprave Europske komisije⁸¹. Sve mogućnosti za dobivanje pomoći Europske unije namijenjene trećim zemljama dostupne su na stranici Ureda za suradnju EuropeAid⁸². Niskobudžetni natječaji koje vodi Opća uprava za proširenje dostupni su na njihovoj stranici⁸³. Drugi natječaji Delegacije Europske komisije u Hrvatskoj objavljaju se na stranici Delegacije⁸⁴.

⁸¹ http://ec.europa.eu/grants/index_en.htm

⁸² <http://ec.europa.eu/europeaid/cgi/frame12.pl>

⁸³ http://ec.europa.eu/enlargement/how-does-it-work/financial-assistance/projects/tenders_en.htm

⁸⁴ <http://www.delhrv.ec.europa.eu/en/content>ListNews/catid/61>

KAKO PRIPREMITI PRIJEDLOG PROJEKTA

U OVOME ĆETE POGLAVLJU SAZNATI:

- Kako identificirati potrebe i probleme u zajednici i kako ih predstaviti u obliku prijedloga projekta, sustavno i u logičkom okviru.
- Definirat čemo veze između općih i specifičnih ciljeva projekta, rezultata i aktivnosti.
- Prikazat čemo cijeli proces kroz studiju slučaja u području djece i mladeži bez odgovarajuće roditeljske skrbi smještene u državne ustanove socijalne skrbi

PRILIKA ZA DOBIVANJE SREDSTAVA IZ FONDOVA/PROGRAMA EUROPSKE UNIJE

U hrvatskim se tijelima državne uprave (ministarstvima, državnim uredima), upravljanje projektnim ciklusom upotrebljava za alociranje i predviđanje korištenja fondova Europske unije (EU), u odnosu na, među ostalim, prilagodbe pravnoga okvira, jačanje kapaciteta institucija i rekonstrukciju infrastrukture. Osim za jačanje kapaciteta i infrastrukture tijela državne uprave, fondovi EU-a dostupni su i drugim stranama i partnerima (privatnim i javnim ustanovama i organizacijama civilnoga društva) i to kroz programe bespovratne pomoći koje objavljaju razne ovlaštene hrvatske institucije. Sve sheme za dodjelu bespovratnih sredstava nemaju nužno isti postupak prijavljivanja. Projektni prijedlog ili projektna prijava obično se sastoji od logičke matrice (engl. Log frame), prijavnog obrasca te proračuna, različitih priloga i dr. Iako u početku treba apsorbirati mnogo informacija, svi postupci prijavljivanja za natječaj za dodjelu bespovratnih sredstava nalaze se u Uputama za prijavu projekta koje su nužno štivo pri prijavljivanju za fondove EU-a.

Projekti koje financira Europska unija nisu usmjereni samo na radove, razvoj i pružanje roba ili usluga,

nego od njih dugoročno koristi imaju i institucije, provoditelji projekata jer se kroz provođenje projekata u partnerstvu jača prilika za suradnju na europskoj i međunarodnoj razini, dolazi do snažnije tržišne vidljivosti i modernizacije (osobito za mala i srednja poduzeća), nudi se prilika i za diverzifikaciju cijelog niza usluga koje pružaju organizacije civilnoga društva), razvijaju se mreže i uči moderna europska praksa.

Projekti koje financira EU mogu biti različitih duljina trajanja i programskih područja. Da biste dobili predodžbu o projektima koje financira EU, ovdje je sažetak primjera projekta koji daje ključne podatke o ciljevima, aktivnostima, ciljnim skupinama, proračunu, partnerima i izvorima bespovratne pomoći.

Prvi je primjer iz Sisačko-moslavačke županije, a riječ je o gospodarskom projektu, točnije, projektu usmjerrenom na razvoj turizma. Ugovor o bespovratnoj pomoći potpisani je tijekom 2006. u sklopu sheme za dodjelu bespovratnih sredstava CARDS 2003, Nacionalni program "Održivi razvoj ratom zahvaćenih područja Hrvatske", Poziv na dostavu prijedloga projekata 2003-0101-0109.

Grad Kutina u partnerstvu s općinama Lipovljani, Velika Ludina i Popovača, te Turistička zajednica Kutine, Muzej Kutine, kutinsko pučko učilište, CIZA (slovenska nevladina organizacija) provedli su projekt **"Aktiviranje lokalnih turističkih potencijala i resursa južne Moslavine i Parka prirode Lonjsko polje kroz razvoj na edukativnoj i informatičkoj razini"**.

Trajanje: 16 mjeseci, od svibnja 2006. do prosinca 2007.

Ukupna vrijednost projekta: 219.183,01 €, od čega je 175.346,00 osigurano kroz fondove EU u Hrvatskoj (što je 80% ukupnog iznosa).

Ciljne skupine projekta:

1. Uzgajivači vinove loze
2. Lokalni poljoprivrednici, mali i srednji poduzetnici
3. Lokalni pružatelji usluga
4. Turistički stručnjaci
5. Zaposlenici TZ Kutine, PP Lonjskoga polja, TZ Popovače
6. Grad Kutina i Općine Popovača, Lipovljani, Velika Ludina
7. Udruženje proizvođača vina, lokalno stanovništvo i turisti kao indirektni korisnici

Opći cilj:

Aktiviranje lokalnih turističkih potencijala i resursa južne Moslavine i Parka prirode Lonjsko Polje.

Specifični cilj:

Razvoj turizma u području Moslavine i Lonjskog polja, putem izgradnje imidža i destinacijskog "brenda" te poboljšanje pristupa informacijama i lokalnim turističkim destinacijama.

Projektne aktivnosti sastoje se od četiriju komponenta:

1. komponenta: "Brendiranje" destinacije. To podrazumijeva istraživanje tržišta, izradu strategije "brendiranja" i osnovnog identiteta, kao i razvoj "brenda" i osnovne promotivne aktivnosti.

2. komponenta: Edukacija o turističkim potencijalima. To podrazumijeva stvaranje centralnih skupina za edukativne aktivnosti, pripremanje, dizajniranje i ispisivanje edukativnih materijala, organiziranje osnovne radionice: "Kako pretvoriti vaš potencijal u turističko domaćinstvo", edukacija za osnovnu turističku komunikaciju na stranome jeziku, osnovne promotivne aktivnosti u turizmu temeljenom na proizvodnji vina, povjesne, prirodne i kulturne atrakcije Moslavine, te studijska putovanja i suradnja između Slovenije i Hrvatske.

3. komponenta: Sustav turističkog informiranja

Postavljanje internetske stranice o destinaciji,

Postavljanje središnjeg turističkog informacijskog centra u Kutini, uključujući info-točku PP Lonjsko polje i dislocirane info-točke,

Utvrđivanje komunikacijskih standarda i edukacija ključnih aktera u turizmu.

4. komponenta: Postavljanje turističkih znakova

studija o postavljanju turističkih znakova,
postavljanje turističkih znakova.

Drugi primjer projekta prekogranična je suradnja između Hrvatske i Slovenije na zaštitu okoliša. Ugovor o bespovratnoj pomoći potpisani je 2006. u sklopu sheme za dodjelu bespovratnih sredstava INTERREG III A Program dobrosusjedstva Slovenije, Mađarske i Hrvatske, 2004.-2006. Projekt su poduprila dva EU-ova finansijska instrumenta: Europski fond za regionalni razvoj (ERDF) u Sloveniji i Mađarskoj i Pomoć Zajednice za obnovu, razvoj i stabilizaciju (CARDs) u Hrvatskoj.

"Park prirode Učka" iz Lovrana u suradnji s regionalnim parkom "Škocjanske jame" iz Slovenije proveo je projekt **"KAM - Karst Associated Management – Osnutak prekogranične mreže za zajedničko upravljanje i zaštitu krškoga područja"**.

Trajanje: dvije godine – od travnja 2006. do travnja 2008.

Ukupna vrijednost projekta: 126.741,00 €, od čega je kroz fondove EU u Hrvatskoj osigurano 89% vrijednost projekta (112.799,00 €).

Opći cilj:

Cilj je podići svijest javnosti o važnosti zaštite prirode i poboljšati životni standard lokalnog stanovništva.

Specifični cilj:

Podjelom informacija, ideja, istraživačkih i upravljačkih vještina oba će parka unaprijediti upravljanje i zaštitu krškoga područja. Specifični su ciljevi unapređenje kvalitete upravljanja krškim područjima, u skladu sa smjernicama održivog razvoja, dizanje svijesti javnosti o važnosti zaštite prirode te poboljšanje životnog standarda lokalnog stanovništva.

Projektne aktivnosti:

Projekt se sastoji od šest dijelova, a svaki se odnosi na specifično područje:

1. Upravljanje projektom – imenovanje osobe koja će koordinirati projektne aktivnosti; suradnja s Parkom Škocjanske jame u definiranju smjernica, strategija i kriterija za provedbu ostalih projektnih aktivnosti.

2. Metodologija, analiza područja i procjena specifičnih karakteristika – ta skupina aktivnosti pruža najažurniju sliku stanja u obama parkovima. U Parku prirode Učki nastaviti će se znanstveno istraživanje, kao i stvaranje mapa staništa. Svrha istraživanja jest prikupljanje relevantnih podataka na kojima će se temeljiti postupci u sklopu plana upravljanja. Osim toga, u ovome dijelu projekta kupovati će se informatička oprema i ažurne karte, te ostali pribor potreban za zoniranje Parka i definiranje upravljačkih smjernica. Osim toga, naručiti će se i analiza korisnika Parka.

3. Dokumentacija i priprema provedbe - ovim će se aktivnostima revidirati postojeće zakonodavstvo, europske direktive i međunarodne konvencije o zaštiti i očuvanju prirode i okoliša, koje će u obliku brošure biti na raspolaganju svim zainteresiranim osobama. Uz navedene informacije te istraživanja i analizu korisnika prostora, prikupiti će se dovoljno informacija za izradu nacrta plana upravljanja, čija je kvalitetna izrada cilj i ove teme i cijelog projekta.

4. Poboljšanje upravljanja zaštićenim područjima - definirati će se akcije i okvir koji su vezani za prioritete, kao što su očuvanje bioraznolikosti, edukacija djece i odraslih te promocija lokalne zajednice i njezinih autohtonih proizvoda.

5. Edukacija - jedna od najvažnijih aktivnosti koja predviđa edukaciju djece i njihovih profesora putem programa "mreže škola". Zainteresirane škole koje se žele uključiti u mrežu škola zajedno sa školama iz Slovenije i Italije uključivat će se u rad parkova i organizirati akcije monitoringa.

6. Komunikacija i podizanje svijesti javnosti - projekt će biti medijski pokriven, organiziranjem redovitih novinskih konferencija, izvještavanjem putem dnevnih novina, TV-a, radijskih postaja i dr.

KAKO RAZVIJATI PROJEKT

Gornjim smo vam primjerima pokazali osnovne dijelove projektnog prijedloga kako bismo vas pripremili za proces razvijanja projektne ideje do osnove projektnog prijedloga. Taj proces obuhvaća dvije faze, analizu i fazu planiranja koje se progresivno izvode. Ovo poglavlje vodit će vas kroz taj proces, analizirat ćete svoje okruženje na organiziran i strukturiran način, što će vam pomoći u odlučivanju o budućim postupcima. Taj će proces imati dokumentirani krajnji rezultat, a to je Logička matrica (*Logframe*) koja će sažeti ključne elemente vašega projektnog plana. Faza analize uključuje prepoznavanje problema i potreba zajednice,

njihovo postavljanje u uzročno-posljedičan odnos i definiranje poboljšane buduće situacije uz izbor strategije za budući projekt. S druge strane, faza planiranja služi se rezultatima analize i pretvara ih u operativni plan spreman za daljnji razvoj u projektnu prijavu.

PREPOZNAVANJE PROBLEMA I POTREBA ZAJEDNICE

Kad mislimo na područje u kojem živimo, možemo ga definirati kao svoju lokalnu zajednicu, mjesto gdje ljudi zajedno žive u istim ili sličnim uvjetima. Često u medijima vidimo i čujemo da kao društvo, ili preciznije, kao zajednica imamo probleme kao što su visoka nezaposlenost, mnogo ljudi na socijalnoj pomoći ili na granici siromaštva, nedovoljno razvijeno poduzetništvo, zloupotreba droga, obiteljsko nasilje, zlostavljanje ili zanemarivanje djece, zagađivanje okoliša, iseljavanje iz ruralnih područja (depopulacija) i još mnogo toga drugog. To su samo neki od problema i potreba koje pojedinci ili skupine u nekoj zajednici prepoznaju i pokušavaju se boriti protiv njih. Biti predvodnik u pokušaju da se riješe problemi zajednice nije lako. Nama koji radimo ili smo dio neke zajednice važno je dobro shvatiti karakteristike upravo te zajednice. Veoma je važno dobro se upoznati sa susjedstvom, jer što god radili, morate dobro poznavati te ljudе, njihove probleme, aktivne institucije (privatne ili javne) i njihovu povijest. Na primjer, ne možete osnovati program sprječavanja zloupotrebe droga ako ne znate nešto o povijesti te zajednice, o njezinim raznolikim kulturnim skupinama ili njihovu mentalitetu. Ne možete sastaviti koaliciju svih skupina ili pojedinaca radi unaprjeđivanja poduzetničke klime ako prije toga niste uspostavili odnos s javnim i privatnim ustanovama (tvrtkama) koje su uključene u rješavanje toga pitanja. Ono što otkrijete može vam pomoći da identificirate potencijal u svojoj zajednici: otkrit ćete tko vam može biti saveznik u lobiranju i zagovaranju promjena. Možete postaviti temelj za angažiranje volontera, prikupljati informacije koje

će vam pomoći u prikupljanju sredstava ili otkriti tko bi vam se mogao suprotstaviti i zašto. Dobro poznавanje zajednice nužno je za sve što činite.

Može vam se učiniti da nema potrebe analizirati stanje u zajednici jer ste vi već dugo njezin pripadnik i već znate njezine probleme i potrebe. To može biti i točno, ali analiza će vam pomoći da dobijete širu i objektivniju predodžbu o stanju i omogućit će vam da dođete do novih podataka koji mogu definirati neki novi element postojeće situacije. Može to biti otkriće onih koji imaju problem ili potrebu, onih koji mogu pridonijeti rješavanju ili onih koji ne žele da se problem riješi. Također, možete otkriti što treba poduzeti ili kako vi možete dovesti do rješenja i tko vam u tome može pomoći.

Dok provodite analizu, otkrit ćete da se PROBLEMI RAZLIKUJU OD MJESTA DO MJESTA TE OD SKUPINE DO SKUPINE NA ISTOME MJESTU.

Dok pripremate projektni prijedlog, uočit ćete kako ključne pripremne aktivnosti pomažu pri formuliraju takvog projekta kojim tražite sredstva EU-a, a koji će biti u skladu s nacionalnim strategijama (regionalni razvoj, zdravstveni sektor, obrazovanje, razvoj civilnog društva itd.) te s relevantnim sektorom i s relevantnim prioritetnim politikama EU za Hrvatsku.

U ovoj fazi preporučljivo je i korisno proučiti sljedeće...

- **Strateške dokumente** na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini (u odnosu na vaše područje interesa).
- **Važeće statističke podatke** – primjerice, podatke o popisu stanovništva, istraživanja radne snage, policijske izvještaje, podatke o školama i ustanovama.
- Podatke dobivene osobnim razgovorima, telefonskim istraživanjem ili poštom poslanih upitnika s podacima o članovima zajednice ili važnim nositeljima informacija (gradonačelnik, ravnatelj škole, predstavnik vjerske zajednice te čelnici lokalnih organizacija civilnoga društva). **Odgovori do kojih dođete bit će uglavnom reprezentativni za zajednicu.**

- Razgovori o tome koji su izazovi pred zajednicom i što se može poduzeti. **Ako imate dovoljno ljudskih i finansijskih resursa, možete sazvati i javni sastanak ili sastanke, a možete to učiniti i kroz lokalna vijeća građana.**

Da biste vidjeli sve korake razvoja nekog projekta, predstavit ćemo primjer projekta i detaljno analiziran primjer problema djece i mladih bez roditeljske skrbi smještenih u domove u Primorsko-goranskoj županiji. Iako je problem veoma aktualan, neki su podaci prilagođeni, a neki su upotrebljeni i izmišljeni tako da čitatelj iz njih lakše uči. Nisu svi podaci nužno izvučeni iz stvaroga istraživanja.

STUDIJA SLUČAJA:
**Djeca i mlađe bez odgovarajuće roditeljske skrbi, smještena
u domove u Primorsko-goranskoj županiji**

Počinimo s jednim primjerom stvarne potrebe zajednice u području socijalne skrbi. U Hrvatskoj ima oko tri tisuće djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi: 53% njih smješteno je u dječje domove, a 47% kod udomitelja. Djeca u domovima imaju razne probleme u vezi s mentalnim i fizičkim zdravljem, oko 35% te djece ima čak i složene ili teške fizičke i/ili mentalne probleme ili neki oblik problema u razvoju, a sva su izrazito traumatizirana i većina ih ima neki poremećaj ponašanja. U Primorsko-goranskoj županiji tri su doma za djecu i mlađe bez odgovarajuće roditeljske skrbi. Domovi su u Lovranu, Selcu i Novom Vinodolskom i u svim trima smješteno je oko 120 djece i mladih.

Njihov je emotivni status često veoma nestabilan i na nj utječe odnos s biološkim roditeljima koji i sami često trebaju socijalnu pomoći, žive na rubu siromaštva, imaju problema s drogom i/ili alkoholom ili su smješteni u neku državnu ustanovu (npr. psihiatrijsku bolnicu ili zatvor). I to dugoročno utječe na djetetov razvoj, na njegov osjećaj samopoštovanja, socijalizaciju i prilagodljivost na razne životne situacije. Zato 10% od 1.500 djece i mladih u državnim domovima ostaje i više od deset godina što stvara gotovo nepopravljivu štetu u njihovu emocionalnom i fizičkom razvoju. U Primorsko-goranskoj županiji prosječni je boravak u domu osam do deset godina.

Udomljavanje je jedan oblik pružanja privremena doma djetetu i priprema na moguće posvajanje (možda čak i u istoj obitelji) ili povratak biološkim roditeljima. To je jedan od uspješnih modela smještanja djece drugdje, a ne u državne institucije. Primorsko-goranska županija na dnu je liste po broju udomljene djece. Najviše je udomljenih u okolici Zagreba, Podravini, Slavoniji i Baranji. Prema istraživanju riječkoga Centra za socijalnu skrb, u Primorsko-goranskoj županiji samo je dvadesetak udomiteljskih obitelji i tridesetero udomljene djece. Predstavnici dječjih domova u toj županiji smatraju da taj broj udomitelja ni izbliza ne zadovoljava i nije dovoljan. Zbog nedovoljne udomiteljske skrbi djeca moraju duže ostati u domovima, bez emocionalne stabilnosti i sigurnosti te doživljaja obiteljske ljubavi i brige.

Problemi nastupe i u ranim tinejdžerskim godinama kada udomljena djeca postaju komplikirana i imaju problema u ponašanju u udomiteljskoj obitelji, u školi, u odnosu s vršnjacima i prijateljima, itd. U toj nesumnjivo kritičnoj dobi udomitelji imaju velikih poteškoća s tinejdžerskim problemima, a budući da nema ni stručne pomoći, udomljena se djeca često vraćaju u dom što im još više šteti emocionalnom zdravlju i ponovno im vraća osjećaj napuštenosti.

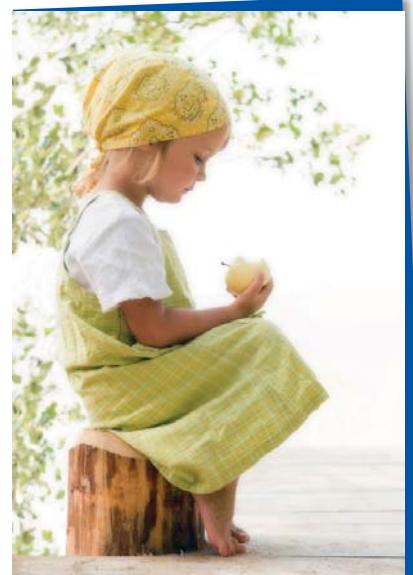
Istraživanje koje je 2007. provela Hrvatska udruga udomitelja u četirima županijama, među ostalima i u Primorsko-goranskoj, otkrilo je nekoliko uzroka sadašnjem lošem stanju udomiteljstva. Jedna od njih svakako je nedostatak vještina i znanja roditelja koji podižu traumatiziranu djecu i mlađe. Od 30 ispitanih obitelji njih 80% prepoznaje taj problem. Osim toga, udomitelji često imaju osjećaj da ih zaposlenici u centrima za socijalnu skrb podcjenjuju i često se boje k njima otici po savjet ili praktičnu pomoć. Tom je problemu dijelom uzrok preopterećenost centara

za socijalnu skrb i akutni nedostatak iskusnog osoblja u tim centrima. Drugi uzrok leži u činjenici da je Zakon o udomiteljstvu relativno nov (iz srpnja 2007.) pa još nema dovoljno praktičnog iskustva za primjenu u svakodnevnoj praksi. Sadašnji udomitelji kažu da njihov svakodnevni život s udomljenom djecom zahtjeva stalnu pomoć, osobito u situacijama kada njihove vještine, znanja i iskustvo nisu dovoljni. Oni bi htjeli izbjegći situacije u kojima se osjete bespomoćnima, a ponajviše one koje bi mogle dovesti do vraćanja djeteta/djece u instituciju.

Zato bi ovaj projekt barem dijelom trebao pružiti potporu nekim od zainteresiranih strana (udomiteljskim obiteljima, udomljenoj djeci i ustanovama) kako bi se uspostavio funkcionalan sustav udomljavanja. Prvenstveno bi morao poboljšati kvalitetu života djece i mladih koji su u udomiteljskim obiteljima u Primorsko-goranskoj županiji i to sinergijskim djelovanjem dječjih domova, centara za socijalnu skrb i Udruge udomitelja.

PRIPADNICI ZAJEDNICE

Svaki se projekt provodi u okruženju u kojem neku ulogu igraju razni pojedinci i skupine. Kad gledamo pojedince, društvene skupine i ustanove, postane očito da mnogi od njih imaju različit utjecaj i snagu, ali svi su i/ili dio problema i/ili dio rješenja. Ti pojedinci, skupine, ustanove i tvrtke poznati su kao dionici u društvu. Oni mogu izravno ili neizravno, pozitivno ili negativno utjecati na vaš projekt ili će provođenje projekta, odnosno aktivnosti, utjecati na njih. Moguće je da čak zatrebate potporu nekih od njih, osobito ako želite ostvariti utjecaj ili promjenu politike nacionalnih, regionalnih ili lokalnih vlasti. Da biste upoznali svoje dionike, morate ih dobro proučiti kako biste otkrili, između ostalog, kakvi su im iskustvo, resursi i interes za potencijalno rješenje prepoznatog problema ili potrebe u zajednici. Postoji cijeli niz alata kojima se možete služiti za tu analizu. Na primjer mogu vam pomoći, matrica analize dionika, SWOT analiza, tj. analiza prednosti (Strengths), slabosti (Weaknesses), prilika (Opportunities) i prijetnja (Threats), različiti dijagrami (Vennov dijagram i Spiderov dijagram), itd⁸⁵.

⁸⁵ Vennov dijagram ilustracija je odnosa između ili među različitim skupinama koje su međusobno povezane. Spiderov dijagram vizualni je alat s velikim brojem aspekata organizacijskih područja rada koje samoprocjenjujemo kako bismo učinili vidljivom razliku između trenutačnih i poželjnih performansa.

STUDIJA SLUČAJA:
**Djeca i mladež bez odgovarajuće roditeljske skrbi, smještena
u domove u Primorsko-goranskoj županiji**

Vratimo se našem primjeru. Spomenute ljudi, skupine i ustanove treba razmotriti, a u obzir treba uzeti njihovu perspektivu prije nego što se napiše detaljan projekt. Oni koji imaju moć da donesu promjene i koji imaju interes da sudjeluju u projektnim aktivnostima naši su vodeći dionici (udruge udomitelja, djeca u domovima, udomitelji u Primorsko-goranskoj županiji, centar za socijalnu skrb i dječji domovi). Vi se morate potruditi da se uključe oni koji imaju moć, a nemaju interes u rješavanju problema (npr. centri za socijalnu skrb u Primorsko-goranskoj županiji, Grad Rijeka, mediji, TV i novine). Na kraju, morate informirati i one koji nemaju moć za rješavanje problema ili zadovoljavanje potreba, ali imaju velik interes (npr: Forum za kvalitetno udomiteljstvo djece, UNICEF). Kako biste prikupili više podataka ili preciznije ustanovili njihov potencijal za sudjelovanje ili doprinos projektu, te o njihovim potrebama i očekivanjima, možete napraviti brzu analizu kroz matricu analize dionika.

Tablica 38. Primjer matrice analize dionika⁸⁶

DIONICI	ISKUSTVO, STRUČNOST I RESURSI	INTERES I UTJECAJ PROBLEMA NA DIONIKA	SPOSOBNOST I MOTIVACIJA ZA PROMJENE	MOGUĆI POSTUPCI RADI OSTVARENJA INTERESA DIONIKA
CENTAR ZA SOCIJALNU SKRB	- Postupci pri smještanju kod udomitelja - Rad na socijalnim slučajima i provođenje svih zadaća koje propisuje zakon	- Jačanje kapaciteta zaposlenika - Zapošljavanje novih ljudi - Uspostava bolje suradnje na terenu - Poboljšanje imidža državne institucije	- Niska motivacija pri dugotrajnom prekovremenom radu bez odgovarajuće plaće (opasnost od iscrpljenosti i frustracija) - Ograničeno razumijevanje vještina i znanja potrebnih udomiteljskim obiteljima - Otvorenost i spremnost na učenje - Pristupanje mrežama i drugim radnim skupinama radi ostvarivanja bolje udomiteljske skrbi u županiji	- Potpora jačanju kapaciteta zaposlenika centara za socijalnu skrb - Poticanje njihova rada u polju udomiteljstva - Identificiranje potencijalnih partnera u sektoru civilnoga društva, u javnom i privatnom sektoru
DJECA KOD UDOMITELJA	- Školske obveze - Pomoć pri "kućnim" aktivnostima - Mnogi ostaju u domovima duže od 5-8 godina - Nemaju iskustvo pravog obiteljskog života	- Smještaj u udomiteljsku obitelj koja je normalna i nosit će se sa svim problemima - Dug ostanak u domu utječe na njihov emocionalni rast - Što duže ostanu u domu, teže se prilagođavaju životu u obitelji i poslije teže zasnovaju vlastitu obitelj	- Snažan interes i visoka motivacija za život u obitelji - Strah od neuspjeha u udomljavanju i povratka u dom - Strah da se neće prilagoditi novoj udomiteljskoj obitelji	- Jačanje svijesti o statusu udomljene djece - Poboljšanje sustava socijalne skrbi i povećanje broja djece smještene kod udomitelja - Suradnja na rješavanju problema koji se pojavljuju u obiteljskom životu kod udomitelja
MEDIJI	- Objavljaju priče o svakodnevnom životu - Ostvaruju profit od prodaje - U kontaktu su s čelnicima državnih ustanova i Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi - Lokalne, regionalne i nacionalne teme i pokrivenost	- Potreba za dobrim pričama koje će zanimati njihove čitatelje - Podizanje svijesti o pitanjima udomiteljstva	- Velik potencijal za utjecaj na mišljenje javnosti - Pojedini medijski prilozi - interes i znanje za vođenje manje kampanje - Suradnici u projektu, prate napredak projekta i izvještavaju o aktivnostima	- Pronalaženje kvalitetnih praktičnih primjera i njihovo javno objavljanje - Medijska distribucija promotivnih materijala o udomiteljstvu
UDOMITELJI	itd.	itd.	itd.	itd.

⁸⁶ Tablica preuzeta iz: Aid Delivery Methods, Volume 1, Project Cycle Management Guidelines, March 2004, European Commission, EuropeAid Cooperation Office

Kao što vidite, ovaj popis nije ni izbliza konačan, vi možete nabrojati još pojedinaca, skupina i institucija koje smatrate važnima za svoj projekt. Ključno je pitanje interpretiranja rezultata analize kako biste u dalnjem razvoju projekta bili sigurni da shvaćate i potičete dionike na adekvatno sudjelovanje u projektu.

Oni u projektu mogu biti i sudjelovati kao:

1. Korisnici - Oni koji na bilo koji način imaju koristi od provedbe nekog projekta.

Moguće je razlikovati:

a) Ciljne skupine: Skupine na koje će projekt djelovati izravno i pozitivno, osobe/institucije s kojima ćete izravno surađivati (izravni korisnici). U ovome primjeru to bi mogle biti, s jedne strane, potencijalne udomiteljske obitelji koje su

motivirane, a ispunjavaju i zakonske uvjete za udomiteljstvo, a s druge strane, to su zaposlenici centara za socijalnu skrb.

b) Konačni korisnici: Oni koji imaju dugoročnu korist od projekta, na razini društva, zajednice ili cijelog sektora. Na primjer, u ovome slučaju to su djeца u udomiteljskim obiteljima i dječjim domovima, cijela zajednica udomiteljskih obitelji i sustav socijalne skrbi u Primorsko-goranskoj županiji ili cijeloj Hrvatskoj.

2. Projektni partneri – To su oni koji imaju prava i dužnosti u provedbi projekta koji su vrlo važni dionicici, a koji mogu biti i "ciljna skupina". Na primjer, već spomenuti zaposlenici centara za socijalnu skrb mogu sudjelovati u nekim edukacijskim aktivnostima.

STVARANJE VEZA - POVEZIVANJE RAZLIČITIH ASPEKATA ISTOGA PROBLEMA

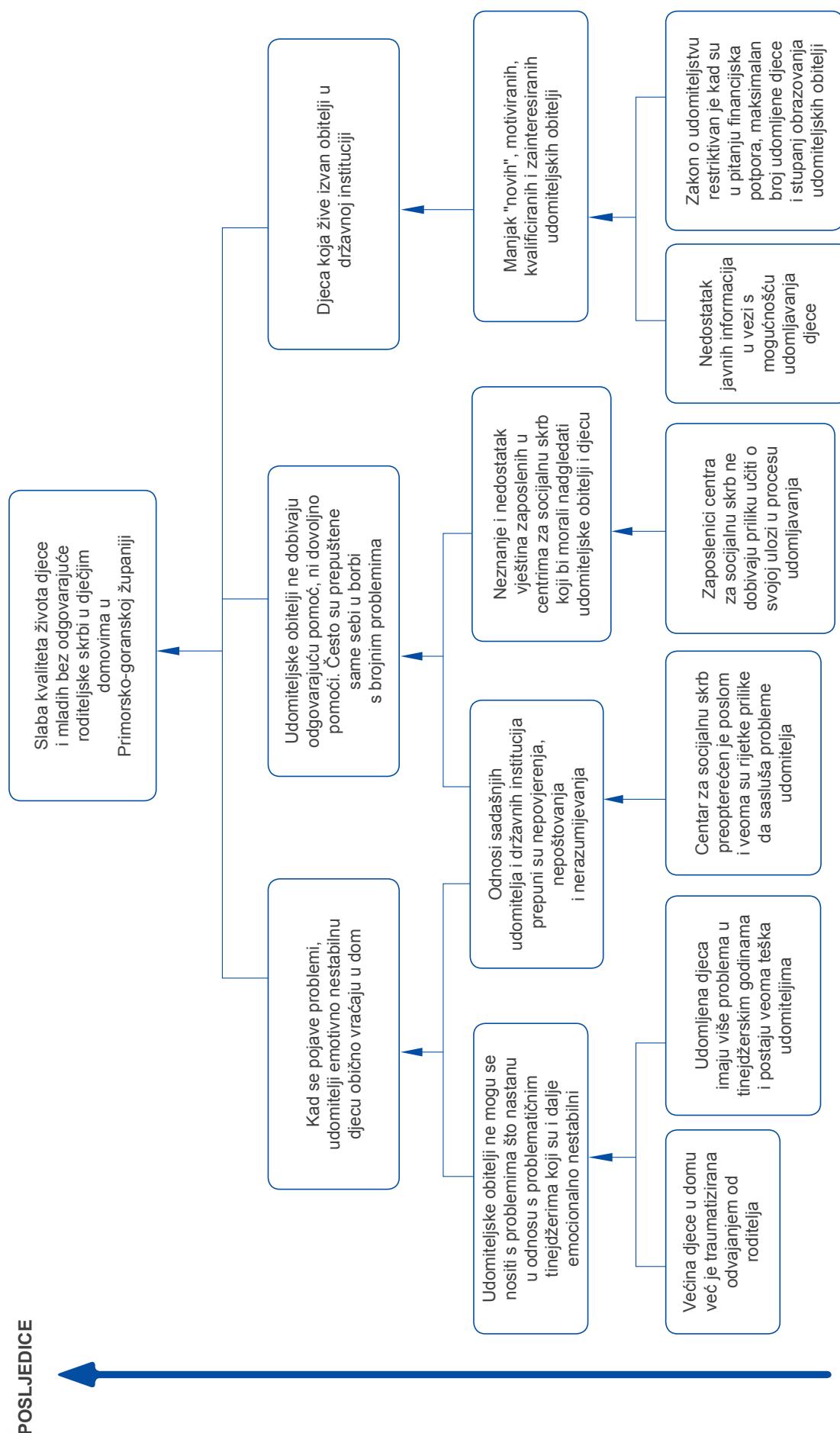
Objektivno sagledati sadašnju negativnu situaciju znači utrošiti vrijeme i uložiti resurse u prikupljanje što je moguće više informacija. *Kad tražite razloge i uzroke velikih problema, vrlo je vjerojatno da ćete ih otkriti više od jednoga.* Istovremeno mogu postojati razne stvari koje na različite načine utječu na problem. Možda neće biti lako, ali morate se potruditi da raspletete i definirate sve različite uzroke problema, istovremeno uzimajući u obzir strategije i pravni okvir (politike) koje reguliraju programsko područje u kojem radite. Obično u tim strategijama možete naći neku vrstu analize, često na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini, koja će vam pružiti i potrebni okvir.

Kad počnete s analizom problema, uvidjet ćete da problem ima razne aspekte, bilo da ga promatraste kroz pravni aspekt udomiteljstva u Hrvatskoj, kroz kadrovsku politiku u javnim ustanovama, kroz status udomljene djece ili kroz administrativne i svakodnevne probleme roditeljstva. Uvijek je najvažnije da vi dobro razmotrite i razotkrijete sve aspekte nekoga problema ili potrebe. Što više pitate "ZAŠTO?", vaš će problem biti precizniji i logičniji. Korisno je i vizualizirati problem u obliku dijagrama koji zovemo problemsko stablo. Ono nam pomaže analizirati i razjasniti uzročno-posljedične odnose.

Kako napraviti problemsko stablo?

- Prvo odlučite na koje specifično područje ili prioritetni problem želite usredotočiti raspravu.
- Počnite razgovarati s drugim dionicima o problemima u odabranom specifičnom području, a da ne dajete rješenje. Sve definirane probleme/potrebe nabrojite na odvojenim papirima.
- Za svaki problem pitajte "ZAŠTO?". Tako će se stvoriti novi problemi i vi ćete se približiti bazi problemskoga stabla. To će vam biti **uzroci problema**.
- Identificirajte **učinak** na glavni problem. To ćete učiniti tako da ponovno uzmete svaki pojedinačni papir i pitate "Što se događa kao rezultat toga?" Ponovno svaki učinak napišite na odvojenoj kartici.
- Sad ste spremni ustanoviti **uzročno-posljedični odnos**. Tvrđnje koje izravno izazivaju problem na dnu su stabla, a iznad njih su izravne posljedice. Treba ponoviti da je za uspostavljanje odnosa među tvrdnjama potreban timski rad. O svemu se može i treba razgovarati, a tvrdnje se mogu premještati sve dok ne budete zadovoljni logikom stabla.

STUDIJA SLUČAJA:
Djeca i mladež bez odgovarajuće roditeljske skrbi,
smještena u domove u Primorsko-goranskoj županiji

DEFINIRANJE RJEŠENJA

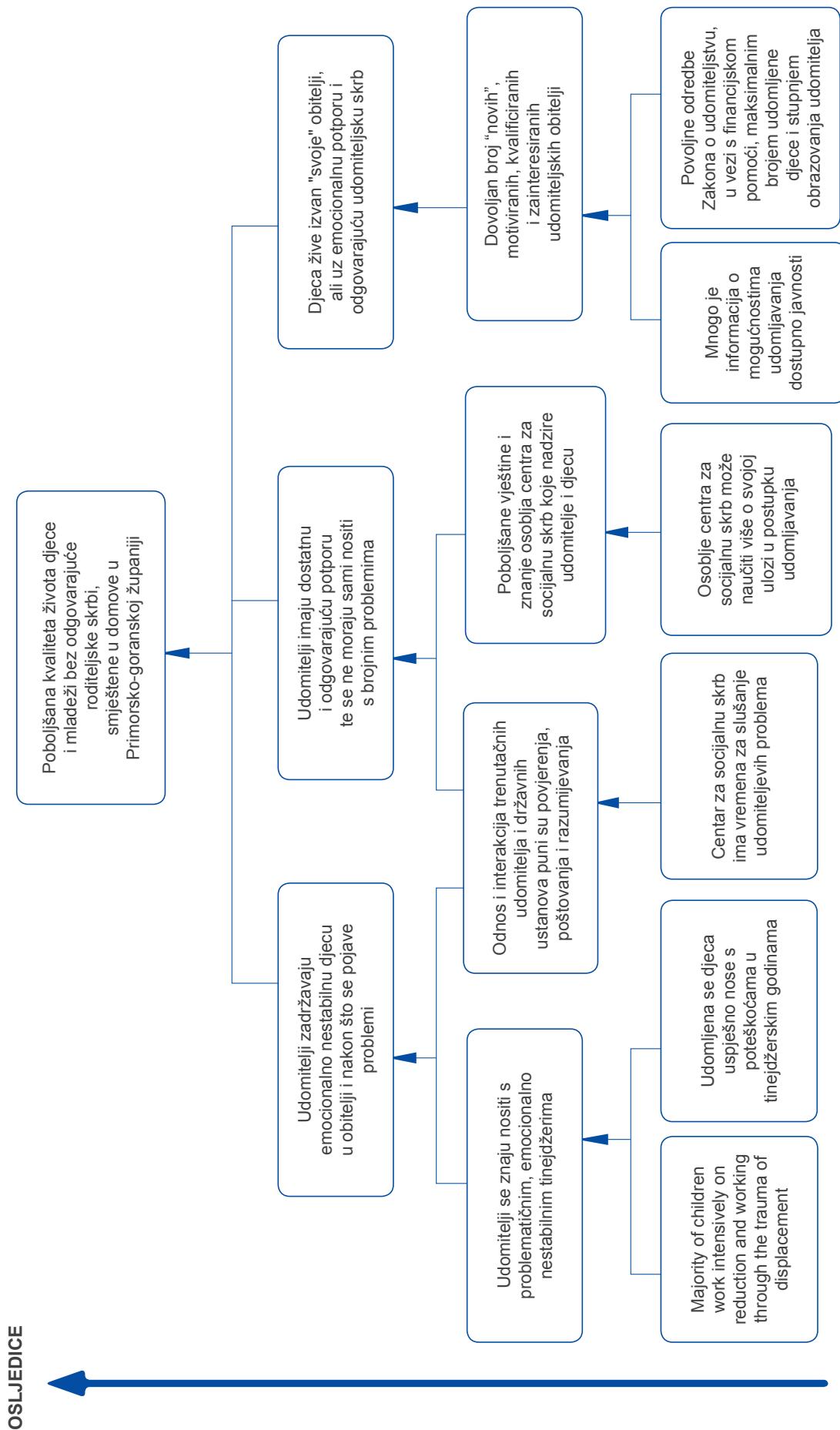
Gore navedeni problem ima mnogo uzroka i nekoliko velikih posljedica. Kad je u pitanju složen problem, moguće je da postoji više od jedne situacije koja zahtijeva rješavanje. Postoji VIŠE dijelova rješenja – odnosno postoje važna, ali djelomična rješenja. Zato može biti nužno provesti nekoliko projekata, odnosno različite vrste aktivnosti kako bi se ostvarila promjena. Za projekt je važno transformirati stanje dijagnosticirano u zajednici u pozitivnu promjenu koju očekujete u budućnosti. Dakle, morate znati kamo idete prije nego što počnete planirati kako ćete onamo dospjeti.

Iduća vam je zadaća pretvoriti problemsko stablo u stablo ciljeva. To se postiže sljedećim koracima:

- Sve negativne tvrdnje iz problemskoga stabla preformulirajte u poželjno pozitivno stanje.
- Nakon toga morate provjeriti logiku tih novosloženih tvrdnji i njihova međusobnog odnosa. U ovoj fazi slobodno možete mijenjati ciljeve onako kako smatrate da treba, a da biste postigli povezanost unutar stabla.

STUDIJA SLUČAJA:
**Djeca i mladež bez odgovarajuće roditeljske skrbi,
smještene u domove u Primorsko-goranskoj županiji**

IZBOR STRATEGIJE KOJA VODI DO RJEŠENJA

Vaš se projekt polako oblikuje. Definirali ste problem, dionike i korisnike te ciljeve koje u budućnosti želite realizirati. Primjetit ćete i nekoliko različitih aspekata u svojem problemskom stablu, prepoznat ćete dio stabla (grane) koji se bavi kapacitetima dionika, drugi dio institucijskim mehanizmima te pravnim okruženjem, a treći dio prezentiranjem javnosti i promocijom.

Dosad provedena analiza najteži je posao i najveći izazov jer podrazumijeva sintezu velike količine podataka iz šireg okruženja te donošenje odluka o najboljim provedbenim strategijama. U praksi nikada nećete moći zadovoljiti sve interese, zahtjeve i potrebe svih dionika. Kako biste donijeli razumne strateške odluke u vezi s vašim budućim projektom, možete se osloniti na one odgovore koji mogu utjecati na vašu odluku:

- Koja sredstva morate uložiti u provedbu projekta?
- Koja će strategija imati najbolji učinak pri zadovoljavanju potreba korisnika?
- Koji je najdjelotvorniji pristup parcijalnog rješavanja problema?
- Koje će vas prilike i mogućnosti iz vašega okruženja dovesti do uspjeha?

Odgovori na ova pitanja u vezi su s kriterijima kao što su dobrobit za korisnike, analiza troškova i koristi, tehnička izvedivost, odnos s drugim tekućim ili planiranim programima ili projektima. Upotrijebite li ove kriterije, lakše ćete odlučiti što bi, a što ne bi trebalo ili moglo biti uključeno u projekt. Izabrana strategija pomoći će vam da formulirate prvi stupac logičke matrice, posebno da identificirate opći cilj, svrhu i moguće rezultate.

Izborom strategije završava analitička faza, a počinje faza planiranja.

PLANIRANJE PROJEKTA IZRADOM LOGIČKE MATRICE

Sada kad ste završili sve potrebne pripreme i analizu te izabrali strategiju, možemo sažeti prijedlog projekta u **logičku matricu**. To je tablica od četiri retka i četiri stupca u koje se kao jednostavne tvrdnje upisuju svi ključni dijelovi projekta. Kako biste postupak priveli kraju, potrebno je odgovoriti na sljedeća pitanja koja odgovaraju matrici:

- Što će se konkretno postići realizacijom projekta? (ili koji će se **REZULTATI** postići?)
- Kako ćemo stići onamo? (ili koje **AKTIVNOSTI** moramo provesti?)
- Kako ćemo znati kad smo onamo stigli? (ili kako ćemo **IZMJERITI SVOJE REZULTATE?**)
- Što će nam pokazati da smo onamo stigli? (ili kako ćemo **DOKAZATI** svoj uspjeh?)
- Na koje probleme možemo naići? (ili razmišljamo li o **PРЕПОСТАВКАМА И РИЗИЦИМА?**)

Tablica 39. pokazuje tipičnu strukturu logičke matrice⁸⁷. Brojevi u poljima pokazuju korake u popunjavanju logičke matrice.

Tablica 39. Tipična struktura logičke matrice

Opis projekta	Objektivno provjerljivi indikatori/pokazatelji	Objektivni izvori provjere	Prepostavke i rizici
1 Opći cilj/evi Koji će se opći cilj ostvariti realizacijom projekta?	8 Koji su ključni pokazatelji uspjeha vezani za opći cilj?	9 Koji su izvori informacija za ove pokazatelje?	
2 Svrha projekta/specifični cilj/evi Koje će specifične ciljeve projekt ostvariti, što će pomoći ostvarenju općega cilja?	10 Koji indikatori jasno pokazuju da je cilj ostvaren?	11 Koji su izvori informacija? Kojim se metodama informacije mogu prikupljati?	7 Koji su čimbenici, osim odgovornosti korisnika, važni za ostvarenje cilja? (vanjski čimbenici) Koje rizike treba uzeti u obzir?
3 Očekivani rezultati Rezultati su postignuća kojima se ostvaruju specifični ciljevi. Koji su očekivani rezultati? (nabrojite ih)	12 Kojim se pokazateljima može mjeriti ostvaruje li projekt očekivane rezultate i u kojoj mjeri?	13 Koji su izvori informacija za ove pokazatelje?	6 Koji vanjski preduvjeti moraju biti zadovoljeni kako bi se očekivani rezultati ostvarili u skladu s planom?
4 Aktivnosti Koje su ključne aktivnosti koje se moraju provesti i kojim redoslijedom kako bi se postigli očekivani rezultati? (grupirajte aktivnosti prema rezultatima)	14 Sredstva, resursi Koja su resursi potrebni za provođenje ovih aktivnosti, npr. osoblje, oprema, edukacija, studije, nabava, prostor itd.	15 Troškovnik Koji su izvori informacija za mjerjenje tijeka aktivnosti? Koji su troškovi projekta? Kako su razvrstani? (detaljna razrada troškovnika projekta)	5 Koji preduvjeti moraju biti zadovoljeni prije početka projekta? Koji vanjski preduvjeti moraju biti zadovoljeni prije početka provedbe planiranih aktivnosti?

Popunjavanje logičke matrice ima slijed prikazan brojevima u svakome polju tablice. Iako postoje različite prakse, možete početi s popunjavanjem stupca *Opis projekta* od vrha prema dnu, zatim stupca *Prepostavke i rizici* (od dna prema vrhu). Nakon toga popunit ćete stupac *Objektivno mjerljivi indikatori/pokazatelji* te na kraju stupac *Objektivni izvori provjere* koji ispunjavate redak po redak.

⁸⁷ Prilagođeno iz: Aid Delivery Methods, Volume 1, Project Cycle Management Guidelines, March 2004, European Commission, EuropeAid Cooperation Office

Prvi korak: Definiranje opisa projekta

Sav trud koji smo uložili u prvoj fazi, kad smo analizirali okruženje i dobro razmislili o svim aspektima problema, bit će u ovom dijelu od velike koristi. Radni materijal iz analize problematike u području vašeg rada stavit ćete u prvi stupac logičke matrice koji sažima opći cilj, svrhu projekta i očekivane rezultate i aktivnosti projekta.

1. Ostvarenje **općeg cilja** donosi dugoročne promjene i u skladu je s regionalnim i sektorskim politikama te strategijama gradova/županija/države. Stoga nakon realizacije projekta, opći cilj neće biti u potpunosti ostvaren.

Primjeri općih ciljeva:⁸⁸

- Unaprijediti kvalitetu strukovnog obrazovanja u Sisačko-moslavačkoj županiji razvijanjem suradnje između sudionika regionalnoga tržišta rada i mreže tehničkih strukovnih škola;
- Nove mogućnosti zapošljavanja za žene na tržištu rada;
- Oživljavanje zajedničkog turizma i kulturne baštine u prekograničnim područjima.⁸⁹

2. Svrha **projekta/specifični cilj(evi)** također definira promjenu za korisnike koja će biti ostvarena do kraja projekta i tako pridonijeti ostvarivanju općeg cilja.

Primjeri posebnih ciljeva:

STRUKOVNO USAVRŠAVANJE

- Unaprijediti kvalitetu strukovnog obrazovanja u Sisačko-moslavačkoj županiji.

NEZAPOSENOST (ŽENE)⁹⁰

- Sustavna potpora nezaposlenim i dugoročno nezaposlenim ženama u ulasku na tržište rada.

TURIZAM I KULTURNΑ BAŠTINA⁹¹

- Predstavljanje obnovljene i oživljene tehničke i kulturne baštine te uvrštavanje rudnika u Rudama i tehničke baštine Senova u turističku ponudu;
- Povećana svijest javnosti o njegovanju prekograničnog turističkog i kulturnog proizvoda.

3. **Rezultati** su proizvodi, usluge i/ili kvalitativne promjene u znanju, vještini te ponašanju i stavovima ljudi koji nastaju kao posljedica provođenja niza aktivnosti.

Primjeri rezultata:

STRUKOVNO USAVRŠAVANJE

- Izrađen razvojni plan partnera o potrebama za strukovnim usavršavanjem;
- Povećane mogućnosti za zapošljavanje polaznika programa i nezaposlenih;
- Javnost obaviještena o obrazovnim mogućnostima u strukovnim školama.

NEZAPOSENOST (ŽENE)

- Žene su usvojile znanje i vještine pružanja usluga čišćenja, čuvanja djece, skrbi za starije te izrade svjeća;
- Žene su usvojile poduzetničke vještine i znanje potrebno za sudjelovanje u kooperativnom menadžmentu;
- Žene su psihološki spremne za ulazak na tržište rada;
- Ideja socijalnog poduzetništva kao sustav za zapošljavanje socijalno osjetljivih skupina postala je poznata u području Karlovačke županije;
- Osnovana socijalna zadruga koja će zapošljavati dugoročno nezaposlene žene.

⁸⁸ Primjeri logičke matrice iz ovog poglavlja prilagođeni su edukativnoj svrsi ove knjige.

⁸⁹ CARDS 2003, Nacionalni program "Unapređenje strukovnog obrazovanja i osposobljavanja", Poziv za prijedloge projekta 2003-0203-0102. Tehnička škola u Šisku u suradnji sa Sisačko-moslavačkom županijom, Industrijsko-obrtničkom školom iz Šiski, Hrvatskim zavodom za zapošljavanje - područne službe Kutina i Šisak, Agencijom za lokalni gospodarski razvoj, Hrvatskom gospodarskom komorom; Projekt: "Partnerstvom i znanjem do zapošljavanja". Trajanje: 12 mjeseci

⁹⁰ CARDS 2004 Lokalno partnerstvo za zapošljavanje: "Sljedeći korak - socijalna zadruga", Ženska grupa „KORAK“, Karlovac

⁹¹ Phare 2005 SLO-H-HR Program prekogranične suradnje. Projekt: "Sveta Barbara", Grad Samobor

TURIZAM I KULTURNI BAŠTINA

- Obnovljen rudnik u Rudama te tehnička baština Senova;
- Uređene poučne staze i osnovana mineraloška zbirka;
- Poboljšane vještine i znanja turističkih vodiča.

4. **Aktivnosti** su radnje koje će provoditelj projekta provesti kako bi postigao konkretnе rezultate.

Primjeri aktivnosti

STRUKOVNO USAVRŠAVANJE

- Formiranje partnerskih radnih skupina u svrhu izrade razvojnoga plana;
- Kontinuirana prilagodba i usavršavanje postojećih metoda analize tržišta rada;
- Izrada razvojnoga plana;
- Nabava potrebne opreme – CNC strojevi Sinumerik 810/840 D i Fanuc 21;
- Pripreme za provedbu strukovnih obrazovnih programa;
- Obuka strukovnih učitelja.

TURIZAM I KULTURNI BAŠTINA

Provedba javnog natječaja za:

- Obnovu rudnika u Rudama i tehničke baštine;
- Priprema studije za uređivanje poučne staze i osnivanje mineraloške zbirke;
- Izrada promotivnoga materijala i izvješća o projektu;
- Obuka turističkih vodiča.

NEZAPOSENOST (ŽENE)

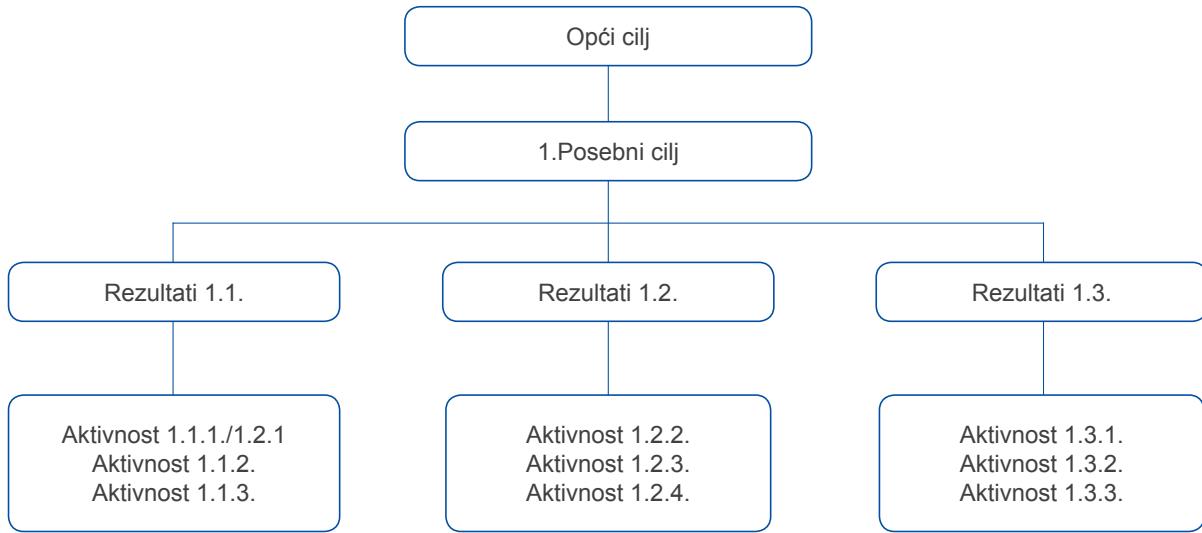
- Obuka za pružanje usluga čišćenja, čuvanja djece, skrbi za starije te za proizvodnju svjeća; razvoj standarda za svaku od usluga te za proizvodnju;
- Razvoj poduzetničkih vještina – osnovni i napredni tečaj;
- Psihološko i emocionalno osnaživanje žena kroz savjetovanje;
- Izrada poslovnog i marketinškog plana za socijalnu zadrugu;
- Promocija socijalne poduzetničke ideje (javna kampanja).

Ako niste sigurni jeste li definirali cilj ili što je aktivnost, ova pitanja bi trebala ukloniti vaše nedoumice. Pitanja: ŠTO moja organizacija/ustanova želi postići ovim projektom? ŠTO želite promijeniti?, definiraju CILJ. S druge strane, odgovori na pitanja KAKO ćemo nešto promijeniti i ostvariti svoje ciljeve?, definiraju AKTIVNOSTI.

Za uspostavu veze između ulaganja, aktivnosti, rezultata i posebnih ciljeva u stupcu Opis projekta, postoji još jedan zadatak brojčanog označavanja, koji će nam dodatno pomoći da testiramo logiku i veze između ovih elemenata ključnih za svaki prijedlog projekta. Dolje prikazana shema pokazuje kako ćete riješiti ovaj zadatak.

Slika 29. Brojčano označavanje stupca Opis projekta

Kao što vidite, svaka je aktivnost vezana za određeni rezultat. Ipak, jednom se aktivnošću može postići i više rezultata. Npr. *aktivnost 1.1.1./1.2.1.* Isto biste učinili i kad biste definirali dva specifična cilja. Brojčano biste ih označili i nastavili s označavanjem rezultata i aktivnosti u skladu s tim.

Kada se Opis projekta, ili kako se još naziva, intervencijska logika, čita od dna prema vrhu, možemo reći da:

- AKO se **aktivnosti** provedu, **rezultati** će se postići;
- AKO se **rezultati** ostvare, ostvarit će se i **svrha projekta**; i
- AKO se **svrha projekta** ostvari, projekt bi trebao pridonijeti ostvarenju **općega cilja**.

Ova se veza može napraviti i od vrha prema dnu:

AKO želimo pridonijeti ostvarenju **općeg cilja**, moramo ostvariti **svrhu projekta**,
AKO želimo ostvariti **svrhu projekta**, moramo postići **rezultate**,
AKO želimo postići **rezultate**, moramo provesti **aktivnosti**.

Izrada opisa projekta dat će vam jasnu sliku i smjer vašeg projekta. Poželjno je da imate na umu redoslijed zadataka te da aktivnosti i rezultati budu povezani i konkretni.

STUDIJA SLUČAJA:
Djeca i mladež bez odgovarajuće roditeljske skrbi,
smještena u domove u Primorsko-goranskoj županiji

Tablica 40. Opis projekta - prvi stupac logičke matrice

Opći cilj	Poboljšana kvaliteta života za djecu i mladež koja su zbog nedostatka odgovarajuće roditeljske skrbi smještena u domove u Primorsko-goranskoj županiji.
Svrha projekta/ specifični cilj/evi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Povećati broj udomljene djece i mladeži koja ostaju kod udomitelja i pripremaju se za posvajanje ili život s biološkim roditeljima u Primorsko-goranskoj županiji. 2. Poboljšati sustav potpore udomiteljskim obiteljima kako bi mogle pružiti dostatnu, pravovremenu i odgovarajuću pomoć.
Očekivani rezultati	<ol style="list-style-type: none"> 1.1./2.1. Poboljšane vještine i znanja centara za socijalnu skrb koji obavljaju superviziju udomitelja i djece 1.2. Postignuta emocionalna stabilnost udomljene djece i mladeži 2.2. Povećane mogućnosti za suradnju i razmjenu iskustava između centara za socijalnu skrb, lokalne uprave i samouprave i organizacija civilnoga društva u području udomiteljstva.
Aktivnosti	<ol style="list-style-type: none"> 1.1.1./2.1.1. Educirati stručnjake zaposlene u centrima za socijalnu skrb za provođenje supervizije udomitelja 1.2.1. Organizirati savjetovanje za udomljenu djecu i mladež 2.2.1. Organizirati grupnu potporu za udomitelje 2.2.2. Organizirati grupno savjetovanje za udomitelje, centre za socijalnu skrb i dječje domove 2.2.3. Objaviti praktični savjetnik za samopomoć "Preživjeti tinejdžere!"

Drugi korak: Definiranje projektnih pretpostavki i rizika

Prepostavke su **vanjski čimbenici** koji mogu utjecati na uspjeh projekta, a **izvan** su **izravne kontrole** provoditelja projekta. U logičkoj matrici morate pokazati da ste razmišljali koji bi to čimbenici mogli biti. Navedite samo one pretpostavke koje će se vjerojatno pokazati točnima, ali koje je ipak za vrijeme provedbe projekta potrebno pažljivo promatrati. Prepostavke mogu biti i pozitivni doprinosi projektu, kao na primjer:

- Očekivane pozitivne političke inicijative ili odluke na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini
- Dodatna potpora i provedba drugih programa/projekata lokalnih i/ili regionalnih vlasti
- Dodatna potpora i promidžba medija, drugih dionika itd.

Možete pratiti sljedeću logiku:

- Kada se ostvare projektni rezultati i uz definirane pretpostavke, ostvarit će se i svrha projekta; i
- Kada se ostvari svrha projekta uz definirane pretpostavke, projekt će pridonijeti ostvarenju općeg cilja.

Kako biste tijekom projekta pratili identificirane projektne pretpostavke, napravite listu koraka

prema svladavanju mogućih rizika služeći se svojim ljudskim, materijalnim i tehničkim potencijalom za upravljanje tim rizicima.

Odgovor na pitanje: "Hoće li se predložena pretpostavka ostvariti?", odredit će sudbinu te pretpostavke kad je u pitanju uključivanje u matricu. Ako odgovor glasi: "gotovo sigurno", nećemo je uvrstiti u logičku matricu. Ako je odgovor: "vjerojatno hoće/možda", navest ćemo je u matrici. I napokon, ako je mogućnost njezina ostvarenja posve nevjerojatna, moramo razmisliti o redizajnu projekta. Drugim riječima, potvrđan odgovor navest će vas na razmišljanje o formuliranju aktivnosti i/ili rezultata, a negativan će vam signalizirati da nisu zadovoljeni svi preduvjeti za početak projekta i da trebate iznova promisliti i analizirati situaciju.

Pitanje pretpostavki usko je povezano s rizikom. Uzmimo za primjer jednu uobičajenu tvrdnju koja se često navodi u prijedlozima projekata. "Sredstva za realizaciju ovoga projekta bit će dostupna kad budu potrebna." Kakva je to tvrdnja? Mnogi bi rekli da je to pretpostavka. Jednom kada projekt počne, pretpostavljate da ćete dobiti potrebna sredstva. Međutim, to nije pretpostavka! Zamislite početak projekta bez osoblja i opreme, a postoji realna mogućnost da ni ljudi ni oprema neće biti dostupni

kada ih budete trebali, jer je možda bilo potrebno prije završiti neki drugi projekt. Ovo je očito rizik, a ne prepostavka. I što je još važnije, potpuno ovisi o vama. Zato vi morate aktivno prikupljati sredstva i tražiti izvore financiranja te sredstva osigurati prije početka projekta.

U vezi s mogućim rizicima, morate učiniti sve što je u vašoj moći kako biste njima upravljali te ih ublažili. Morate razmišljati o tome kako oni mogu utjecati na vaš projekt, što možete učiniti kad se pojave i kto može ili treba poduzeti određene korake. Tako ćete biti sigurni da ste spremni na sve mogućnosti.

Ključno je da ista tvrdnja može biti i prepostavka i rizik, ovisno o okolnostima. Postoji određena doza nesigurnosti u vezi s prepostavkama, što je potpuno prirodno. Prepostavke i rizici razlikuju se prema tome što vi mislite postoji li mala ili velika vjerojatnost da se nešto dogodi. Jedan način da se definiraju važne prepostavke jest da izvedete procjenu rizika i pogledate koji su vam rizici niski. Većina tih niskih rizika nije vrijedna pažnje, ali neki će od njih imati važne implikacije ako stvari krenu neželjenim tijekom. Njih možete definirati kao prepostavke. Prepostavke se formuliraju kao pozitivne tvrdnje i zapamtite, one su vanjski čimbenici koji su izvan vaše kontrole ili kontrole vaših partnera.

STUDIJA SLUČAJA: Djeca i mladež bez odgovarajuće roditeljske skrbi, smještena u domove u Primorsko-goranskoj županiji

Projektne prepostavke za naš primjer mogu biti:

- Promjene Zakona o udomiteljstvu u vezi s finansijskom pomoći, maksimalnim brojem udomljene djece i stupnjem obrazovanja udomitelja
- Novi, motivirani, kvalificirani i zainteresirani udomitelji udomljavaju djecu
- Udomitelji i stručnjaci iz centara za socijalnu skrb kontinuirano primjenjuju stečene vještine i znanja
- Dodatna obuka za osoblje centara za socijalnu skrb kako bi se proširile njihove mogućnosti
- Forum za kvalitetno udomiteljstvo djece

- priprema izmjene i dopune Zakona o udomiteljstvu u Hrvatskoj
- Kontinuirano radi mreža za potporu i pružanje usluga udomiteljskim obiteljima koju je osnovao Forum udomitelja za djecu
- Kontinuirana medijska pokrivenost, priznanje i potpora javnosti
- Trenutačni udomitelji kroz centre za socijalnu skrb ostvaruju sva prava (finansijska)
- Drugi dječji domovi u Primorsko-goranskoj županiji kontinuirano se educiraju i voljni su dati smjernice udomiteljima.

Još nekoliko primjera prepostavka:

STRUKOVNO USAVRŠAVANJE

- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa verificira obrazovne programe
- Predstavnici lokalne uprave i samouprave koriste se rezultatima projekta i nadograđuju ih
- Dovoljan broj kvalitetnih prijedloga projekta prijavljen na natječaj.

NEZAPOSLENOST (ŽENE)

- Žene mogu redovito pohađati tečajeve unatoč nedostatku vremena, brizi za djecu i problemima s prijevozom;
- Nastavlja se potpora lokalnih i županijskih vlasti socijalnoj zadruzi;
- Zajednica je prihvatile socijalnu zadrugu i njezine ciljeve;
- Interes krajnjih korisnika konstantan je ili raste;
- Socijalna je zadruga konkurentna, a na tržištu postoji kontinuirana potražnja za njezinim uslugama i proizvodima.

TURIZAM I KULTURNΑ BAŠTINA

- Turisti su kontinuirano zainteresirani za ponuđene informacije;
- Lokalno je stanovništvo motivirano u vezi s projektom, a turistički vodiči rado upotrebljavaju novostečena znanja;
- Promidžba turističke i kulturne baštine na postojećim turističkim okupljanjima, konferencijama i u regionalnim vodičima.

Ako ste zadovoljni logikom i realnošću postavljenima u stupcima opis *projekta i prepostavke i rizici*, onda možete početi ispunjavati DVA UNUTARNJA STUPCA. To su: Objektivno provjerljivi indikatori/ pokazatelji i Objektivni izvori provjere. Oni se popunjavaju kroz treći i četvrti korak.

Treći korak: Definiranje objektivno provjerljivih indikatora/ pokazatelja

Definiranje indikatora ili, kako ih se još naziva, pokazatelja može biti velik izazov. I opet će važnu ulogu odigrati iscrpno istraživanje i prikupljeni podaci kako bi se pokazatelji mogli definirati u odnosu na njih. Pokazatelji odgovaraju na pitanje: "Kako znamo da se ono što smo planirani događa ili ostvaruje?" Pokazatelji mjere postižete li zadane rezultate i pridonosite li ostvarenju svrhe projekta. Kao što vidite iz logičke matrice (slika 4.), na razini aktivnosti ne upisuju se pokazatelji, nego sredstva/ uloženi resursi.

Dvije su vrste pokazatelja koje možete definirati:

KVANTITATIVNI pokazatelji odgovaraju na pitanja kao što su:

- **Koliko često?** ili
- **Koliko nečega?** npr. broj uključenih osoba; broj posjeta školama, bolnicama, socijalnim centrima; broj novih usluga koje se nude; broj novih radnih mjeseta; vrste izrađenih proizvoda; duljina obnovljene ceste u km; prosječan prihod izražen u valutu; stope rasta u postocima itd.

KVALITATIVNI pokazatelji, uglavnom, mjere stvari koje nisu ni brojive ni opipljive. Na primjer:

- **Kakvo** je zadovoljstvo, sposobnost odlučivanja, promjena stavova, naučena znanja i vještine itd.

Važno je da upotrijebite i kvantitativne i kvalitativne pokazatelje kako biste bili sigurni da ste obuhvatili pravu sliku tijeka i učinka projekta.

Pokazatelji moraju slijediti skraćenicu **S.M.A.R.T**

- **Specific - specifični** – vrlo **jasni i konkretni** tako da imate velike izglede da ih ostvarite.
- **Measurable - mjerljivi** – ako uspostavite mjerljiv tijek do određenog cilja ili rezultata, lakše ćete na kraju projekta vidjeti da se ta promjena dogodila. Da biste ustanovili mjerljivost, postavite sljedeća pitanja**Koliko? Kako ču znati kad je nešto ostvareno/ispunjeno?**
- **Achievable - ostvarivi** – sve što si zadata, možete i ostvariti kad razmišljate i planirate, vodeći računa o trajanju, institucijskim kapacitetima i svim ograničenjima u okruženju.
- **Realistic - realistični** – Ovo **nije sinonim za "lagani"**. Realističan, u ovom slučaju, znači **izvediv**. Jedan od načina da procijenite je li vaš pokazatelj realističan jest da se upitate jeste li ostvarili što slično u prošlosti. Ili se upitajte u kakvim biste uvjetima to isto ponovno mogli ostvariti.
- **Time-bounded – vezani za vremenski period** – Definiranje kraja projekta dat će vam **jasan cilj** kojemu trebate težiti. Ako ne definirate vrijeme, niste se čvrsto obvezali te ostavljate dojam da ne postoji žurba za provođenje određenih aktivnosti i ispunjavanje ciljeva.

Uobičajeno je istovremeno razmišljati o objektivno provjerljivim indikatorima/pokazateljima i objektivnim izvorima provjere.

Primjeri objektivno provjerljivih indikatora/pokazatelja:		STRUKOVNO USAVRŠAVANJE
Opći ciljevi	<ul style="list-style-type: none"> • Do 2007. za 20% povećati broj nezaposlenih koji su uspješno završili strukovne programe u Sisačko-moslavačkoj županiji • Za 10% smanjiti broj osoba koje su nezaposlene duže od dvije godine 	
Svrha projekta/ specifični cilj(evi)	<ul style="list-style-type: none"> • Svi subjekti relevantni za strukovno usavršavanje aktivno sudjeluju u razvoju tehničkih strukovnih škola • Definirana organizacijska struktura mreže strukovnih škola • Za 30% povećati stjecanje i održavanje strukovnih vještina, u skladu sa standardima EU-a 	
Rezultati	<ul style="list-style-type: none"> • Sastala se radna skupina za izradu razvojnoga plana • Formirana mreža strukovnih škola • Šestero profesora obučeno za rad na strojevima CNC • Četiri nova, moderna edukativna programa • 50 učitelja završilo program obuke • 120 sudionika edukativnih programa • 60 sudionika tečaja za samozapošljavanje • 50% sudionika zaposleno je i 6 mjeseci nakon završetka projekta • 10% sudionika tečaja za samozapošljavanje registriralo je svoj obrt ili poduzeće 	

Primjeri objektivno provjerljivih indikatora/pokazatelja:		NEZAPOSENOST (ŽENE)
Opći ciljevi	<ul style="list-style-type: none"> Za 5% povećan broj radnica u zadruzi do kraja 2006. Za 10% povećan broj dugoročno zaposlenih žena koje su sudjelovale u programu edukacije u zadruzi 	
Svrha projekta/ specifični cilj(evi)	<ul style="list-style-type: none"> 20% žena koje su sudjelovale u programu edukacije i dobile potporu pokrenulo je vlastite poduzetničke projekte 	
Rezultati	<ul style="list-style-type: none"> Izrađena četiri programa za obuku 37 žena sudjelovalo na tečajima 35 žena završilo tečaje i dobilo svjedodžbu 10% sudionica edukacije za samozapošljavanje registriralo je svoj obrt ili poduzeće Izrađena dva programa za edukaciju (osnovna poduzetnička znanja i napredna poduzetnička znanja) 10 žena iz cijline skupine i dvoje članova uprave socijalne zadruge pohađalo je edukaciju 10 žena iz cijline skupine i dvoje članova uprave socijalne zadruge završilo je tečaj i dobilo svjedodžbu Osam predavanja održao je poslovni mentor 128 sati grupnog psihološkog savjetovanja za 40 žena 300 sati individualnog psihološkog savjetovanja za 40 žena Subjektivno povećanje samopouzdanja, motivacije i pozitivnog razmišljanja 	

Primjeri objektivno provjerljivih indikatora/pokazatelja:		TURIZAM I KULTURNΑ BAŠTINA
Opći ciljevi	<ul style="list-style-type: none"> Povećani prihodi od turizma s obiju strana granice (Slovenija i Hrvatska), godišnje povećanje od 2 do 5%. 	
Svrha projekta/ specifični cilj(evi)	<ul style="list-style-type: none"> Turistički posjeti obnovljenom rudniku i tehničkoj baštini, geološkoj stazi i mineraloškoj zbirci s obiju strana granice povećani od 2 do 5%; Za 15% povećana prodaja kulturnih i turističkih proizvoda s obiju strana granice 	
Rezultati	<ul style="list-style-type: none"> Do kraja 15. mjeseca obnovljeno 250 m rudnika; do 9. mjeseca obnovljeno 5 lokomotiva i 10 vagona; Do 17. mjeseca – 1,5 km označene poučne staze; Do 17. mjeseca – tiskano 30.000 primjeraka brošure (slovenski-hrvatski), 10.000 primjeraka brošure (engleski – njemački), ažurirana web-stranica, kreiran zajednički vizualni identitet; Do 17. mjeseca – 15 obučenih i informiranih turističkih vodiča 	

4. korak: Definiranje objektivnih izvora provjere

Izvori provjere, odnosno dokazi, jesu izvori informacija koje bi trebalo upotrijebiti u utvrđivanju ostvarenog na razini ciljeva i rezultata. Za logičku matricu potrebno je razmotriti:

- Vrstu potrebnih podataka**, poput istraživanja i statistika,
- Izvor podataka** - je li sekundarni (koje je prikupio neko drugi) ili primarni (koje je prikupila vaša organizacija ili drugi partneri u projektu),
- Tko ili koja institucija može pružiti podatke** - državna ustanova, agencija ili projektni tim, **Učestalost prikupljanja podataka, primjerice mjesečno, tromjesečno, godišnje.**

Objektivni izvori provjere su primjerice izvješća. To mogu biti vaša projektna izvješća, službena izvješća institucija, studije, novinski članci, kratka izvješća sa sastanaka, elaborati, procjene, atesti, poslovne knjige, službene statistike, web stranice, itd. Nakon što smo prikupili sve podatke i informacije, logičku matricu jednostavno je upotpuniti i koristiti se njome kao alatom za daljnje planiranje i pisanje projekta.

Tablica 41. LOGIČKA MATRICA: Poboljšanje života djece i mlađeži bez odgovarajuće roditeljske skrb, smještene u domove u Primorsko-goranskoj županiji

Opis projekta	Objektivno provjerljivi indikatori/ pokazatelji	Objektivni izvori projekta	Pretpostavke i rizici
OPĆI CILJ Poboljšanje kvalitete života djece i mlađih bez odgovarajuće roditeljske skrbi smještenih u nekoj od državnih institucija Primorsko-goranske županije.	Smanjenje broja djece i mlađih bez odgovarajuće roditeljske skrbi u institucijama na razini županije za 10-20 posto na godinu	Tromjesečna i godišnja izvješća centara za socijalnu skrb Tromjesečna i godišnja izvješća državnih domova za odrasle i starije osobe Izvješće o vanjskoj procjeni	
SPECIFIČNI CILJ(EVI) 1. Povećanje broja udomljene djece i mlađeži koja ostaju kod udružitelja i pripremaju se za posvajanje ili život s biočiškim roditeljima u Primorsko-Goranskoj županiji. 2. Poboljšan sustav potpore udružiteljskim obiteljima s ciljem pružanja dostatne, pravovremene i adekvatne pomoći.	Smanjenje stopa odlazaka udomljenje djece i mlađih iz obitelji sa sadašnjih 30% na 20-25% (smanjenje od 5-10%) u Primorsko-goranskoj županiji 10 zaposlenika centra za socijalnu skrb u poslijednjem tromjesečju provedbe projekta počinje nadzor nad 10 obitelji Dodatne dvije zajedničke akcije vezane uz promidžbu udružiteljstva	Podaci iz arhiva centra za socijalnu skrb Izvješća o provedenom nadzoru, prikazi obuke i procjene Popis sudionika Isjecci iz medija	Nove, motivirane, kvalificirane i zainteresirane udružiteljske obitelji za domljavanje djece. Drugi dječiji domovi u Primorsko-goranskoj županiji nastavljaju se educirati davanjem smjernice udružiteljima. Kontinuirana svakodnevna uporaba usvojenih vještina i znanija te napredak i u udružiteljskim obiteljima i među stručnjacima centra.
OČEKIVANI REZULTATI 1.1.2.1. Veća znanja i vještine centara za socijalnu skrb u rješavanju problema i pružanju savjeta udružiteljskim obiteljima i djeci. 1.2. Postizanje emocionalne stabilnosti udomljene djece i mlađih. 2. Uvećane mogućnosti za suradnju i razmjenu iskustava među centrima za socijalnu skrb, lokalnim vlastima i nevladinim organizacijama u području udružiteljstva.	Uvećana znanja i vještine 50% zaposlenika triju centara za socijalnu skrb u nadzoru udružiteljskih obitelji i djece Distribuirano 500 publikacija u županiji te kroz novostvorenu mrežu potpore i usluga za udružiteljske obitelji 60% udomljenje djece i mlađih obuhvaćenih savjetovanjem ostvaruje visoke ocjene u procjeni odnosa prema životu Uvećane mogućnosti za suradnju i razmjenu iskustava među centrima za socijalnu skrb, lokalnim vlastima i nevladinim organizacijama u području udružiteljstva.	Popis distribuiranih publikacija Popis sudionika Izvješća o provedenoj obuci, organizaciji pojedinačnih ciljnih skupina i skupina za savjetovanje Sažetak upitnika za samoocjenvivanje Projektno izvješće i izvješće o procjeni	Kontinuirano medijsko pokrivanje te svijest i naklonjenost javnosti Postojeći udružitelji ostvaruju (financijska) prava putem centara za socijalnu skrb Postojanje funkcionalne mreže potpore i usluga za udružiteljske obitelji koju je utemeljio Forum za poticanje kvalitetnog udružiteljstva.

Opis projekta	Objektivno provjerljivi indikatori/ pokazatelji	Objektivni izvori projekta	Pretpostavke i rizici
	<p>Provjerovalo 5 dana edukacije o vođenju supervizije</p> <p>Provjerovalo savjetovanje udomljene djece i mladih (najmanje triput na mjesec)</p> <p>Mjesečno organizirano održavanje sastanka skupine za potporu udomiteljima.</p> <p>Tromjesečno održavanje savjetovanja za udomitelje, centre za socijalnu skrb i dječje domove.</p>		
AKTIVNOSTI	<p>SREDSTVA/IZVORI</p> <p>Stručnjaci (socijalni radnici, psihijatri, supervizori)</p> <p>Dobrovoljci</p> <p>Vanjski predavači/konzultanti</p> <p>Oprema (tehnička)</p> <p>Soba za tečaj</p> <p>Drugi vanjski stručnjaci (grafički dizajneri, pružatelji popore itd.)</p>	<p>PRORAČUN: XX€ (dodatak)</p> <p>Prikaz proračuna po stavkama (dodatak)</p>	<p>Primjena državne politike socijalne skrbi na razini županije.</p> <p>Centri za socijalnu skrb primaju drugu dodatnu stručnu poduku radi poboljšanja svojih kapaciteta.</p>

KAKO PROVJERITI LOGIKU SVOJEG PROJEKTA

Kao što ste dosad već primijetili, među svim dijelovima matrice postoji određena logička veza. Smisao Logičke matrice može se provjeriti na dva načina: jedan se odnosi na **vertikalnu logiku**, a drugi na **horizontalnu logiku**. Vertikalna logika provjerava povezanost prvog stupca (opis projekta) i zadnjeg stupca (prepostavki projekta). Možete je ovako iščitati: *Ako su navedene aktivnosti provedene, a pretpostavke ispunjene, rezultati će biti ostvareni. Nakon što su rezultati ostvareni, a pretpostavke ispunjene, ostvarit će se svrha projekta, odnosno specifični cilj(evi).* Konačno, ako se specifični ciljevi ostvare uz pretpostavke navedene u logičkoj matrici, *to će pridonijeti ostvarenju općeg cilja.*

Horizontalna logika, s druge strane, provjerava povezanost stupca *Opisa projekta*, navedenih *Objektivno provjerljivih indikatora/pokazatelja* te njihovih izvora provjere.

Ključ oblikovanja dobrog prikaza projekta jest potruditi se da svaka razina bude izravno povezana s višom razinom. Bit će slučajeva kada su ciljevi preambiciozni, a veza između rezultata i specifičnih ciljeva nerealna. U tom bi slučaju veza među razinama trebala biti učvršćena kroz diskusije i revizije te bi na taj način projekt mogao biti postupno poboljšan.

Ponekad priprema Logičke matrice nije eksplicitno zatražena. Međutim, kao što ste vidjeli iz primjera strukturirana i sustavna analiza pomaže vam da dođete do ključnih elemenata projekta i osigurava vam najvažnije, a to je da postoji logična povezanost i nadgradnja.

RASPORED AKTIVNOSTI, RESURSA I TROŠKOVA

Nakon ispunjavanja Logičke matrice i provjere logike projekta trebali biste pripremiti raspored aktivnosti, resursa i troškova. Prikaz tih informacija pružit će vam priliku za provjeru logičke sekvence, očekivanog trajanja projekta, postojanja eventualnih ovisnosti među aktivnostima, i vrlo važno, za određivanje potrebnih troškova i resursa (tehničkih i ljudskih).

Planiranje aktivnosti

Vremenske su odrednice važan dio planiranja i skiciranja projekta. Stoga je ključno u ovoj fazi razraditi plan aktivnosti. Glavne se aktivnosti prenose iz Logičke matrice u detaljni Plan aktivnosti. Na taj način možete zadržati čvrstu vezu između prvotnih problema i ciljeva te provedbe aktivnosti.

Planiranje aktivnosti pomoći će vam da razmotrite:

- tko će činiti što?
- kada će se to dogoditi?
- koji će resursi, osim ljudi, biti potrebni?

Postoje razne vrste planova aktivnosti. Međutim, za prijavu za projekt koji se financira iz fondova EU-a postoji tablični format poznat kao Plan aktivnosti, prikazan dolje. Kada pripremate svoj Plan aktivnosti, trebali biste dodatno raščlaniti aktivnosti glavnog projekta na podaktivnosti i zadatke, kako biste ih dovoljno pojednostavnili da budu organizirani i da se njima može lakše upravljati tijekom projekta.

Tablica 42. Plan aktivnosti⁹²

1. godina														
Aktivnost	Mjesec	1. 6-mjesečno razdoblje						2. 6-mjesečno razdoblje						Provjedbeno tijelo
		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12		
Priprema Aktivnosti 1														
Provjedba Aktivnosti 1														
Priprema Aktivnosti 2														
Provjedba Aktivnosti 2														

Baš kao i Logičkom matricom, Planom aktivnosti treba se koristiti kao fleksibilnim alatom planiranja vremena koji se može dorađivati u fazi planiranja u kojoj su moguće sve izmjene.

⁹² Plan aktivnosti preuzet je iz sheme potpore programa PHARE.

PLANIRANJE RESURSA I TROŠKOVA

Nakon što ste pripremili Plan aktivnosti mogli biste početi razmišljati o resursima nužnim za njihovu provedbu. Ti resursi moraju biti navedeni u proračunskoj tablici obično prikazanoj kao poseban dodatak u prijavnom paketu.

Proračunska tablica sažetak je očekivanih troškova za sve aktivnosti sadržane u projektu te uz njih vezane zadatke upravljanja. Iako donatori traže samo sažetak proračunskog prikaza, morat ćeće proći detaljno planiranje svake pojedinačne (pod) aktivnosti kako biste ispravno isplanirali sve neophodne resurse.

Proračun morate vrlo pažljivo pripremiti. Ne uzmete li u obzir sve troškove pa i one najmanje aktivnosti koje zahtijevaju trošak, možda nećete biti u stanju provesti sve planirane aktivnosti te bi zbog toga vaš projekt mogao biti neuspješan. Jednako tako, ako za neke aktivnosti predvidite prevelike troškove, donator bi mogao biti nespreman na financiranje predloženog projekta. Morate biti izuzetno realni i i u pripremi Proračuna za svoj projekt dobro provjeriti trenutačno kretanje cijena, jer ste pred donatorom odgovorni za trošenje novca na način koji je predstavljen u vašoj prijavi projekta.

Priprema proračuna temelji se na povezivanju resursa s definiranim kategorijama troškova.

Primjer: Kako isplanirati proračun aktivnosti

Ako vaš projekt uključuje organizaciju, primjerice, **trodnevne edukacijske stručnjaka centra o tome kako pružiti superviziju udomiteljima**, morate razmotriti sljedeće glavne troškove:

- Naknada za predavača
- Plaća/naknada za organizacijski dio posla
- Putni troškovi predavača
- Dnevnična naknada koja uključuje troškove smještaja i hrane
- Najam prostora u kojem se vrši edukacija i opreme
- Potrošni materijal za 25 sudionika
- Pauza za kavu za 25 sudionika
- Administrativni troškovi – uredski troškovi.

Potom biste trebali ispuniti proračunsku tablicu za ovu odvojenu aktivnost.

Zapamtite da troškovi, osobito ako se radi o projektu koji traje dulje od godine dana, mogu porasti zbog, primjerice, inflacije. Pokušajte pronaći prosječnu stopu njihova povećavanja kako biste ostvarili realističnu procjenu troškova.

Tablica 43. Proračunska tablica⁹³ za aktivnost: trodnevna edukacija stručnjaka centra o tome kako provoditi superviziju udomitelja

Opis troškova	Jedinica	Broj jedinica	Trošak po jedinici (u €)	Ukupan iznos (u €)
1. Ljudski resursi				
1.1. Plaće, naknade Koordinator: organizacija edukacije predavač	osoba/po danu	15	40	600
1.2. Dnevnice Predavač	osoba/po danu dan tečaja	3 4	220 70	660 280
1.3. Putni troškovi Predavač	povratna karta za vlak	1	50	50
Ukupno: Ljudski resursi za ovu aktivnost				1590
2. Oprema i nabava				-
3. Lokalni projektni ured				-
4. Drugi troškovi, usluge				
4.1. Publikacije				
4.2. Studije, istraživanja				
4.3. Konferencije, seminari				
• Prostor za održavanje edukacije	Per day	3	150	450
• Pauza za kavu (25 sudionika x 2 € = 50 € po pauzi)	Per coffee break	6	50	300
• Potrošni materijal	Per item	25	5	125
4.4. Revizija				
4.5. Razno				
Ukupno: Drugi troškovi i usluge samo za ovu aktivnost				765
Administrativni troškovi	Always a limited %			120
Ukupni troškovi za ovu aktivnost				2475

Naravno, za sve aktivnosti koje ste predviđeli projektom bit će potrebno definirati sve dijelove proračuna kako biste na kraju dobili sažetak Proračunske tablice, odnosno zbroj svih aktivnosti.

Kao što je vidljivo iz priloženog primjera, svaki projekt sadrži dvije vrste troškova – direktnе i indirektne. Direktni su troškovi oni koji se izravno povezuju s aktivnostima projekta i oni su ključni za njegovo ostvarenje. Indirektni troškovi odnose se na troškove koji pridonose ostvarenju projektnih

aktivnosti, to su primjerice uredski troškovi: telefon, najam ureda, struja, pisači pribor itd. U smjernicama za EU-ove projekte indirektni se troškovi nazivaju administrativnim ili općim troškovima. Programi EU-a obično dopuštaju ograničen postotak indirektnih troškova (najčešće do 7%) od ukupnih direktnih troškova projekta (a ne iz proračuna za cijeli projekt), no to je podložno Smjernicama koje bi pri pripremi projekta uvijek trebalo pratiti.

⁹³ preuzeto iz sheme potpore programa PHARE

Bilo bi dobro:

- Osigurati da vaš Proračun sadrži isključivo troškove predviđenih aktivnosti sadržanih u projektnom prijedlogu.
- Obratiti pozornost na Plan aktivnosti prilikom sastavljanja Proračuna radi postizanja potpune podudarnosti između tih dvaju dokumenata.
- Kad planirate neophodne finansijske resurse, nemojte zaboraviti uračunati radno vrijeme sveg uključenog osoblja. Na projektu ne moraju nužno svi raditi puno radno vrijeme, u nekom bi slučaju to moglo predstavljati četvrtinu ili polovicu nečijeg uobičajenog radnog vremena. To znači da jedna četvrtina ili polovica njegove plaće mora biti u skladu s time uračunata u projekt. U drugim slučajevima (kao u navedenom primjeru), kada je osoba angažirana na kratko vremensko razdoblje, primjerice edukatori, njihova bi se naknada trebala računati po osobi po danu.
- Potrebno je osigurati da iznosi naknada ili plaća uključuju troškove socijalnih davanja.

FINALIZACIJA VAŠE PRIJAVE

Analiza problema, potreba, ciljeva i aktivnosti te planiranje resursa tek je početni dio zadaće. Međutim, još je puno toga ostalo. Da biste se prijavili za dobivanje potpore, morate pripremiti čitav prijavni paket. Bolje je razvijati manje projekte kojima je lakše upravljati nego velike i složene projekte.

Glavni i najopsežniji dokument u prijavnom paketu jest Prijavni obrazac u kojem morate detaljno opisati sve aktivnosti sadržane u projektu. S obzirom na sve dosad obavljene predradnje, neće biti toliko teško ispuniti obrazac budući da ste projekt već dovoljno razradili u Logičkoj matrici. Dodatno morate razmotriti neke daljnje aspekte provedbe projekta, primjerice održivost ostvarenih rezultata, inovativni potencijal projekta i aktivnosti te mogućnost ponavljanja ostvarenih rezultata u nekim drugim zajednicama sa sličnim ili istim problemima. Na početku Prijavnog obrasca pronaći ćete Koncept projekta koji mora na najviše četiri stranice pružiti odgovore na sva četiri sadržana dijela: *Sažetak aktivnosti, Relevantnost aktivnosti, Metodologija i održivost, te Stručnost i operativni kapaciteti*.

Kako biste ispravno ispunili Prijavni obrazac, uvijek tijekom ispunjavanja čitajte Upute za prijavu projekta. Dobro je pažljivo pročitati objašnjenja i upute obično sadržane u svakom pojedinačnom dijelu obrasca, te dati sve od sebe da u skladu s njima i postupate.

Počnite se na vrijeme pripremati! Čak i ako imate jasnou ideju o projektu, potrebno je vrijeme da biste ga razvili. Sjetite se da rokovi uvijek prebrzo istječu!

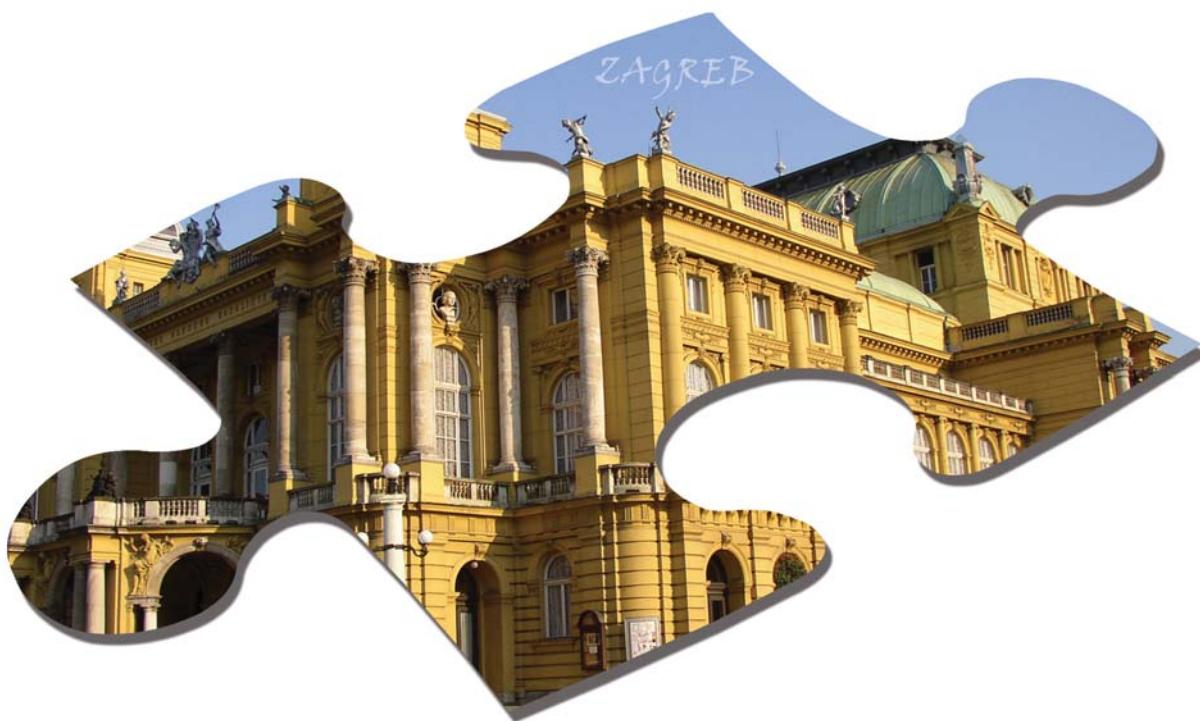
Ispunjen Prijavni obrazac i njegovi glavni dodaci, Logička matrica, Plan aktivnosti i Proračunski plan, predstavljaju jezgru prijavnog paketa. Međutim, poslije je obično potrebno priložiti i druge dokumente. I to je podložno izmjenama sadržanim u Uputama za prijavitelje. U posljednjoj fazi svi dokumenti moraju biti pažljivo uvršteni u prijavni paket i morate pripremiti točno utvrđen broj kopija te pažljivo provjeriti redoslijed stranica, dostupnost ljudi radi potpisa, te druge tehničke pojedinosti.

Prilikom pripremanja prijavnog paketa, pročitajte sve upute jer nema ničeg goreg od prijedloga odbijenog zbog administrativnog propusta (izostavljenog priloga ili traženog potpisa).

Nakon što predate prijedlog, proći će određeno vrijeme, možda i duže nego ste očekivali, dok ne saznate je li vaš projekt odabran. No morate biti strpljivi i sigurni da ste učinili sve što ste mogli.

Ako vaša molba bude odbijena, nemojte biti razočarani, to se može dogoditi svakome. Pokušajte iz toga izvući važne lekcije koje će vam pomoći unaprijediti prijedlog projekta. Razmislite o unošenju određenih izmjena i ponovno predajte projekt jer bi drugi put, uz doradu, mogao biti prihvacen. Najvažnije je uvijek ciljati na kvalitetu!

KAKO USPJEŠNO UPRAVLJATI PROJEKTOM

POGLAVLJE U KOJEM ĆETE NAĆI:

- praktične korake kojima ćete početi provedbu projekta koji se financira iz fondova/programa EU-a
- praktične alate korisne pri upravljanju projektom koji se (su)financira iz fondova/programa EU-a

ŠTO ZNAČI VODITI PROJEKT?

Odobrenje prijedloga projekta obično nadahnjuje i donosi pozitivan poticaj svima koji su uložili određeno vrijeme pripremajući ga. Unatoč tomu što je već osiguranje sredstava za projekt velik korak, pravi posao tek treba početi. Prvo vas očekuju pregovori oko proračuna i morate biti spremni na objašnjenja nekih stavki u proračunu i na smanjenje troškova. Nakon završetka pregovora o finansijskim sredstvima, nakon kojih će biti poznato koji će troškovi biti pokriveni (možda u smanjenom obimu od onog koji ste inicijalno predviđeli), a koji neće, krećete u drugu fazu projekta koja vam omogućuje početak realizacije svega što ste planirali. Vrlo je važno provesti sve planirane aktivnosti, postići sve rezultate i specifične ciljeve u dogovorenem vremenskom razdoblju. Provedbu i vođenje projekta odredit će vremenski rok koji ste si zadali, kvaliteta vaših aktivnosti te finansijska sredstva i ono najvažnije, osobe (stručnjaci) s kojima ćete surađivati.

Prednosti i prilike koje vam se pružaju pozitivni su poticaji i trebali biste ih iskoristiti kako biste učinkovito proveli projekt u djelo. Istodobno morate obratiti maksimalnu pozornost na potencijalne negativne okolnosti. One mogu ugroziti uspješnost projekta, one su rizici koje treba pratiti i u ključnom ih trenutku znati umanjiti promjenom ili prilagodbom projektnih aktivnosti. Unatoč tomu što je pred vama puno posla, ukoliko kontinuirano planirate, prikupljate informacije o tome kako se aktivnosti provode i razmišljate o tome što ćete poduzeti naiđete li na prepreku, projekt ćete voditi učinkovito i u skladu s vremenskim rokovima.

ŠTO, U SKLOPU PROVEDBE PROJEKTA, TREBATE NAJPRIJE NAPRAVITI?

Prvi korak: Ponovno pozorno pročitati prijedlog projekta

Dobro je ponovno razmotriti u kojoj su vam mjeri raspoloživi prвobitno planirani finansijski izvori i suradnici, jer nije rijedak slučaj da dođe do izmjena i smanjenja proračuna kod odobrenja projekta u odnosu na verziju koju ste predložili za financiranje. Izmjene u proračunu mogu vas prisiliti na promjenu isprva planiranih aktivnosti ili na pokušaj da nabavite dodatna sredstva ili osigurate dodatno osoblje/suradnike.

Pored toga, gotovo sigurno ćete morati mijenjati vremenski plan projekta, s obzirom na to da odobrenja nerijetko stignu i poslije planiranog datuma početka rada. Drugim riječima, i vi ćete morati izmijeniti raspored aktivnosti u skladu s rokom do kojega treba dovršiti projekt (a definiran je ugovorom o izvršavanju projekta).

Prijedlog projekta važan je i obvezno ga treba ponovno pročitati. Najkorisniji alat pri upravljanju projektom vaša je logička matrica, u kojoj je sažeti prikaz projekta (detaljno opisan u VI. poglavlju). U cijelome je projektu iznimno važna uloga voditelja/ice projekta koji upravlja provedbom projekta, i nadzire i usmjerava njegovu realizaciju. On/ona prvenstveno se mora fokusirati na monitoring (priklupljanje informacija, podataka), na provedbu dogovorenih aktivnosti i postizanje rezultata u skladu s dogovorenim rokovima i raspoloživim finansijskim sredstvima.

Drugi korak: Izradite plan upravljanja projektom i dobro proučite pravila provedbe projekata koja se financiraju EU-ovim sredstvima.

Sam početak rada na projektu podrazumjeva sastanak s vašim partnerima i članovima tima (ako ih imate) te rad na sastavljanju ugovora ili sporazuma koji će biti sadržavati informacije o pravima i obvezama svih strana koje sudjeluju u njegovoj provedbi. Ovaj ugovor ili sporazum ključni je dokument kojim se definiraju sva važna pitanja, tj. sve aktivnosti koje će obavljati određena skupina ljudi ili organizacije/institucije, potom rokovi i načini financiranja te način i uvjeti plaćanja. Ako vaš partner sudjeluje u financiranju dijela projekta, u ugovoru treba navesti uvjete, iznos i vremenski rok u kojem će biti prebačeni na vaš račun.

Ako niste sigurni ili niste dobro upoznati s EU-ovim pravilima i odredbama, iznimno je važno nabaviti ih te proučiti EU-ov **"Praktični vodič kroz procedure ugovaranja pomoći EU-a trećim zemljama"**, kratica **PRAG**. Riječ je o priručniku koji služi kao radni dokument i koji vam, kao korisniku bespovratnih sredstava može pomoći da lakše pratite sve dogovorene postupke i odredbe kada tražite (sekundarnu) nabavu. Tijekom dugog razdoblja provedbe projekata koje u Hrvatskoj financira EU, nastali su mnogi korisni dokumenti koji uključuju najčešće postavljana pitanja te odgovore na njih,

poznatije kao FAQ (eng. frequently asked questions). Odnedavno se na internetskim stranicama Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske mogu naći vrijedni dokumenti na hrvatskom jeziku, među njima i tekst pod nazivom "Smjernice i savjeti za provedbu CARDS 2004 programa darovnica".

Usto se od svih institucija koje u cijelosti ili djelomično provode projekte što ih financira Europska unija traži da u svoje projektne planove uključe aktivnosti koje će prenijeti informaciju i promicati u javnosti spoznaju o tome da se ta potpora financira sredstvima EU-a. Na raspolaganju vam je i posebni priručnik Europske komisije izdan pod nazivom **"Komunikacija i vidljivost - Priručnik za vanjske aktivnosti EU"**⁹⁴. Priručnik pokriva informacije o pisanim i vizuelnom identitetu EU-a. On pruža smjernice za tiskane materijale poput letaka, brošura, majica i kapa, kao i za sve istupe u javnosti kao što su prezentacije, konferencije za novinare te ostale aktivnosti u sklopu projekta, a radi isticanja uloge EU-a u financiranju projekata. Priručnik sadrži i alate namijenjene razvoju komunikacijske strategije koja će istaknuti ono što je postignuto zahvaljujući potpori EU-a.

Treći korak: Okupite tim i partnere te razmislite o praktičnoj organizaciji rada na projektu

Rad na projektu uvijek je orijentiran na zadatke i koncentriran na njihovu podjelu i postizanje rezultata. Voditelj ili koordinator ili menadžer projekta sastavlja učinkovit tim uz preciznu podjelu poslova i razumijevanje predstojećih zadaća. Bez obzira na to o koliko se zahtjevnu poslu radi i koliki broj članova tima radi na projektu, voditelj projekta/koordinator/ uvijek odgovara za sve aktivnosti i za konačan rezultat.

Dobra komunikacija među članovima tima i organizacije/institucije može stvoriti vrlo otvoreno ozračje i dobru komunikaciju te protok informacija u svim smjerovima. Na ovaj način možete izbjegići i prevladati potencijalnu krizu, a na kraju uspješno okončati provedbu projekta. Dobra interna komunikacija, ali i ona koju imate s vanjskim suradnicima, medijima i članovima zajednice trebala bi se temeljiti na:

- zajedničkoj odgovornosti za projekt svih osoba koje sudjeluju u razvoju koncepta i kreiranju prijedloga projekta
- zajedničkom donošenju odluka, kako bi se postigli ciljevi projekta te ostvarile predviđene aktivnosti i rezultati tijekom provedbene faze projekta

- podjeli znanja i iskustva među članovima tima koji rade na istom projektu, primjerice pripadnicima lokalne zajednice, lokalnih vlasti ili drugim zainteresiranim stranama.
- promišljanju o potencijalnim izazovima i izvlačenju pouke iz njih, kako bi se rad na projektu ubuduće mogao unaprijediti

KLJUČNI ELEMENTI UPRAVLJANJA PROJEKTOM - UPRAVLJANJE KVALITETOM, VREMENSKIM ROKOVIMA I FINANSIJSKIM SREDSTVIMA

Kako to ostvariti?

Ključne su odlike dobrog upravljanja projektom monitoring i evaluacija. Monitoring znači stalno praćenje provedbe i prikupljanje informacija tijekom projekta, a radi donošenja odluka u vezi s upravljanjem projektom. Evaluacija je procjena prikupljenih informacija radi provjere relevantnosti, efikasnosti i utjecaja projekta, a s obzirom na postavljene ciljeve. Tijekom provedbe projekta vrlo je važno pratiti ostvarenje njegova napretka te обратити pozornost na vanjske promjene koje utječu na njegovu realizaciju. Na ovaj način vaš projekt može se prilagoditi kad i gdje je to potrebno.

Monitoring i evaluacija temelje se na prikupljanju informacija, analizi i upotrebi informacija koje se odnose:

- Na izvedbu projekta (kvalitetu) i ostvarenje predviđenih rezultata
- Na ono što je ostvareno, kad je riječ o definiranoj finansijskoj konstrukciji (proračunskim troškovima)
- Na vrijeme potrošeno da se realizira sve navedeno

Mnogi su uvjereni kako su monitoring i evaluacija rada na projektu isto, no riječ je o dvjema različitim stvarima. Razlikuje se ono što želimo postići tim dvjema aktivnostima i na kojoj ih razini projekta provodimo.

- Monitoring projekta odvija se kontinuirano, najčešće za vrijeme provedbe projekta (primjerice jedanput mjesечно, dvomjesečno ili kvartalno), kako bi se zajamčio njegov napredak. U sklopu monitoringa provedbe projekta, pozornost treba posvetiti prikupljenim podacima zbog eventualnih naknadnih operativnih promjena koje bude potrebno ostvariti u sklopu radnoga plana.

⁹⁴ Priručnik (iz travnja 2008.) na engleskome (Communication and Visibility Manual for EU External Actions) pronaći ćete na internetskim stranicama Europske komisije: http://ec.europa.eu/europeaid/work/visibility/index_en.htm
Priručnik na hrvatskome dostupan je na stranicama Delegacije Europske komisije u Republici Hrvatskoj: <http://www.delhrv.ec.europa.eu/uploads/dokumenti/f422bdc6ed0a14e8526b91f4ad3dadd5.pdf>

- Evaluacija projekta odnosi se na određivanje razine na kojoj rezultati projekta pridonose postizanju ciljeva ili pozitivnim promjenama koje želimo ostvariti s obzirom na problem ili potrebe specifične ciljne skupine, zajednice ili društva u cjelini. Evaluaciju provode vanjski stručnjaci, katkad usred projekta, a obvezno na njegovu završetku.

Procesi monitoringa i evaluacije traže ulaganje vremena i resursa. Upravo zato treba ih isplanirati na vrijeme, kako bi s početkom provedbe projekta postali sastavnim dijelom operativnog plana.

Uz monitoring i evaluaciju trebali biste primijeniti još jedan oblik evaluacije – reviziju poslovanja (engl. audit). To je ocjena: a) zakonitosti i regularnosti projektnih troškova i prihoda, tj. jesu li u skladu sa zakonima i propisima te s pravilima i odredbama ugovora; b) ekonomičnosti i učinkovitosti trošenja projektnih sredstava, tj. je li riječ o valjanu finansijskom upravljanju i za to namijenjenu svrhu. Reviziju poslovanja obavlja vanjski ugovaratelj, (engl. Contracting authority), a u Hrvatskoj je to, npr. Središnja agencija za ugovaranje i financiranje.

UPRAVLJANJE KVALITETOM

Osnovni alat za nadzor kvalitete izvedbe projekta jest logička matrica (vidi VI. poglavlje). Podaci u prvom i drugom stupcu ili opis projekta i indikatori koji se mogu objektivno procijeniti i provjeriti, temeljni su za razvoj plana monitoringa. Za proces upravljanja projektom osmišljene su različite tablice koje prikazuju taj plan. Evo jednog primjera:

Tablica 44. Kvartalni prikaz nadzora - postignuti rezultati i aktivnosti

Područje monitoringa	Planirano	Ostvareno	Odstupanja
Rezultati projekta (u skladu s logičkom matricom i planom projekta). Aktivnosti (u skladu s logičkom matricom i planom projekta).	Opisati što je planirano postići tijekom zadanih kvartala iz područja monitoringa	Navesti objektivnu ocjenu utemeljenu na usporedbi s planiranim ciljevima i ostvarenim rezultatom na kraju kvartala.	Ako se planirano i ostvareno podudara, vaš je plan postignut. Ako ima odstupanja, pozitivnih ili negativnih, kratko objasnite zašto je tako i što ćete u vezi s time poduzeti.

Ovaj predložak jedan je od mogućih alata koje možete upotrijebiti pri monitoringu svoga projekta na tehničkoj razini. Mogu se primijeniti i drukčiji alati monitoringa, a vrijedno je rabiti i indikatore za usporedbu onoga što je planirano s onim što je ostvareno u zadani razdoblju. Da biste bolje shvatili o čemu je riječ, slučaj ćemo potkrnjepiti primjerom iz VI. poglavlja, gdje je problem obrađen pod nazivom: "Djeca i mladež bez odgovarajuće roditeljske skrbi, smještena u domove za djecu i mladež u Primorsko-goranskoj županiji". Razmotrit ćemo neke poduzete korake, nastojeći vam prikazati i plan monitoringa:

Tablica 45. Tablica plana monitoringa na razini aktivnosti i indikatora⁹⁴

Projektna aktivnost	Indicator	Type of information	Method of collection	Person(s) responsible for collecting	Dynamics (time frame)
Edukacija stručnjaka centara za socijalnu skrb za superviziju udomitelja	50 % zaposlenika u trima centrima socijalne skrbi poboljšalo je vještine i znanje za superviziju nad udomiteljskim obiteljima i djecom Realiziran petodnevni tečaj za superviziju	Ocjena vještina i znanja sudionika prije i nakon tečaja Broj održanih sati i obrađene teme Broj sudionika	Upitnik za sudionike (sažetak procjene) Popis sudionika Izvješće o provedenoj edukaciji	Voditelj projekta i voditelj tečaja/konzultant	Nakon svakog tečaja i na kraju projekta
Osnivanje skupine potpore za udomitelje	Jedanput na mjesec, skupina potpore za udomitelje	Broj održanih sastanaka skupina potpore Teme o kojima se razgovaralo Broj udomitelja Ocjena statusa sudionika prije i nakon održanih sastanaka potpore	Bilješke/zapisnik koje je voditelj vodio u radu s grupom potpore Popis udomitelja koji su bili na sastancima skupina potpore Upitnik prije/poslije	Voditelj/suradnik na projektu	Kvartalno i po završetku projekta

Ovakva tablica procesa monitoringa fleksibilna je i može se lako prilagoditi specifičnostima vašeg projekta. Primjerice, ako dodamo stupce naslovljene s "Opći ciljevi", "Učinak" i "Indikatori", dobivamo novi alat koji se zove TABLICA PLANA MONITORINGA I EVALUACIJE PROJEKTA:

Tablica 46. Tablica plana monitoringa i evaluacije⁹⁵

Opći cilj	Utjecaj	Indikatori	Metoda	Odgovorna osoba	Učestalost prikupljanja podataka
Pozitivna promjena koja se projektom/programom želi postići	Opći i dugoročan učinak intervencije. Utjecaj je dugoročni ili krajnji rezultat koji se može dovesti u vezu s intervencijom	Indikator je kvantitativna ili kvalitativna varijabla koja omogućuje jednostavne i pouzdane temelje za ocjenu postignuća, izmjene ili izvedbe	Metoda/tehnika koja će se primijeniti u prikupljanju podataka	Tko će biti odgovoran za prikupljane podatke	Koliko ćete često vi (osobe koje sudjeluju u projektu) prikupljati potrebne informacije/ podatke
Specifičan cilj	Učinak	Indikatori	Metoda	Odgovorna osoba	Učestalost prikupljanja podataka
Specifična i mjerljiva promjena koja bi se projektom trebala postići u sklopu zadanog trajanja projekta/programa	Stvarna ili predviđena promjena u razvojnim uvjetima. Pokazuje promjenu koja je uslijedila nakon postizanja rezultata	Indikator je kvantitativna ili kvalitativna varijabla koja omogućuje jednostavne i pouzdane temelje za ocjenu postignuća, izmjene ili izvedbe	Metoda/tehnika koja će se primijeniti u prikupljanju podataka	Tko će biti odgovoran za prikupljanje podataka	Koliko ćete često vi (osobe koje sudjeluju u projektu), prikupljati potrebne informacije/ podatke

⁹⁵ Preuzeto iz: Charity evaluation services, London, Velika Britanija, Materijali naprednog tečaja monitoringa i evaluacije, studeni 2007

Aktivnosti	Rezultati	Indikatori	Metoda	Odgovorna osoba	Učestalost prikupljanja podataka
Aktivnosti provedene uz mobiliziranje finansijskih, ljudskih, tehničkih i materijalnih resursa koje će omogućiti specifične rezultate ili pridonijeti krajnjem učinku	Opljivi proizvodi (uključujući i usluge) programa ili projekta, nužni da bi se postigli ciljevi programa ili projekta. Rezultati se odnose na završetak aktivnosti. Riječ je o vrsti rezultata na koje voditelji imaju velik utjecaj	Indikator je kvantitativna ili kvalitativna varijabla koja omogućuje jednostavne i pouzdane temelje za ocjenu postignuća, izmjene ili izvedbe	Metoda/tehnika koja će se primijeniti u prikupljanju podataka	Tko će biti odgovoran za prikupljanje podataka	Koliko ćete često vi (osobe koje sudjeluju u projektu), prikupljati potrebne informacije/ podatke

EVALUACIJA

Evaluacija se od procesa monitoringa razlikuje uglavnom po širini područja djelovanja i osobama koje u tom procesu sudjeluju. Kada govorimo o polju djelovanja, ono je kod evaluacije nešto šire i odnosi se na pitanje jesu li odabrani pravi ciljevi i strategije. Evaluacija uključuje i ocjenu aspekata upravljanja projektom te preporuke za njegovu bolju realizaciju u budućnosti.

Kriterij procesa evaluacije u skladu s uvjetima Europske komisije⁹⁶

Kriteriji za procjenu u uskoj su vezi s logičkom matricom. Ključni su kriteriji: relevantnost, učinkovitost, efikasnost, utjecaj i održivost.

Relevantnost - Najprije treba provjeriti opravdanost ciljeva projekta i definiranih problema koji moraju biti usklađeni sa potrebama zajednice i sa širim društvenim kontekstom. Mora sadržavati ocjenu kvalitete pripreme i plana projekta.

Učinkovitost - Proces procjene mora odgovoriti i na pitanje: koliko ste uspješno iskoristili sve resurse, svoje i svojih partnera, ako ih je bilo, da biste proveli aktivnosti i postigli rezultate.

Efikasnost - Jedno od ključnih pitanja jest jeste li postigli rezultate i, još važnije, u kojoj su mjeri rezultati vašeg projekta pridonijeli postizanju specifičnih ciljeva. Još biste trebali provjeriti i u kojoj su mjeri pretpostavke i rizici utjecali na postizanje rezultata projekta.

Utjecaj - Procjena utjecaja usmjerena je na djelovanje projekta na vaše šire okruženje (društvo) društvenu politiku i opći cilj projekta. S obzirom na kompleksnije ciljeve, procjenu utjecaja najbolje je realizirati s određenom vremenskom odgodom (po mogućnosti nekoliko godina nakon što je projekt završen).

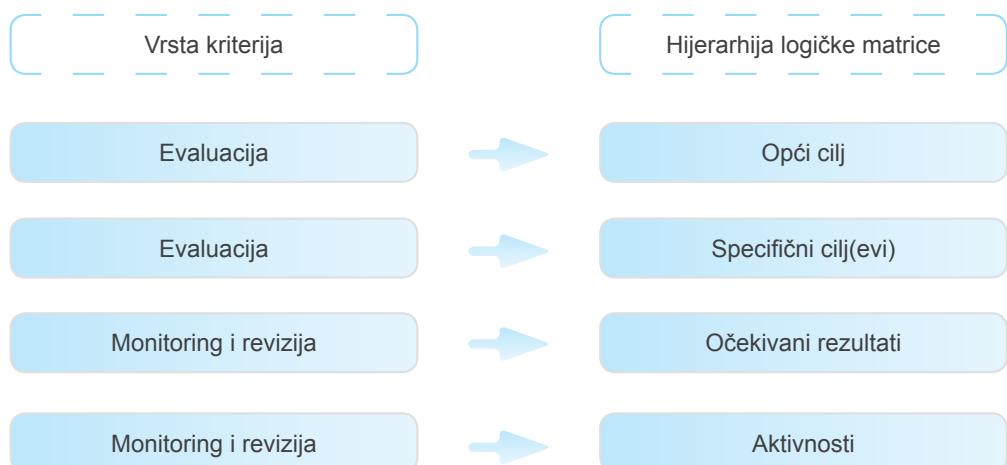
Održivost - Ovaj bi kriterij trebao dati odgovor na pitanje postoji li i kakva je mogućnost da se nakon završetka financiranja projekta nastave sve pogodnosti za zajednicu. Posebno je važno znati koliko je lokalna zajednica prihvatile rezultate projekta i koliko se dugo te pogodnosti mogu održati sa socijalno-kulturološkog, političkog i finansijskog, tehnološkog i upravljačkog aspekta.

Postoji veza između ciljeva logičke matrice i monitoringa, evaluacije i revizije⁹⁷.

⁹⁶ Preuzeto iz: Charity evaluation services, London, Velika Britanija, Materijali naprednog tečaja monitoringa i evaluacije, studeni 2007

⁹⁷ Preuzeto iz: Aid Delivery Methods, Volume 1, Project Cycle Management Guidelines, March 2004, European Commission, EuropeAid Cooperation Office

Slika 30. Veze između ciljeva logičke matrice i monitoringa, evaluacije i revizije

Ključna načela dobrog monitoringa i evaluacije:

- Kada planirate ili vodite proces monitoringa, vrlo je važno razmotriti tko treba pojedinu vrst informacije, a posebnu pozornost trebali biste obratiti na to da informirate one koji projekt financiraju, one koji kreiraju politiku te ključne dionike (vidi VI.Poglavlje).
- Pripazite da ne duplicitate posao iscrpljujući na taj način sebe i druge koji sudjeluju u projektu prikupljajući potrebne, ali i nepotrebne informacije. Vodite računa o tome koliko vremena trebate za prikupljanje informacija te pokušajte doznati prikuplja li ih još tko u lokalnoj zajednici.
- Zbog svega navedenoga prikupite samo minimum informacija koje su vam potrebne za donošenje odluka u provedbi projekta.
- Ako je moguće, služite se jednom metodom za prikupljanje raznih važnih informacija.
- Provjerite prikupljene informacije/podatke u odnosu na svoj plan monitoringa i evaluacije.

UPRAVLJANJE VREMENOM

Prethodno planiranje važan je aspekt upravljanja vremenom. Ponekad uspješno upravljanje vremenom znači ulaganje više vremena na početku, jer će vam to omogućiti da budete efikasniji poslije. Postoje temeljna načela u pogledu raspolažanja vremenom. **Vrijeme je bez sumnje ograničeno** i ako ga budete trošili neplanirano, to će se loše odraziti na provedbu projekta. Zato iskoristite već postojeće alate.

‘Akcijski plan’ jednostavan je popis svih zadataka koje treba ostvariti da biste proveli planirane aktivnosti.

‘Akcijski plan’ neka je vrsta plana monitoringa, fleksibilno pomagalo koje sadrži osnovne informacije poput: ŠTO činiti?, TKO? i DO KOJEG ROKA? Možete ga iskoristiti i za dodatne informacije o očekivanim rezultatima i potrebnim resursima. Bilo bi mudro u taj plan uključiti i najsitnije zadatke jer i na njih odlazi puno vremena. I konačno, plan je koristan da bi se izbjegle nejasnoće, npr. situacije u kojima se stvari podrazumijevaju, a nikad nisu izrečene, pa neka osoba ne zna da joj je zadača dodijeljena ili koji je vremenski rok.

Tablica 47. Akcijski plan

Vrsta aktivnosti	Odgovorna osoba ili osobe	Krajnji vremenski rok	Potrebni resursi

Kad imate dobar mjesecni ili kvartalni akcijski plan, ostaje vam još da u sklopu tjedna dobro rasporedite operativni dio posla i prekontrolirate zadatke. U iscrpan popis akcijskog plana unesite prioritete uz pomoć tablice koja pomaže da se fokusirate i utrošite više vremena na ono što vam je doista važno i hitno.

Tablica 48. Tablica prioriteta

Vrlo važni / Vrlo hitni zadaci koji treba odmah obaviti	Vrlo važni / Nisu hitni zadaci kojima morate odrediti vremenski rok i unijeti ih u plan svakodnevnog posla
Nisu važni / Vrlo hitni zadaci koje umjesto vas može obaviti netko drugi, no na vama je da odaberete određenu osobu	Nisu važni / Nisu hitni zadaci za koje morate odrediti dodatno vrijeme, primjerice, nekoliko sati tijekom tjedna, a možete i odabrati osobu da ih obavi. Ako vi pronađete vremena, ovi zadaci bit će na "listi čekanja"

Dobro je isplanirati vrijeme na način da vam se poveća produktivnost i izbalansiraju dugoročni projekti s nekim zadaćama koje morate hitno obaviti. Upotreba alata za upravljanje vremenom olakšat će vam praćenje svih poslova koje morate obaviti. Ti će vam alati pomoći u organiziranju posla, određivanju prioriteta te u stvaranju valjanih planova za završetak posla.

UPRAVLJANJE FINANCIJSKIM SREDSTVIMA

Upravljanje financijskim sredstvima središnji je dio u procesu upravljanja projektom. Ranije smo spomenuli kako u mnogim slučajevima ukupno odobrena financijska sredstva za određeni projekt mogu biti manja nego što je isprva planirano. To često znači da ćete morati napraviti novi raspored troškova, a u nekim slučajevima i izmjene u podjeli sredstava među partnerima. Vrlo je važno da u ovome procesu sudjeluju i partneri koji s vama rade na projektu kako ne bi očekivali ostvarenje izvornoga financijskog plana. Revidirani proračun postaje aneks ugovoru i općenito omogućuje ograničenu fleksibilnost u trošenju sredstava.

Pravila EU-a o upravljanju financijskim sredstvima vrlo su striktna i jasno pisana. Bez obzira na to tko je voditelj financijskih poslova, osnovna mu je zadaća **KONTROLA PRIHVATLJIVOSTI TROŠKOVA**. Zato je dobro znati sljedeće:

- Troškovi moraju biti stvarni i prihvatljivi. Troškovi su prihvatljivi kad su izravno povezani s provedbom projektnih aktivnosti. Moraju biti ostvareni isključivo za formalnog trajanja projekta i u skladu s pravilima iz ugovora ili prateće dokumentacije.
- Određene vrste troškova prethodno moraju odobriti Ugovaratelji (primjerice – troškove za nepredviđene okolnosti).

- Isti troškovi za određeni projekt ne mogu se dvostruko pokrivati iz drugih stavki unutar istog proračuna, ni iz drugih shema bespovratnih sredstava EU-a.

Važna zadaća osobe koja upravlja financijskim sredstvima je uspostavljanje **učinkovitog sustava financijskog monitoringa**. On bi se trebao temeljiti na revidiranom proračunu i biti usklađen s financijskim izvješćem. I u ovom slučaju postoje alati koji vam omogućuju praćenje i nadzor proračuna projekta. Kad je riječ o učinkovitom monitoringu troškova, iskustva se razlikuju i ovise o prethodnom iskustvu i znanju, no svakako je uputno bar jednom na mjesec, najbolje na početku, obaviti praćenje i nadzor, uz pomoć popisa troškova za prethodni mjesec (u skladu s proračunom) te ih usporediti s ukupnim financijskim sredstvima prije konačne bilance. Kako bismo vam u tom poslu pomogli, nudimo primjer izvješća o praćenju troškova.

Tablica 49. Primjer tablice s izvješćem o praćenju troškova

1. Stavka proračuna	2. Odobrena sredstva iz EU-a	3. Stvarni troškovi po projektnim mjesecima				4. Ukupno potrošeno	5. Saldo (preostala sredstva)	6. Komentari
		I	II	III	itd.			

Objašnjenje pojmovi iz tablice:

1. U stupac "Stavka proračuna" unijet ćete popis svih prihvativljivih troškova - primjerice, sredstva koja će se izdvajati za osoblje, za putne troškove, troškove podugovaratelja, administrativne troškove itd., u skladu s odobrenim sredstvima za provedbu projekta.
2. Uz "Stavku proračuna" imate i "Odobrena sredstva iz EU-a". U slučaju da su vaša početna finansijska sredstva bila reducirana u trenutku odobrenja projekta, morat ćete pripremiti revidirani plan troškova u skladu s odobrenim finansijskim sredstvima.
3. "Stvarna potrošnja" jesu svi ostvareni troškovi.
4. Pojam "Ukupno potrošeno" daje uvid u ukupne troškove.
5. "Saldo" ili stanje sredstava razlika je između "Stavke proračuna" i "Stvarne potrošnje". Odstupanja

mogu biti pozitivna ili negativna, zbog čega je važno pratiti troškove. Opće je pravilo da EU-ovi programi dopuštaju neki postotak odstupanja u "Stavkama proračuna", no prekomjerni neodobreni iznos neće biti prihvaćen kao opravdan projektni trošak. O postotku odstupanja i načinu odobravanja promjene u troškovima informirajte se u Uputama za prijavu projekta.

6. Stupac "Komentari" koristan je jer vas može podsjetiti na određena pitanja koja bi vam mogla biti korisna tijekom priprema finansijskog izvješća o projektu koje vrlo često zahtijeva objašnjenja troškova i odstupanja.

Prikazani obrazac samo je jedan od primjera koji će vam pomoći u procesu praćenja troškova. Možete se služiti i drugim obrascima ako daju točne i relevantne informacije.

IZVJEŠĆE - NARATIVNO I FINANCIJSKO

Narativno izvješće

Izvješća o napretku i provedbi projekta vrlo su važan dio upravljanja projektom. Ovisno o vrsti EU-ova programa od vas se mogu tražiti različite vrste izvješća o projektu. Priprema **tehničkih i finansijskih izvješća** o projektima što ih koriste primatelji bespovratnih sredstava obvezna je u raznim fazama provedbe projekta. Dosad je bio običaj da se za male projekte (koji ne traju dulje od 12 mjeseci) traži samo **završno izvješće**, po završetku projekta. Kod većih projekata, uz **završno izvješće** trebalo je podnosi i **izvješća koja daju pregled nakon tri mjeseca ili na polovici provedbe projekta (kvartalno i izvješće o napretku)**. Način izvješćivanja, oblik izvješća i rokovi predaje opisani su u ugovoru o projektu i aneks su mu.

Kad pripremate izvješće, imajte na umu sljedeće:

- Fokusirajte se na napredak prema ostvarenju rezultata (rezultati i specifični ciljevi iz logičke matrice), a ne samo na popis provedenih aktivnosti.
- Usporedite postignuti napredak sa svojim planom aktivnosti.
- Ako provedba ne prati plan aktivnosti, važno je objasniti odakle odstupanje te kako ćete to stanje popraviti.
- Budite koncizni i razumljivi, nema potrebe koristiti zamršene i dugačke rečenice da biste objasnili postignuti napredak.

Izvješće o napretku

Izvješće o napretku fokusirano je na napredak ostvaren u ostvarivanju rezultata i postizanju zadanih ciljeva. Smjernice izvješća traže kratko objašnjenje odstupanja od prvobitnog projektnog plana, opis napretka projekta (u odnosu na planirano), prepreke na koje ste naišli i sve važnije mјere koje su poduzete ili su nužne za provedbu. Izvješće o napretku nudi nam svojevrstan zapisnik o tome što je ostvareno u nekom razdoblju, kako bi se olakšali budući monitoring i evaluacija. Ta izvješća zato nisu obična formalnost, nego dobra prilika da voditelj/koordinator/menadžer projekta stekne uvid u ono što se događa tijekom provođenja aktivnosti kako bi mogao obaviti odgovarajuće menadžerske intervencije.

Dosad su isplate korisnicima fondova EU-a ovisile upravo o prihvaćanju ili odobrenju obveznog Izvješća o napretku.

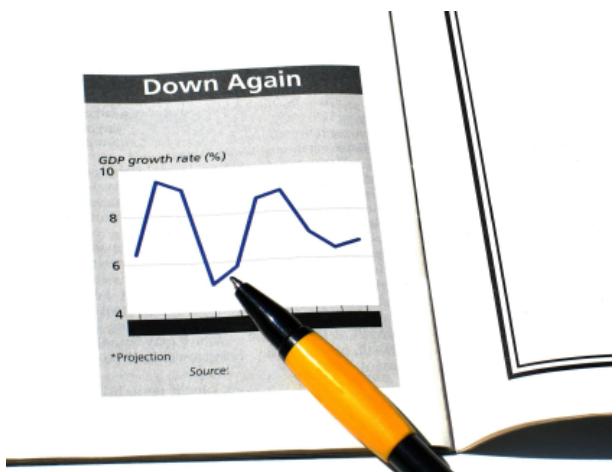
Završno izvješće

Svrha završnog izvješća jest osigurati potpunu sliku o tomu što se radilo tijekom trajanja projekta te omogućiti sveobuhvatnu procjenu uspješnosti projekta. Zato sve aktivnosti moraju biti dovršene prije podnošenja završnog izvješća. Završno će izvješće pružiti detaljan opis projekta i njegovih rezultata od početka do kraja. Od prethodnog se izvješća razlikuje po tome što u završnom izvješću morate evidentirati ispunjenje indikatora iz logičke matrice, održivost projekta u budućnosti i njegov utjecaj na šиру zajednicu.

Izborom raznih načina prezentacije podataka, izvješća možete potkrijepiti različitim vizualnim prikazima, npr. razdvajanjem duljih dijelova teksta tablicama, grafikonima ili shemama. Tablice i grafikoni izvrstan su način prezentiranja brojčanih rezultata ili prezentiranja informacija u usporedivu obliku. Svaka tablica mora imati broj i naslov koji će je povezivati s tekstrom.

Financijsko izvješće

Financijsko je izvješće moguće i uspješno ako ste kontinuirano pratili troškove, što znači da ste uspjeli tijekom cijelog projekta valjano obavljati financijsko praćenje. Financijsko izvješće u narativnoj formi dio je ugovora koji potpisujete s Ugovarateljem, a obično ga možete naći na internetu. Trebali biste pažljivo pratiti predloženi format i ispuniti ga u skladu s Uputama za prijavitelje projekata. Financijsko izvješće dosad se podnosiло zajedno s izvješćem o napretku i završnim izvješćem. Nakon prihvaćanja narativnog i financijskog izvješća, u mogućnosti ste podnijeti zahtjev za isplatu, bez obzira na to je li riječ o isplati za vrijeme trajanja projekta ili završnoj isplati.

ZAVRŠNE NAPOMENE

Dragi čitatelju,

Pomoću ovoga priručnika saznali ste da se prikupljanje finansijskih sredstava i financiranje iz EU-ovih fondova realizira putem bespovratnih sredstava i sklapanjem javnih ugovora. Prijava za dobivanje finansijskih sredstava kompleksan je i zaokružen proces za koji su potrebni vrijeme i ozbiljan pristup da biste prikupili informacije, isplanirali ga, pripremili i napisali.

Čitav proces može biti poput izazova, posebno za početnike, no dok prolazite kroz taj proces, vi i vaša organizacija, institucija ili tvrtka, steći ćete neprocjenjivo iskustvo, vještine i znanje. Obrada zamisli u strukturiranome procesu i formuliranje argumenata u prilog financiranju vašega projekta, omogućit će vam osobni napredak i napredak vaše

organizacije te će sigurno pridonijeti proširenju i povećanju broja dosadašnjih izvora sredstava i financiranja.

Važno je i što ste projektima koje ste planirali i ispunili ostvarili promjenu i u svojoj zajednici. Primjena projekata često donosi priznanje i vjerodostojnost na lokalnoj, regionalnoj, čak i na državnoj razini.

Podnošenje prijave za sredstva EU-a nalik je učenju bilo čega novog u životu: isprva straši, potom postupno shvaćate te pomalo slažete slagalicu i kroz nju se osnažujete. Nikad se ne dajte obeshrabriti! Što više projekata napišete, ići će vam sve bolje i više će vam projekata biti financirano!

Još nekoliko savjeta koje bismo željeli podijeliti s vama:

- **Budite svjesni svojeg mesta** u sustavu upravljanja europskim fondovima. Iskoristite svoje resurse i mogućnosti na najbolji način;
- **Uložite u razvoj kapaciteta.** Što prije, to bolje. Novac dobiven iz europskih fondova vrijedan je truda;
- **Dobro se informirajte** kako biste bili u mogućnosti kompetentno i racionalno odabrati. Znajte razliku između pretpostavke i činjenice, između očekivanja i donesenih odluka, između općih preporuka i obvezujućih zahtjeva;
- **Radite na praktičnim vještinama**, a ne na općem znanju. Opća znanja daju i općenite rezultate. Educirajte se, ali i primijenite stečeno znanje kroz praktične zadatke;
- **Potražite i pronađite partnera**, dobro iskoristite njihove vrijednosti, no ne zaboravite dati vlastiti doprinos;
- **Ne pretjerujte s planiranjem**; krenite u provedbu;
- **Prilagodite se okruženju, ne oponašajte.** 'Dobar savjet' iz drugih regija može se iskoristiti samo ako funkcioniра na lokalnom području;
- Uvijek **imajte na umu logiku iz europskih fondova** - oni ne postoje samo zato da bi bili iskorišteni, već i da pridonijeli društvenom razvoju.

DODACI

1. DODATAK - O SDURF-u

Središnji državni ured
za razvojnu strategiju
i koordinaciju fondova Europske unije

Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije (SDURF) zadužen je za koordinaciju fondova EU-a za Hrvatsku, te za pripremu nacionalne razvojne strategije. On je vodeća institucija u Republici Hrvatskoj za planiranje i nadzor fondova EU-a te uz nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje i Nacionalni fond za finansijsko upravljanje, ključni posrednik između Vlade Republike Hrvatske i Europske komisije. Zadatak Ministarstva financija jest osigurati pravilno i finansijski opravdano trošenje fondova EU-a, a širi je mandat SDURF-a nadgledanje efikasnoga trošenja fondova; priprema programa i projekata koji su u stanju apsorbirati sredstva iz fondova, te puna iskorištenost nacionalnih i EU-ovih finansijskih sredstava.

Državni tajnik SDURF-a obnaša dužnosti Nacionalnog koordinatora za pomoć EU-a i programe suradnje, Nacionalnog koordinatora za program ISPA i Nacionalnog koordinatora za program IPA. Uz pomoć osoblja SDURF-a državni tajnik jamči partnerstvo s Europskom komisijom i osigurava međusobnu povezanost općeg pristupnog procesa i iskorištavanja pretpripravnih pomoći.

Konkretnije, SDURF je odgovoran za sljedeće dužnosti povezane s pomoći EU-a:

- **Programsku koordinaciju i konzistentnost:**

- pripremanje godišnjih akcijskih planova u sklopu Komponente I programa IPA,
- pripremanje Okvira za usklađenost strategija (OUS) te nadzor usklađenosti i dosljednosti četiriju Operativnih programa (OP) u sklopu OUS-a s politikama Zajednice i nacionalnim politikama povezanim s Komponentama III i IV i
- sudjelovanje u pripremanju višegodišnjih programskih dokumenata za Komponente II i V.

- **Osiguravanje kvalitete prijava za velike projekte:**

- provedba provjere kvalitete prijava za velike projekte u sklopu Komponente III i IV, prije nego se one podnesu na usvajanje Europskoj komisiji;

- **Nadzor:**

- iniciranje pripreme Nadzornih izvješća (NI) - pokretanje nadzornog ciklusa;
- predsjedanje i organiziranje Sektorskih nadzornih pododbora i Zajedničkog nadzornog odbora za programe CARDS i PHARE;
- sudjelovanje u IPA-inim Sektorskim nadzornim odborima za sve komponente tog programa;
- predsjedanje i organiziranje IPA-ina nadzornog odbora;
- sudjelovanje u uspostavi Informacijskog sustava upravljanja (MIS),
- priprema godišnjih i konačnih nadzornih izvješća za Službe Komisije o EU-ovoj pomoći.

- **Pregovore:**

- koordiniranje pregovora u okviru 22. poglavlja: Regionalna politika i koordinacija strukturnih elemenata.

- **Informiranje i promidžbu za EU-ove fondove:**

- objavljivanje i općenito pružanje informacija o EU-ovim fondovima javnosti i potencijalnim korisnicima,
- priprema strategije komunikacije i utvrđivanje općeg okvira akcijskih planova komunikacije za EU-ovu pomoći po resorima,
- održavanje web stranice www.strategija.hr

- **Obrazovanje:**

- sudjelovanje u razvoju programa obrazovanja i obuke za državne službenike koji pokrivaju teme vezane uz EU-ovu pomoći,
- provedba obuke za različite segmente vezane uz pretpripravnne programe i strukturne instrumente.

- **Horizontalnu koordinaciju:**

- organiziranje redovitih sastanaka radi koordinacije s tijelima državne uprave te utvrđivanje jesu li ispunjeni svi uvjeti vezani uz protok informacija i izvještavanje, što je dio odgovornosti SDURF-a.

2. DODATAK - POPIS TABLICA, SLIKA I KARATA

I. poglavlje - Financijska suradnja između Europske unije i Hrvatske - OBNOVA, CARDS, PHARE, ISPA i SAPARD

Tablica 1.	Pomoć EU-a Hrvatskoj od 1991. do 2000. (u milijunima eura)	13
Tablica 2.	Pomoć EU-a kroz nacionalnu komponentu programa CARDS u Hrvatskoj od 2001. do 2004. (u milijunima eura)	15
Tablica 3.	Pomoć Europske unije kroz Regionalni program CARDS državama korisnicama programa (Hrvatska, Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, FYROM, Srbija) od 2001. do 2006. godine (u milijunima eura)	16
Tablica 4.	Pomoć EU-a kroz programe CARDS, PHARE, ISPA i SAPARD, od 2001. do 2006. (u milijunima eura)	19
Tablica 5.	Relevantni dokumenti za EU-ove pretpričupne programe	27
Tablica 6.	Popis projekata iz nacionalne komponente programa CARDS 2001	28
Tablica 7.	Popis projekata iz nacionalne komponente programa CARDS 2002	29
Tablica 8.	Popis projekata iz nacionalne komponente programa CARDS 2003	30
Tablica 9.	Popis projekata iz nacionalne komponente programa CARDS 2004	32
Tablica 10.	Popis projekata iz nacionalne komponente programa PHARE 2005	33
Tablica 11.	Popis projekata iz nacionalne komponente programa PHARE 2006	35

II. poglavlje - IPA - novi pretpričupni financijski instrument

Slika 1.	Razvoj financijske pomoći Hrvatskoj	38
Slika 2.	Tri razine okvira za provedbu IPA-e	39
Slika 3.	Institucionalna struktura upravljanja programom IPA u Hrvatskoj	41
Slika 4.	Veze među raznim pretpričupnim programima i instrumentima kohezijske, poljoprivredne i ribarske politike	43
Karta 1.	Područje na koje se odnosi Operativni program prekogranične suradnje Hrvatske i Mađarske, 2007. - 2013.	46
Tablica 12.	Prioriteti i mjere Operativnog programa prekogranične suradnje Hrvatske i Mađarske, 2007. - 2013.	46
Karta 2.	Područje na koje se odnosi Operativni program prekogranične suradnje Slovenije i Hrvatske, 2007. - 2013.	47
Slika 5.	Prioriteti i mjere Operativnog programa prekogranične suradnje Slovenije i Hrvatske, 2007. - 2013.	48
Karta 3.	Područje na koje se odnosi Operativni program jadranske prekogranične suradnje, 2007. - 2013.	49
Tablica 13.	Regije koje mogu dobiti financijsku pomoć u sklopu Operativnog programa jadranske prekogranične suradnje, 2007. - 2013.	49
Tablica 14.	Prioriteti i mjere Operativnog programa jadranske prekogranične suradnje, 2007. - 2013.	50
Karta 4.	Područje na koje se odnosi Operativni program prekogranične suradnje Hrvatske i Bosne i Hercegovine, 2007. - 2013.	51
Tablica 15.	Prioriteti i mjere Operativnog programa prekogranične suradnje Hrvatske i Bosne i Hercegovine, 2007. - 2013.	52
Karta 5.	Područje na koje se odnosi Operativni program prekogranične suradnje Hrvatske i Crne Gore, 2007. - 2013.	53
Tablica 16.	Područja na koja se odnosi Operativni program prekogranične suradnje Hrvatske i Crne Gore, 2007. - 2013.	53
Tablica 17.	Prioriteti i mjere Operativnog programa prekogranične suradnje Hrvatske i Crne Gore, 2007. - 2013.	54
Karta 6.	Područja na koja se odnosi Operativni program prekogranične suradnje Hrvatske i Srbije, 2007. - 2013.	55
Tablica 18.	Područja na koja se odnosi Operativni program prekogranične suradnje Hrvatske i Srbije, 2007. - 2013.	55
Tablica 19.	Prioriteti i mjere Operativnoga programa prekogranične suradnje Hrvatske i Srbije, 2007. - 2013.	56
Karta 7.	Područje na koje se odnosi Operativni program za jugoistočnu Europu, 2007. - 2013.	57
Tablica 20.	Regije na koje se odnosi Operativni program za jugoistočnu Europu, 2007. - 2013.	58
Slika 6.	Prioritetne osi i područja intervencije u Operativnome programu za jugoistočnu Europu, 2007. - 2013.	59
Karta 8 .	Područja na koja se odnosi Operativni program sredozemne transnacionalne suradnje, 2007. - 2013.	60
Slika 7.	Prioriteti i mjere Strukture Operativnoga programa sredozemne transnacionalne suradnje, 2007. - 2013.	61
Tablica 21.	Prioriteti i mjere Operativnog programa "Regionalna konkurentnost", 2007. - 2009.	62
Tablica 22.	Kategorije poduzeća	63
Tablica 23.	Prioriteti i mjere Operativnoga programa "Promet", 2007. - 2009.	64
Tablica 24.	Popis budućih projekata u Operativnom programu "Promet", 2007. - 2009.	65
Slika 8.	Prioriteti i mjere Operativnog programa "Okoliš", 2007. - 2009.	66
Tablica 25.	Popis projekata 1. prioritetne osi za Operativni program "Okoliš", 2007. - 2009.	67
Tablica 26.	Popis projekata 2. prioritetne osi za Operativni program "Okoliš", 2007. - 2009.	67
Slika 9.	Pregled prioriteta i mera Operativnoga programa "Razvoj ljudskih potencijala", 2007. - 2009.	68
Tablica 27.	Prioriteti i mera Plana poljoprivrednog i ruralnog razvijitka, 2007. - 2013.	71
Tablica 28.	Višegodišnji indikativni financijski okvir za IPA za Hrvatsku, 2010. do 2012. (u milijunima eura)	73

III. poglavlje. - Programi Zajednice u Hrvatskoj

Slika 10.	Slika 1. Glavne razlike između pretpriistupnih programa i programa Zajednice	77
Slika 11.	Slika 2. Prikaz procesa sudjelovanja Hrvatske u programima Zajednice	78
Tablica 29.	Programi Zajednice u Hrvatskoj	80-81
Slika 12.	Tematska područja FP7: suradnja	83
Tablica 30.	Nacionalne kontakt točke po prioritetima FP7	83

IV. poglavlje - Mogućnosti financiranja iz EU-ovih fondova nakon pristupanja Hrvatske Europskoj uniji

Slika 13.	Hijerarhija sektorskih i strateških dokumenata EU na nacionalnoj razini	112
Slika 14.	Ciljevi Kohezijske politike EU-a za razdoblje 2007. - 2013.	114
Karta 9.	Karta europskih regija kojima su dostupna sredstva u okviru triju ciljeva kohezijske politike	115
Slika 15.	Ciljevi i strukturni instrumenti za razdoblje 2007. - 2013.	116
Slika 16.	Strateški pristup ulaganjima iz Strukturnih fondova	117
Slika 17.	Programski dokumenti i institucionalna rješenja za upravljanje strukturnim instrumentima u Bugarskoj	119
Slika 18.	Podjela sredstava Strukturnih fondova prema ciljevima	120
Slika 19.	Regulatorni okvir za razdoblje 2007. - 2013.	121
Slika 20.	Pravilo N+3	122
Tablica 31.	Popis korisnika programa Phare 2005: Poslovna infrastruktura - shema dodjele bespovratnih sredstava	124
Slika 21.	Shematski prikaz dvaju stupova Zajedničke poljoprivredne politike i njihovih prioritetnih mjera	129
Slika 22.	Shematski prikaz tematskih osi i prioritetne aktivnosti ZPP-a	131
Slika 23.	Struktura programskega dokumenata strukturnih instrumenata u Bugarskoj i struktura programskega dokumenata programa IPA u Hrvatskoj	136
Karta 10.	Klasifikacija statističkih teritorijalnih jedinica u Hrvatskoj	137
Tablica 32.	Klasifikacija statističkih teritorijalnih jedinica u Hrvatskoj	138

V. poglavlje - Kako iskoristiti pomoć EU-a

Tablica 33.	Relevantni programski dokumenti prema IPA-inim komponentama	141
Slika 24.	Prekretnice za pripremu i provedbu Operativnih programa u Hrvatskoj	142
Slika 25.	Od EU-ova finansijskog instrumenta do ugovora	143
Tablica 34.	Vrste poziva prema IPA-inim komponentama	143
Slika 26.	Indikativni vremenski plan za provedbu sheme dodjele bespovratnih sredstava	146
Tablica 35.	Maksimalni iznosi za ugovore o javnoj nabavi prema Praktičnom vodiču za ugovorne procedure	148
Tablica 36.	Projekti twinning i twinning light koji se provode u Hrvatskoj	153
Tablica 37.	Odgovorna i provedbena tijela za IPA-ine komponente u Hrvatskoj	154

VI. poglavlje - Kako pripremiti prijedlog projekta

Tablica 38.	Primjer matrice analize dionika	162
Slika 27.	Problemsko stablo	164
Slika 28.	Stablo ciljeva	166
Tablica 39.	Tipična struktura logičke matrice	168
Slika 29.	Brojčano označavanje stupca Opis projekta	171
Tablica 40.	Opis projekta - prvi stupac logičke matrice	172
Tablica 41.	LOGIČKA MATRICA: Poboljšanje života djece i mladeži bez odgovarajuće roditeljske skrbi, smještene u domove u Primorsko-goranskoj županiji	176-177
Tablica 42.	Plan aktivnosti	178
Tablica 43.	Proračunska tablica za aktivnost: trodnevna edukacija stručnjaka centra o tome kako provoditi superviziju udomitelja	180

VII. poglavlje - Kako uspješno upravljati projektom

Tablica 44.	Kvartalni prikaz nadzora - postignuti rezultati i aktivnosti	186
Tablica 45.	Tablica plana monitoringa na razini aktivnosti i indikatora	187
Tablica 46.	Tablica plana monitoringa i evaluacije	187-188
Slika 30.	Veze između ciljeva logičke matrice i monitoringa, evaluacije i revizije	189
Tablica 47.	Akcijski plan	189
Tablica 48.	Tablica prioriteta	190
Tablica 49.	Primjer tablice s izvješćem o praćenju troškova	191

3. DODATAK - POPIS KRATICA S HRVATSKIM PRIJEVODOM I KRATICOM

AF	Application Form - Obrazac za prijavu
AP	Accession Period - Pristupno razdoblje
CAO	Competent Accrediting Officer - Dužnosnik nadležan za akreditaciju (DNA)
CAP	Communication Action Plan - Akcijski plan za komunikaciju
CARDS	Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilization - Pomoć Zajednice za obnovu razvoj i stabilizaciju
CBA	Cost Benefit Analysis - Analiza troškova i koristi
CCI	Common Code for Identification - Zajednički kod za identifikaciju
CEC	Commission of the European Communities - Komisija Europskih zajednica
CFCA	Central Finance and Contracting Agency - Središnja agencija za financiranje i ugovaranje (SAFU)
CODEF	Central Office for Development Strategy and Coordination of EU Funds - Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU-a (SDURF)
CROMAC	Croatian mine action centre - Hrvatskom centru za razminiranje
CSG	Community Strategic Guidelines on Cohesion - Strateške smjernice Zajednice o koheziji
COM	Communication [of the European Commission] - Komunikacija (Europske komisije)
DCF	Discounted Cash Flow - Diskontirani novčani tok
DG REGIO	Directorate General for Regional Policy - Opća uprava za regionalnu politiku
EC	(in EU regulations): European Community - (u uredbama EU-a): Europska zajednica (EZ)
EC	(elsewhere): Commission of the European Communities - (drugdje): Komisija Europskih zajednica
ECA	European Court of Auditors - Europski revizorski sud
EEC	European Economic Community - Europska ekonomska zajednica (EEZ)
EIA	Environmental Impact Assessment - Procjena utjecaja na okoliš
EIB	European Investment Bank - Europska investicijska banka
ENPV	Economic Net Present Value - Ekonomski neto sadašnja vrijednost
EPOP	Environmental Protection Operational Programme - Operativni program zaštite okoliša
EPRC	European Policies Research Centre – Centar za istraživanje europskih politika
ERR	Economic Rate of Return - Ekonomski stopa povrata
ESC	Economic and Social Cohesion - Gospodarska i socijalna kohezija
EU	European Union - Europska unija
Euratom	European Atomic Energy Community - Europska zajednica za atomsku energiju
FAQ	Frequently Asked Questions - Česta pitanja
FIDIC	Fédération Internationale des Ingénieurs-Conseils - Međunarodni savez inženjera-savjetnika
FNPV	Financial Net Present Value - Financijska neto sadašnja vrijednost
FRR	Financial Rate of Return - Financijska stopa povrata
FTE	Full Time Equivalent - Ekvivalent punog radnog vremena
HoD	Head of Department - Voditelj odjela
HoS	Head of Operating Structure - Voditelj operativne strukture
HRD	Human Resources Development - Razvoj ljudskih potencijala
HRDOP	HRD Operational Programme - Operativni program razvoja ljudskih potencijala (OP LjP)
ICG	Inter-Ministerial Co-ordination Group - Interministarска koordinacijska grupa
ICR	Internal Communication Reporting - Izvješće o internoj komunikaciji
IFI	International Financial Institutions - Međunarodne financijske institucije
IPA	Instrument for Pre-Accession Assistance - Instrument prepristupne pomoći
IPAMC	Instrument for Pre-Accession Assistance Monitoring Committee - Nadzorni odbor instrumenta prepristupne pomoći

IPV	Information, Publicity, Visibility - Informiranje, promidžba i vidljivost
IR	Implementing Regulation - Provedbena uredba
ISPA	Instrument for Structural Policy for Pre-accession - Instrument strukturne politike u prepristupnom razdoblju
IWG	Inter-Ministerial Working Group - Interministarска radna skupina
JAP	Joint Assessment Paper of Employment Priorities - . Zajednička procjena politika zapošljavanja
JIM	Joint Inclusion Memorandum - Zajednički memorandum o socijalnom uključivanju
LFS	Labour Force Survey - Anketa o radnoj snazi
M	Measure - Mjera
MEM	Monitoring and Evaluation Methodologies - Metodologije monitoringa i evaluacije
MIFF	Multi-annual Indicative Financial Framework - Višegodišnji indikativni financijski okvir (VIFO)
MIPD	Multi-annual Indicative Planning Document - Višegodišnji indikativni planski dokument (VIPD)
MIS	Management Information System Informacijski sustav upravljanja
NAO	National Authorizing Officer - Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje (NDO)
NAPE	National Action Plan for Employment - Nacionalni akcijski plan za zapošljavanje
NF	National Fund of the Ministry of Finance - Nacionalni fond ministarstva financija
NIPAC	National IPA Coordinator - Nacionalni koordinator programa IPA (NIPAK ili NKIPA)
NPV	Net Present Value - Neto sadašnja vrijednost
NUTS	Nomenclature of Territorial Units for Statistics - Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku
OG	Official Gazette - Narodne novine (NN)
OJ	Official Journal [of the European Union] - Službeni list [Europske unije]
OS	Operating Structure - Operativna struktura
OP	Operational Programme - Operativni program
PA	Priority Axis - Prioritetna os
PHARE	Poland and Hungary Action for the Restructuring of the Economy - Pomoć za ekonomsko restrukturiranje Poljske i Mađarske
PO	Publicity Officer - Dužnosnik za informiranje
PON	Publicity Officer Network - Mreža dužnosnika za informiranje
PRAG	Practical Guide to EC External Aid Contract Procedures - Praktični vodič kroz procedure ugovaranja pomoći EZ-a trećim zemljama
RCOP	Regional Competitiveness Operational Programme - Operativni program regionalne konkurentnosti
SAA	Stabilization and Association Agreement - Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP)
SAPARD	Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development - Posebni pristupni program za poljoprivredu i ruralni razvoj
S&CF	Structural & Cohesion Funds - Strukturni i kohezijski fondovi
SCF	Strategic Coherence Framework - Okvir za usklađenost strategija
SDF	Strategic Development Framework - Okvir za usklađenost razvoja
SMC	Sectoral Monitoring Committee - Sektorski nadzorni odbor
SMEs	Small and Medium Enterprises - Mala i srednja poduzeća
SWOT	Strengths and Weaknesses, Opportunities and Threats - Prednosti i slabosti, prilike i prijetnje
O&M	Operations and Maintenance - Djelovanje i održavanje
TA	Technical Assistance - Tehnička pomoć
TOP	Transport Operational Programme - Operativni program za promet
VAT	Value Added Tax - Porez na dodanu vrijednost (PDV)

4. DODATAK - KORISNE POVEZNICE I LITERATURA

EU-ovi dokumenti (uredbe i odluke)

1. Europska komisija: COM(2004) 257 final, **Mišljenje o zahtjevu Republike Hrvatske za članstvo u Europskoj uniji**, Bruxelles, 20. 4. 2004, na internetskoj stranici: http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!cel_explus!prod!CELEXnumdoc&lg=en&numdoc=504DC0257
2. **Pregovarački okvir**, Europska komisija 2005. (**Negotiating Framework**), na: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/croatia/st20004_05_hr_framedoc_en.pdf
3. **Odluka Vijeća o načelima, prioritetima i uvjetima koji su sadržani u Pristupnom partnerstvu s Hrvatskom i kojom se opoziva Odluka 2006/145/EC**, Službeni list Europske unije L 42, 16. 2. 2008
4. Uredba Vijeća (EC) 1085/2006 od 17. srpnja 2006. kojom se uspostavlja **Instrument prepristupne pomoći** (IPA), na: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oi/2006/l_210/l_21020060731en00820093.pdf
5. Uredba Komisije (EK) br. 718/2007 od 12. lipnja 2007. kojom se provodi **Uredba Vijeća (EC) br. 1085/2006 o uspostavi Instrumenta prepristupne pomoći** (IPA), na: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oi/2007/l_170/l_17020070629en00010066.pdf
6. **Strategija proširenja i ključni izazovi 2007. - 2008.** Europska komisija, COM(2007) 663 final, 6. 11. 2007., na: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2007/nov/strategy_paper_en.pdf
7. Europska komisija - **Višegodišnji indikativni planski dokument za Hrvatsku, 2007. - 2009.**, C(2007)2566, 20. 6. 2007., na: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/mipd_croatia_2007_2009_en.pdf
8. Europska komisija - **Višegodišnji indikativni planski dokument za Hrvatsku, 2008. - 2010.** Na: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/mipd_croatia_2008_2010_en.pdf
9. Priopćenje Komisije: COM (2008) 705 final, Instrument za prepristupnu pomoć **Višegodišnji indikativni financijski okvir, 2010. - 2012.**, Bruxelles, 5. 11. 2008, na: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/press_corner/key-documents/reports_nov_2008/miff_2010_2012_en.pdf
10. Uredba Vijeća (EC) br. 1083/2006 od 11. srpnja 2006. **kojom se određuju opće odredbe Europskog fonda za regionalni razvoj, Europskog socijalnog fonda i Kohezijskog fonda** i kojom se opoziva Uredba (EC) br. 1260/1999;
11. Uredba (EC) br. 1080/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. srpnja 2006. o **Europskom fondu za regionalni razvoj** i o opozivu Uredbe (EC) br. 1783/1999;
12. Uredba (EC) br. 1081/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. srpnja 2006. o **Europskom socijalnom fondu** i o opozivu Uredbe (EC) br. 1784/1999;
13. Uredba (EC) br. 1082/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. srpnja 2006. o **Europskom grupiranju za teritorijalnu suradnju** (EGTC);
14. Uredba Komisije 1828/2006 **za provedbu Opće uredbe 1083/2006**,
15. Uredba Vijeća (EC) br. 1084/2006 od 11. srpnja 2006. o **uspostavi Kohezijskog fonda** i opozivu Uredbe (EC) br. 1164/94;
16. Uredba Vijeća (EC) br. 1290/2005 o financiranju **Zajedničke poljoprivredne politike**;
17. **Financijske perspektive 2007. - 2013.: Put k operacionalizaciji europskih programa 1. siječnja 2007.**, Europska komisija, Bruxelles, 2006.
18. Priopćenje Komisije COM(2005) 0299, 05/07/2005, **Kohezijska politika za potporu rastu i zapošljavanju: Strateške smjernice Zajednice 2007. - 2013.**, Europska komisija, 2005.

Strateški i programske dokumente

1. **Strateški okvir za razvoj 2006. - 2013.** Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU (SDURF): Zagreb, 2006., na: <http://www.strategija.hr>
2. **Okvir za usklađenost strategija 2007. - 2013.**: Instrument pretpričupne pomoći (IPA). Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU (SDURF): Zagreb, 2007., na: <http://www.strategija.hr>
3. **Nacionalni program Republike Hrvatske za pristupanje Europskoj uniji**, Ministarstvo vanjskih poslova i Europskih integracija: NPPEU, Zagreb, 2008., na: <http://www.strategija.hr>
4. **Pretpričupni ekonomski program 2008.-2010.** Zagreb, 2007., na: <http://www.strategija.hr>
5. **Pojmovnik fondova europske unije**, Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU (SDURF): na: <http://www.strategija.hr>
6. **Instrument pretpričupne pomoći** (IPA), Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU (SDURF): na: <http://www.strategija.hr>
7. **Operativni program prekogranične suradnje Mađarske i Hrvatske**, 2007. - 2013., na: <http://www.strategija.hr>
8. **Operativni program prekogranične suradnje Slovenije i Hrvatske**, 2007. - 2013., na: <http://www.strategija.hr>
9. **Operativni program jadranske prekogranične suradnje**, 2007. - 2013., na: <http://www.strategija.hr>
10. **Operativni program prekogranične suradnje Hrvatske i Bosne i Hercegovine**, 2007. - 2013., na: <http://www.strategija.hr>
11. **Operativni program prekogranične suradnje Hrvatske i Crne Gore**, 2007. - 2013., na: <http://www.strategija.hr>
12. **Operativni program prekogranične suradnje Hrvatske i Srbije**, 2007. - 2013., na: <http://www.strategija.hr>
13. **Operativni program transnacionalne suradnje u jugoistočnoj Europi**, 2007. - 2013. na: <http://www.strategija.hr>
14. **Operativni program transnacionalne suradnje na Sredozemlju**, 2007. - 2013., na: <http://www.strategija.hr>
15. **Operativni program za promet 2007. - 2009.** Zagreb, 2007., na: <http://www.strategija.hr>
16. **Operativni program za okoliš 2007. - 2009.** Zagreb, 2007., na: <http://www.strategija.hr>
17. **Operativni program za regionalnu konkurentnost 2007. - 2009.** Zagreb, 2007., na: <http://www.strategija.hr>
18. **Operativni program za razvoj ljudskih potencijala 2007. - 2009.** Zagreb, 2007., na: <http://www.strategija.hr>
19. **Program IPARD - plan za poljoprivredu i ruralni razvoj za razdoblje od 2007. do 2013.** Zagreb, 2007, na: <http://www.strategija.hr>
20. **Uredba o opsegu i sadržaju odgovornosti te ovlastima tijela nadležnih za upravljanje Instrumentom pretpričupne pomoći (IPA)** (NN 18/07, 82/07, 34/08);
21. **Odluka o imenovanju osoba nadležnih za upravljanje Instrumentom pretpričupne pomoći (IPA)** (NN 18/07, 82/07, 24/08, 34/08)
22. Okvirni sporazum između Europske zajednice i Republike Hrvatske o općim načelima sudjelovanja Republike Hrvatske u programima Europske zajednice, Narodne novine (NN) Međunarodni ugovori, 6/2005);

Ostali priručnici

1. **Metode pružanja pomoći, Vol. 1.**: Smjernice za upravljanje projektnim ciklusom. Bruxelles: **Europska komisija**, EuropeAid, 2004., na: http://ec.europa.eu/europeaid/multimedia/publications/documents/tools/europeaid_adm_pcm_guidelines_2000_en.pdf
2. **Nova sredstva, bolja pravila. Pregled novih financijskih pravila i prilika za financiranje 2007. - 2013.**: **Vodič za početnike**, 2008. Luxembourg: Ured za službene publikacije Europskih zajednica, 2007., na: http://ec.europa.eu/budget/library/publications/financial_pub/pack_rules_funds_en.pdf
3. **Kohezijska politika, 2007. - 2013. Komentari i službeni tekstovi; Vodič**, Europske zajednice, 2007.;
4. **Regional Development in Croatia and Utilisation of EU Programmes**, 2007. Ines Kersan-Škabić, Sveučilište u Puli, Na: <http://adapt.inapg.inra.fr/ersa2007/papers/803.RTF>
5. **Programi Europske unije u Hrvatskoj**, Hrvatska gospodarska komora/Euro Info komunikacijski centar. Zagreb, 2006. Na: http://www.euroinfo.hr/files/File/programi_eu.pdf
6. **Kako do EU fondova? 150 pitanja gospodarstvenika s odgovorima**, Hrvatska gospodarska komora/Euro info komunikacijski centar. Zagreb, 2008. Na: http://www.euroinfo.hr/images/publications_pdf/10_150_pitanja_i_odgovora.pdf
7. **Programi Europske unije: Iskustva u provedbi projekata u Republici Hrvatskoj**, Slađana Novota, Udruga za razvoj civilnog društva SMART. Rijeka, 2007. Kontakt: www.smart.hr
8. **Pravila Europske zajednice o podrijetlu: Za opći sustav povlastica, vodič za EU korisnike**, Hrvatska gospodarska komora/Euro info komunikacijski centar. Zagreb, 2007. Na: http://www.euroinfo.hr/files/File/EU_pravila_o_podrijetlu.pdf
9. **Priručnik za komunikacije i vidljivost EU-ovih programa za treće zemlje, Europska komisija, travnja 2008.** Na: http://ec.europa.eu/europeaid/work/visibility/index_en.htm
10. **Praktični vodič kroz procedure ugovaranja pomoći EZ-a trećim zemljama.** Na: http://ec.europa.eu/europeaid/work/procedures/implementation/practical_guide/index_en.htm
11. **Priručnik s procedurama za upravljanje strukturnim i kohezijskim fondovima u Bugarskoj**, Uprava za upravljanje EU-ovim fondovima, Ministarstvo financija, Bugarska, na: http://www.eufunds.bg/docs/SFGeneral%20Manua_April%202007.pdf

Druge korisne poveznice o procesu dobivanja bespovratnih sredstava i procesu nabave

1. **Internetska stranica ureda EuropeAid Cooperation:** http://ec.europa.eu/europeaid/index_en.htm
2. **Informacije o EU-ovoj bespovratnoj pomoći:** http://ec.europa.eu/grants/introduction_en.htm
3. **Informacije o EU-ovim javnim ugovorima:** http://ec.europa.eu/agencies/public_contracts/index_en.htm
4. **Internetska stranica Europske Delegacije Europske komisije u Hrvatskoj:** <http://www.delhrv.ec.europa.eu/hr/content>ListNews/catid/61>

Razne informativne poveznice

1. **Informacijski centar Europske unije u Hrvatskoj:** <http://www.euic.hr/>
2. **Upoznavanje s EU-om:** http://europa.eu/abc/index_en.htm
3. **EU-ove institucije i ostala tijela:** http://europa.eu/institutions/index_en.htm
4. **Pregledi EU-ovih politika:** http://europa.eu/pol/overview_en.htm
5. **Europa u 12 lekcija Pascala Fontainea:** http://ec.europa.eu/publications/booklets/eu_glance/60/en.pdf
6. **Ključni podaci o Evropi i Europljanima:** http://ec.europa.eu/publications/booklets/eu_glance/66/en.pdf
7. **Dokumenti EU-a:** http://europa.eu/documents/index_en.htm
8. **Knjižice i brošure EU-a razvrstane po temi:** http://ec.europa.eu/publications/booklets/index_en.htm
9. **Terminologija EU-a:** http://europa.eu/geninfo/info/guide/index_en.htm#term
10. **Europski portal za malo i srednje poduzetništvo:** http://ec.europa.eu/enterprise/sme/index_en.htm
11. **Portal mladih Europe:** <http://europa.eu/youth>
12. **Postavite pitanje o EU-u:** <http://ec.europa.eu/research/index.cfm?pg=enquiries>

5. DODATAK - RJEČNIK POJMOVA

TERM:	DESCRIPTION:
Aktivnosti	Mjere koje konzultant mora provesti u okviru projekta koji financira EK, s definiranim neposrednim rezultatima koji dovode do rezultata navedenih u Opisu posla.
Alokacija	Proračun koji je neka vlada, organizacija ili institucija donator odredila za određeno vremensko razdoblje u korist zemlje ili organizacije korisnice za provedbu određenoga projekta (projekata) ili programa pomoći.
Analiza ciljeva	Utvrđivanje i provjera budućih željenih ciljeva kojima korisnici daju prioritet. Rezultat analize ciljeva je stablo ciljeva/hijerarhija ciljeva.
Analiza dionika	Identifikacija svih skupina na koje bi predložena intervencija mogla utjecati; identifikacija i analiza njihovih interesa, problema, mogućnosti, itd. Zaključci ove analize se integriraju u samu izradu projekta.
Analiza problema	Strukturirano ispitivanje negativnih aspekata neke situacije, radi utvrđivanja uzroka i njihovih učinaka.
Analiza ravnopravnosti spolova	Prema politici EU-a o spolnoj ravnopravnosti u razvojnoj suradnji traži se uključivanje analize ravnopravnosti spolova na makro, mezo i mikro razinama tijekom cijelog projektnog ciklusa. Pomoću analize spolne ravnopravnosti može se utvrditi i integrirati dinamika promjene u zadanoj situaciji te pratiti njezin razvoj, posebice u odnosu na nejednakosti između muškaraca i žena. Analiza spolne ravnopravnosti uključuje i posebnu pozornost za: različite uloge (produktivnu, reproduktivnu, donošenje odluka) muškaraca i žena; pristup potencijalima u različitoj mjeri te njihovo različito korištenje, kao i njihove specifične potrebe, interes i probleme; prepreke potpunoj i ravnopravnoj zastupljenosti muškaraca i žena u projektnim aktivnostima te ravnopravnost između muškaraca i žena u odnosu na primljene koristi.
Analiza strategija	Kritička ocjena različitih načina postizanja ciljeva te odabir i uključivanje jednog ili više njih u predloženi projekt.
Apsorpcijska sposobnost	Sposobnost državne uprave zemlje korisnice da planira i provede vanjsku pomoć ili sposobnost potencijalnih korisnika da pripreme kvalitetne projekte, koji će maksimalno apsorbirati alocirana sredstava.
Avansno plaćanje	Plaćanje koje se obavlja u unaprijed određenom roku nakon potpisivanja ugovora.
Bespovratna sredstva	Izravno plaćanje nekomercijalne naravi točno određenom korisniku kako bi se provele mjere ili aktivnosti (ili u nekim slučajevima radi financiranja dijela njegovog proračuna) u svrhu promicanja određene politike EU-a.
Centralizirani sustav provedbe	Sustav provedbe programa EU-a u kojem odgovornosti za upravljanje zadržava središnjica Europske komisije (Bruxelles) u ime Vlade zemlje korisnice.
Cilj	Opis svrhe projekta ili programa.
Ciljna skupina	Skupina/entitet na koju će pozitivno djelovati projekt na razini svrhe projekta.
Čimbenici utvrđivanja kvalitete	Kriteriji za koje se zna da su u prošlosti imali znatan utjecaj na održivost koristi ostvarenih kroz projekte, a koji moraju biti uzeti u obzir kod oblikovanja i provedbe svakog projekta (ranije "Kriteriji održivosti"): vlasništvo korisnika, politička potpora, ekonomski i finansijski čimbenici, sociokулturni aspekti, rod, odgovarajuća tehnologija, ekološki aspekti te institucionalni i upravljački kapaciteti.
Dan	Kalendarski dan

TERM:	DESCRIPTION:
Decentralizacija	Djelomični prijenos odgovornosti za upravljanje programa pomoći sa središnjice Europske komisije (Bruxelles) na tijela zemlje korisnice, koji obuhvaća fazu provedbe projektnog ciklusa
Decentralizirani sustav provedbe (DIS)	Sustav provedbe programa pomoći EK u kojem su odgovornosti za upravljanje prenesene na državu korisnicu, dok Komisija zadržava konačnu odgovornost prema EK Sporazumima.
Dekoncentracija	Prijenos odgovornosti za upravljanje programa pomoći sa središnjice Europske komisije (Bruxelles) na Delegaciju EK u zemlji korisnici, obuhvaćajući sve faze projektnog ciklusa.
Delegacija Europske komisije	Hijerarhijski dio struktura Europske komisije, delegacije Vanjske službe služe interesima Europske unije diljem svijeta te u međunarodnim organizacijama. One provode ovlasti Zajednice u trećim zemljama promicanjem interesa Zajednice sadržanima u zajedničkim politikama, posebice zajedničke trgovinske politike, ali i mnogih drugih politika, uključujući poljoprivrednu, ribarsku, politiku zaštite okoliša, prometa te zdravstvenu i sigurnosnu politiku. To također znači i sudjelovanje u područjima poput pravosuđa i unutarnje politike, u kojima Europska zajednica nema ekskluzivne ovlasti. Povrh toga, delegacije igraju ključnu ulogu u provedbi vanjske pomoći. Delegacije također igraju sve važniju ulogu u provedbi zajedničke vanjske i sigurnosne politike, kroz redovite političke analize, provedbu evaluacija u suradnji s veleposlanstvima zemalja članica, te pridonoseći procesu osmišljavanja politike. Konačno, delegacije prema potrebi pružaju pomoći i potporu drugim institucijama i akterima EU-a. U svim tim područjima, delegacije imaju i važnu informativnu ulogu jer pružaju osnovne informacije i vijesti o procesima europskih integracija i politikama EU-a vladama domaćinima, te njihovoj administraciji, medijima, znanstvenoj i kulturnoj zajednici, poslovnim krugovima i civilnom društvu.
Dionici	Sve osobe, skupine ljudi, ustanove ili tvrtke koje bi mogle biti u vezi s projektom/programom, definirane su kao dionici. Oni mogu, posredno ili neposredno, pozitivno ili negativno utjecati ili biti pod utjecajem procesa i rezultata projekata ili programa.
Dodatak ugovoru	Dokument kojim se mijenjaju uvjeti ugovora.
Dužnosnik ovlašten za odobravanje programa (DOOP)	Državni dužnosnik odgovoran za provedbu svih ili dijela programa u okviru DIS-a. Ministar finacija i ministar europskih integracija zajedno imenuju DOOP-a i Europska komisija mora biti službeno upoznata s tim imenovanjem. DOOP je odgovoran za djelovanje SJFU te za valjano financijsko upravljanje projektima koji će se provoditi korištenjem decentralizirane metode.
EK	Europska komisija
Ekonomičnost	Potvrda da su rezultati postignuti uz razumne troškove, tj. koliko su dobro sredstva i aktivnosti prevedeni u rezultate, te je li ostvarena kvaliteta rezultata.
Ekonomski najpovoljnija ponuda	Ponuda koja se smatra najboljom prema kriterijima određenim za pojedini ugovor, tj. prema kvaliteti, tehničkim značajkama, estetskim i funkcionalnim kvalitetama, uslugama poslije isporuke i tehničkoj pomoći, datumu isporuke ili razdoblju provedbe i cijeni. Ovi kriteriji moraju biti objavljeni u obavijesti o nabavi ili navedeni u natječajnoj dokumentaciji.
Europska unija	Ekonomski i politički savez 27 europskih zemalja.
Evaluacija	Periodičko ocjenjivanje ekonomičnosti, učinkovitosti, utjecaja, održivosti i relevantnosti projekta u kontekstu utvrđenih ciljeva. Obično se provodi kao neovisna evaluacija okružja, ciljeva, rezultata, aktivnosti i uloženih sredstava, radi donošenja zaključaka koji bi mogli biti temelj za buduće odluke.

TERM:	DESCRIPTION:
Faza evaluacije	Posljednja faza projektnog ciklusa tijekom koje se projekt ocjenjuje u odnosu na ciljeve, a zaključci se koriste kao sredstvo kojim se može utjecati na buduće aktivnosti.
Faza financiranja	Četvrta faza projektnog ciklusa tijekom koje se donose odluke o odobrenju financiranja projekata.
Faza identificiranje	Druga faza projektnog ciklusa. Uključuje početnu elaboraciju projektnih ideja u smislu ciljeva, rezultata i aktivnosti, s ciljem utvrđivanja treba li ili ne nastaviti s provedbom studije izvedivosti.
Faza programiranja	Prva faza projektnog ciklusa koja uključuje pripremu Indikativnog programa.
Faza provedbe	Peta faza projektnog ciklusa tijekom koje se projekt provodi te se prati njegov napredak u odnosu na ostvarivanje ciljeva.
Faza utvrđivanja zatečenog stanja	Razdoblje od početka projekta do sastavljanja izvješća o zatečenom stanju. Tijekom ove faze provodi se procjena opisa posla i elaborira tijek provedbe projekta.
Finansijska ponuda	Dio ponude na natječaju koji sadrži sve finansijske elemente ponude, uključujući sažetak proračuna i pregled cijena po statkama, odnosno raspored trošenja sredstava, prema zahtjevima navedenim u natječajnoj dokumentaciji.
Glavna uprava za vanjske poslove (DG RELEX)	Dio EK zadužen za koordinaciju Komisijinih aktivnosti u području vanjskih poslova (osim proširenja) te davanje smjernica politike u pogledu programa pomoći.
Hijerarhija ciljeva	Dijagramska prikaz predloženih projektnih aktivnosti koje su planirane logično na temelju analize problema i koje prikazuju odnos između sredstava i ciljeva. Sinonim: stablo ciljeva.
Integrirani pristup	Sustavna analiza projekta kroz sve faze projektnog ciklusa kojom se osigurava da pitanja relevantnosti, izvedivosti i održivosti ostanu u središtu pažnje.
Iskaz interesa	Dokument pripremljen u prethodno određenom formatu koji popunjavaju poduzeća koja, na osnovu obavijesti o nabavi u ograničenoj natječajnoj proceduri (objavljenoj u Službenom listu Europskih zajednica i na internetskoj stranici Ureda za suradnju EuropeAid), žele biti uvrštena na popis ponuđača u užem izboru.
Izravna dodjela	Dodjela jedne ili više bespovratnih potpora bez organiziranja poziva za dostavu prijedloga projekata. Izravna dodjela opravdana je samo u posebnim okolnostima i uvijek mora biti predmetom evaluacijskog izvješća.
Izravna pogodba u pregovaračkom postupku	Procedura bez prethodnog objavljivanja obavijesti o nabavi u kojoj se ugovaratelj konzultira s kandidatom ili kandidatima koje želi, a s jednim ili više njih pregovara i o uvjetima ugovora.
Izvedivost	Procjena o tome jesu li ciljevi projekta zaista ostvarivi.
Izvješće o napretku	Privremeno izvješće o napretku rada na projektu, koje vodstvo projekta/izvođač projekta upućuje partnerskoj organizaciji i Komisiji u određenom vremenom okviru. Ono obuhvaća dijelove o tehničkoj i finansijskoj provedbi. Najčešće ga se podnosi svaka tri mjeseca.
Izvješće o zatečenom stanju	Izvješće koje se sastavlja na kraju razdoblja utvrđivanja zatečenog stanja; njime se aktualizira sam projekt i/ili opis posla te utvrđuje plan rada za ostatak projekta.
Izvođač pod okvirnim ugovorom	Tvrтka ili konzorcij koje je odabrala EK za pružanje usluga pod Okvirnim ugovorom.
JPP	Jedinica za provedbu projekta

TERM:	DESCRIPTION:
Kandidat	Jedinica u državnoj instituciji odgovorna za pripremu i tehničku provedbu projekata koje finansira EU. Unutar svoje institucije jedinica izravno odgovara voditelju programa (VP). JPP tijesno surađuje s Delegacijom EK i SDURF-om tijekom pripreme projekta te s ugovarateljem (ovisno o sustavu provedbe ili Delegacijom EK ili SAFU-om) tijekom provedbe projekta.
Ključne točke	Tip objektivno provjerljivih indikatora koji omogućavaju označavanje kratkoročnih i srednjoročnih ciljeva (najčešće aktivnosti) kojima se olakšava mjerjenje rezultata tijekom čitavog projekta, a ne samo na kraju. One također označavaju vremensko razdoblje u kojem treba donijeti odluke ili okončati aktivnosti.
Komisija Europskih zajednica	Izvršno tijelo Europske unije s ovlastima inicijative, provedbe, upravljanja i kontrole. Komisija osigurava provedbu osnivačkih ugovora i utjelovljuje interes Zajednice. Sastoji se od 20 neovisnih članova, uključujući predsjednika i dvojicu potpredsjednika. Imenuje se na petogodišnji mandat dogовором земаља чланica a potvrđuje ju Europski parlament koјему je odgovorna. Članovima Komisije pomaže administracija sastavljena od glavnih uprava i specijaliziranih odjela, чије је осoblje смештено uglavnom u Bruxellesu i Luxembourggu.
Konačna isplata	Isplata posljednje rate ukupne odobrene vrijednosti ugovora.
Konzorcij	Grupacija kvalificiranih fizičkih i pravnih osoba koja daje ponudu ili prijavu u natječajnoj proceduri ili pozivu na dostavu prijedloga. Može se raditi o stalnoj, pravno uspostavljenoj grupaciji ili grupaciji koja se neformalno konstituirala za određenu natječajnu proceduru ili poziv na dostavu prijedloga. Svi članovi konzorcija (tj. voditelj i ostali partneri) zajednički su i solidarno odgovorni prema ugvaratelju.
Konzultant	Javna ili privatna organizacija, konzorcij ili pojedinac s kojim ugvaratelj sklapa ugovor o pružanju usluga. Tvrta, konzorcij ili pojedinac kojemu je dodijeljen ugovor o pružanju usluga.
Koordinacija strane pomoći	Niz aktivnosti i mehanizama koje razvija vlada korisnica kako bi polučila maksimalan učinak međunarodne pomoći na ekonomski i socijalni razvoj svoje zemlje, u skladu sa svojom strategijom i resornim prioritetima. U Hrvatskoj se koordinacija vrši na razini Stalne radne skupine Vlade RH.
Korisnici	Svi oni koji u bilo kojem smislu imaju korist od provedbe projekta. Razlikuju se:(a) partneri na projektu/neposredni korisnici: oni koji primaju potporu kroz sredstva EZ-a radi izrade i provedbe projekta, tj. najčešće: ministarstva, agencije za provedbu projekata; (b) posredni korisnici: oni koji primaju potporu u okviru projekta kako bi bolje pružili usluge ciljnoj skupini, npr. osoblje u poljoprivrednim savjetodavnim službama koje koristi mjere obuke radi uspješnijeg pružanja savjetodavnih usluga poljoprivrednim domaćinstvima, (c) ciljna skupina: skupina ili entitet na koji će pozitivno djelovati program u smislu svrhe projekta i s kojim će se usko surađivati na projektu (npr. poljoprivredna domaćinstva u slučaju navedenog primjera projekta oспособljavanja poljoprivrednih savjetodavnih službi); (d) konačni korisnici: svi oni koji nakon razine ciljnih skupina dugoročno profitiraju od projekta na razini društva ili šireg sektora, npr. djeca zahvaljujući povećanju ulaganja u zdravstvo i obrazovanje, potrošači zahvaljujući poboljšanju u poljoprivrednoj proizvodnji i marketingu ili država kao takva, zahvaljujući povećanju zarade od izvoza, na temelju poboljšane poljoprivredne proizvodnje i marketinga.
Korisnik bespovratnih sredstava	Primatelj bespovratnih sredstava.
Kriteriji prihvatljivosti	Niz uvjeta koje kandidat mora zadovoljiti da mu se može odobriti sudjelovanje na natječaju/ pozivu na dostavu prijedloga projekata i dodijeliti ugovor koji finansira EK. Kriteriji državljanstva i podrijetla su najvažniji.
Logička matrica	Matrica u kojoj je predstavljena logika djelovanja projekta, pretpostavke, objektivno provjerljivi indikatori i izvori provjere.

TERM:	DESCRIPTION:
Logika intervencije	Strategija koja stoji iza projekta. Riječ je o narativnom opisu projekta na svakoj od četiriju razina "hijerarhije ciljeva" koju se koristi u logičkoj matrici (opći ciljevi, svrha projekta, rezultati, aktivnosti).
Nacionalni koordinator pomoći (za EU-ovu pomoć)	Državni dužnosnik u rangu ministra ili državnog tajnika nadležan za planiranje i provedbu u državi primateljici. NKP osigurava i blisku povezanost između općeg procesa pristupanja i korištenja finansijske pomoći EU-a, a odgovoran je za nadzor i procjenu decentraliziranih programa EK
Nadzor	Sustavno i kontinuirano prikupljanje, analiza i korištenje podataka u svrhu poboljšanja upravljanja i donošenja odluka.
Natječajna dokumentacija	Dokumentacija koju sastavlja ugovaratelj, a koja sadrži sve dokumente potrebne za pripremu i dostavljanje ponude.
Neposredni rezultat	Parcijalan ili konsolidiran rezultat neke aktivnosti poduzete u okviru nekog projekta.
Obavijest o otvaranju natječaja za nabavu	Dokument u unaprijed utvrđenom formatu koji objavljuje ugovaratelj koji otvara natječaj. Obavezno se objavljuje u službenom časopisu Europskih zajednica. Također se šalje u bazu podataka o natječajima na web stranici EuropeAid-a.
Objektivno provjerljivi indikatori (OPI)	Mjerljivi indikatori koji će pokazati jesu li ciljevi ostvareni. Objektivno provjerljivi indikatori predstavljaju temelj za izradu odgovarajućeg sustava nadzora.
Odbor za ocjenu ponuda	Odbor sastavljen od neparnog broja članova s pravom glasa, imenovan od ugovaratelja, koji posjeduje nužne tehničke, jezične i administrativne kapacitete za ocjenu pristiglih ponuda na natječaje ili prijave za dodjelu bespovratnih sredstava.
Odluka o financiranju	Odluka Europske komisije da prihvati mjere predložene u Prijedlogu za financiranje, donijeta na temelju mišljenja upravnog povjerenstva IPA-e.
Odluka o izdvajaju sredstava	Odluka o izdvajaju sredstava je formalna odluka Komisije koju ona usvaja radi izdvajanja određenih finansijskih sredstava u određenu svrhu. Nije dozvoljeno stvaranje obveza - rashoda koji premašuju sredstva odobrena ovakvom odlukom.
Održivost	Vjerojatnost da će se korist koju je neki projekt stvorio održati i nakon što se završi program vanjske pomoći.
Ograničena natječajna ponuda	Procedura u kojoj nakon objave obavijesti o nabavi samo kandidati koje ugovaratelj pozove mogu dati ponudu.
Okvirni sporazum	Opća pravila i uvjeti pod kojima se odvija suradnja između Europske komisije i zemlje korisnice. Okvirni je sporazum ujedno i pravni okvir za provedbu svih operacija vezanih uz programe pomoći EU-a u toj zemlji.
Okvirni ugovor	Ugovor ograničene vrijednosti (do 200.000,00 €) s fiksnim uvjetima, koji se dodjeljuju posebnom procedurom nabave. EK periodično odabire ponuđače za određenu vrstu usluga te objavljuje njihove popise.
Opći ciljevi	Objašnjavaju zašto je projekt važan za društvo, u smislu dugoročne koristi za krajnje korisnike te šire koristi za druge skupine. Njima se također prikazuje na koji se način program uklapa u regionalne/resorne politike zainteresirane vlade/organizacije i Europske zajednice te u općenite ciljeve politika suradnje EZ-a. Opći ciljevi se ne ostvaruju samo određenim projektom (on će dati svoj doprinos postizanju Općih ciljeva), već je potreban doprinos i drugih programa i projekata.

TERM:	DESCRIPTION:
Opći uvjeti	Opće ugovorne odredbe u administrativnim, finansijskim, pravnim i tehničkim klauzulama koje određuju izvršenje ugovora određenog tipa (o pružanju usluga, nabavi roba, izvršenju radova ili dodjeli bespovratnih sredstava).
Opis operacije	Detaljni opis predloženog projekta i različitih aktivnosti (priprema, provedba, evaluacija itd.) koje taj projekt sadrži.
Opis posla (OP)	Dokument koji je sastavio JPP u kojem se utvrđuju zadaci koje mora obaviti ugovorna stranka, te navode pozadina i ciljevi projekta, planirane aktivnosti, očekivani unosi i neposredni rezultati, proračun, vremenski raspored te opis posla.
Otvorena natječajna procedura	Procedura u kojoj bilo koja fizička ili pravna osoba ili skupina njih može dati ponudu nakon što je objavljena obavijest o nabavi.
Plan rada	Plan kojim se utvrđuju aktivnosti i sredstva potrebna za ostvarivanje rezultata i ciljeva projekta.
Pojašnjenje	Sažetak pripremljen od strane ugovaratelja u prethodno određenom formatu koji se prilaže kao prva stranica ugovora ili dokumentacije dodatka ugovoru te koji objašnjava čitatelju svrhu i pozadinu predloženog ugovora ili dokumentacije dodatka ugovoru.
Pojednostavljena natječajna procedura	Postupak bez prethodnog objavljivanja obavijesti o nabavi u kojem samo kandidati koje ugovaratelj pozove mogu dati ponudu na natječaj.
Politika	Aktivnosti usmjerene prema dobivanju i korištenju moći u javnom životu i mogućnost utjecanja na odluke koje imaju utjecaja na neku zemlju ili društvo.
Popis kandidata u užem izboru	Popis tvrtki koje su iskazale interes za davanjem ponude za ugovor nakon objave obavijesti o nabavi, a koja je Odbor za uži izbor, uspostavljen od strane ugovaratelja, odabrao za sudjelovanje u natječaju.
Posebni uvjeti	Klauzule specifične za neki ugovor koje ugovaratelj navodi kao sastavni dio ugovora, uključujući izmjene i dopune općim uvjetima.
Poziv na dostavu prijedloga projekata	Javni poziv od strane ugovaratelja točno određenim tipovima institucija na podnošenje prijedloga projekata, koji će se financirati u okviru nekog programa EU-a (primjenjuje se u procedurama za dodjelu bespovratnih sredstava).
Praktični vodič kroz procedure ugovaranja pomoći EZ-a trećim zemljama (PRAG)	Vodič Europske komisije kroz procedure i pravila za nabavu i ugovaranje, koji se primjenjuju na ugovore u sklopu vanjske pomoći EZ.
Predstudija o izvedivosti	Predstudija o izvedivosti, koja se izrađuje tijekom faze identificiranja, osigurava utvrđivanje svih problema te ocjenu svih mogućih rješenja, a njome se odabire najbolje rješenje na temelju faktora kvalitete. Europska komisija i zemlja partner tom studijom dobivaju dovoljno informacija na kojima će se temeljiti njihova odluka o daljnjoj procjeni predloženog projekta, odnosno prihvaćanje, izmjena ili odbijanje projekta.
Preduvjeti	Uvjeti poznati svim stranama, koje je potrebno ispuniti prije nego što se projekt može pokrenuti.
Prepostavke	Vanjski faktori koji bi mogli utjecati na napredak ili uspjeh projekta, nad kojima voditelj projekta nema neposredan utjecaj ni nadzor. One predstavljaju 4. stupac logičke matrice i formulira ih se u pozitivnom smislu, npr. "Reforma kaznenih postupaka uspješno je provedena".

TERM:	DESCRIPTION:
Prijava za dodjelu bespovratnih sredstava	Prijedlog projekta prema standardnom obrascu za prijavu koji se podnosi na poziv Europske komisije na dostavu prijedloga projekata.
Pristup logičke matrice	Metodologija planiranja, vođenja i evaluacije programa i projekata, uključujući analizu interesnih skupina, analizu problema, ciljeva i strategija, pripremu logičke matrice te raspored aktivnosti i raspodjelje sredstava.
Problemsko stablo	Dijagramski prikaz hijerarhije problema koji opisuje njihovu uzročno-posljedičnu vezu.
Procedura za dodjelu ugovora	Procedura koju ugovaratelj mora poštivati da bi identificirao odgovarajućeg konzultanta/dobavljača/izvođača/korisnika koji će pružati usluge, isporučiti određenu robu, izvesti radove ili koristiti bespovratna sredstva, te da bi s njim zaključio ugovor.
Procjena	Analiza predloženog projekta radi utvrđivanja njegove vrijednosti i prihvatljivosti u skladu s utvrđenim kriterijima. Ovo je zadnji korak prije izdavanja odobrenja za financiranje projekta. Procjenjuje da li je projekt izvediv s obzirom na zatečenu postojeću situaciju, jesu li postavljeni odgovarajući ciljevi, te jesu li troškovi razumni. Izraz često korišten kao sinonim za Studiju izvedivosti/Ex-ante evaluaciju.
Program	Skupina projekata zajedničkih krajnjih ciljeva.
Program za dodjelu bespovratnih sredstava	Program koji određuje ciljeve i opseg pomoći u obliku bespovratnih sredstava za aktivnosti koje promiču politike EU-a.
Projekt	Niz aktivnosti s utvrđenim ciljevima, namijenjenih ostvarenju određenih rezultata unutar ograničenog vremenskog okvira.
Projektna ideja	Početna faza projekta koja se općenito temelji na identifikaciji problema i definiranju njegovog mogućeg rješenja.
Projektni ciklus	Projektni ciklus slijedi tijek projekta od početne ideje sve do njezine provedbe. On daje okvir koji osigurava konzultacije sa svima zainteresiranim, te definira ključne odluke, zahtjeve za informacijama i odgovornosti u svakoj od faza, kako bi tijekom trajanja projekta bilo moguće donijeti odgovarajuće odluke. Na temelju evaluacije ugrađuje stečeno iskustvo u oblikovanje budućih programa i projekata.
Proračun ugovora	Troškovi izvođenja ugovora iskazani po stavkama. Suma tih troškova predstavlja vrijednost ugovora.
Pružatelj usluga	Svaka fizička ili pravna osoba koja nudi svoje usluge.
Radni dan	Radni dan se sastoji od 8 radnih sati.
Radni mjesec	Radni se mjesec sastoji od 22 radna dana.
Raspored aktivnosti	Raspored (grafikon ili opis aktivnosti) kojim se utvrđuje vrijeme, slijed i trajanje projektnih aktivnosti te određuju ključne točke za praćenje napretka i odgovornost za njihovo ostvarivanje.
Raspored sredstava	Podjela proračuna projekta u kojoj su sredstva i troškovi povezani s aktivnostima i rezultatima te podijeljeni prema određenim vremenskim razdobljima.

TERM:	DESCRIPTION:
Ravnopravnost spolova	Poticanje ravnopravnosti između muškaraca i žena je ključno, s obzirom na pristup društvenim i gospodarskim strukturama i uslugama te korist od razvoja. Cilj je smanjiti razlike između muškaraca i žena u odnosu na zdravlje i obrazovanje, zapošljavanje i gospodarske aktivnosti te sudjelovanje u donošenju odluka na svim razinama. Svi programi i projekti trebali bi aktivno doprinositi smanjivanju razlika među spolovima u pojedinim područjima aktivnosti.
Relevantnost	Prikladnost ciljeva projekta u odnosu na stvarne probleme, potrebe i prioritete ciljnih skupina i korisnika kojima se projekt treba baviti te u odnosu na fizičko i političko okruženje u okviru kojega djeluje.
Revizija	Revizija poduzeta za vrijeme i nakon provedbe projekta kako bi se utvrdilo jesu li ostvareni izravni ciljevi.
Rezultati	Rezultati su izravne posljedice neposrednih rezultata. Kombinacijom rezultata postiže se svrha projekta.
Rizici	Vanjski čimbenici ili događaji koji bi mogli utjecati na napredak ili uspješnost projekta, a za koje nema velikih izgleda da će se ostvariti. Formuliraju se u negativnom smislu, npr. "Reforma kaznenih postupaka nije uspjela".
Roba	Svi artikli koje dobavljač mora osigurati za korisnika uključujući, kada je to potrebno, usluge kao što su: postavljanje, testiranje, puštanje u pogon, osiguravanje ekspertize, nadzor, održavanje, popravak, osposobljavanje i druge slične obveze vezane uz articlje koji se nabavljaju u sklopu određenog ugovora.
Rod	Socijalne razlike koje se pripisuju i kojima se uče žene i muškarci, te koje se mijenjaju s vremenom i razlikuju od jednog društva ili skupine do drugog. Rod se razlikuje od spola, koji se odnosi na biološki determinirane razlike između žena i muškaraca.
Sažetak projekta	Dokument u unaprijed utvrđenom formatu, koji pripremaju nacionalne vlasti zemlje korisnice, a koji sadrži opširne informacije o pozadini projekta, očekivanim korisnicima, ciljevima, odnosu s drugim donatorima ili projektima, glavnim aktivnostima, proračunu i trajanju predloženog projekta. Za određenu projektnu godinu, svi sažeci projekata, zajedno s pripadajućim logičkim matricama, prilažu se Prijedlogu za financiranje, koji se podnosi upravnom odboru CARDS-a.
Sjedište EK	Sjedište Europske komisije u Bruxellesu
Skup politika	Niz politika koje provodi neka vlada ili organizacija.
Službe EK	Zajednički naziv za Europsku komisiju i njezine Glavne uprave
Sporazum o financiranju	Dokument koji potpisuju Europska komisija i zemlja ili zemlje partneri, nakon što je Komisija usvojila odluku o financiranju programa. Uključuje opis određenog projekta ili programa koji će se financirati. Njime se Europska unija i zemlja partner formalno obvezuju da će financirati opisane mjere.
Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP)	Sporazum između Europske zajednice te njezinih država članica i pojedine vlade u državama jugoistočne Europe, koji određuje okvir za tjesnu suradnju na području političke i institucionalne stabilizacije država jugoistočne Europe, te za promicanje gospodarskih i trgovinskih odnosa.
Središnja agencija za financiranje i ugovaranje - SAFU	Provedbeno tijelo decentraliziranog sustava provedbe (DIS-a) zaduženo za raspisivanje natječaja, ugovaranje i plaćanje po decentraliziranim projektima koje financira EU. Tehničku implementaciju tih projekata provodi Voditelj programa.
Sredstva	Sredstva su fizički i nefizički resursi (koje se često naziva "inputima") nužni za izvođenje predviđenih aktivnosti i vođenje projekta.

TERM:	DESCRIPTION:
Stablo ciljeva	Dijagramska prikaz hijerarhije ciljeva u određenom programu koji opisuje odnos između sredstava i ciljeva nakon što je provedena analiza problema.
Stručnjak	Osoba koju izvođač angažira za pružanje relevantne ekspertize, koja je potrebna za uredno izvršenje ugovora.
Studija o izvedivosti	Studijom o izvedivosti, koja se izrađuje tijekom faze procjene, utvrđuje se je li predloženi projekt dobro utemeljen te može li zadovoljiti potrebe svojih ciljnih skupina/korisnika. Studijom se izrađuje projekt sa svim operativnim pojedinostima, uzimajući u obzir sve političke, tehničke, gospodarske, finansijske, institucionalne, sociokulturne aspekte te one vezane uz upravljanje projektom, zaštitu okoliša i pitanja o ravnopravnosti spolova. Na temelju Studije Europska komisija i vlada zemlje partnera dobit će dovoljno informacija kojima se opravdava prihvatanje, izmjena ili odbijanje budućeg financiranja predloženog projekta.
Sukob interesa	Svaki slučaj koji utječe na sposobnost kandidata, ponuđača ili konzultanta/dobavljača/izvođača da dade objektivno i nepristrano profesionalno mišljenje ili koji ga u bilo kojem trenutku sprječava da dade prioritet interesima ugovaratelja. Sve okolnosti povezane s mogućim ugovorima u budućnosti ili konflikt s drugim prošlim ili sadašnjim obvezama konzultanta/dobavljača/izvođača. Ova ograničenja odnose se također i na podizvođače i zaposlene kod konzultanta/dobavljača/izvođača, kao i zaposlenike ugovaratelja.
Svrha projekta	Središnji cilj projekta. Svrhom projekta rješava se glavni problem, a definira se s obzirom na održivu korist za ciljnu(e) skupinu(e). Za svaki bi projekt trebala postojati samo jedna svrha projekta.
SWOT Analiza	Alat strateškog planiranja za analizu konkurentnog položaja neke organizacije, zemlje ili regije. SWOT je kratica za prednosti (Strengths), slabosti (Weaknesses), prilike (Opportunities) i prijetnje (Threats).
Tehnička ponuda	Dio ponude koji sadrži sve nefinansijske elemente natječajne dokumentacije, tj. sve elemente koji se traže u natječajnoj dokumentaciji osim finansijske ponude. Tehnička ponuda ne smije sadržavati nikakve finansijske naznake.
Tehnička specifikacija	Dokument koji sastavlja ugovaratelj te koji naznačuje zahtjeve i/ili ciljeve radi osiguravanja robe ili radova, specificirajući tamo gdje je to potrebno metode i resurse, koje treba koristiti i/ili rezultate koji se moraju postići.
Troškovi	Troškovi su svi utvrđeni resursi („sredstva“) izraženi finansijski.
Twinning	Instrument koji je razvila Europska komisija da bi državne uprave zemalja članica razvile partnerstvo s državnim upravama u zemljama kandidatkinjama ili partnerima. Unutar projekta twinning državni službenici zemalja članica šalju se kao savjetnici u državnu upravu zemlje partnera. Državna uprava zemlje članice, s kojom se uspostavlja projekt twinning, odabire se u seleksijskom postupku u kojem sudjeluju državne uprave nekoliko zemalja članica.
Učinak	Učinak projekta na širo okolinu, njegov doprinos širim sektorskim ciljevima sažetima u općim ciljevima projekta, te njegov doprinos u postizanju temeljnih političkih ciljeva EK.
Učinkovitost	Procjena načina na koji su rezultati doprinijeli ostvarenju svrhe projekta, te kako su prepostavke utjecale na projektu postignuća.
Ugovaratelj	Stranka koja zaključuje ugovor. Ovisno o sustavu provedbe (CIS, CDIS, DIS) ta stranka može biti Komisija, tijelo državne uprave zemlje korisnice ili privatna pravna osoba.
Ugovor	Sporazum sa specifičnim uvjetima između dvije ili više osoba ili entiteta u kojemu postoji obveza pružanja usluga i/ili roba u zamjenu za određenu korist odnosno naknadu.
Ugovor temeljen na fiksnoj naknadi	Ugovor prema kojemu se usluge pružaju na temelju fiksnih naknada.

TERM:	DESCRIPTION:
Ugovor o izvođenju radova	Ugovor između građevinske tvrtke i ugovaratelja o izvođenju radova ili izgradnji objekta.
Ugovor o nabavi robe	Ugovor između dobavljača i ugovaratelja o kupnji, leasingu, najmu ili finansijskom najmu (uz ili bez opcije kupnje). On može pokrivati i zadaće kao što su postavljanje, servisiranje, popravke, oспособljavanje i uslugu nakon prodaje.
Ugovor o pružanju usluga	Ugovor između davatelja usluga i ugovaratelja o pružanju usluga, kao što su tehnička pomoći ili studije.
Ugovorna stranka	Državna ili privatna organizacija, konzorcij ili pojedinac s kojim ugovaratelj sklapa ugovor. Tvrtka, pojedinac ili konzorcij kojemu je dodijeljen ugovor.
Upravljački odbor	Odbor sastavljen od korisnika i/ili dionika osnovan radi usmjeravanja ili nadzora nekog projekta pomoći.
Upravljanje projektnim ciklusom (UPC)	Metodologija pripreme, provedbe i evaluacije projekata i programa, koja se temelji na integriranom pristupu te pristupu logičke matrice.
Upute za prijavitelje	Dokument koji objašnjava svrhu poziva za dostavu prijedloga projekata. On uključuje pravila o tome tko može dostaviti prijedlog projekta, vrstu aktivnosti i troškova koji se mogu financirati te kriterije za evaluaciju prijedloga projekata. Također daje praktične informacije o tome kako popuniti obrazac za prijavu, koji su prilozi potrebni te koja se proceduralna i ugovorna pravila primjenjuju.
Ured za suradnju EuropeAid	Glavna uprava Europske komisije zadužena za provedbu i nadzor instrumenata vanjske pomoći Europske komisije koja se financira iz proračuna Europske zajednice i Europskog fonda za razvoj (EDF).
Uvjetovanost	Niz odluka ili aktivnosti koje donator zahtijeva kao preduvjet za pozitivnu odluku o financiranju određenog projekta ili programa pomoći ili za početak projekta.
Vlasništvo primatelja nad projektom	Opći pojam u upravljanju projektima, koji opisuje aktivno sudjelovanje institucija primatelja u zemlji korisnici u okviru nekog projekta, kako bi se osigurala legitimnost, odgovornost i održivost projekta.

Europski fondovi za hrvatske projekte
Priručnik o finansijskoj suradnji i programima koje u Hrvatskoj podupire Europska unija

Autori: Slađana Novota, Ivana Vlašić, Rumiana Velinova, Kiril Geratliev, Olga Borissova
© Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, 2009.

ISBN 978-953-7443-08-5

Središnji državni ured za razvojnu strategiju i
koordinaciju fondova Europske unije

Radnička cesta 80/V
10000 Zagreb, Hrvatska
Tel.: (+ 385 1) 4569 179
Fax: (+ 385 1) 4569 150
E-mail: strategija@strategija.hr
<http://www.strategija.hr>